Kauppa Satakunnassa

SATAKUNTALIITTO
Sarja A:292
Kirsi-Maria Viljanen

Kauppa Satakunnassa
Satakuntaliitto 2009

Tekijä:
Kirsi-Maria Viljanen

Kansi:
Sami Suominen

ISBN 952-5255-95-8
ISSN 0789-6824
Julkaisusarja: A292

© Satakuntaliitto

TIIVISTELMÄ

Kauppa Satakunnassa -selvityksessä tarkastellaan kaupan palveluverkon nykytilaa Satakunnassa sekä kartoitetaan nykyiset vähittäiskaupan hankkeet. Selvityksessä tarkastellaan myös kaupan palveluverkon tulevaisuuden kehitysnäkymiä sekä mahdollisia vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen, palvelujen saavutettavuuteen sekä olemassa oleviin palveluihin.

Satakunnan kaupan toimintamahdollisuudet kehittyvät tulevaisuudessa ostovoiman kasvun myötä. Ostovoima kasvaa kulutuksen kasvaessa väestön vähenemisestä huolimatta. Ostovoiman kasvu keskittyy pääasiassa Satakunnan suurimpiin keskuksiin, minne hakeutuvat myös kaupan uudet myymälät. Uusista myymälöistä suuret yksiköt vahvistavat asemiaan kaupan palveluverkossa.

Satakunnan kaupan palvelut sijoittuvat pääasiassa kuntakeskuksiin, mihin myös väestö painottuu. Keskittyessään kaupan toiminnot tiivistävät alue- ja yhdyskuntarakennetta ja vähentävät liikkumisen tarvetta. Pori ja Rauma toimivat Satakunnan kaupallisina vetureina, joihin erityisesti keskittyy suuri osa erikoistavarakaupan sekä viihteen ja kulttuurin tarjonnasta.

Satakunnassa on tiedossa useita kaupan hankkeita ja ne ovat maakuntakaavaehdotuksen mukaisia. Toteutuessaan hankkeet monipuolistavat kaupan palvelutarjontaa ja vahvistavat alueen kaupallista asemaa. Niiden sijoittuessa olemassa olevien kaupan keskittymien yhteyteen saavutettavuus pysyy hyvänä myös kevyen liikenteen kannalta. Päivittäistavarakaupan osalta tiedossa olevat hankkeet täyttävät ja jopa ylittävät laskennallisen lisäpinta-alan tarpeen pitkälle tulevaisuuteen. Tämä aiheuttaa kilpailun kiristymistä ja heikentää olemassa olevien päivittäistavarakauppojen toimintaedellytyksiä sekä johtaa kannattavuudeltaan heikoimpien myymälöiden lopettamiseen. Erikoistavarakaupassa lisäpinta-alan tarpeen laskelmat sen sijaan mahdollistavat uusien yritysten ja konseptien perustamisen Satakuntaan.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO 1

1.1. Selvityksen tausta ja tavoitteet 1

1.2. Tutkimusalue 2

1.3. Selvityksen menetelmät ja aineistot 3

1.4. Aiemmat kaupalliset selvitykset 4

1.5. Keskeiset käsitteet 5

2. KAUPPAA JA MAANKÄYTÖN SUUNNITTELUA OHJAAVAT LAIT 7

2.1. Maankäyttö ja rakennuslaki 7

2.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet 8

2.3. Vaikutusten arviointi ja YVA-menettely 8

3. NYKYTILANNE 9

3.1. Väestö 9

3.1.1. Nykyinen väestö 9

3.1.2. Väestöennusteet 13

3.1.3. Asuntokuntakoko 15

3.1.4. Autolliset ja autottomat asuntokunnat 17

3.1.5. Ostokäyttäytyminen 19

3.1.5.1. Ostospaikan valintakriteerit, ostoskertojen määrä ja keskiostoksen kehitys 19

3.1.5.2. Kulutuksen rakenne 21

3.1.5.3. Asiointisuuntautuneisuus Satakunnassa 22

3.2. Työpaikat 24

3.2.1. Työpaikkojen määrä 24

3.2.2. Työssäkäynnin suuntautuneisuus 27

3.2.3. Vähittäiskaupan työpaikat 29

3.3. Yhdyskuntarakenne 32

3.3.1. Asutus- ja taajamarakenne 32

3.3.2. Satakunnan kylät 34

3.3.3. Loma-asunnot ja asutusrakenne 36

3.4. Liikenneverkko 37

3.4.1. Tieliikenne 37

3.4.2. Linja-autoliikenne 38

3.4.3. Rautatieliikenne 38

3.4.4. Satama- ja lentoliikenne 39

4. VÄHITTÄISKAUPPA SATAKUNNASSA 39

4.1. Nykyinen kaupan palveluverkko 39

4.1.1. Kaupan palveluverkon rakenne 2007 39

4.1.2. Päivittäistavarakauppa 40

4.1.2.1. Päivittäistavarakaupan myyntitehokkuus 45

4.1.3. Päivittäistavarakaupan saavutettavuus 45

4.1.4. Erikoistavarakauppa 47

4.2. Ostovoima **50**
4.2.1. Ostovoima ja ostovoiman kasvuarvio *50*
4.2.2. Päivittäistavarakaupan ostovoiman siirtymä *52*
4.3. Vähittäiskaupan liikevaihdon ja toimipaikkojen kehitys **54**
4.3.1. Vähittäiskaupan kehitys Suomessa *54*
4.3.2. Vähittäiskaupan kehitys Satakunnassa *55*
4.4. Merkittävimmät vireillä olevat vähittäiskaupan hankkeet **59**
4.5. Vähittäiskaupan sijoittumisen kannalta potentiaaliset alueet **62**
4.6. Vähittäiskaupan laskennallinen lisätilantarve Satakunnassa **64**

5. VÄHITTÄISKAUPAN KEHITYSNÄKYMÄT **65**
5.1. Vähittäiskaupan yleiset kehitystrendit **65**
5.2. Kilpailu vähittäiskaupassa **65**
5.3. Kehitys kuntakeskuksissa **66**
5.3.1. Kuntakohtainen tarkastelu *66*
Pori 67
Rauma 69
Kankaanpää 71
Harjavalta 72
Huittinen 74
Eura 75
Kokemäki 77
Ulvila 78
Säkylä 80
Eurajoki 81
Honkajoki 83
Jämijärvi 84
Karvia 85
Kiikoinen 87
Köyliö 88
Lavia 89
Luvia 91
Merikarvia 92
Nakkila 93
Noormarkku 95
Pomarkku 96
Siikainen 97

6. VÄHITTÄISKAUPAN HANKKEIDEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI **99**
6.1. Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen **99**
6.2. Vaikutukset palvelujen saavutettavuuteen **99**
6.3. Vaikutukset nykyisiin palveluihin **100**
6.4. Vaikutukset suhteessa valtakunnallisiin alueidenkäytön tavoitteisiin **101**

7. JOHTOPÄÄTÖKSET **102**

LÄHTEET **103**
Kirjallisuuslähteet **103**
Tilastolähteet **105**

LIITTEET

Liite 1. Satakunnan asuntokuntien muutos 1997–2007.
Liite 2. Suuressa Vaikutusaluetutkimuksessa 2006 tutkitut tuote- ja palveluryhmät.
Liite 3. Kuntien väliset työmatkat 2005.
Liite 4. Päivittäistavarakauppojen jakautuminen kunnittain vuonna 2007.
Liite 5. Erikoistavarakauppojen jakaantuminen kunnittain vuonna 2007.
Liite 6. Tilastollinen toimialaluokitus 2002. Luokka 52 ja luokka 50 osittaisesti.
Liite 7. Paljon tilaa vaativan kaupan toimialat.
Liite 8. Vähittäiskaupan lisäpinta-alan tarve Satakunnassa vuoteen 2025 mennessä.

1. JOHDANTO

1.1. Selvityksen tausta ja tavoitteet

Satakuntaliitossa on valmisteilla uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukainen maakuntakaava. Maakuntakaavan laatiminen on toteutettu laajana yhteistyöprosessina, jossa ovat olleet mukana Satakunnan alueen seutukunnat, kunnat, viranomaiset, sidosryhmät ja muut osalliset, joiden toimintaan tai elinolosuhteisiin kaava saattaa vaikuttaa. Maakuntavaltuusto hyväksynee kaavan vuonna 2009 ja tämän jälkeen kaava lähetetään vahvistettavaksi ympäristöministeriöön. Maakuntakaavan tavoitteisiin sisältyvät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, joissa alue- ja yhdyskuntarakenteella on tärkeä merkitys. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan tulee kiinnittää huomiota muun muassa tasapainoisen aluerakenteen kehittämiseen, olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen, palvelujen saavutettavuuteen sekä elinkeinoelämän toimintaedellytyksien turvaamiseen riittävin aluevarauksin.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavojen tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset (YM 2002b: 44). Jotta kaupan palveluverkkoa voidaan kehittää maankuntakaavan sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti, tarvitaan kokonaisvaltainen selvitys nykyisestä palveluverkon rakenteesta.

Selvityksen tavoitteena on luoda kokonaiskuva Satakunnan kaupan palveluverkosta, kartoittaa nykyiset kaupan hankkeet sekä tarkastella kaupan palveluverkon tulevaisuuden kehitysnäkymiä. Tavoitteena on myös selvittää kaupan palveluverkon mahdollisia vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen, palvelujen saavutettavuuteen sekä olemassa oleviin palveluihin. Selvityksessä tarkastellaan kaupan palveluiden rakennetta ja kaupallisten keskusten merkitystä. Satakunnan kaupan palveluverkkoselvityksen rakenne ja sisältö perustuvat ympäristöministeriön laatimaan ohjeistukseen ja aikaisempiin kaupan palveluverkkoselvityksiin.

Kaupan palveluverkkoselvitys tuotettiin Satakuntaliitossa osana vuonna 2008 käynnistettyä MATO-hanketta (Maakuntakaavan toteuttamisen kehittäminen Satakunnassa -hanke), jonka tavoitteena on maakuntakaavan valmisteluvaiheen aineistosta saadun palautteen käsittely- sekä toteuttamismenettelyn kehittäminen. Hankkeen ohjausryhmään kuuluivat Satakuntaliitosta maakunta-arkkitehti Sirkka Lehto, alueiden käytön johtaja Jukka Moilanen, projektitutkija Kirsi-Maria Viljanen, hankkeen yhteyshenkilönä toiminut ympäristösuunnittelija Anne Savola sekä projektisuunnittelija Erkki Älli. Satakuntaliitto rahoitti hanketta maakunnan kehittämisrahalla. Palveluverkkoselvityksen toteuttamisesta on vastannut projektitutkija Kirsi-Maria Viljanen. Ohjauksesta on vastannut maakunta-arkkitehti Sirkka Lehto. Suuren Vaikutusaluetutkimuksen tiedoista laadittujen karttojen ja diagrammien tuottamisesta on vastannut projektitutkija Jyrki Liimatainen. Selvityksen edistymistä valvoi Satakuntaliiton asettama yhteistyöryhmä, jossa olivat edustettuina kaupan toimijatahot sekä tutkimuksen asiantuntijat. Yhteistyöryhmä koostui seuraavista henkilöistä:

Talousjohtaja Lauri Hirvola, Satakunnan Osuuskauppa
Suunnittelupäällikkö Mika Vesterinen, Suomen lähikauppa Oy
Kauppapaikkapäällikkö Pekka Leskinen, Suomen lähikauppa Oy
Myymäläpäällikkö Pauli Haanpää, Kokkolan Halpa-Halli Oy
Kauppapaikkapäällikkö Keijo Luoma, Ruokakesko Oy
Toimitusjohtaja Jorma Sieviläinen, Osuuskauppa Keula
Toimialajohtaja Marko Markela, Osuuskauppa Keula
Toimitusjohtaja Jaakko Hirvonsalo, Rauman kauppakamari
Toimitusjohtaja Juhani Saarikoski, Satakunnan kauppakamari
Professori Heli Marjanen, Turun kauppakorkeakoulu
Tutkija Saku Vähäsantanen, Turun kauppakorkeakoulu
Maankäytön asiantuntija Raimo Järvinen, Tiehallinto
Ylitarkastaja Esa Hoffren, Lounais-Suomen ympäristökeskus
Alueiden käytön johtaja Jukka Moilanen, Satakuntaliitto
Maakunta-arkkitehti Sirkka Lehto, Satakuntaliitto
Projektitutkija Kirsi-Maria Viljanen, Satakuntaliitto
Aluetutkija Tuula Hermunen, Satakuntaliitto

Satakunnan kaupan palveluverkkoselvitystä on sen laadinnan aikana esitelty eri yhteyksissä muun muassa Satakunnan sekä Rauman kauppakamarin Kaupan valiokunnan kokouksissa, maakuntakaavatoimikunnassa, Satakunnan maakuntakaavan seuranta- ja arviointiryhmässä sekä selvitystä varten perustetussa yhteistyöryhmässä.

Satakuntaliitto haluaa kiittää kaikkia kaupan selvitykseen osallistuneita arvokkaista kommenteista ja täydennyksistä. Erityiskiitokset kuuluvat kaupan palveluverkkoselvityksen yhteistyöryhmälle sekä Turun kauppakorkeakoulun markkinoinnin laitoksen professorille Heli Marjaselle erinomaisesta tuesta ja palautteesta.

1.2. Tutkimusalue

Selvityksen tutkimusalueena on Suomen länsirannikolla sijaitseva Satakunnan maakunta, johon kuuluu 22 kuntaa: Eura, Eurajoki, Harjavalta, Honkajoki, Huittinen, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kiikoinen, Kokemäki, Köyliö, Lavia, Luvia, Merikarvia, Nakkila, Noormarkku, Pomarkku, Pori, Rauma, Siikainen, Säkylä ja Ulvila (kuva 1). Maakuntakeskuksena on Pori ja maakunnan osakeskuksena Rauma. Satakunta sijaitsee Länsi-Suomen läänissä ja sitä ympäröi neljä maakuntaa: Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi. Satakunta voidaan jakaa seutukunnallisesti kolmeen osaan: Pohjois-Satakunnan, Porin sekä Rauman seutukuntiin. Satakunnan kuntien lisäksi selvityksessä on tarkasteltu muutamien aineistojen, kuten työssäkäynnin ja asiointisuuntautuneisuuden osalta myös maakunnan lähialueen kuntia.

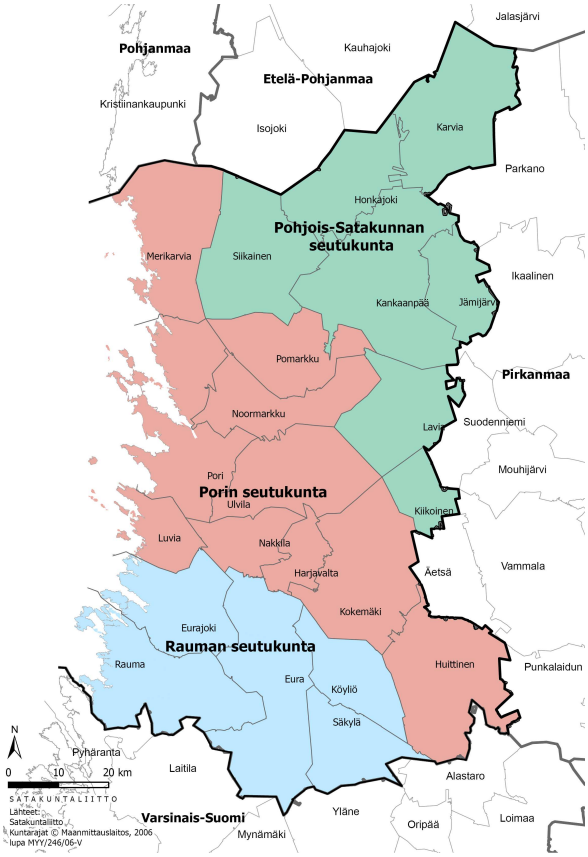

Kuva 1. Satakunnan maakunta ja seutukuntajako.

1.3. Selvityksen menetelmät ja aineistot

Satakunnan kaupan palveluverkkoselvitys rakentuu useista paikkatieto- ja tilastoanalyyseistä, joiden avulla luodaan kuva Satakunnan kaupan palveluverkosta. Selvityksessä on hyödynnetty Satakunnan maakuntakaavan valmisteluvaiheen aluerakenne-selvitystä (Satakuntaliitto 2008). Osana kaupan selvitystä lähetettiin päivittäistavarakaupan toimijoille ja kunnille kaupan palveluverkkoa koskeva kirjekysely. Kyselyn tuloksia hyödynnettiin selvitystä tehdessä. Lisäksi palveluverkkoon liittyviä kysymyksiä pohdittiin selvitystä varten perustetussa yhteistyöryhmässä.

Kaupan palveluverkkoselvityksen tutkimusaineistoina käytettiin seuraavia paikkatietoon sekä tilastotietoon perustuvia aineistoja:

- *YKR-tietokanta* (YKR, yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä) on Suomen ympäristökeskuksen tuottama ja Tilastokeskuksen aineistoon perustuva 250x250 metrin tilastoruutuun sidottu paikkatietoaineisto. YKR sisältää monia yhdyskuntarakenteen kannalta keskeisiä muuttujia, joista tässä selvityksessä on käytetty väestö-, asuntokunta-, loma-asunto- sekä työpaikka- ja työmatkatietoja.

- *ACNielsen päivittäistavarakaupparekisterit 2006 ja 2007.* Rekisterit sisältävät koordinaattitiedot päivittäistavarakaupan toimipaikoista sekä tiedot myynnistä ja pinta-aloista.

- *Tilastokeskuksen kunnittaiset toimipaikat -tilasto 2006 (KUNTO).* Tilasto sisältää tunnuslukuja myymälöiden ja henkilöstön lukumäärästä sekä myymälöiden liikevaihdosta (TK 2008g). Tilaston tiedot perustuvat Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriin. Tiedot kerätään pääasiassa kahdesta lähteestä: verohallinnon rekistereistä ja Tilastokeskuksen tiedusteluista. Tilastoon on sisällytetty liiketoiminnan toimipaikat, joiden toiminta-aika ylitti tarkasteluvuonna puoli vuotta. Työllisten henkilöiden määrä on tilastossa laskettu niin, että puolipäiväinen työntekijä vastaa puolta henkilöä ja kaksi puolivuotista työntekijää vastaa yhtä kokovuosityöllistä.

- *Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri* sisältää kaikki yritykset, yhteisöt ja yksityiset elinkeinonharjoittajat, jotka ovat arvonlisäverovelvollisia tai toimivat työnantajina (TK 2006). Julkisyhteisöjen rekisterin palvelutietokannassa ovat kaikki valtion virastot, kunnat ja kuntayhtymät. Yritysrekisterin tietoja ovat muun muassa yritysten osoitteet, toimialat, henkilöstön ja liikevaihdon suuruusluokat, aloittamisaika sekä tuoja/viejä-tieto.

- *Tilastokeskuksen väestö- ja asuntokuntatiedot sekä kulutustutkimus kotitalouksien kulutuksesta*. Kulutustutkimus tuottaa tietoa kotitalouksien kulutusmenoissa tapahtuneista muutoksista ja väestöryhmittäisistä kulutuseroista. Tutkimus on otostutkimus, jonka tiedot kerätään kotitalouksia haastattelemalla, kotitalouksien täyttämistä päiväkirjoista, kuittitiedoista ja hallinnollisista rekisteriaineistoista (TK 2008).

- *TNS Gallup Oy:n Suuri vaikutusaluetutkimus 2006*. Valtakunnallisesti toteutettava Suuri Vaikutusaluetutkimus selvittää asiointivirtoja kuntien välillä. Vastaajilta kysytään, mistä kaupungista tai kunnasta talouteen on viimeksi hankittu 39:ää eri tuotetta tai palvelua (liite 2). Tutkimuksessa on selvitetty myös talouden eniten ansaitsevan ja toiseksi eniten ansaitsevan työpaikkojen sijaintikunnat. Talouskohtaisen haastatteluin täydennetyn kirjekyselyn vastaajamäärä on noin 40 000 ja vastaajat on suhteutettu kuntakohtaisesti asukasmäärään. Vaikutusaluetutkimus antaa yleiskuvan alueiden vetovoimasta ja väestön liikkuvuudesta. Tutkimus kertoo kuntien vaikutusalueiden laajuuden, palveluiden asiakasvirtojen lähteet sekä kunnan ostovirran osuuden (TNS Gallup 2006).

1.4. Aiemmat kaupalliset selvitykset

Satakunnan maakunnan alueelta ei ole aiemmin tuotettu kaupalliseen palveluverkkoon liittyvää tutkimusta. Sen sijaan yksittäisiä kunta- tai aluekohtaisia selvityksiä on tehty. Uusin kaupallinen selvitys on tuotettu vuonna 2008 Harjavallan Sievarin alueelta, jossa arvioitiin vähittäiskaupan suuryksikön kaupallisia vaikutuksia. Vuonna 2007 valmistui selvitys Rauman kaupungin alueelta, jossa tarkasteltiin kahden eri kaupunkirakenteellisen vaihtoehdon kaupallisia vaikutuksia (Skoy Suunnittelukeskus Oy 2007). Raumalla on myös tarkasteltu Tuomas Santasalon (2007) toimesta halpahallien sijoittumisen vaikutuksia kaupunkirakenteeseen. Vuonna 2004 valmistui selvitys, jossa tarkasteltiin Rauman keskustassa sijaitsevan Lampola – Leikarin alueen sopivuutta uutena Prismakeskuksen paikkana. Arvioinnin kohteena olivat muun muassa Rauman kaupallinen vetovoima ja Prismakeskuksen vaikutukset Rauman keskustan vähittäiskaupan rakenteeseen (Entrecon Oy 2004).

Eurajoelta on vuonna 2005 tuotettu Lapijoen kauppakeskuksen ja tavaratalon kaupalliset ympäristövaikutukset -selvitys. Selvityksessä tarkasteltiin Eurajoen Lapijoelle suunnitteilla olevan

kaupan suuryksikkö -määritelmän täyttävien tavaratalon ja kauppakeskuksen vaikutusten arviointia sekä paikallisella että maakunnallisella tasolla (Entrecon Oy 2005).

Porissa on tuotettu vuonna 2005 Mikkolan kaupallisen keskittymän kaupallisten vaikutusten arviointiselvitys. Selvityksessä arvioidaan Porin Mikkolan kaupunginosan kaupallisen keskittymän asemakaavan muutokseen liittyviä vaikutuksia, jossa painopiste on kaupallisten vaikutusten arvioinnissa (TP Group Finland Oy Keskustakehitys 2006). Porin seutukuntaan kuuluvassa Nakkilassa on vuonna 1998 valmistunut kuntakeskustan kehittäminen -selvitys, jossa tarkastellaan kaupallista ja toiminnallista suunnittelua (Entrecon Oy 1998).

1.5. Keskeiset käsitteet

Seudullisesti merkittävä vähittäiskaupan suuryksikkö on Satakunnassa määritelty pinta-alan perusteella. Pinta-alat perustuvat kaupan toimijoille ja kunnille tehdyn kirjekyselyn vastauksiin. Satakunnassa seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan pinta-alaksi määriteltiin Porissa 5 000 kerrosneliömetriä ja muualla Satakunnassa 3 000 kerrosneliömetriä. Seudullisesti merkittävällä hankkeella tarkoitetaan hanketta, joka täyttää edellä mainitut pinta-ala määritteet ja jonka vaikutusalue ulottuu omaa kuntaa laajemmalle alueelle. Lisäksi seudullisesti merkittävän yksikön tulee sijaita hyvien liikenneyhteyksien varrella.

Vähittäiskaupan suuryksikkö on Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan yli 2 000 kerrosneliömetrin suuruinen myymälä, ei kuitenkaan paljon tilaa vaativa erikoistavaramyymälä, kuten esimerkiksi huonekaluhalli tai autokauppa (YM 2001a: 20). Vähittäiskaupan suurmyymälöiksi luetaan hypermarketit, tavaratalot, suuret supermarketit sekä erikoiskaupan suurmyymälät.

Paljon tilaa vaativa erikoistavaran kauppa määritellään kaupaksi, jolle on ominaista suuret, paljon tilaa vaativat tuotteet, kuten esimerkiksi autot, huonekalut ja rakennustarvikkeet, ja joka edellyttää sijaintia hyvien liikenneyhteyksien varrella (YM 2000:20).

Kauppakeskuksessa on vähintään 10 liikettä ja sen pinta-ala on yli 5 000 huoneistoneliömetriä (Suomen Kauppakeskusyhdistys ry 2003). Kauppakeskuksessa on yhteinen johto ja markkinointi sekä yksi tai useampia ankkuriyrityksiä. Yksittäinen liike ei kata yli 50 prosenttia liiketilan kokonaismäärästä. Kauppakeskus toimii tyypillisesti yhdessä liikerakennuksessa, missä liikkeet avautuvat yhteiseen sisätilaan.

Hypermarketit ovat monen alan tavaroita myyviä vähittäismyymälöitä, joiden myyntipinta-ala on yli 2 500 neliömetriä (PTY 2008). Elintarvikkeiden osuus on vähemmän kuin puolet kokonaispinta-alasta, mutta myynnin painopiste on päivittäistavaroissa. Hypermarketit toimivat yleensä yhdessä tasossa ja sijoittuvat ydinkeskustan ulkoreunalle tai kokonaan sen ulkopuolelle. Hypermarkettien yhteydessä on runsaasti paikoitustilaa.

Tavaratalot (myyntipinta-ala yli 1 000 m²) ovat keskustasijaintiin perustuvia myymälöitä ja toimivat yleensä monessa kerroksessa kaupungin ydinkeskustassa (YM 2004: 118–119). Tavaratalossa minkään tuoteryhmän osuus myyntipinta-alasta ei ylitä puolta kokonaismyyntipinta-alasta. Tavaratalot voivat keskustan lisäksi sijaita aluekeskuksessa tai muualla sijaitsevassa kauppakeskuksessa (PTY 2008). Tavaratalossa on korkea palveluaste.

Supermarketit ovat pääosin itsepalveluperiaatteella toimivia ruoan myyntiin keskittyviä päivittäistavaramyymälöitä, joiden myyntipinta-ala on vähintään 400 neliömetriä ja jossa elintarvikkeiden osuus on yli puolet myyntipinta-alasta (PTY 2008). Supermarketit jaetaan pinta-alaltaan suuriin yli 1 000 neliömetrin ja pieniin 400–1 000 neliömetrin supermarketteihin, joita kutsutaan yleisesti marketeiksi.

Valintamyymälät ovat pieniä kuluttajia lähellä olevia ja helposti myös jalan saavutettavissa olevia päivittäistavaramyymälöitä, joita kutsutaan yleisesti lähikaupoiksi. Valintamyymälät jaetaan kokonsa perusteella isoihin ja pieniin valintamyymälöihin. Isot valintamyymälät ovat pinta-alaltaan 200–399 neliömetriä ja pienet valintamyymälät 100–199 neliömetriä (PTY 2008). Valintamyymälän sunnuntaiaukiolo on sallittu myös asemakaava-alueella laissa määriteltyinä aukioloaikoina. Lähikaupoilla tarkoitetaan yleensä juuri valintamyymälöitä.

Pienmyymälä tai kioski on pinta-alaltaan alle 100 neliömetrin päivittäistavaramyymälä (PTY 2008). Elintarvikekioskin myynti voi tapahtua luukun kautta tai itsepalvelu- tai palvelumyymälän tapaan. Kioskien myyntiä rajoitetaan kioskirajoituksella, mutta niiden aukiolo on vapaa asemakaava-alueilla.

Kyläkauppa on haja-asutusalueella tai taajamissa sijaitseva pieni päivittäistavaramyymälä. Kyläkaupan myyntipinta-ala on alle 400 neliömetriä ja vuosimyynti alle kaksi miljoonaa euroa. Asemakaava-alueen ulkopuolella sijaitseva kauppa on vapaa aukiololain rajoituksista (PTY 2008).

Laatikkomyymälä on itsepalveluperiaatteella toimiva valintamyymälä, jonka valikoima on muita valintamyymälöitä suppeampi (PTY 2008).

Erikoismyymälöiksi luetaan esimerkiksi kauppahallit, kauppa-autot ja -veneet sekä tori- ja suoramyynti (PTY 2008). Erikoismyymälöiden osuus kokonaismarkkinoista on viime vuosina ollut vähenemässä.

Liikennemyymälät ja huoltamot sijaitsevat asutuskeskuksissa ja erityisesti valtateiden varsilla. Näiden myymälöiden päivittäistavaramyynti on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi. Kehityksen pääasiallisena syynä taajamissa on hyvä sijainti suurten liikennevirtojen yhteydessä sekä huoltamoiden ja liikennemyymälöiden vapaa aukiolomahdollisuus (PTY 2008).

2. KAUPPAA JA MAANKÄYTÖN SUUNNITTELUA OHJAAVAT LAIT

2.1. Maankäyttö ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslailla ohjataan kaavoitusta ja rakentamista. Tästä syystä kaavoituksella on merkittävä asema kaupan palveluverkon muodostamisessa. Maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteina ovat ekologisesti ja sosiaalisesti kestävät yhdyskunnat, jotka tarjoavat kaupalle toimintaedellytykset ja joissa kaupan palvelut ovat kohtuullisesti kaikkien väestöryhmien saavutettavissa (YM 2004: 26).

Maankäyttö- ja rakennuslain yhtenä tavoitteena on tehostaa kaupan suuryksiköiden sijainnin ohjausta. Ohjauksen avulla pyritään vahvistamaan kaupunkien keskustoja monipuolisina palvelukeskuksina sekä turvaamaan päivittäistavarakaupan toimintaedellytykset asuntoalueilla. Uudet kaupan suuryksiköt tulisi sijoittaa ensisijaisesti nykyisiin pääkeskuksiin ja alakeskuksiin, joihin ovat hyvät joukkoliikenneyhteydet (YM 2000: 3).

Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskeviin säännöksiin perustuva erityinen ohjaus kohdistuu kerrosalaltaan yli 2 000 kerrosneliömetrin suuruisiin vähittäiskaupan myymälöihin lukuun ottamatta paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppaa. Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskee erityinen suunnitteluvelvoite: maakunta- ja yleiskaavan keskustatoimintojen alueiden ulkopuolella vähittäiskaupan suuryksiköille voidaan myöntää rakennuslupa vain, jos alue on asemakaavassa osoitettu vähittäiskaupan suuryksikön rakentamiseen. Säännöstä sovelletaan myös myymälöiden merkittäviin laajennuksiin ja sellaiseen vähittäiskaupan myymäläkeskittymään, joka on vaikutuksiltaan verrattavissa vähittäiskaupan suuryksikköön (YM 2004: 28–29 ja YM 2000: 16).

Kaupan suuryksiköiden sijoittumisella on merkittäviä yhdyskuntarakenteellisia vaikutuksia, jotka ovat usein myös ylikunnallisia ja seudullisia. Suuryksiköillä on keskeinen merkitys maakuntakaavatasolla tehtävissä alue- ja yhdyskuntarakenteellisissa ratkaisuissa. Eri kaavatasojen välisen tehtävänjaon mukaisesti maakunnallisesti ja seudullisesti vaikuttavien vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittumista ohjataan maakuntakaavalla. Niitä yli 2 000 kerrosneliömetrin vähittäiskaupan suuryksiköitä, joilla ei ole maakunnallisia tai seudullisia vaikutuksia, ei tarvitse osoittaa maakuntakaavassa. Tällaisten suuryksiköiden sijoittumista voidaan ohjata pelkästään kuntakaavoituksen avulla. Usein kuitenkin hypermarket -tyyppiset myymälät ovat vaikutuksiltaan seudullisia, joten niiden sijoittuminen ratkaistaan useimmiten maakuntakaavalla (YM 2002a: 46–47).

Maankäyttö- ja rakennuslaissa ei esitetä yksiselitteistä määritelmää paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupalle, mikä saattaa aiheuttaa tulkintaongelmia muun muassa rakennuslupia käsiteltäessä ja kaavoja laadittaessa. Tulkinnalle antaa suuntaa maankäyttö- ja rakennuslain perusteluissa esitetty määritelmä, jonka mukaan tilaa vaativalla erikoistavaran kaupalla tarkoitetaan kauppaa, jolle on ominaista suuret, paljon tilaa vaativat tuotteet kuten autot, huonekalut ja rakennustarvikkeet. Määritelmä ei kuitenkaan anna riittävän selkeää lähtökohtaa arvioida, milloin yksittäinen myymälä kuuluu paljon tilaa vaativan erikoiskaupan piiriin (YM 2000: 3). Asian selkeyttämiseksi ympäristöministeriö on tarkentanut lain perusteluissa esitettyä määritelmää ja laatinut suosituksen paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan tulkinnaksi. Suosituksessa määritellään ne lain tarkoittamat paljon tilaa vaativat erikoistavaran kaupat, jotka jäävät säännösten ulkopuolelle (YM 2001a: 21).

2.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat osa maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, joilla linjataan maamme alueidenkäyttöä. Nämä alueidenkäyttötavoitteet on ryhmitelty asiasisällön perusteella seuraaviin kokonaisuuksiin (YM 2001b: 24):

1. Toimiva aluerakenne
2. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
3. Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
4. Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto
5. Helsingin seudun erityiskysymykset
6. Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Huomattava osa tavoitteista on kohdennettu koskemaan maakunnan suunnittelua tai maakuntakaavoitusta. Näillä tavoitteilla ei ole oikeudellisesti sitovaa vaikutusta kuntakaavoitukseen ennen kuin ne ovat tulleet otetuiksi huomioon maakuntakaavoituksessa. Tämän jälkeen ne tulee ottaa huomioon kuntien kaavoituksessa maakuntakaavan ohjausvaikutuksen kautta maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n mukaisesti (YM 2001b: 42).

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet velvoittavat edistämään elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta hyödyntämällä olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja eheyttämällä taajamia. Taajamia eheytettäessä parannetaan elinympäristön laatua. Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa. Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen ja vapaa-ajan alueina (YM 2001b: 26–27). Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä selvitettävä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen (YM 2008). Vähittäiskaupan suuryksiköt tulee sijoittaa tukemaan yhdyskuntarakennetta. Maakunnan suunnittelussa on selvitettävä maaseudun alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä kyläverkoston kehittämiseen liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä, palvelujen saavutettavuutta, maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamista sekä ympäristöarvojen säilymistä (YM 2001b: 26–27).

2.3. Vaikutusten arviointi ja YVA-menettely

Vaikutusten arviointi on kiinteä osa kaavoitusprosessia, jolla saadaan tietoa kaavan toteuttamisen aiheuttamista välittömistä ja välillisistä vaikutuksista, niiden merkittävyydestä sekä haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksista. Arvioinnissa selvitetään myös, kuinka kaavalle asetetut tavoitteet ja kaavan sisältövaatimukset toteutuvat (YM 2002b: 44).

Kaupallisen palvelurakenteen muutosten ja yksittäisten kaupan hankkeiden vaikutukset selvitetään aina kaavoituksen yhteydessä. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevan lain (YVA-laki) mukainen ympäristövaikutusten arviointimenettely (YVA-menettely) tulee kyseeseen tapauskohtaisesti. Uusi hanke tai jo toteutuneen hankkeen olennainen muutos voi edellyttää YVA-

menettelyä, jos se todennäköisesti aiheuttaa laadultaan ja laajuudeltaan ja eri hankkeiden yhteisvaikutukset huomioon ottaen merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Mikäli YVA-menettelyä sovelletaan, yhteysviranomaisen, kaavaa laativan kunnan tai maakunnan liiton ja hankkeesta vastaavan on oltava riittävässä yhteistyössä hankkeen arviointimenettelyn ja kaavoituksen yhteensovittamiseksi. YVA-menettelyä ei kuitenkaan sovelleta, jos hankkeen vaikutukset on jo selvitetty muun lain mukaisessa menettelyssä YVA-laissa edellytetyllä tavalla ja selvityksissä on kuultu kaikkia niitä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa (YM 2004).

3. NYKYTILANNE

3.1. Väestö

3.1.1. Nykyinen väestö

Satakunnassa oli vuoden 2007 lopussa yhteensä 228 431 asukasta. Maakuntakeskus Pori on väestömäärältään selvästi Satakunnan suurin kunta, sillä alueella asuu noin 33 prosenttia Satakunnan väestöstä (kuva 2). Väestömäärältään toiseksi suurin kunta on Rauma. Rauman ja Porin yhteenlaskettu väestömäärä on yli 50 prosenttia Satakunnan väestöstä.

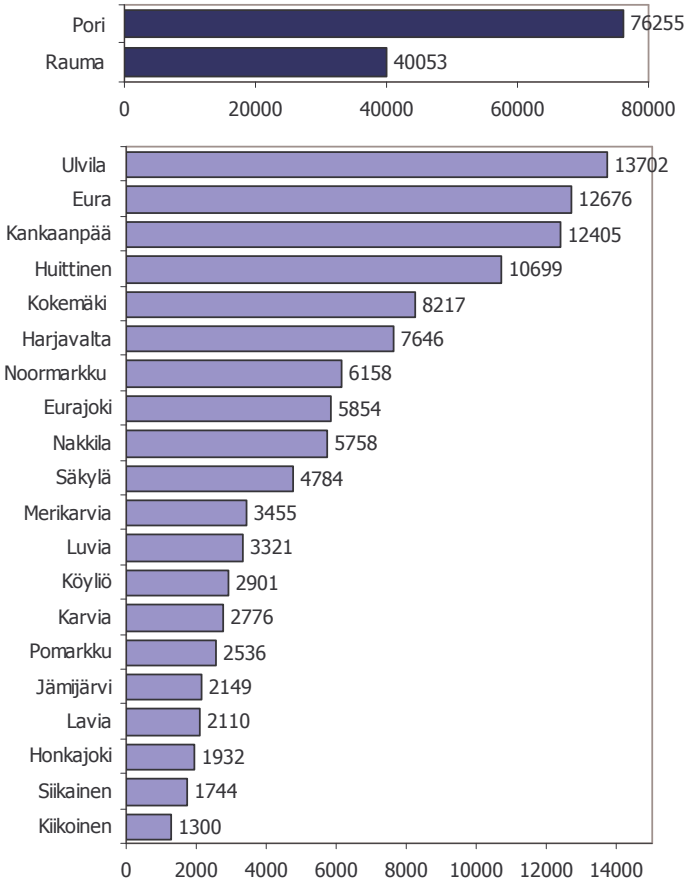

Kuva 2. Satakunnan väestö vuoden 2007 lopussa (TK 2008d).

Vuonna 2007 Satakunnan väestöstä 60 prosenttia asui Porin seutukunnassa ja 29 prosenttia Rauman seutukunnassa. Pohjois-Satakunnan väestön osuus oli 11 prosenttia. Tilastokeskuksen vuoden 2002 tilastollisessa kuntaryhmityksessä kaupunkimaisia kuntia ovat Pori, Rauma, Ulvila ja Harjavalta, taajaan asuttuja ovat Eura, Huittinen, Kankaanpää ja Kokemäki, Nakkila ja Noormarkku. Muut kunnat ovat maaseutumaisia. Vuonna 2007 Satakunnan väestöstä asui kaupunkimaisissa kunnissa 61 prosenttia, taajaan asutuissa 24 prosenttia ja maaseutumaisissa 15 prosenttia (kuva 3). Väestön jakautumisessa seutukunnittain ei ole tapahtunut viime vuosina huomattavia muutoksia. Sen sijaan väestön jakautuminen kuntatyypeittäin on vuoden 2008 jälkeen muuttunut. Muutokset johtuvat vuonna 2009 tapahtuneista Rauman ja Lapin, Euran ja Kiukaisten sekä Huittisten ja Vampulan kuntaliitoksista. Kuntaliitosten seurauksena kaupunkimaisten ja taajaan asuttujen kuntien väestömäärä on noussut ja maaseutumaisten kuntien väestö vastaavasti vähentynyt.

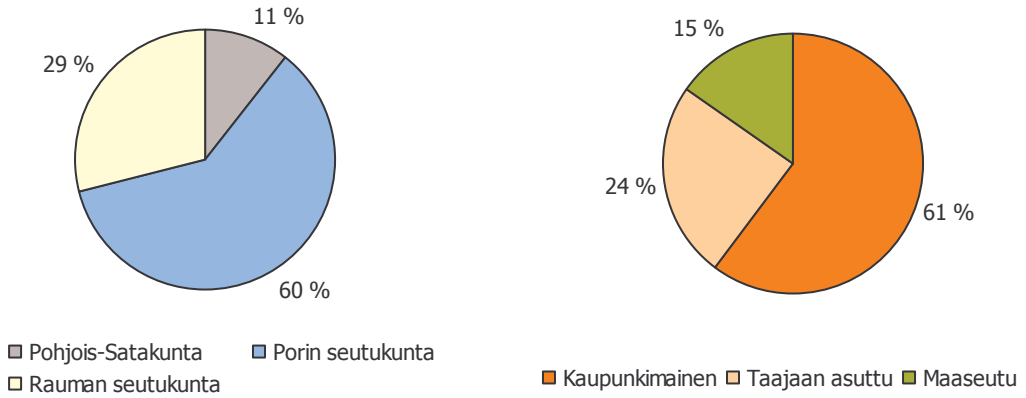

Kuva 3. Satakunnan väestön sijoittuminen seutukunnittain sekä kuntatyypeittäin (TK 2008d).

Satakunnan väestö on koko maan ikärakenteeseen verrattuna hieman ikääntyneempää (kuva 4). Satakunnan väestöstä vuonna 2007 yli 64-vuotiaita oli 19,8 prosenttia, kun koko Suomessa vastaava osuus oli 16,5 prosenttia. Tulevaisuudessa Satakunnassa sekä koko maassa ikääntyneiden osuus tulee kasvamaan merkittävästi suurten ikäluokkien siirtyessä työikäisistä yli 64-vuotiaisiin.

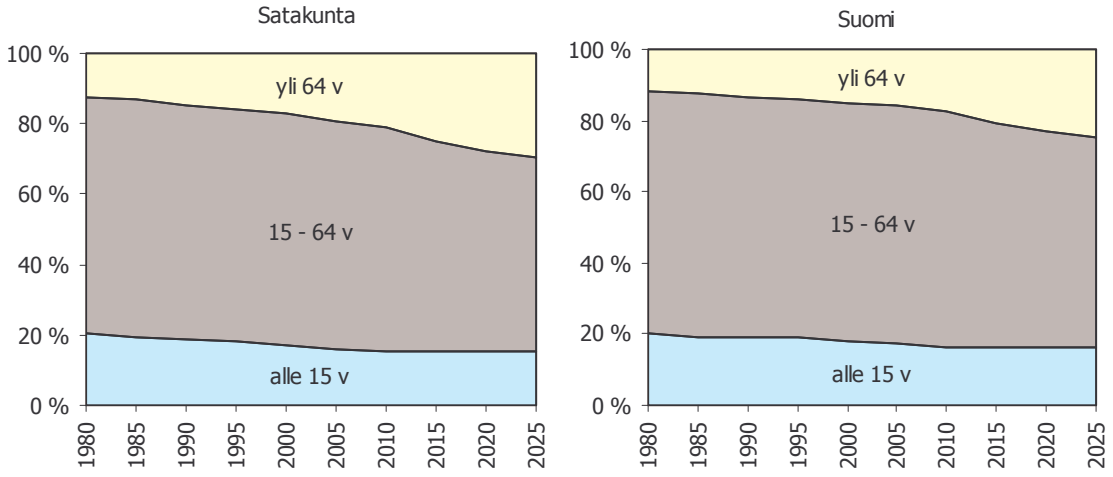

Kuva 4. Satakunnan ja Suomen toteutunut ikärakenne ja ennuste vuodelle 2040 (TK 2008d ja e).

Satakunnan ikärakenteessa ei ole havaittavissa merkittäviä seutukuntakohtaisia eroja. Sen sijaan kuntakohtaiset erot ovat merkittävämpiä (kuva 5). Satakunnan kunnista korkein yli 64-vuotiaiden osuus on Siikaisissa (28 %) ja alhaisin Ulvilassa (17,5 %). Korkein alle 15-vuotiaiden osuus kunnan väestöstä on Noormarkussa (19 %) ja alhaisin Laviassa (12 %). Porissa ja Raumalla alle 15-vuotiaiden osuus on myös varsin alhainen, noin 15 prosenttia. Työikäisen väestön osuus vaihtelee puolestaan 59–66 prosentin välillä ja on suurin Kankaanpäässä sekä Raumalla.

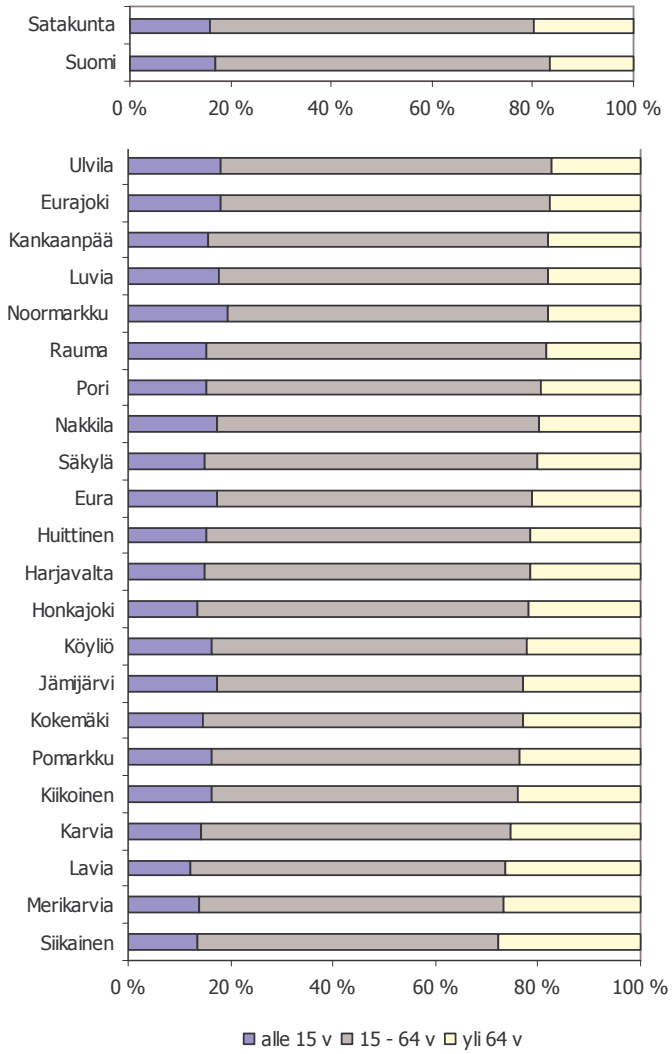

Kuva 5. Satakunnan kuntien ikärakenne 2007 (TK 2008d).

Satakunnan asukastiheys on esitetty kartalla kuvassa 6. Kartan aineistona on käytetty Suomen ympäristökeskuksen tuottamaa ja Tilastokeskuksen aineistoon perustuvaa 250x250 metrin YKR-ruututietokantaa. Ruututiedot on muutettu väestöntiheydeksi, jonka perusteella on interpoloitu jatkuvapintainen asukastiheyttä kuvaava kartta. Suurimpina asutuskeskittyminä Satakunnassa erottuvat Pori ja Rauma. Meri-Porista asutustihentymä jatkuu ketjumaisena valtatie 2:ta pitkin Ulvilan ja Nakkilan kautta aina Harjavaltaan saakka. Ketjumainen asutuskeskittymä on myös havaittavissa Pyhäjärven itäpuolella Eurasta Säkylään jatkuvalla linjalla. Muut suuremmat asutuskeskittymät sijoittuvat Kankaanpäähän ja Huittisiin.

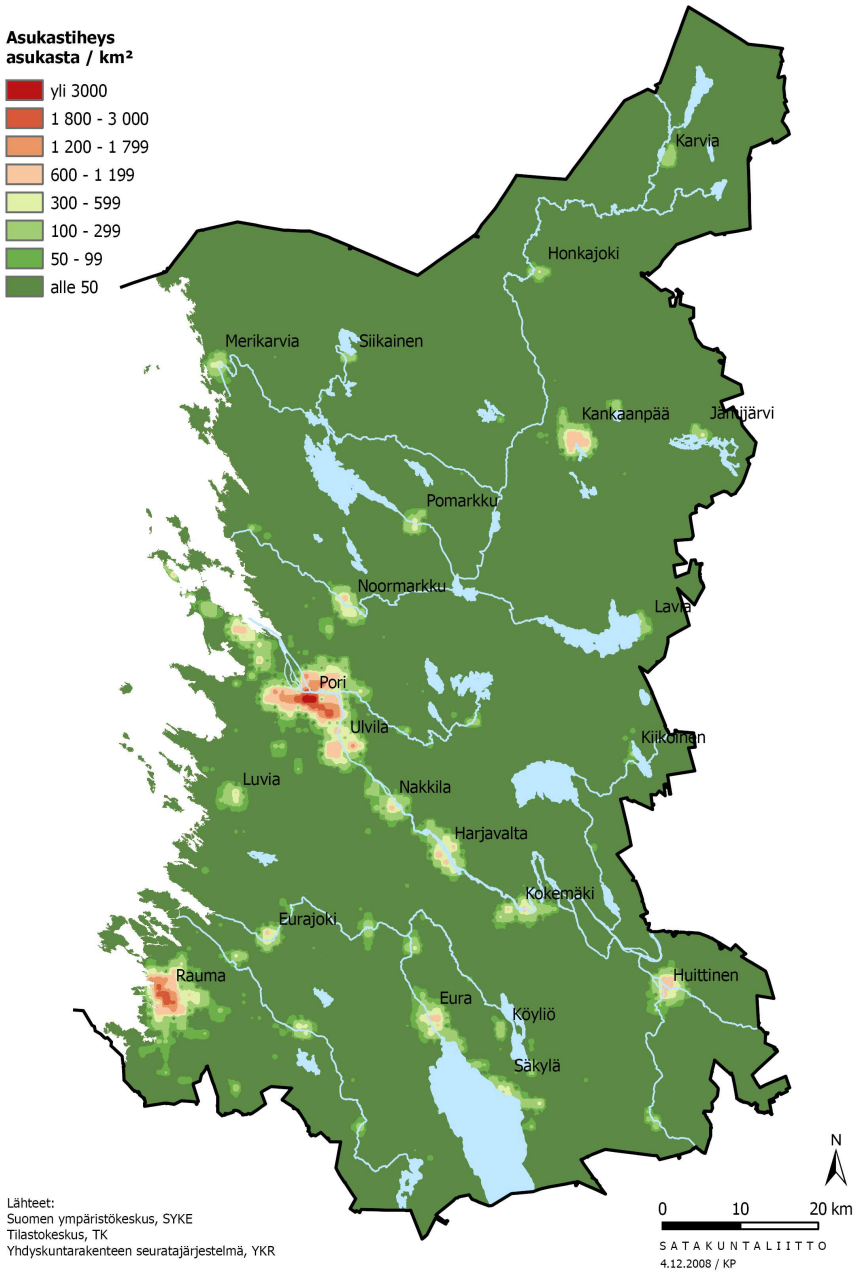

Kuva 6. Asukastiheys Satakunnassa.

Satakunnassa väestö on vähentynyt tasaisesti viime vuosikymmenten aikana. Vuosien 1997–2003 välillä väestö on vähentynyt 2,9 prosenttia, kun koko Suomen väkiluku on samalla aikavälillä kasvanut 1,4 prosenttia. Väestönmuutos on ollut tällä ajanjaksolla kaikissa Satakunnan kunnissa negatiivista. Eniten väestö on vähentynyt Pohjois-Satakunnassa ja vähiten Porissa, Luvialla, Noormarkussa, Raumalla ja Huittisissa. Kuvassa 7 on esitetty Satakunnan kuntien väestönmuutos vuosien 2003 ja 2007 välillä. Tällä ajanjaksolla Satakunnan väestön väheneminen on selvästi hidastunut ja lähtenyt jopa kasvuun Eurajoen, Luvian, Porin ja Noormarkun kunnissa.

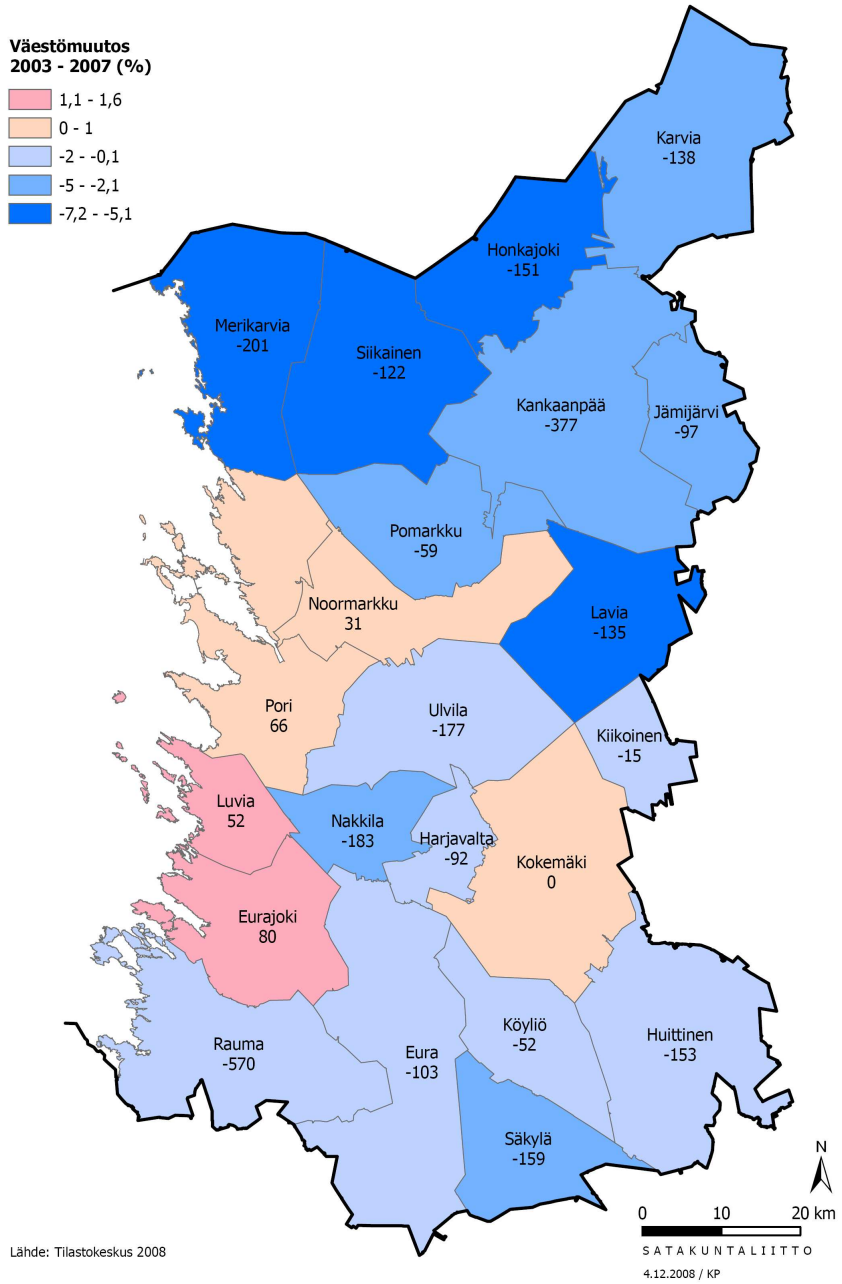

Kuva 7. Absoluuttiset ja suhteelliset väestön muutokset Satakunnassa vuosina 2003–2007.

3.1.2. Väestöennusteet

Väestöennuste kuvaa tulevaa väestönkehitystä. Satakunnan väestöennusteet perustuvat Tilastokeskuksen vuonna 2007 julkistamiin väestöennusteisiin. Tilastokeskuksen väestöennusteet ovat niin sanottuja demografisia trendilaskelmia, joissa lasketaan alueen tuleva väestö, jos viime vuosien väestönkehitys jatkuisi samanlaisena. Tällä hetkellä Tilastokeskukselta on saatavissa trendilaskelma vuoteen 2040 saakka, mutta tässä selvityksessä väestöennusteita tarkastellaan vuoteen 2025 asti. Väestöennusteita kuvaavassa digrammissa ja taulukossa (kuvat 8 ja taulukko 1) on esitetty väestöennusteen lisäksi pidemmän aikavälin tarkastelua varten myös Satakunnan toteutunut väestömuutos vuosien 1980–2005 välillä.

Satakunnan väestön kokonaismäärä on ollut jo pitkään laskussa (kuva 8). Vuoden 2007 väestöennusteiden mukaan Satakunnan väestön väheneminen jatkunee tulevaisuudessa ja väestö vähentynee vuoteen 2025 mennessä noin 2,5 prosenttia (taulukko 1). Eniten väestö vähentynee Satakunnan pohjoisosissa: Karvialla, Merikarvialla, Jämijärvellä, Laviassa ja Siikaisissa (kuva 9). Myös Nakkilassa, Honkajoella ja Köyliössä väestö vähentynee merkittävästi. Väestö kasvanee vuoteen 2025 vain muutamassa Satakunnan kunnassa. Eniten väestön ennustetaan kasvavan Eurajoella, noin kuusi prosenttia. Harjavallassa väestö kasvanee noin kaksi ja Porissa noin puoli prosenttia. Luvialla ja Eurassa väestön määrä pysynee lähes entisellään.

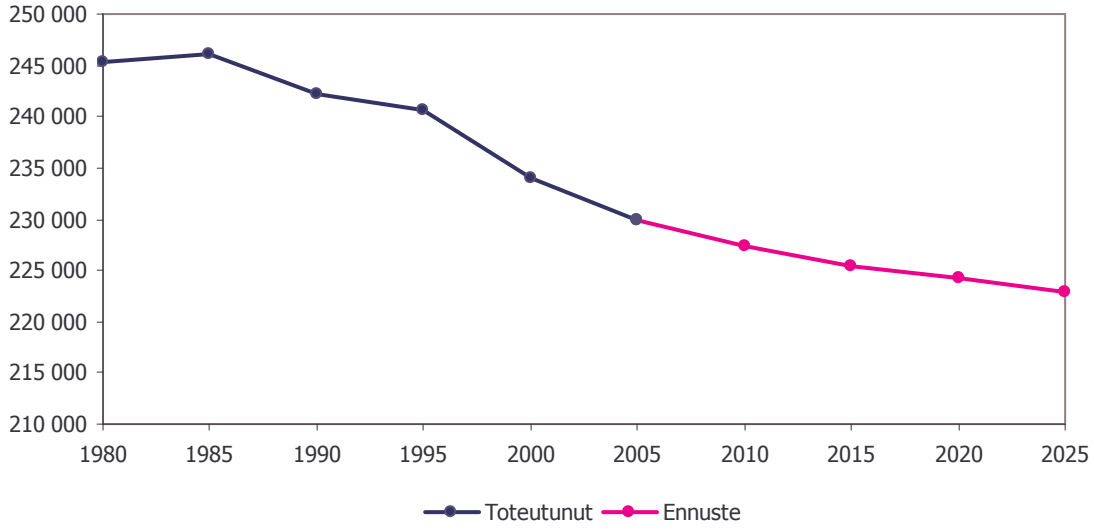

Kuva 8. Satakunnan toteutunut väestönmuutos ja väestöennuste vuodelle 2025 (TK 2008d ja e).

Taulukko 1. Väestönmuutos 1980–2007 ja väestöennuste vuodelle 2025 (TK 2008d ja e). Punainen väri kuvaa positiivista ja sininen negatiivista väestönmuutosta.

	MUUTOS %			MUUTOS %	
Kunta	**1980 - 2007**	**2007 - 2025**	**Kunta**	**1980 - 2007**	**2007 - 2025**
Eura	-7,7	-0,1	Lavia	-26,3	-13,9
Eurajoki	2,3	6,1	Luvia	0,9	-0,2
Harjavalta	-13,8	1,9	Merikarvia	-16,7	-15,0
Honkajoki	-24,5	-11,4	Nakkila	-7,8	-12,1
Huittinen	-8,2	-0,1	Noormarkku	7,9	-5,6
Jämijärvi	-14,2	-14,7	Pomarkku	-15,7	-8,3
Kankaanpää	-8,2	-6,5	Pori	-4,0	0,5
Karvia	-25,5	-18,0	Rauma	-6,8	-2,0
Kiikoinen	-11,1	-4,7	Siikainen	-31,8	-13,4
Kokemäki	-14,3	-5,9	Säkylä	-7,4	-2,4
Köyliö	-17,3	-10,7	Ulvila	7,0	-4,5
			Satakunta	**-6,8**	**-2,5**

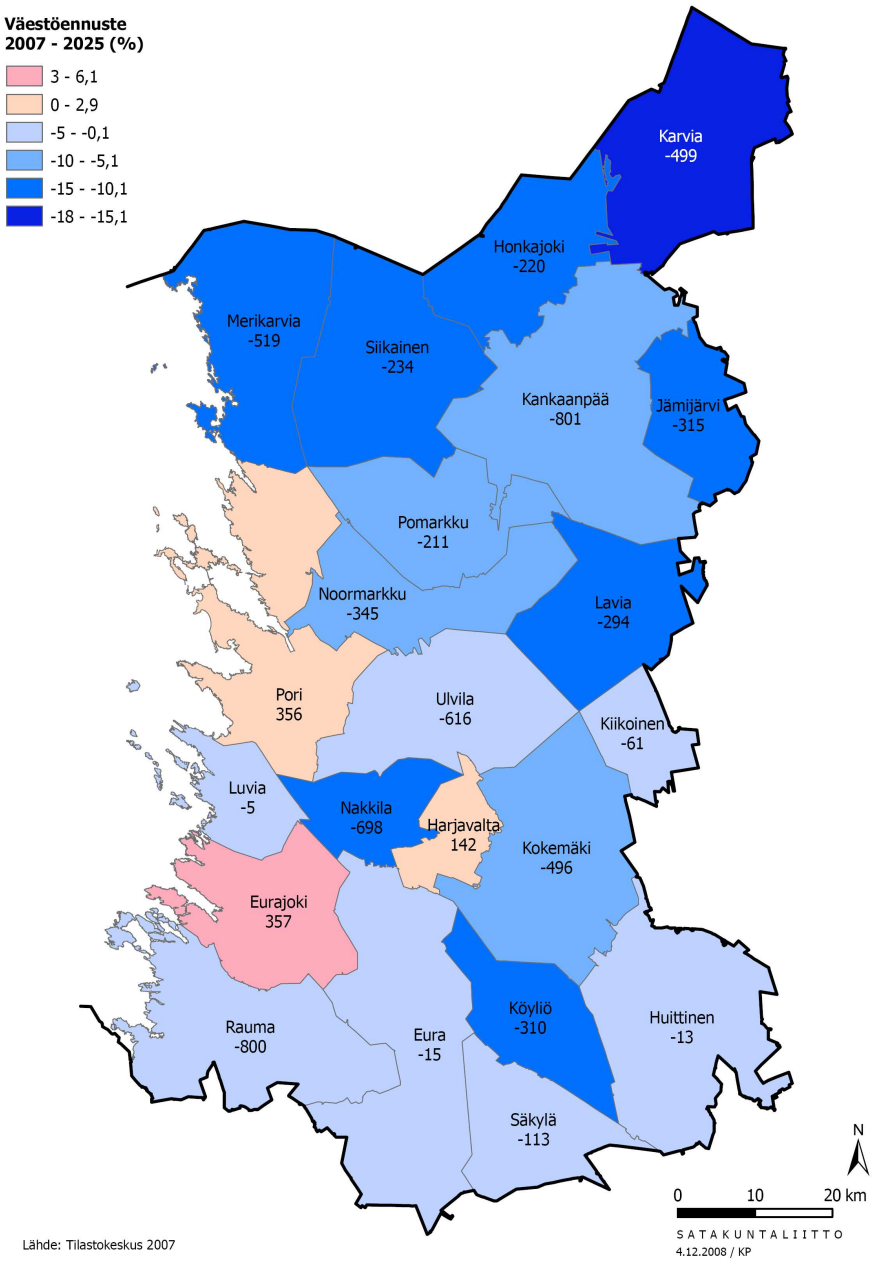

Kuva 9. Satakunnan absoluuttiset ja suhteelliset väestöennusteet vuodelle 2025.

3.1.3. Asuntokuntakoko

Satakunnassa oli Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2007 lopulla yhteensä 108 345 asuntokuntaa, joista 74 prosenttia oli yhden ja kahden hengen asuntokuntia (kuva 10). Eniten yhden ja kahden hengen asuntokuntia oli Porissa (78 %). Yli kahden hengen asuntokuntien osuus oli suurin Noormarkussa (35 %). Vuosien 1997 ja 2007 aikana asuntokuntien kokonaismäärä kasvoi 5 328 asuntokunnalla (liite 1). Asuntokuntien määrän kasvusta 72 prosenttia tapahtui Porin seutukunnassa ja vain kaksi prosenttia Pohjois-Satakunnassa. Yhden hengen asuntokuntien osuus Satakunnan kaikista asuntokunnista oli noussut 22 prosenttia ja kahden hengen asuntokuntien osuus 14 prosenttia. Yli kahden hengen asuntokuntien osuudet olivat sen sijaan laskeneet.

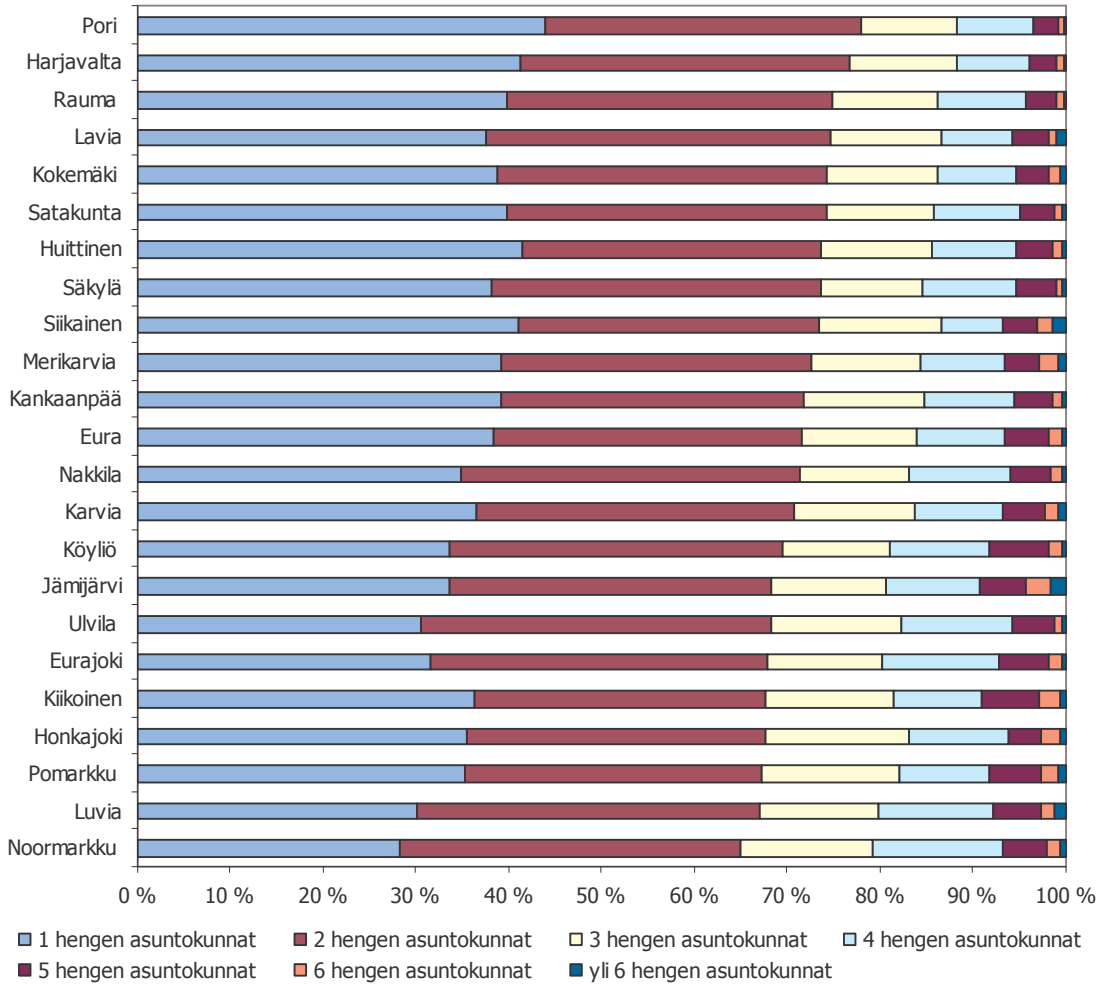

Kuva 10. Satakunnan asuntokunnat 2007 (TK 2008a).

Asuntokuntia, joissa asui alle 18-vuotiaita lapsia, oli Satakunnassa vuonna 2007 24 360, eli 22 prosenttia kaikista asuntokunnista (kuva 11). Eniten asuntokuntia, joissa asui alle 18-vuotiaita lapsia, oli Noormarkussa (30 %) ja vähiten Siikaisissa (17 %). Asuntokuntien, joissa asuu alle 18-vuotiaita lapsia, määrä on Satakunnassa laskenut vuodesta 1997 lähtien 3 943 asuntokunnalla, eli 14 prosentilla.

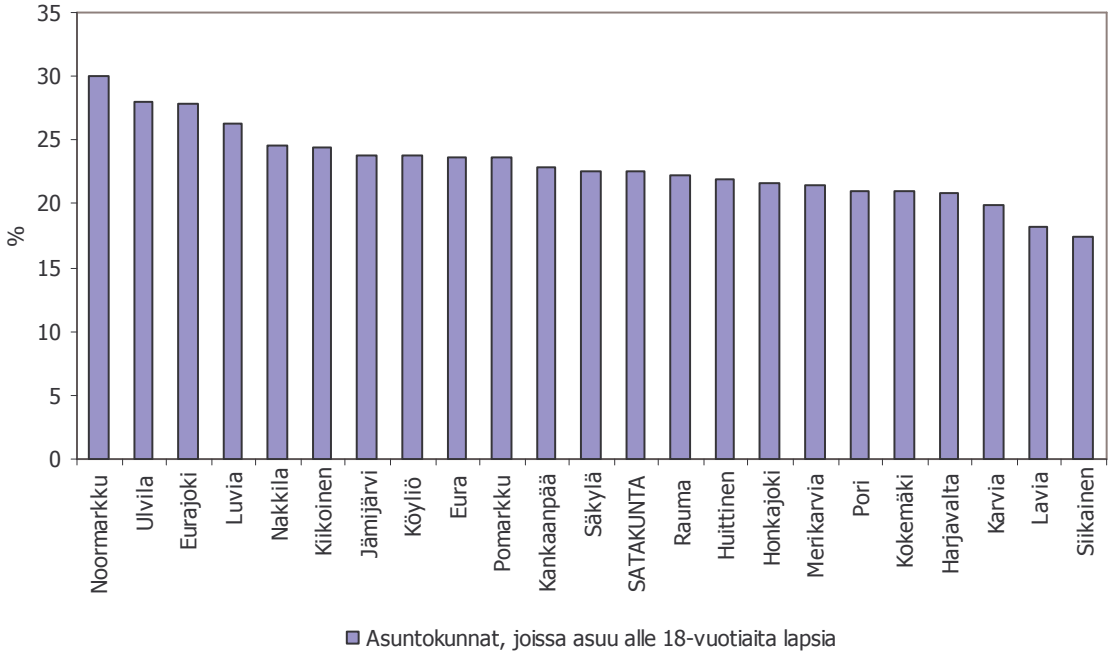

Kuva 11. Asuntokunnat, joissa asuu alle 18-vuotiaita lapsia (TK 2008a).

3.1.4. Autolliset ja autottomat asuntokunnat

Satakunnan autollisten asuntokuntien määrä vuonna 2007 oli 80 450 eli 74 prosenttia kaikista asuntokunnista (taulukko 2). Suhteellisesti eniten autollisia asuntokuntia oli Eurajoella ja Luvialla (84 %). Autottomia asuntokuntia oli eniten Porissa (32 %) ja Raumalla (27 %). Useamman auton asuntokuntien suhteellinen määrä Satakunnassa oli 30 prosenttia. Kahden tai useamman auton omistamien asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista oli suurin Eurajoella ja Köyliössä. Porissa useamman auton omistus asuntokuntaa kohden oli vähäisempää ja jäi 22 prosenttiin. Myös Raumalla, Harjavallassa ja Kankaanpäässä usean auton asuntokuntien määrä oli alle 30 prosenttia.

Taulukko 2. Satakunnan autolliset asuntokunnat 2007 (YKR 2008a).

Kunta	Autottomat asunto-kunnat	Autottomien asunto-kuntien osuus kaikista asunto-kunnista %	Autolliset asunto-kunnat	Autollisten asunto-kuntien osuus kaikista asunto-kunnista %	Asunto-kunnalla 2 tai useampia autoja	Kahden tai usemman auton asunto-kuntien osuus kaikista asunto-kunnista %	Kahden tai usemman auton asunto-kuntien osuus autollisista asunto-kunnista %
Eura	1148	20	4619	80	2095	36	45
Eurajoki	412	16	2111	84	1149	46	54
Harjavalta	949	25	2836	75	1093	29	39
Honkajoki	196	23	648	77	324	38	50
Huittinen	1217	24	3855	76	1677	33	44
Jämijärvi	181	20	721	80	365	40	51
Kankaanpää	1477	26	4273	74	1660	29	39
Karvia	219	18	1007	82	490	40	49
Kiikoinen	106	19	452	81	241	43	53
Kokemäki	819	21	3022	79	1424	37	47
Köyliö	229	18	1030	82	564	45	55
Lavia	225	23	759	77	348	35	46
Luvia	220	16	1172	84	608	44	52
Merikarvia	399	25	1168	75	490	31	42
Nakkila	491	19	2098	81	1023	40	49
Noormarkku	422	17	2129	83	1072	42	50
Pomarkku	245	22	847	78	394	36	47
Pori	12200	32	26187	68	8598	22	33
Rauma	5156	27	14095	73	5177	27	37
Siikainen	194	24	617	76	275	34	45
Säkylä	394	18	1835	82	773	35	42
Ulvila	988	17	4969	83	2254	38	45
Satakunta	**27887**	**26**	**80450**	**74**	**32094**	**30**	**40**

Kuvassa 12 on kuvattu yhden neliökilometrin ruuduissa autollisten asuntokuntien suhteelliset osuudet vuonna 2007 kaikkiin asuntokuntiin verrattuna. Tarkasteltaessa autollisten asuntokuntien määriä voidaan havaita auton omistuksen olevan suhteellisesti vähäisempää taajama-alueilla kuin haja-asutusalueilla. Autonomistus on vähäisintä etenkin kuntien keskustoissa.

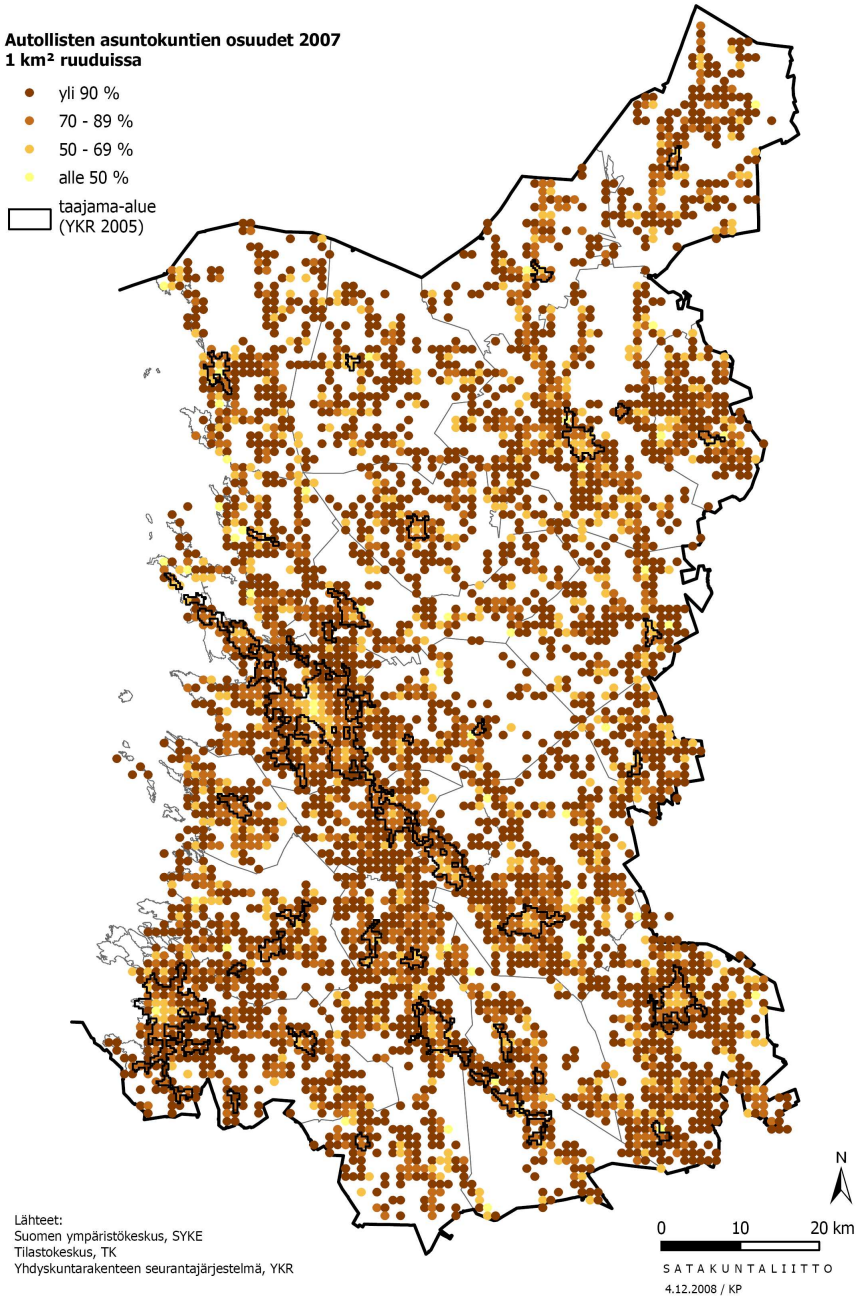

Kuva 12. Satakunnan autollisten ja autottomien asuntokuntien suhteelliset osuudet 2007.

3.1.5. Ostokäyttäytyminen

3.1.5.1. Ostospaikan valintakriteerit, ostoskertojen määrä ja keskiostoksen kehitys

Ostokäyttäytymiseen ja ostospaikan valintaan liittyvien tekijöiden selvittäminen on laajasti tutkittu alue kaupan alalla. Pääasiassa kuluttajien ostospaikan valintakriteerit kohdistuvat tuotteisiin, hintaan, sijaintiin tai myymälään tai kaikkiin niihin. Viimekädessä valinnan ratkaisevat tilannetekijät (Heinimäki 2006: 156–159). Kuluttajan tärkein päivittäistavaramyymälän valintaperuste ACNielsen Finland Oy:n kuluttajapaneelin (PTY 2008–2009 ref. ACNielsen Finland Oy kuluttajapaneeli) mukaan on myymälän läheisyys (taulukko 3). Myymälän läheisyyden lisäksi muun muassa

valikoima, kanta-asiakasedut ja hinta/laatusuhde koetaan nykyään tärkeiksi myymälän valintaan vaikuttaviksi tekijöiksi. Etenkin myymälän tuotteiden valikoima on tullut kuluttajalle yhä tärkeämmäksi. Vuonna 2004 tärkeimmäksi päivittäistavaramyymälän valintaperusteeksi 37 prosenttia vastaajista mainitsi valikoiman, kun vuonna 2007 heidän osuutensa oli kohonnut jo 41 prosenttiin. Vastaavasti vuonna 2007 esimerkiksi aukioloaikojen perusteella myymälän valitsi ainoastaan 12 prosenttia kuluttajapaneelin vastaajista.

Taulukko 3. Tärkeimmät pääasiallisesti käytetyn päivittäistavaramyymälän valintaperusteet (2–3 tärkeintä) (PTY 2008-2009 ref. ACNielsen Finland Oy Kuluttajapaneeli).

	2004	2005	2006	2007
Läheisyys	54	56	58	56
Valikoima	37	34	40	41
Kanta-asiakasedut	35	36	38	40
Hinta/laatusuhde	34	36	37	35
Asioimisen helppous/nopeus	30	32	26	29
Hintataso	26	27	29	30
Tuotteiden tuoreus	18	18	15	16
Aukioloajat	14	14	11	12
Palvelualtis henkilökunta	14	12	10	10
Pysäköintitilat	11	11	10	9
Palvelutiskit	8	8	8	7

Kuluttajan ostopaikan valintakriteerejä on tutkittu myös Turun kauppakorkeakoulun markkinoinnin laitoksella vuonna 2001 aloitetussa Mylly-projektissa. Projektin keskeisenä tarkastelukohteena on kuluttajakäyttäytymisen muutos tilanteessa, jossa tarjonnan määrä ja sijainti muuttuvat lyhyessä ajassa huomattavasti (Marjanen ym. 2004). Tutkimuksessa tehdyn postikyselyn vastausten perusteella ostopaikan valintakriteerit eroavat toisistaan arkisin ja viikonloppuisin. Arkisin tärkeimmiksi valintakriteereiksi muodostuvat ostopaikan sijainti lähellä kotia ja nopea asiointi. Viikonloppuisin tärkeintä ovat korkealuokkaiset tuotteet ja laaja tuotevalikoima. Hyvät pysäköintitilat, ilmainen pysäköinti ja mahdollisuus käyttää kanta-asiakaskorttia olivat edullisia tarjouksia tärkeämpiä sekä arkisin että viikonloppuisin.

Heinimäen (2006) mukaan kuluttajan ostoskäyttäytymisessä on todettavissa monenlaisia muutoksia. Ostoskäynnit vähenevät, mikä näkyy myös ACNielsen Finland Oy:n kuluttajapaneelitutkimuksesta (kuva 13). Ostoksiin käytettävä aika ja ostosmatkat kasvavat ja ostosmatkat tehdään useammin omalla autolla ja erillisinä kotilähtöisinä matkoina. Kuluttajien vaatimustaso on myös kasvanut, mikä vaikuttaa ostospaikan valintaan.

ACNielsen Finland Oy:n kuluttajapaneelin talouksien päivittäistavaraostoskertojen määrä on vuodesta 1997 vuoteen 2007 laskenut 4,3 kerrasta noin 3,7 kertaan (kuva 13). Ostoskertojen väheneminen on vastaavasti johtanut päivittäistavarakaupan keskiostosten kasvuun. Keskiostosten summa on vuodesta 1997 vuoteen 2007 noussut noin neljä euroa.

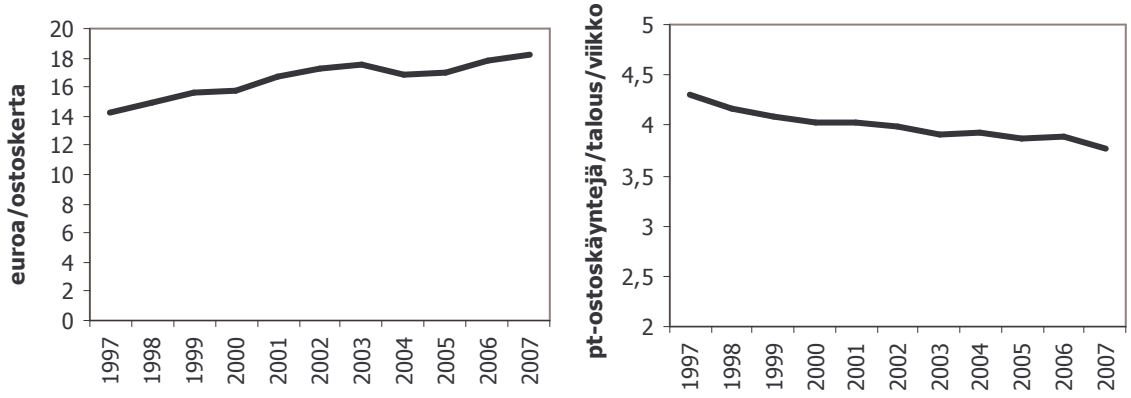

Kuva 13. Päivittäistavarakaupan keskiostoksen suuruus ja päivittäistavarakaupan ostoskäyntien määrä viikossa taloutta kohden 1997–2007 (PTY 2008 ref. ACNielsen Finland Oy Kuluttajapaneeli mukaillen).

3.1.5.2. Kulutuksen rakenne

Suomalaisten kulutuksesta elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien osuus vuonna 2006 oli noin 13 prosenttia. Asumiseen ja energiaan kulutettiin sen sijaan noin 27 prosenttia. Länsi-Suomen kotitalouksien kulutus noudattaa koko Suomen kotitalouksien kulutuslukuja. Länsi-Suomessa käytetään kuitenkin enemmän rahaa elintarvikkeisiin, liikenteeseen ja tietoliikenteeseen (kuva 14).

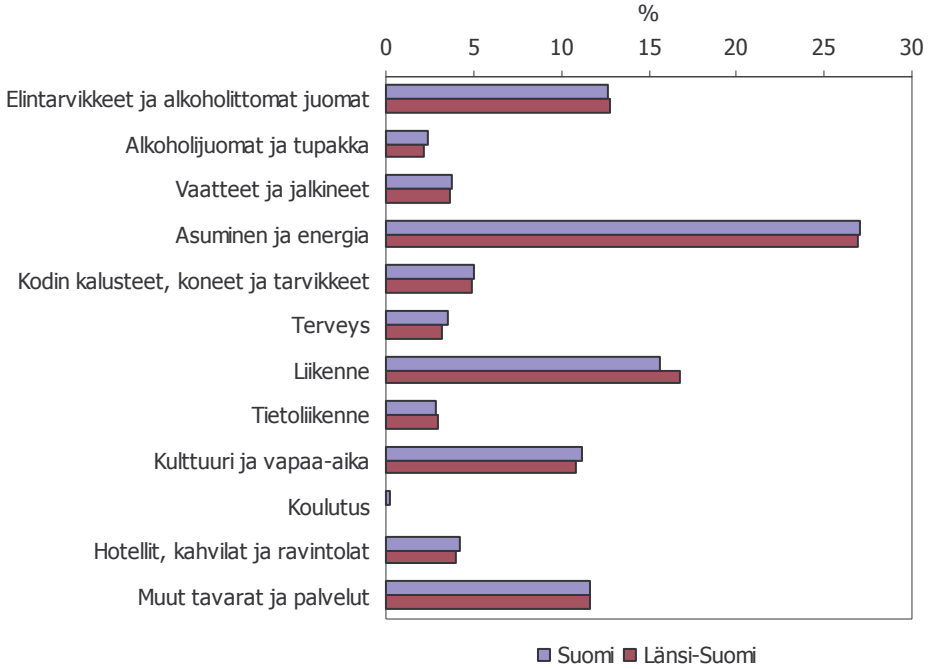

Kuva 14. Suomen ja Länsi-Suomen kotitalouksien kulutusrakenne vuonna 2006 (TK 2008b).

3.1.5.3. Asiointisuuntautuneisuus Satakunnassa

Satakunnan asiointisuuntautuneisuus perustuu tässä selvityksessä TNS Gallup Oy:n Suureen Vaikutusaluetutkimukseen 2006. Tutkimuksen aikana Kodisjoen ja Lapin kunnat eivät olleet vielä liittyneet Raumaan, minkä vuoksi Kodisjoen ja Lapin tiedot ovat erillisinä tutkimuksessa, kuten myös Euraan liittyneen Kiukaisten sekä Huittisiin liittyneen Vampulan tiedot. Satakunnan kuntien lisäksi tiedot ovat asiointisuuntautumisen vuoksi viidestä ympäristökunnasta. Nämä kunnat ovat Laitila, Loimaa, Suodenniemi, Pyhäranta ja Vammala.

Kuvassa 15 on esitetty TNS Gallup Oy:n vuoden 2006 asiointien perusteella määrittelemät paikallismarkkina-alueet. Määrittely perustuu TNS Gallupin ihmisten liikkumiseen ja tuoteryhmäkohtaiseen ostosten tekemiseen perustuvaan tutkimukseen. Tutkimuksen pohjalta on muodostettu koko maan kattava markkina-aluejako. Jako on tehty kahdessa tasossa: päämarkkina-alueet (28 kpl) ja paikallismarkkina-alueet (43 kpl) (TNS Gallup 2006). Paikallismarkkina-alueet muodostuvat paikallismarkkinakeskuksen (Pori, Rauma, Eura, Huittinen) ympärille ja kertovat vaikutusalueen laajuudesta ja vetovoimasta. Satakunnan laajimman paikallismarkkina-alueen muodostaa Porin paikallismarkkina-alue. Kankaanpään, Rauman, Euran ja Huittisten paikallismarkkina-alueet ovat pienempiä.

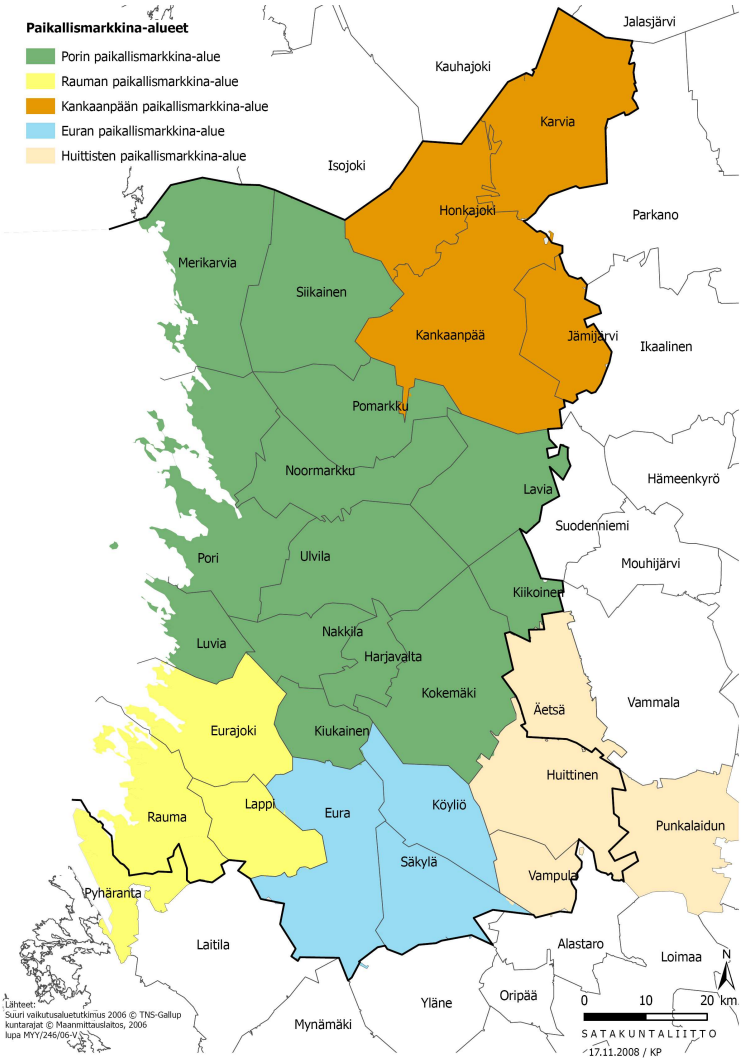

Kuva 15. TNS Gallup Oy:n määrittämät paikallismarkkina-alueet vuonna 2006.

Satakunnan kotitalouksien omassa kunnassa tapahtuvan asioinnin prosentuaalinen osuus on esitetty kuvassa 16. Analyysiä varten TNS Gallupin vaikutusaluetutkimuksen kuntakohtaisten asiointiryhmien tiedot (liite 2) summattiin ja laskettiin päivittäisiksi asioinneiksi. Yhdistäminen katsottiin tarpeelliseksi suuren tietomäärän havainnollistamiseksi. Tietojen yhdistämisen yhteydessä asiointimäärät muunnettiin päivittäisiksi asioinneiksi. Menetelmä korostaa päivittäisasiointeja, kuten elintarvikehankintoja, harvemmin tapahtuvien kustannuksella. Periaatteena on arvioida kuinka usein asiointi tapahtuu vuodessa, kuukaudessa tai viikossa. Tällä tavalla saadaan vuotuiset asiointipäivät, jotka on jaettu vuoden päivien määrällä. Näin saatu tulos kuvastaa kotitalouksien päivittäisten asiointien määrän kautta myös asiointivirtoja.

Päivittäiset asioinnit kertovat paitsi asuinkunnan päivittäistavarakaupan kyvystä tyydyttää talouksien ostotarpeet myös talouksien työmatkojen suuntautumisesta. Monipuolinen erikoistavara- ja palvelutarjonta lisää alueellisten keskusten asiointimääriä. Satakunnassa monipuolisimmat palvelut ovat Porissa ja Raumalla.

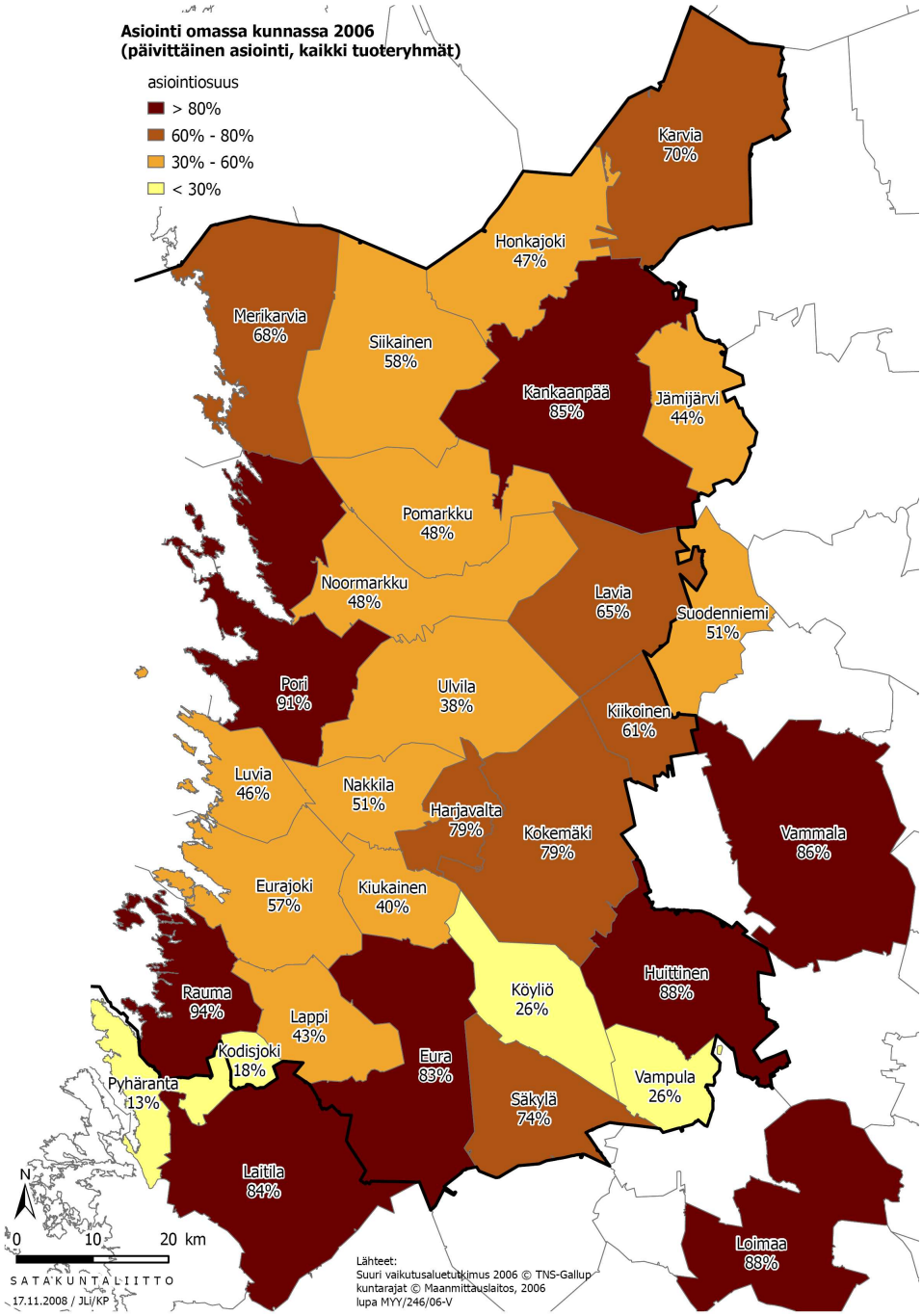

Kuva 16. Omassa kunnassa tapahtuvan asioinnin osuus.

3.2. Työpaikat

3.2.1. Työpaikkojen määrä

Vuonna 2005 Satakunnassa oli Tilastokeskuksen mukaan 91 760 työpaikkaa (taulukko 4). Työpaikkojen määrä oli vuodesta 1995 vuoteen 2005 kasvanut noin 5 500 työpaikalla, eli noin kuudella prosentilla. Vuonna 2005 Satakunnan elinkeinorakenteesta palvelujen osuus oli 60 prosenttia, jalostuksen 33 prosenttia ja alkutuotannon viisi prosenttia. Alkutuotannon työpaikkojen määrä Satakunnan alueella on vähentynyt vuodesta 1995 vuoteen 2005 noin 2 100 työpaikalla.

Jalostuksen työpaikkojen määrän muutokset ovat johtuneet erityisesti teollisuuden työpaikkojen vähentymisestä ja rakennusalan merkittävästä kasvusta. Palvelualoilla työpaikkojen määrän lisäys on ollut lukumääräisesti suurinta. Yhteiskunnalliset palvelut ovat toimialana kasvaneet teollisuutta suuremmaksi. Palveluiden ryhmään kuuluva kauppa, majoitus- ja ravintolatoiminta on toimialoista kolmanneksi suurin (TK 2008c).

Taulukko 4. Satakunnan työpaikkojen jakautuminen toimialoittain (TK 2008c).

Toimialaluokka	1995	2000	2005	2005 %
Yhteensä	86 285	91 711	91 760	100
Alkutuotanto	**6 772**	**5 763**	**4 619**	**5**
Maa- ja metsätalous	6 754	5 745	4 655	5
Jalostus	**30 275**	**31 588**	**30 641**	**33**
Kaivostoiminta ja louhinta	213	241	260	0,3
Teollisuus	24 125	24 864	22 843	25
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1 397	1 335	1 463	2
Rakentaminen	4 753	5 389	6 335	7
Palvelut	**46 979**	**52 643**	**55 452**	**60**
Kauppa, majoitus- ja rav.toiminta	10 322	11 207	11 329	12
Kuljetus, varastointi ja tietoliik.	5 978	6 590	6 681	7
Rahoitus-, vakuutus-, ym. toim.	7 179	8 509	9 357	10
Yhteiskunnalliset palvelut	23 500	26 337	28 085	31
Toimiala tuntematon	2 046	1 476	1 122	1

Elinkeinorakenteen kuntakohtaista jakautumista on tarkasteltu taulukossa 5. Kunnittaisessa tarkastelussa alkutuotannon osuus on suurin Honkajoella ja Karvialla. Tällaisissa pienissä yleensä alle 3 000 asukkaan kunnissa voi työpaikoista yli 20 prosenttia sijoittua alkutuotantoon. Toisaalta maa- ja metsätalouden työpaikkoja voi olla lukumääräisesti paljon myös kaupunkikunnissa.

Palvelutyöpaikkojen osuus kaikista työpaikoista on suurin koko Satakunnassa (taulukko 5). Eniten palvelutyöpaikkoja on Porissa. Lähellä isoa keskusta sijaitsevissa kunnissa saattaa palvelutyöpaikkojen osuus nousta korkeaksi, jos kunnan työpaikkaomavaraisuus on alhainen.

Taulukko 5. Satakunnan kuntien työpaikat toimialoittain (TK 2008c).

Kunta	Työpaikat 2005	Työpaikat 2005 %	Alkutuotanto %	Jalostus %	Palvelut %	Palvelutyö-paikat
Eura	5346	6	8	59	40	2112
Eurajoki	2339	3	8	62	37	877
Harjavalta	3819	4	2	43	56	2151
Honkajoki	848	1	34	56	42	359
Huittinen	4309	5	13	41	57	2471
Jämijärvi	668	1	24	50	45	301
Kankaanpää	5493	6	6	33	66	3599
Karvia	974	1	28	57	41	396
Kiikoinen	294	0,3	27	48	50	148
Kokemäki	2946	3	9	39	60	1763
Köyliö	734	1	24	47	50	370
Lavia	548	1	26	51	47	56
Luvia	798	1	13	55	43	341
Merikarvia	1076	1	13	46	51	550
Nakkila	1767	2	7	53	46	812
Noormarkku	1412	2	11	33	65	912
Pomarkku	579	1	13	45	53	306
Pori	33553	37	1	29	70	23433
Rauma	17706	19	2	40	59	10384
Siikainen	569	1	24	58	41	231
Säkylä	2426	3	6	36	63	1530
Ulvila	3556	4	4	38	60	2150
Satakunta	**91760**	**100**	**5**	**33**	**60**	**55452**

Työpaikkojen jakautuminen työpaikkaruuduittain on esitetty kuvassa 17. Kuvan aineisto perustuu 250x250 metrin YKR-työpaikkatietokantaan, joka on yleistetty yhden neliökilometrin ruutukokoon.

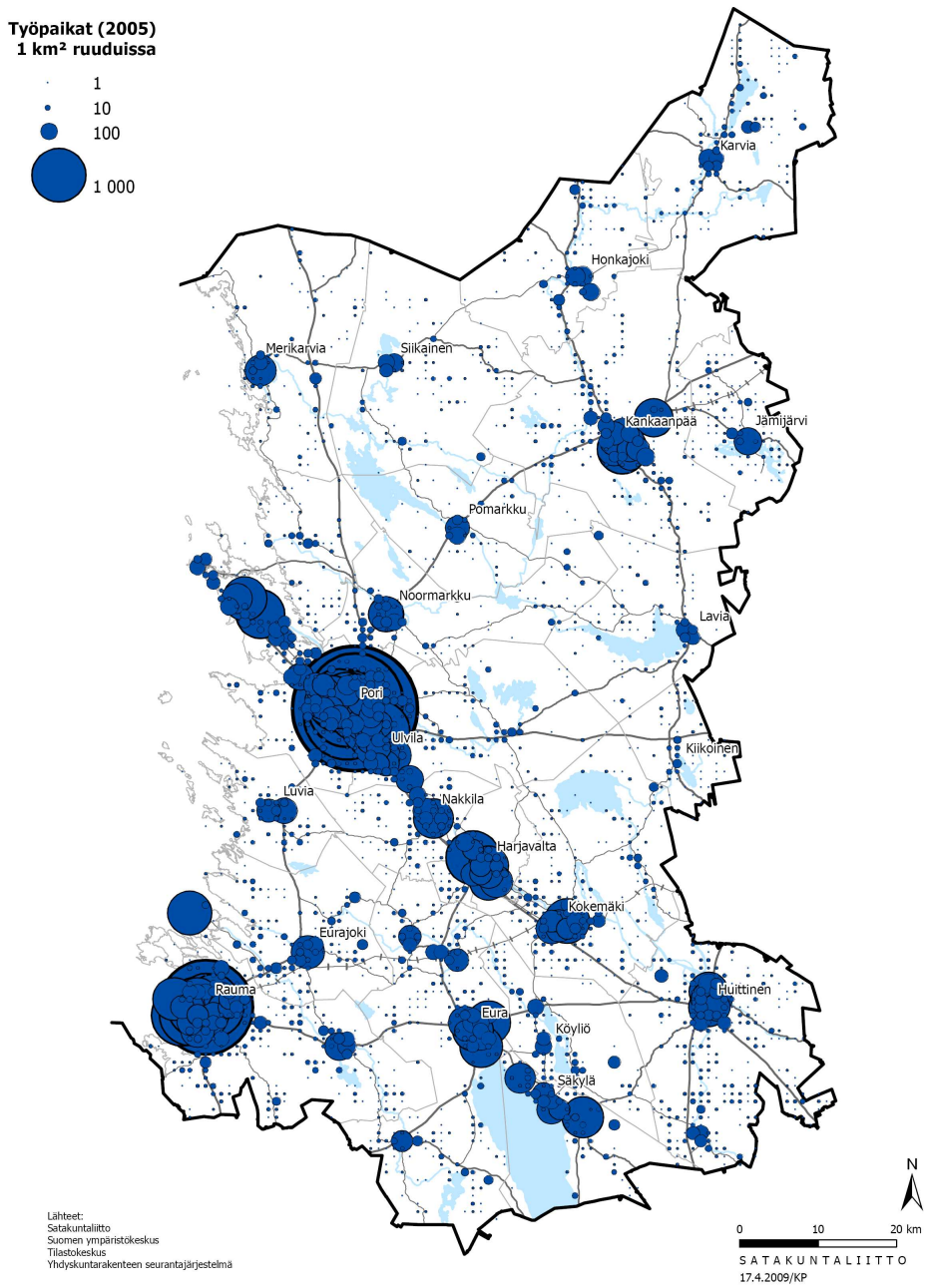

Kuva 17. Työpaikkojen sijoittuminen Satakunnassa.

3.2.2. Työssäkäynnin suuntautuneisuus

Satakunnan työpaikkojen määrää, työpaikkaomavaraisuutta sekä työssäkäynnin suuntautuneisuutta on kuvattu vuoden 2005 YKR-työmatka-aineiston avulla. Taulukossa 6 on esitetty kuntaan sekä siitä ulospäin suuntautuva työpaikkapendelöinti. Taulukon kahdessa viimeisessä sarakkeessa on esitetty kunnittain työpaikkaomavaraisuus (työpaikkojen määrä suhteessa työllisten määrään) sekä todellinen työpaikkaomavaraisuus (omassa kunnassa työskentelevien määrä suhteessa työllisten määrään). Mitä suurempi työpaikkaomavaraisuuden aste on, sitä enemmän alueelle keskittyy työpaikkoja.

Taulukko 6. Työssäkäynnin suuntautuminen ja työpaikkaomavaraisuus vuonna 2005 (YKR 2008b ja c).

Kunta	Työllinen työvoima	Työ-paikat	Työssä-käynti omassa kunnassa	Työssäkäynti toisessa kunnassa, pendelöinti ulos	Työssäkäynti toisesta kunnasta, pendelöinti sisään	Pende-löintitase, sisään-ulos	Työpaikka-omava-raisuus %	Omassa kunnassa / työllinen työvoima %
Harjavalta	3 057	3 819	2 058	999	1 761	762	125	67
Pori	30 046	33 553	25 361	4 685	8 192	3 507	112	84
Säkylä	2 180	2 426	1 387	793	1 039	246	111	64
Kankaanpää	5 104	5 493	4 192	912	1 301	389	108	82
Eura	5 253	5 346	3 413	1 840	1 933	93	102	65
Rauma	17 404	17 706	13 613	3 791	4 093	302	102	78
Honkajoki	835	848	633	202	215	13	102	76
Huittinen	3 778	3 789	2 728	1 050	1 061	11	100	72
Eurajoki	2 495	2 339	1 096	1 399	1 243	-156	94	44
Karvia	1 078	974	854	224	120	-104	90	79
Kokemäki	3 274	2 946	2 205	1 069	741	-328	90	67
Merikarvia	1 214	1 076	889	325	187	-138	89	73
Siikainen	658	569	440	218	129	-89	86	67
Jämijärvi	839	668	499	340	169	-171	80	59
Vampula	656	520	401	255	119	-136	79	61
Nakkila	2 275	1 767	1 017	1 258	750	-508	78	45
Lavia	804	548	433	371	115	-256	68	54
Pomarkku	867	579	440	427	139	-288	67	51
Kiikoinen	458	294	234	224	60	-164	64	51
Ulvila	5 845	3 556	2 112	3 733	1 444	-2 289	61	36
Köyliö	1 231	734	497	734	237	-497	60	40
Luvia	1 362	798	530	832	268	-564	59	39
Noormarkku	2 435	1 412	882	1 553	530	-1 023	58	36
Satakunta	**93 148**	**91 760**	**86 235**	**6 913**	**5 525**	**-1 388**	**99**	**93**

Työssäkäyntialueena Satakunta on lähes työpaikkaomavarainen maakunta, sillä työpaikkaomavaraisuusaste on 99 prosenttia. Työvoiman liikkuminen on lähinnä maakunnan omien kuntien välistä ja vain kahdeksan prosenttia työvoimasta käy töissä maakunnan ulkopuolella. Täysin työpaikkaomavaraisia kuntia ovat Harjavalta, Pori, Säkylä, Kankaanpää, Eura, Rauma, Honkajoki ja Huittinen. Harjavallan työpaikkaomavaraisuusaste on suhteellisen korkea ja samalla koko maan 13. suurin (TK 2008c).

Satakunnan työssäkäyntivirrat keskittyvät pääasiassa Porin, Rauman ja niitä ympäröivien ympäristökuntien välille (kuva 18, liite 3). Suurimmat työssäkäyntivirrat ovat Ulvilan ja Porin (2801), Noormarkun ja Porin (1159), Eurajoen ja Rauman (1072) sekä Porin ja Ulvilan (931) välillä. Yli viidensadan henkilön työssäkäyntivirta on myös väleillä Rauma – Eurajoki (793), Nakkila – Pori (573) ja Luvia – Pori (551). Ylimaakunnallisista työssäkäyntivirroista merkittävämmät ovat väleillä Rauma – Pyhäranta ja Laitila, Huittinen – Vammala, Äetsä ja Punkalaidun, Kankaanpää – Parkano.

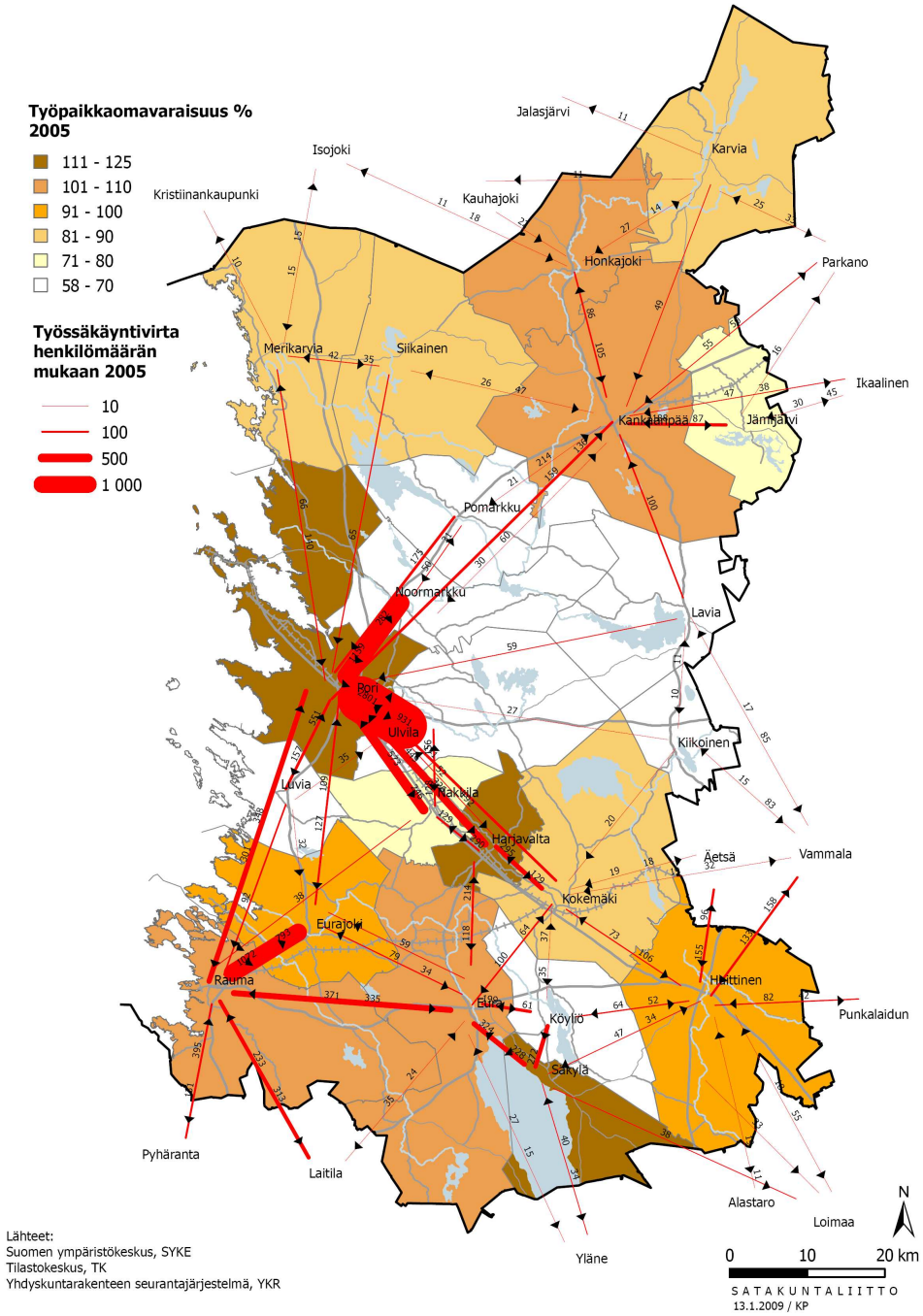

Kuva 18. Työpaikkaomavaraisuus ja työssäkäyntivirrat vuonna 2005.

3.2.3. Vähittäiskaupan työpaikat

Vähittäiskaupan työpaikat keskittyvät pääsääntöisesti Satakunnan kuntakeskuksiin ja erityisesti Porin ja Rauman keskuksiin. Vuodesta 1995 vuoteen 2005 vähittäiskaupan työpaikkojen sijoittuminen haja-asutusalueille on vähentynyt, mikä kertoo kaupallisten palveluiden keskittymisestä taajama-alueille. Kuvassa 19 on esitetty Satakunnan vähittäiskaupan työpaikkojen sijainnit ja lukumäärät ruuduittain sekä vuoden 1995 jälkeen poistuneet vähittäiskaupan työpaikkaruudut. Kartta perustuu 250x250 metrin YKR-työpaikka-aineistoon, joka on yleistetty

yhden neliökilometrin ruutukokoon. Aineisto on saatavissa vain viiden vuoden jaksoissa, minkä vuoksi uusin saatavilla oleva aineisto on vuodelta 2005.

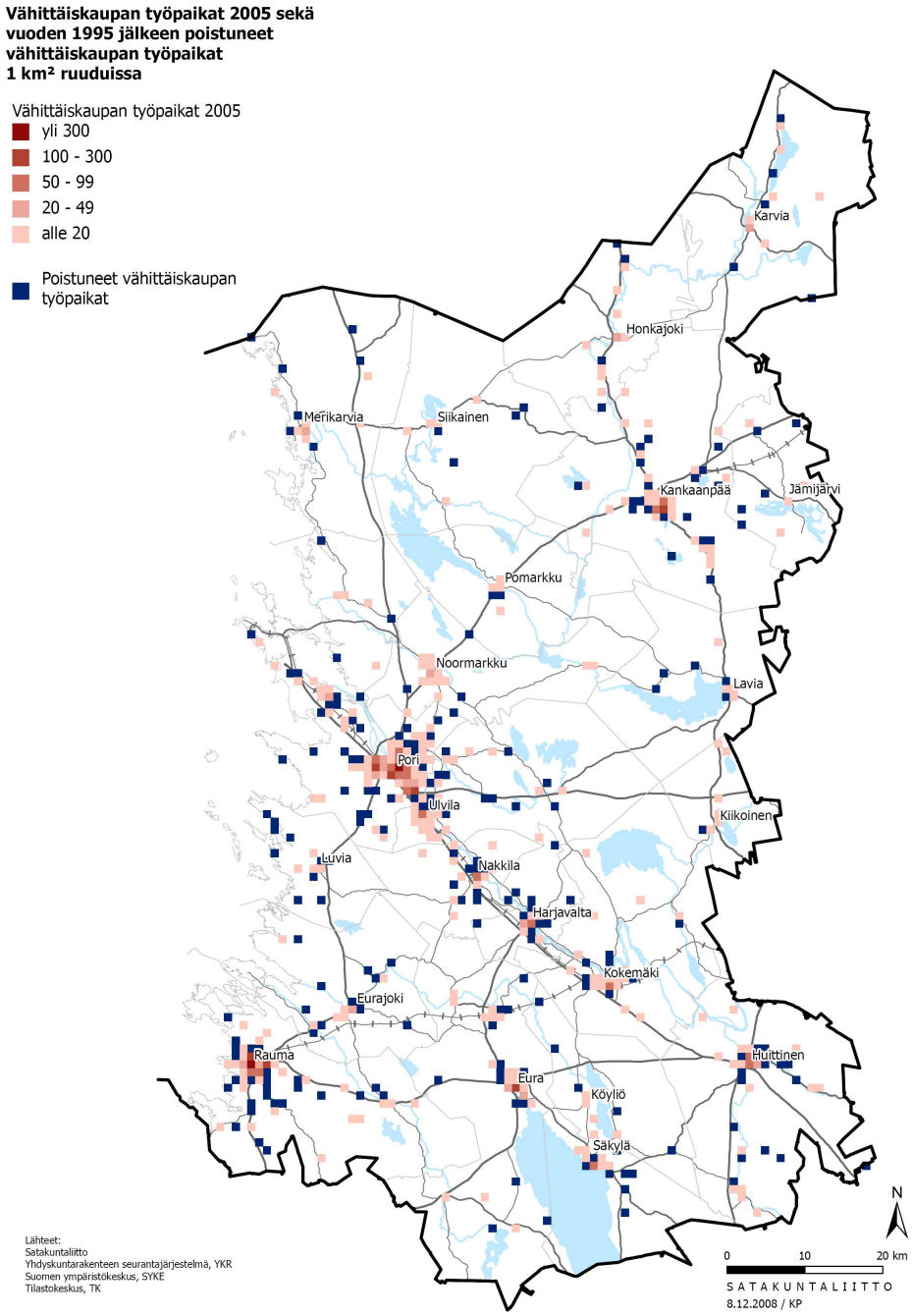

Kuva 19. Vähittäiskaupan työpaikat vuonna 2005.

Vähittäiskaupan työpaikkojen laskemiseen on käytetty YKR-aineiston sijasta Tilastokeskuksen kunnittaiset toimipaikat -tilastoa (KUNTO). KUNTO-tilastossa työntekijöiden määrät on laskettu niin, että osa-aikainen työntekijä vastaa puolta henkilöä ja kaksi osa-aikaista työntekijää vastaa yhtä kokovuosityöllistä toisin kuin YKR-aineistossa. KUNTO-tilaston kunnissa, joissa toimipaikkoja on vain muutama (entinen Kullaa ja Kodisjoki sekä Pomarkku) tiedot ovat luottamussyistä salattuja. KUNTO-tilastossa ensimmäinen tilastokausi on vuodelta 1993, jonka vuoksi pidempiaikainen tilastovertailu oli tällä aineistolla mahdotonta.

Vähittäiskaupan työpaikat lisääntyivät Satakunnassa vuodesta 1995 vuoteen 2006 noin 685 työpaikalla, eli 17 prosentilla (taulukko 7). Suurin kasvu tapahtui 1990-luvun lopussa, jonka jälkeen kasvu tasaantui. Työllisten määrä oli kuitenkin selvästi alhaisempi ennen lamaa edeltävinä vuosina. Määrällisesti eniten vähittäiskaupan työpaikat lisääntyivät vuosien 1995 ja 2006 välisenä aikana Porissa ja Raumalla. Vähittäiskaupan työpaikat vähenivät ainoastaan Nakkilassa, Köyliössä ja Kokemäellä (taulukko 7). Pomarkussa vuonna 2006 oli ainoastaan viisi vähittäiskaupan toimipaikkaa, jonka vuoksi työntekijöiden työpaikkojen lukumääriä ei ole saatavilla.

Taulukko 7. Vähittäiskaupan työpaikkojen muutos 1995–2006 (TK 2008f ja g).

Kunta	**Vähittäiskaupan työpaikat**		**Vähittäiskaupan työpaikkojen muutos 1995 - 2006**		**Kunta**	**Vähittäiskaupan työpaikat**		**Vähittäiskaupan työpaikkojen muutos 1995 - 2006**	
	1995	2006	kpl	%		1995	2006	kpl	%
Eura	184	222	38	21	Lavia	22	23	1	5
Eurajoki	44	51	7	16	Luvia	20	21	1	5
Harjavalta	129	138	9	7	Merikarvia	37	47	10	27
Honkajoki	17	49	32	188	Nakkila	72	59	-13	-18
Huittinen	204	254	50	25	Noormarkku	48	57	9	19
Jämijärvi	11	13	2	18	Pomarkku	17	-	-	-
Kankaanpää	239	291	52	22	Pori	1 769	2 118	349	20
Karvia	35	35	0	0	Rauma	763	904	141	18
Kiikoinen	16	18	2	13	Siikainen	14	16	2	14
Kokemäki	115	105	-10	-9	Säkylä	64	81	17	27
Köyliö	14	12	-2	-14	Ulvila	125	130	5	4
					Satakunta	**3 959**	**4 644**	**685**	**17**

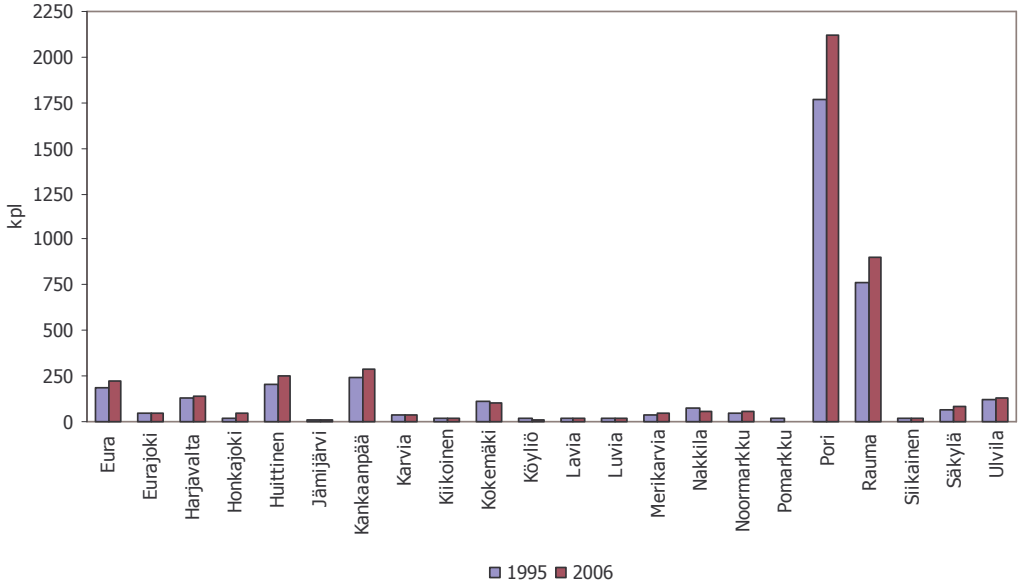

Kuva 20. Vähittäiskaupan työpaikkojen määrä vuosina 1995 ja 2006 (TK 2008f ja g).

Vähittäiskaupan työpaikkojen muutoksia edellistä taulukkoa pidemmällä aikavälillä on tarkasteltu kuvassa 21. Tiedot perustuvat vuosien 1980 ja 2005 YKR:n työpaikka-aineistoihin. Vuoden 1980 jälkeen vähittäiskaupan työpaikkoja on vähentynyt selvästi enemmän kuin uusia työpaikkoja on perustettu.

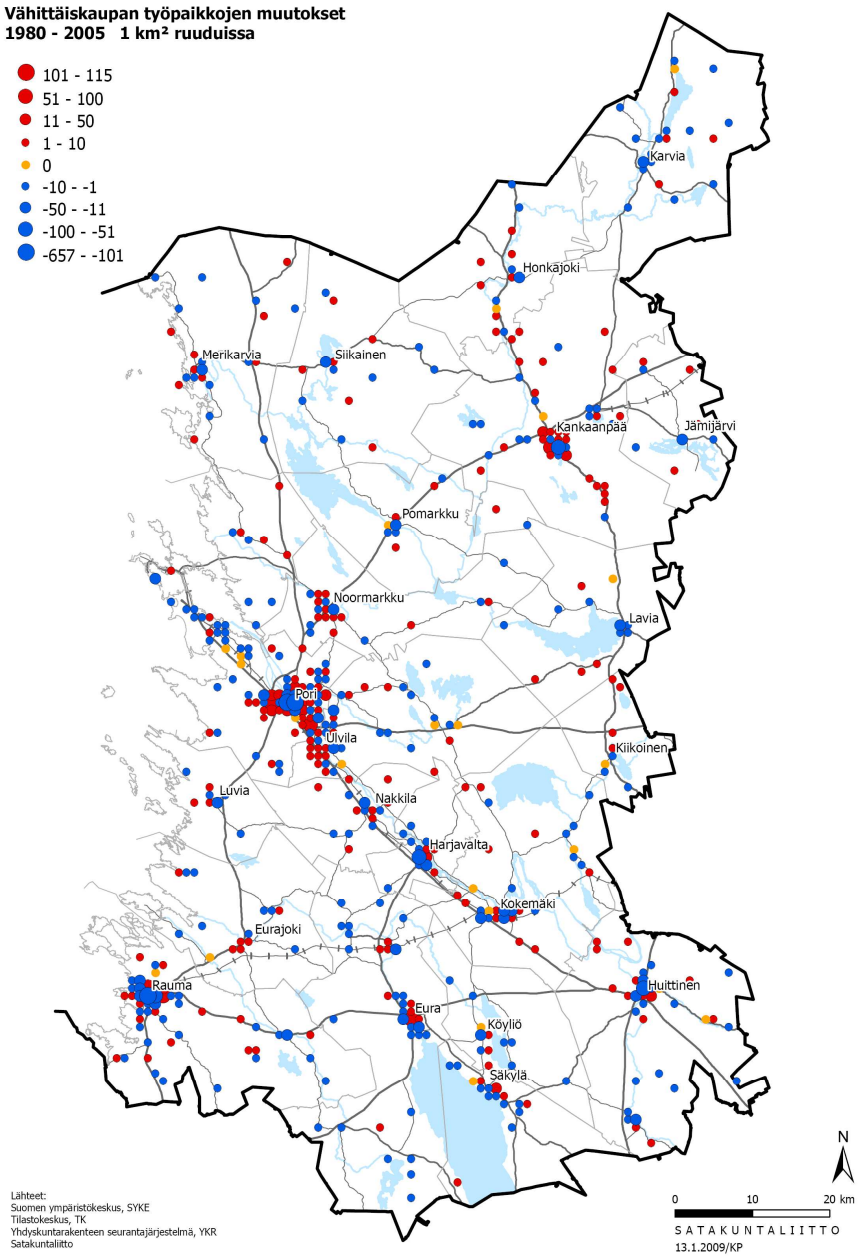

Kuva 21. Vähittäiskaupan työpaikkojen muutokset vuosien 1980 ja 2005 välillä.

3.3. Yhdyskuntarakenne

3.3.1. Asutus- ja taajamarakenne

Satakunnan asutusrakenne on aikoinaan rakentunut jokivarsien ja vesireittien tuntumaan silloisten kauppa- ja muiden kulkuyhteyksien varteen sekä toimeentulomahdollisuuksien kannalta suotuisille alueille. Pohjois-Satakunnan huomattavin taajama- ja kyläasutus on rakentunut Karvianjokilaaksoon ja harvojen järvien rannoille. Kokemäenjoki- ja Eurajokilaaksot asutettiin jo ennen historiallista aikaa. Maanviljelyksen kehityttyä ja kaupan vilkastuttua asutus levisi jokivarsia pitkin meren rannikkoa kohti. Kokemäenjokivarren historiallisen ajan kyläketjusta on muodostunut

nykypäivän yhtenäinen, työssäkäynti-, asutus-, ja vapaa-aikatoimintojen alue, yli 100 000 asukkaan yhtenäinen taajamavyöhyke käsittäen yhtenäisenä taajama-alueena Pori – Harjavalta -akselin.

Satakunnan asutuksen painopiste sijaitsee entisaikojen tapaan merenrantavyöhykkeellä Porin ja Rauman historiallisissa kaupungeissa. Liikenteellisinä solmukohtina ovat kehittyneet kauppalakehityskaaren kautta Huittisten ja Kankaanpään kaupungit.

Yhdyskuntarakenteen muutoksen keskeisin piirre on ollut asutuksen suuntautuminen haja-asutus-alueilta taajamiin. Samanaikaisesti taajamat ovat alueellisesti laajentuneet, asutustiheys on harventunut ja liikennetarve asutusrakenteen vuoksi lisääntynyt.

Kaupunkiseutu muodostuu työssäkäyntialueen suurimmasta fyysis-toiminnallisesta kaupunkitihentymästä, joka sisältää keskuskaupungista lähtevän yhtenäisen taajaan asutun alueen, sen lähettyvillä olevat muut taajaan asutut alueet sekä näitä ympäröivän lievealueen. Kaupunkiseudun ulkopuolisella alueella alueet jakautuvat viiteen toisensa poissulkevaan luokkaan, joista tässä kuvataan kolme keskeistä muuttujaa: taajamat, taajaman lievealueet ja kylämäiset alueet. Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) taajama on vähintään 200 asukkaan alue, jossa rakennusten tiheys, kerrosala ja ryhmittyminen muodostavat taajaan asuttuja alueita. YKR-taajamalla ei tarkoiteta vanhan rakennuslain mukaista taaja-asutusta, vaan se on tilastollinen alue, jolla erotetaan taajamatoimintojen alue haja-asutusalueesta.

Satakunnan taajamat ja taajamien lievealueet vuonna 2005 on esitetty kuvassa 22. YKR-taajamaksi luokitelluilla alueilla Satakunnassa asui vuonna 2007 noin 183 500 asukasta, mikä on lähes 80 prosenttia Satakunnan väestöstä. Taajamien lievealue on alueellisesti yhtenäinen etäisyysvyöhyke taajaman ulkoreunasta, joka suuntautuu ympäröivälle haja-asutusalueelle linnuntietä mitattuna viiden kilometrin etäisyydelle keskustaajaman ja kolmen kilometrin etäisyydelle muun taajaman ulkoreunasta. Lievealuetta käytetään kuvaamaan yli 1 000 asukkaan taaja-asutusalueiden ympärillä oleva vyöhykettä. Lievealueen etäisyys taaja-asutuksen reunasta on 1 000–6 999 asukkaan taajamissa yksi kilometri, 7 000–9 999 asukkaan taajamissa kaksi kilometriä ja yli 10 000 asukkaan taajamissa kolme kilometriä.

YKR-aluejaossa lievealueet määrittyivät Kokemäenjoen laakson taajamavyöhykkeen ympärille (Rauma, Kankaanpää, Kokemäki ja Huittinen) sekä kuntakeskuksista Merikarvian, Pomarkun, Noormarkun, Luvian, Eurajoen, Euran ja Säkylän keskustaajamien ympärille.

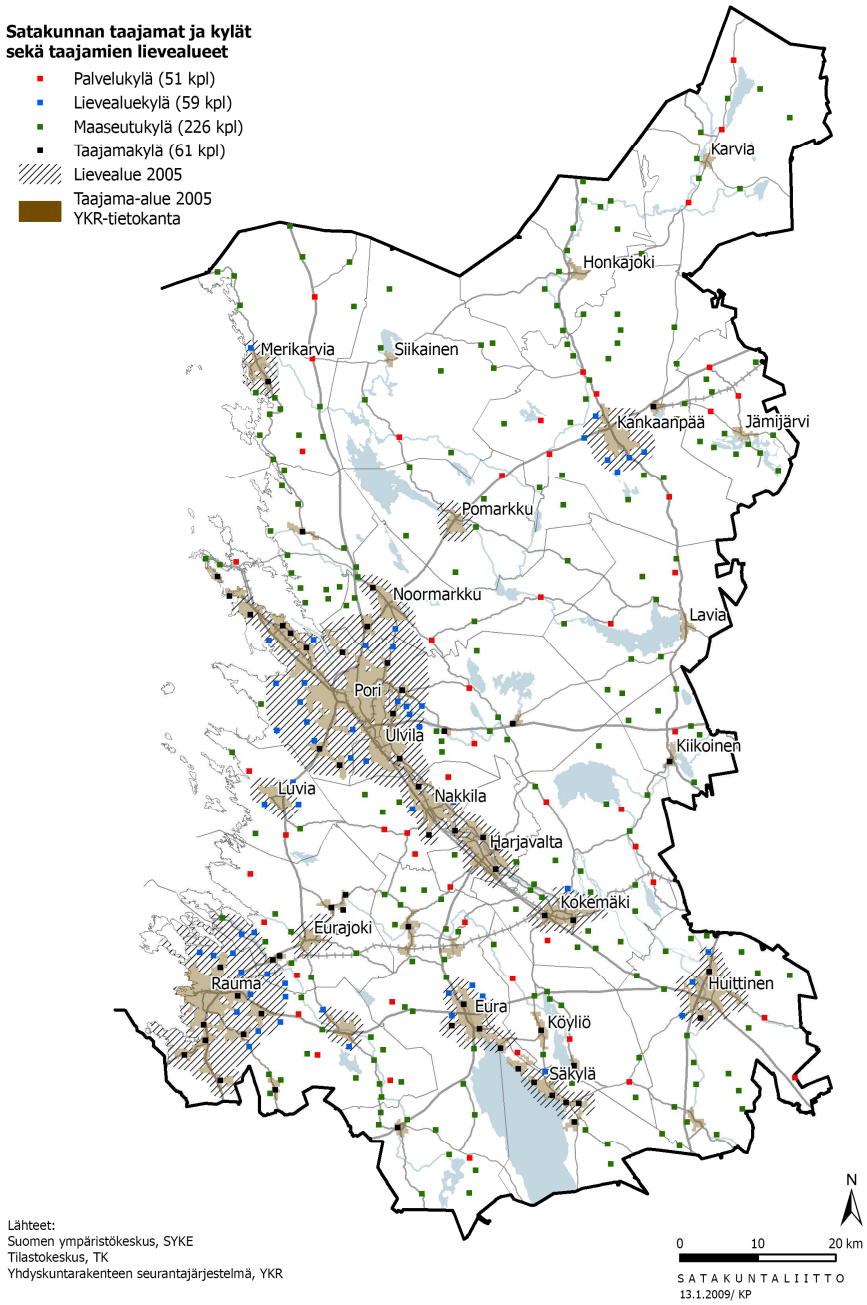

Kuva 22. Satakunnan taajama-alueet ja taajamien lievealueet sekä kylät vuonna 2005.

3.3.2. Satakunnan kylät

Satakunnan kylät on määritelty yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän sekä Satakuntaliiton (2006a) Satakunnan kyläselvityksen avulla tietyin kriteerein. Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän perusteella kylä määritellään seuraavasti:

- Ne yhtenäiset rakennetut 250x250 metrin ruuduista muodostetut alueet, joissa ruudun ja sitä ympäröivien kahdeksan ruudun rakennusten yhteenlaskettu lukumäärä on vähintään viisi

- Alueet eivät ole taajama-aluetta
- Loma-asuntoja ei ole huomioitu
- Mikäli kyläalueella asuu yli 40 asukasta, on kylä määritelty kylä40-nimikkeellä
- Mikäli kylässä asuu noin 20–39 asukasta ja alueet muutoin täyttävät kylämäiselle asutukselle YKR-aineistossa asetetut ominaisuudet, kylät on nimetty niin sanotuiksi pikkukyliksi (kylä20)
- Muut alueet ovat harvaa maaseutuasutusta (ei rakennuksia yhden kilometrin etäisyydellä 250x250 metrin ruudusta, ei sisällä vesialueita) tai rakentamatonta aluetta

Satakunnan kylät -selvityksessä YKR-kyläalueiden paikkatietoaineistoon yhdistettiin 2005 Satakunnan kunnille ja kylätoimijoille suunnatun kyselyn perusteella saadut aineistot kylien palveluista. Kaikkiaan YKR-aineiston ja kuntakyselyn perusteella määrittyi Satakuntaan yhteensä 397 erikokoista ja -tyyppistä kyläyhteisöä. Näistä taajama-alueille sijoittui 61 kyläyhteisöä, joista lähes 20 sijoittui kuntien asemakaavoitetuille alueille. Taajamien lievealueille sijoittui 59 kyläyhteisöä (kuva 22). Varsinaisiksi maaseudun palvelukyliksi luokiteltiin lievealueiden ulkopuolella sijaitsevat, peruspalveluja tarjoavat kylät (51 kpl).

Satakunnan maakunnallisessa palvelu- ja keskusverkkoanalyysissa kylät luokiteltiin maaseudun palvelukyliksi seuraavan menetelmän mukaan: Palvelukylä määriteltiin poissulkien taajama-alueille lukeutuneet niin sanotut kyläyhteisöt, joista osa sijoittuu kuntien asemakaava-alueille, mutta ovat kyselyssä ilmoittautuneet kyläyhteisöiksi. Seuraavaksi suljettiin analyysistä pois ne kyläalueet, jotka sijaitsevat kuntien taajamien lievealueilla ja joilla siten voidaan päätellä olevan kohtuullisen etäisyydellä saavutettavissa, taajamassa sijaitsevat perus- ynnä muut palvelut.

Varsinaisten maaseutukylien palvelutaso-ominaisuuksiksi määriteltiin kauppa-, koulu-, posti- ja päivähoitopalvelu. Jos kylään sijoittuu joku näistä palveluista, kylä määriteltiin palvelukyläksi. Selvityksen palvelukylät ja niiden tarjoamat palvelut on esitetty kuvassa 23. Palvelukyläverkkoon luokiteltiin myöhemmän tarkastelun perusteella myös ne itsenäisinä kuntina aiemmin toimineiden kuntien kirkonkylät, jotka eivät tässä selvityksessä kuulu taajama-alueeseen, mutta tarjoavat vanhan perinteisen kirkonkylämiljöön ja seurakunnalliset palvelut, kuten Honkilahti ja Kauvatsa.

Satakunnan kylien yhteenlaskettu väestö oli vuoden 2005 YKR-tilastojen mukaan 22 500 henkilöä (9,8 % Satakunnan väestöstä), joista alle 40 asukkaan kylissä 3 200 ja yli 40 asukkaan kylissä 19 300. Kylien väestö on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana noin 1 500 asukkaalla, eli noin 6,5 prosentilla vuodesta 1995.

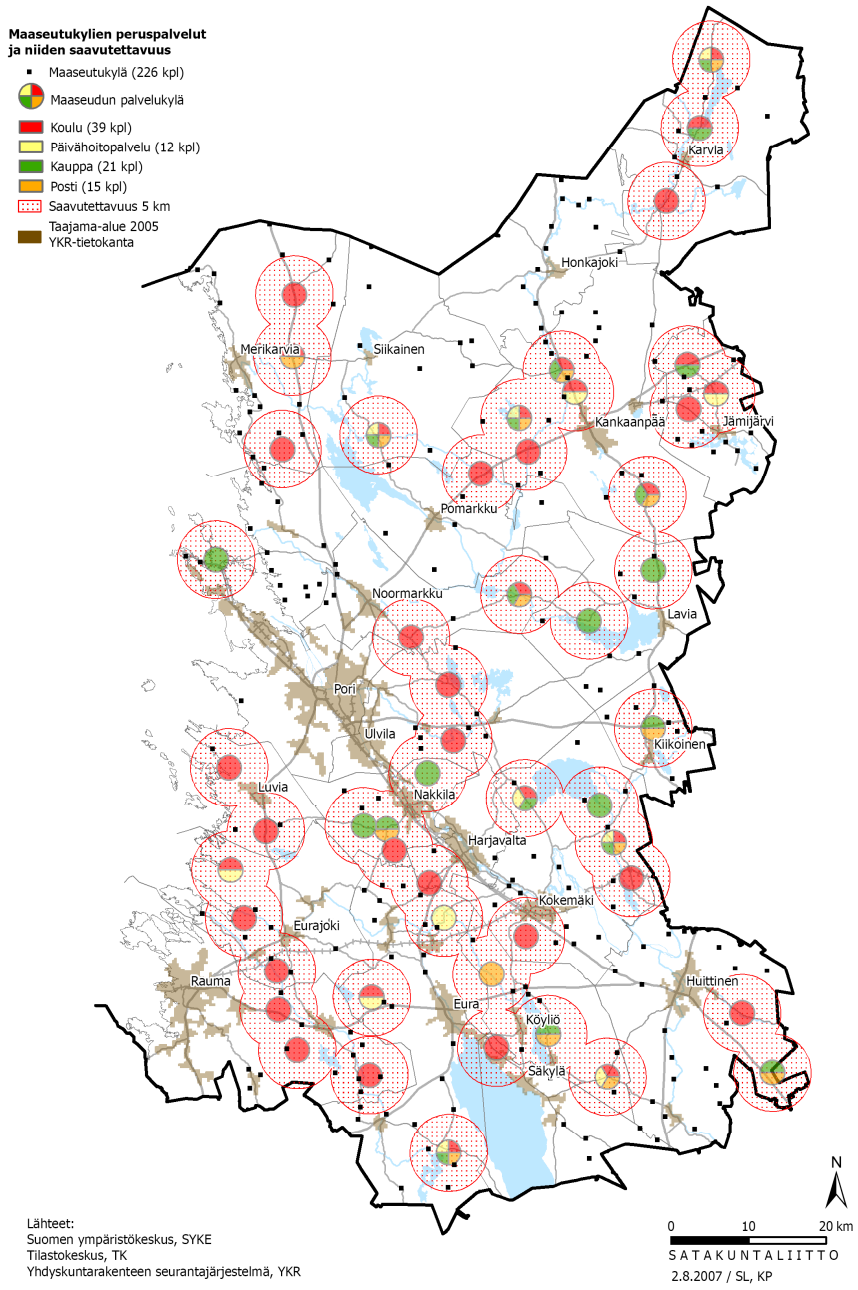

Kuva 23. Satakunnan maaseutukylät ja niiden palvelut vuonna 2005.

3.3.3. Loma-asunnot ja asutusrakenne

Loma-asukkaiden merkitys paikallisille kaupallisille palveluille voi tietyissä kunnissa olla suuri. Etenkin kesäaikaan loma-asukkaiden määrä maaseutualueilla kasvaa, mikä kasvattaa palvelujen kysyntää. Mikäli arvioidaan yhden loma-asunnon vastaavan yhtä niin sanottua loma-asuntokuntaa ja noin kolmasosan loma-asunnoista olevan parhaimpaan loma-aikaan asuttuina, voidaan olettaa alueen asuntokuntien lukumäärän lisääntyvän oleellisesti. Näin ajateltuna loma-asuntojen merkitys näyttäisi olevan merkittävä etenkin Laviassa, Luvialla, Merikarvialla, Pomarkussa ja Siikasissa, joissa loma-asuntojen määrä suhteessa kunnan omaan asuntokantaan on yli 40 prosenttia.

Satakunnassa oli vuoden 2007 YKR-loma-asuntoaineiston perusteella noin 20 150 loma-asunnoksi luokiteltua rakennusta, joista noin 13 800 sijoittui 500 metrin vyöhykkeelle vesistöjen rantaviivasta. Satakunnan merenrannikkovyöhykkeen rantaviivan sulkeutuneisuudeksi on laskennallisesti arvioitu vuonna 2005 noin 59 prosenttia (Laurila ja Kalliola 2008). Eniten loma-asuntoja on Porissa noin 3 700. Raumalla loma-asuntoja on noin 2 300. Yli 1 000 loma-asuntoa on Merikarvialla, Kokemäellä, Luvialla, Eurassa, Eurajoella ja Siikaisissa. Yli 500 loma-asuntoa sijaitsee Pomarkussa, Laviassa, Kankaanpäässä, Säkylässä ja Noormarkussa.

3.4. Liikenneverkko

3.4.1. Tieliikenne

Satakunnan päätieverkon muodostavat valtatiet 2, 8, 11, 12 ja 23, joita täydentävät kantatiet 41, 43 ja 44. Asutus seuraa näitä teitä, ja etenkin valtatie 2:n varrelle on keskittynyt asutusta laajana nauhamaisena vyöhykkeenä. Satakunnan valtatieverkolla suurimmat liikennemäärät ovat valtateillä 2 ja 8. Tieliikenteen sujuvuus on valtatie 2:lla merkittävästi parantunut viime vuosina tehtyjen parannusten vuoksi.

Satakunnan liikenteen virtoja on kuvattu Porin ja Rauman osalta kuvassa 24. Tarkemmat kuvaukset liikennevirroista on esitetty Satakunnan liikennejärjestelmän suunnitelma -raportin (2006) yhteydessä ja koottu Satakuntaliiton (2006b) Satakunnan maakuntakaavan Liikennejärjestelmä ja liikenneverkko -selvitykseen.

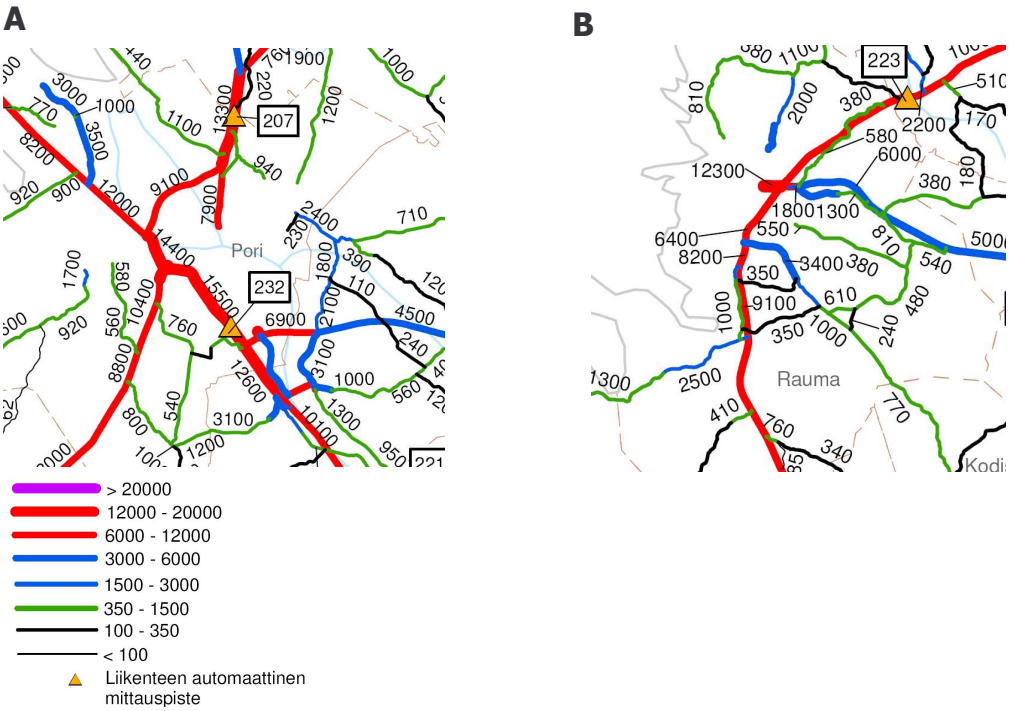

Kuva 24. Valta-, kanta-, seutu- ja yhdysteiden vuoden keskimääräinen ajoneuvoliikenne (ajon./vrk) Porin (kuva A) ja Rauman (kuva B) alueiden tieverkoilla vuonna 2006 (Tiehallinto 2006).

3.4.2. Linja-autoliikenne

Satakunnan linja-autoliikenteen pikavuorojen pääreitit ovat väleillä Pori/Rauma – Huittinen – Helsinki ja Pori – Turku, Rauma – Turku sekä Turku – Huittinen – Tampere. Pori – Turku reitti ajetaan Harjavallan, Euran ja Säkylän kautta, minkä vuoksi Pori – Harjavalta yhteyksiä on huomattavan paljon. Huittinen on merkittävä liikenteen risteyspaikka, jossa Turku – Tampere suuntien yhteydet kohtaavat Helsingin suunnan yhteydet. Näiden pääreittien varrella olevien kuntien ylimaakunnalliset yhteydet ovat varsin hyvät. Pikavuorojen lisäksi kuntakeskusten väliset tai niistä isompiin keskuksiin ajettavat vakiovuorot täydentävät palveluverkon kunta- ja kylätasolle.

Linja-autoasemat palvelevat Porissa, Raumalla ja Huittisissa. Matkahuollon asiamiespalveluja matkustajille ja rahdille tarjotaan Eurassa, Harjavallassa ja Kankaanpäässä ja pakettirahdin asiamiespalveluja lisäksi Eurajoella, Honkajoella, Jämijärvellä, Karviassa, Kiikoisissa, Kokemäellä, Köyliössä, Laviassa, Merikarvialla, Nakkilassa, Siikaisissa ja Säkylässä.

3.4.3. Rautatieliikenne

Rautatieverkon Satakunnassa muodostavat pääradat Tampereelta Kokemäen kautta Poriin ja Kokemäeltä Raumalle aina satamiin asti (kuva 25). Henkilöliikenteen käytössä on päärata Tampereelta Poriin. Junaan voi matkustaja nousta kolmelta asemalta: Porista, Harjavallasta ja Kokemäeltä. Lipunmyyntitoimisto on ainoastaan Porissa, jossa rautatieasema yhdessä kävelymatkan päässä olevan linja-autoaseman kanssa muodostavat Satakunnan ainoan valtakunnallisen matkakeskuksen. Matkustajia Pori – Tampere yhteysvälillä vuonna 2007 oli noin 265 000 (RHK 2008).

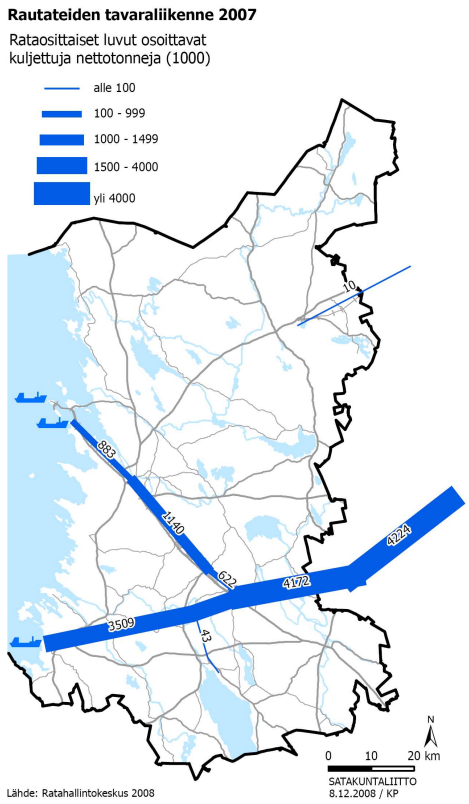

Kuva 25. Satakunnan rautateiden tavaraliikenteen kuljetusvirrat ja satamat.

3.4.4. Satama- ja lentoliikenne

Porin ja Rauman satamien kautta kulkee noin 12 prosenttia Suomen meriliikenteestä. Rauman satama on Suomen neljänneksi suurin yleissatama ja kolmanneksi suurin konttisatama, jonka kautta kulkee noin kolmannes Suomen metsäteollisuuden viennistä. Porin satama on Suomen viidenneksi suurin yleissatama, josta perinteisen sahatavaran viennin lisäksi on kehittynyt myös kiinteän irtorahdin (hiili ja rikasteet) perustuontisatama. Lisäksi Porin satama on erikoistunut hoitamaan raskaan metalliteollisuuden projektikuljetuksia. Satamien kautta ei kulje varsinaista matkustajaliikennettä, mutta säännöllistä tavaralaivojen linjaliikennettä on etenkin Saksan ja Alankomaiden satamiin (Rauman satama 2007).

Porin lentoasemaa käyttää vuosittain noin 66 000 matkustajaa ja se on matkustajamäärältään maan 16. ja laskeutumisten määrältään 11. vilkkain. Säännöllinen reittiliikenne kohdentuu Helsinkiin, jolla välillä on viisi päivittäistä vuoroa. Vuosittain Porin kentältä on lisäksi noin 20 suoraa lomalentoa (Finavia 2008a, b ja c). Satakuntalaiset käyttävät jonkin verran sekä Tampereen että Turun lentoasemia, joille etäisyys osista Satakuntaa jää selvästi alle sadan kilometrin.

4. VÄHITTÄISKAUPPA SATAKUNNASSA

4.1. Nykyinen kaupan palveluverkko

4.1.1. Kaupan palveluverkon rakenne 2007

Satakunnan kaupan palveluverkon rakenne on määritelty ACNielsenin päivittäistavarakaupan toimipaikkarekisterin myyntitietojen perusteella. Satakunnan kaupan palveluverkko on esitetty kuvassa 26. Kaupan palveluverkko luokitellaan viiteen hierarkiatasoon seuraavasti: *Maakunnankeskus* (Pori) on kaupalliselta palvelutarjonnaltaan monipuolisin ja laajin. Sen vaikutusalue ulottuu koko maakunnan alueelle ja erityisesti Satakunnan pohjoisosissa myös maakunnan ulkopuolellekin. *Maakunnan osakeskus* (Rauma) on palvelutarjonnaltaan lähes maakuntakeskuksen tasoinen, mutta sen vaikutusalue kattaa Rauman seudun lisäksi lähinnä Satakunnan eteläisimmät kunnat sekä muutaman maakunnan ulkopuolella sijaitsevan kunnan. *Seudullinen keskus* (Huittinen ja Kankaanpää) palvelee ympäröiviä alueita tai suurta osaa niistä. Seudullinen keskus on palvelutarjonnaltaan monipuolinen. *Seudullinen alakeskus* (Eura, Harjavalta ja Kokemäki) on kaupalliselta palvelutarjonnaltaan lähes seudullisen keskuksen tasoinen ja sen vaikutusalue kattaa oman kunnan lisäksi vain muutaman ympäröivän kunnan. *Paikalliskeskuksissa* (Noormarkku, Pomarkku, Jämijärvi, Karvia, Merikarvia, Nakkila, Eurajoki, Luvia, Ulvila, Lavia, Säkylä, Pihlava, Lappi, Vampula) palvelutarjonta keskittyy peruspalveluihin ja sen vaikutusalue ulottuu lähinnä oman kunnan tai kunnanosan alueelle. *Lähipalvelukeskukset* palvelevat lähikunnan tai lähikylän asukkaita. Palvelutarjonta lähipalvelukeskuksissa keskittyy minimiperuspalveluihin.

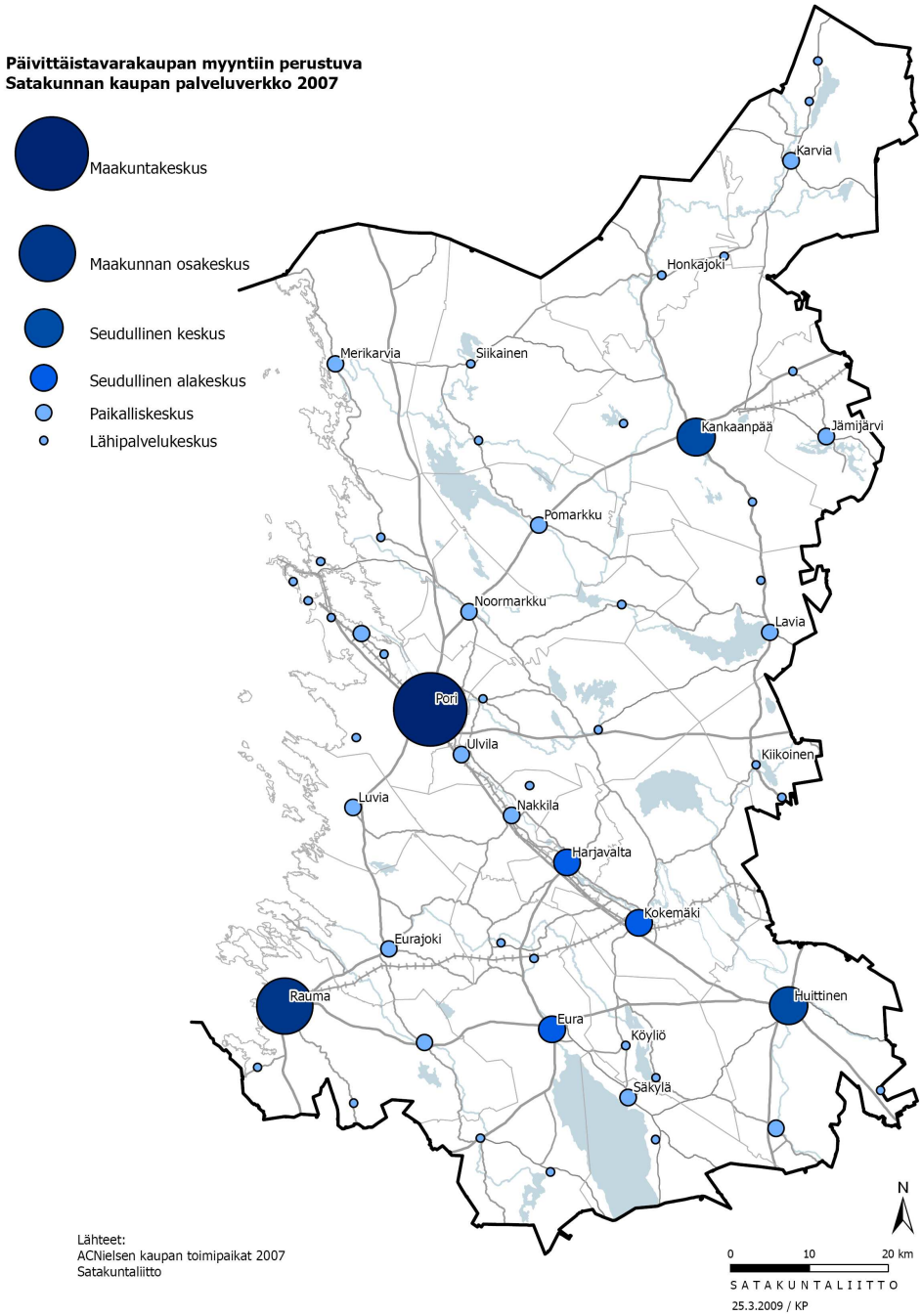

Kuva 26. Satakunnan päivittäistavarakaupan myyntiin perustuva kaupan palveluverkko 2007.

4.1.2. Päivittäistavarakauppa

Päivittäistavaroilla tarkoitetaan elintarvikkeiden lisäksi tuotteita, joita hankitaan elintarvikeostosten yhteydessä samasta myymälästä ja joita tarvitaan lähes päivittäin. Päivittäistavaroiksi luetaan ruoka, juomat, tupakkatuotteet sekä päivittäin käytettävät hyödykkeet kuten kosmetiikkatuotteet ja pesuaineet. Päivittäistavarakauppoihin kuuluvat supermarketit, valintamyymälät, laatikkomyymälät, lähikaupat, kyläkaupat, kioskit ja elintarvikkeiden erikoiskaupat sekä hypermarketit ja tavaratalot (Santasalo ja Koskela 2008: 49; Heinimäki 2006: 39).

Päivittäistavarakaupan myymälöitä koskevat toimipaikkatiedot on saatavissa ACNielsenin päivittäistavarakaupan myymälärekisteristä. Tässä selvityksessä on käytetty vuoden 2006 ja 2007 myymälärekisterien tietoja[1]. Vuonna 2006 Satakunnassa toimi 198 päivittäistavaramyymälää. Vuonna 2007 päivittäistavaramyymälöiden määrä oli laskenut 186 myymälään. Päivittäistavarakaupan kokonaismyynti oli sen sijaan vuodesta 2006 vuoteen 2007 kasvanut 42,2 miljoonalla eurolla ollen vuonna 2006 616,7 ja vuonna 2007 658,9 miljoonaa euroa. Yleisimmät Satakunnan päivittäistavarakaupan myymälät ovat valintamyymälöitä (esimerkiksi Siwa ja K-Extra) tai supermarketteja (esimerkiksi S-market, Valintatalo, K-Supermarket, kuva 27). Vuosina 2006–2007 isot supermarketit olivat lisääntyneet kolmella myymälällä. Sen sijaan pienet supermarketit, valintamyymälät ja erikoismyymälät olivat vähentyneet.

ACNielsenin päivittäistavarakaupan rekisterissä ei ole huomioitu Kokkolan Halpa-Halli Oy:n myymälöitä. Tilastokeskuksen toimipaikkarekisterissä nämä myymälät ovat, mutta ilman myyntitietoja. Tästä syystä Halpa-Halli Oy:n Porin myymälää ei ole huomioitu kartalla eikä myynti- ja pinta-ala laskelmissa.

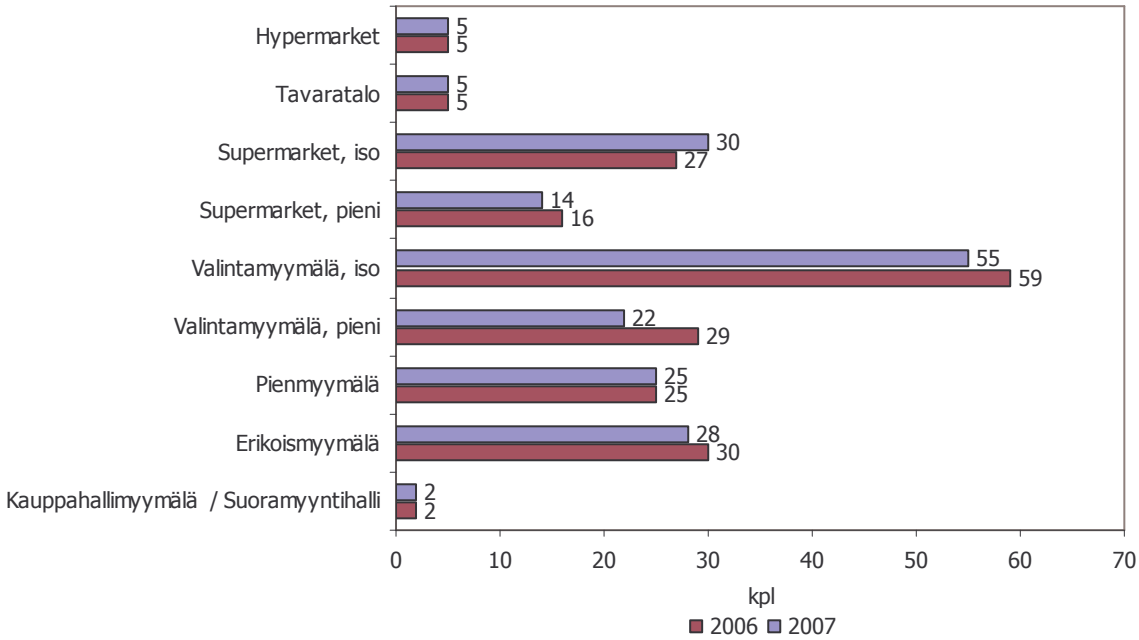

Kuva 27. Päivittäistavaramyymälöiden lukumäärät myymälätyypeittäin vuonna 2006 ja 2007. (ACNielsen 2006 ja 2007).

Satakunnassa päivittäistavarakaupan myymäläverkosto on melko kattava ja keskittyy pääsääntöisesti kuntakeskuksiin ja taajama-alueille. YKR-taajama-alueiden ulkopuolelle sijoittuu vain 15 päivittäistavaramyymälää. Monipuolisin palvelutarjonta keskittyy maakuntakeskukseen sekä maankunnanosakeskukseen, missä sijaitsevat myös suurimmat päivittäistavarakaupan yksiköt. Näissä keskuksissa sijaitsevat maakunnan ainoat hypermarketit (kaksi Citymarkettia Porissa ja yksi Raumalla, Prisma Raumalla ja Porissa sekä Euromarket Porissa).

Päivittäistavarakaupan myymäläverkosto on esitetty kuvassa 28 sekä liitteessä 4. Verkosto perustuu ACNielsenin vuoden 2007 myymälärekisterin tietoihin. Myymälärekisterin tietoja on

[1] Selvityksessä on huomioitu ainoastaan ne ACNielsenin päivittäistavarakaupan myymälärekisterin myymälät, jotka ovat toimineet vuosien 2006 ja 2007 lopulla.

yleistetty yhdistämällä tavaratalot ja hypermarketit, suuret ja pienet supermarketit supermarketeiksi, pienet sekä isot valintamyymälät ja Porin kauppahalli valintamyymälöiksi sekä suoramyyntimyymälät ja pienmyymälät pienmyymälöiksi.

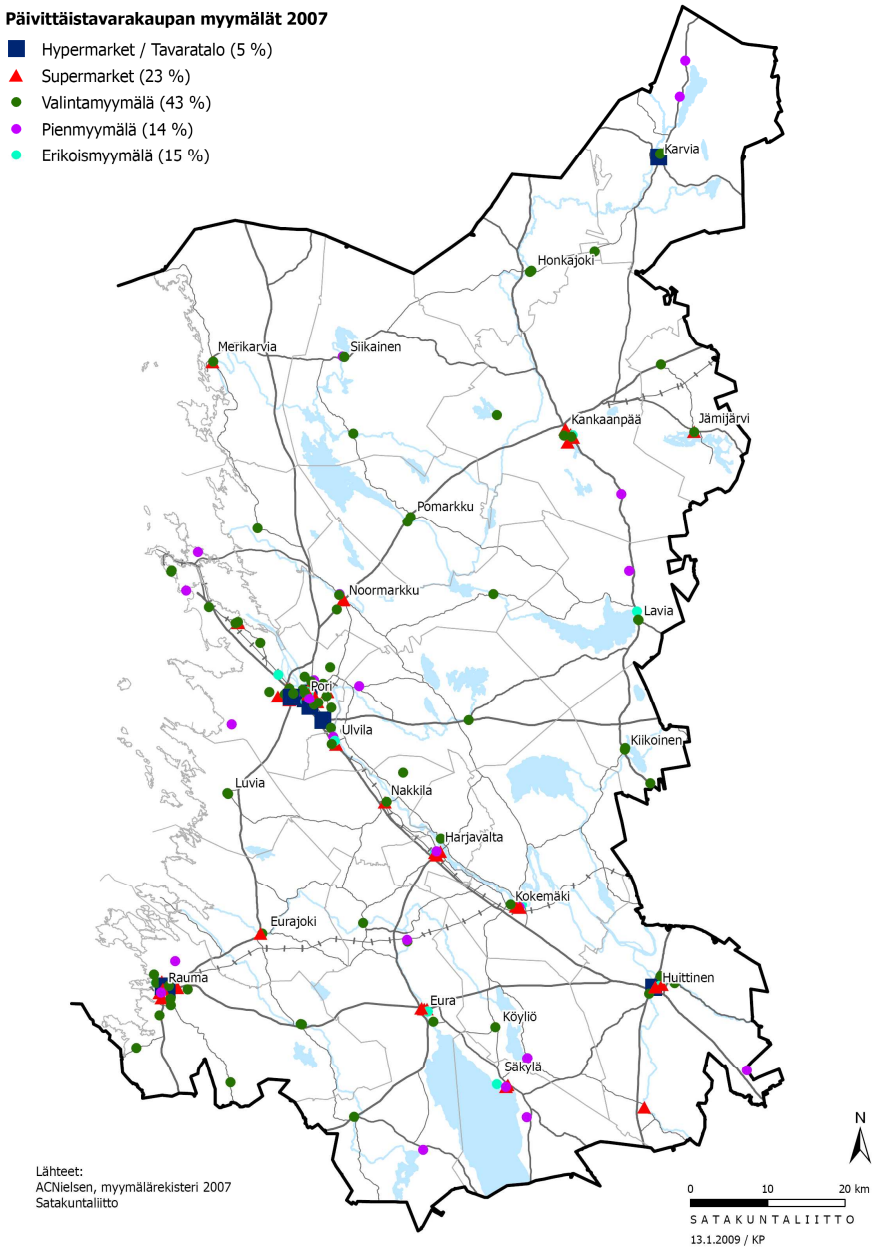

Kuva 28. Satakunnan päivittäistavarakaupan myymälät 2007.

Satakunnan päivittäistavaramyymälöistä lähes puolet sijaitsee Porissa ja Raumalla (taulukko 8). Porissa päivittäistavaramyymälöiden osuus on 32,3 prosenttia ja Raumalla 16,1 prosenttia koko maakunnan päivittäistavaramyymälöistä. Päivittäistavaramyymälöiden päivittäistavaramyynnistä 41 prosenttia keskittyy Poriin. Rauman osuus päivittäistavaramyynnistä on 18,5 prosenttia. Alla olevan taulukon perusteella voidaan tehdä päätelmiä myös ostovoiman virtauksista. Esimerkiksi Eurajoella ja Luvialla ostovoimaa virtaa ulos omasta kunnasta, sillä asukasmäärä myymälää kohden on suuri suhteessa toteutuneeseen myyntiin. Asukasmäärä yhtä myymälää kohden on pienin Kiikoisissa ja suurin Eurajoella.

Taulukko 8. Päivittäistavarakaupan myymälöiden jakaantuminen Satakunnassa (ACNielsen 2007).

Kunta	PT-myymä-löiden lukumäärä	PT-myymä-löiden osuus %	PT-myynnin osuus %	Väestö %	Asukasmäärä / myymälä
Eura	10	5,4	4,9	5,5	1 268
Eurajoki	2	1,1	1,6	2,6	2 927
Harjavalta	6	3,2	3,7	3,3	1 274
Honkajoki	2	1,1	0,5	0,8	966
Huittinen	11	5,9	5,3	4,7	973
Jämijärvi	3	1,6	0,6	0,9	716
Kankaanpää	10	5,4	6,0	5,4	1 241
Karvia	5	2,7	0,9	1,2	555
Kiikoinen	3	1,6	0,6	0,6	433
Kokemäki	6	3,2	3,6	3,6	1 370
Köyliö	3	1,6	0,4	1,3	967
Lavia	4	2,2	0,8	0,9	528
Luvia	2	1,1	0,7	1,5	1 661
Merikarvia	2	1,1	1,4	1,5	1 728
Nakkila	3	1,6	1,6	2,5	1 919
Noormarkku	7	3,8	2,0	2,7	880
Pomarkku	2	1,1	0,7	1,1	1 268
Pori	60	32,3	41,0	33,4	1 271
Rauma	30	16,1	18,5	17,5	1 335
Siikainen	4	2,2	0,5	0,8	436
Säkylä	5	2,7	2,3	2,1	957
Ulvila	6	3,2	2,2	6,0	2 284
Satakunta	**186**	**100**	**100**	**100**	**1 228**

Satakunnan päivittäistavaramyynnistä isojen supermarkettien osuus on 41,3 prosenttia (taulukko 9). Päivittäistavarakaupan myynnistä toiseksi suurin osa kohdistuu hypermarketteihin (23,8 %), vaikka hypermarkettien osuus Satakunnan päivittäistavarakaupan myymälöistä on vain 2,7 prosenttia. Hypermarkettien ja isojen supermarkettien päivittäistavaramyynnin yhteenlaskettu osuus kattaa yli 60 prosenttia Satakunnan päivittäistavaramyynnistä. Pienten valintamyymälöiden osuus sekä myymälöiden lukumäärästä että päivittäistavaramyynnistä laski vuosien 2006–2007 välillä merkittävästi (taulukko 10). Hypermarkettien, tavaratalojen sekä pienmyymälöiden päivittäistavaramyynti kasvoi, vaikka myymälöiden määrässä ei tapahtunut muutoksia. Eniten päivittäistavaramyynti kasvoi pienmyymälöissä sekä isoissa supermarketeissa.

Taulukko 9. Päivittäistavarakaupan jakaantuminen myymälätyypeittäin Satakunnassa (ACNielsen 2007). [2]

Myymälätyyppi	Myymälöiden osuus %	PT-myynnin osuus %	Pinta-alan osuus %
Hypermarket	2,7	23,8	14,9
Tavaratalo	2,7	2,1	3,0
Supermarket, iso	16,1	41,3	48,4
Supermarket, pieni	7,5	10,3	10,1
Valintamyymälä, iso	29,6	15,9	16,7
Valintamyymälä, pieni	11,8	3,0	2,8
Pienmyymälä	13,4	2,2	1,9
Erikoismyymälä	15,1	0,9	1,8
Kauppahallimyymälä / Suoramyyntihalli	1,1	0,5	0,4

Taulukko 10. Päivittäistavarakaupan muutos 2006–2007 (ACNielsen 2006 ja 2007).

	Muutos 2006 - 2007		
Myymälätyyppi	Myymälöiden määrän muutos kpl	PT-myynnin muutos %:na	PT-pinta-alan muutos %:na
Hypermarket	0	2	18
Tavaratalo	0	4	0
Supermarket, iso	3	15	7
Supermarket, pieni	-2	4	-9
Valintamyymälä, iso	-4	1	-6
Valintamyymälä, pieni	-7	-21	-20
Pienmyymälä	0	40	5
Erikoismyymälä	-2	6	-2
Kauppahallimyymälä / Suoramyyntihalli	0	0	0

Satakunnan päivittäistavarakaupan myymälöistä 16 ylitti pinta-alaltaan maankäyttö- ja rakennuslaissa määritellyn vähittäiskaupan suuryksikön pinta-alarajan (2 000 kerrrosneliömetriä)[3]. Näistä suuryksiköistä kuusi sijoittui Poriin ja kolme Raumalle. Suuryksiköistä viisi oli hypermarkettia ja 11 suurta supermarkettia. Pinta-alaltaan nämä yksiköt ovat yli 40 prosenttia Satakunnan päivittäistavarakaupan yhteenlasketusta kokonaispinta-alasta.

Vuoden 2007 aikana toimintansa aloittaneita päivittäistavaramyymälöitä oli neljä ja lopettaneita 19. Lopettaneet myymälät olivat valintamyymälöitä, pieniä supermarketteja, pienmyymälöitä ja erikoismyymälöitä. Nämä myymälät olivat pääsääntöisesti myös pinta-alaltaan pieniä sekä kannattavuudeltaan heikkoja. ACNielsenin päivittäistavarakaupan myymälärekisterin mukaan vuonna 2007 Satakunnassa oli 74 päivittäistavaramyymälää, joiden kokonaismyynti oli yli 100 000, mutta alle miljoona euroa. Näistä seitsemän lopetti toimintansa vuonna 2007. Alle miljoona, mutta yli 100 000 euroa myyvien päivittäistavarakauppojen yhteenlaskettu kokonaispinta-ala oli noin 10 000 m² eli 7,6 prosenttia koko maakunnan päivittäistavarakaupan pinta-alasta[4]. Alle 100 000

[2] ACNielsenin päivittäistavarakaupan myynti- ja pinta-alatietoja on korjattu Rauman osalta myymälätyypeissä tapahtuneiden muutoksien vuoksi.

[3] Pinta-alat on muunnettu kerrosneliömetreiksi kertomalla ACNielsenin päivittäistavarakaupan myymälärekisterin päivittäistavarapinta-ala 1,25:lla.

[4] Myymälämäärä vuoden 2007 lopussa.

euroa myyntiin jääneitä päivittäistavarakauppoja Satakunnassa oli yhteensä kymmenen, joista kuusi lopetti toimintansa vuonna 2007.

4.1.2.1. Päivittäistavarakaupan myyntitehokkuus

Päivittäistavarakaupan myyntitehokkuutta voidaan tarkastella suhteessa tehtyihin työtunteihin (myynti/työtunnit/vuosi) tai myyntipinta-alaan (myynti/myyntipinta-ala/vuosi) (YM 2004: 115). Tässä selvityksessä päivittäistavarakaupan myyntitehokkuutta on tarkasteltu päivittäistavaramyynnin ja päivittäistavaroihin käytetyn pinta-alan avulla.

Suomessa keskimääräinen päivittäistavarakauppojen myyntitehokkuus on noin 6 000 euroa / m² (Entrecon 2008). Satakunnassa päivittäistavarakauppojen myyntitehokkuutta on esitetty kuvassa 29. Tiedot perustuvat ACNielsenin vuoden 2007 päivittäistavarakaupan rekisterin myyntipinta-aloihin ja neliömyyntitehoihin. Satakunnan päivittäistavarakaupan myyntitehokkuus jää valtakunnallisen keskiarvon alle, sillä maakunnan myyntitehokkuus on 5 400 euroa / m² (kuva 29). Suuret myymälät saavuttavat pieniin myymälöihin verrattuna pääsääntöisesti paremman tehokkuuden (PTY 2008–2009).

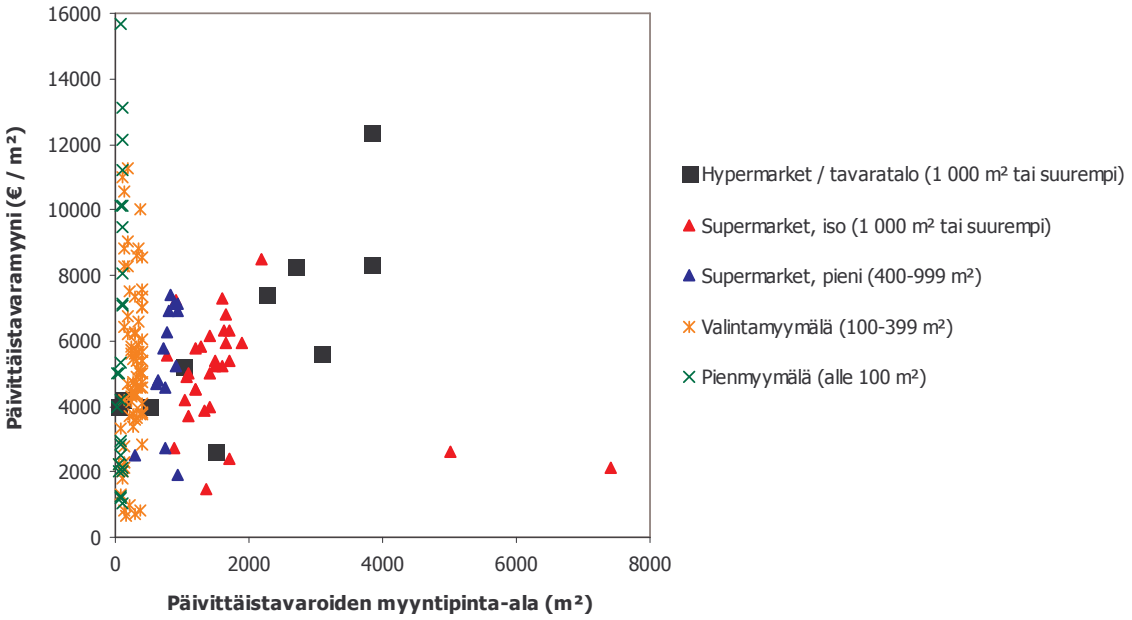

Kuva 29. Satakunnan päivittäistavarakauppojen myyntitehokkuus vuonna 2007 (ACNielsen 2007).

4.1.3. Päivittäistavarakaupan saavutettavuus

Päivittäistavarakaupan saavutettavuutta on analysoitu tarkastelemalla etäisyyttä maastotietokannan tiestön ja ACNielsenin päivittäistavarakauppojen välillä. ACNielsenin myymälärekisteristä on otettu tarkasteluun ainoastaan ne myymälät, jotka ovat toimineet vuoden 2007 lopulla eivätkä ole päivittäistavarakaupan erikoismyymälöitä. Tarkastelusta pois jääneet päivittäistavarakaupan erikoismyymälät ovat pääasiassa leipomoita, luontaistuotemyymälöitä tai kahviloita. Päivittäistavarakaupan tiedot oli käytettävissä ainoastaan Satakunnan alueelta. Tästä

syystä maakunnan reuna-alueiden saavutettavuusvyöhykkeet saattavat olla harhaanjohtavia, jos päivittäistavaramyymälä sijaitsee lähellä Satakunnan rajaa naapurimaakunnan puolella.

Saavutettavuusanalyysissä käytettiin painotettua saavutettavuuskerrointa, jolloin päivittäistavarakauppojen saavutettavuusvyöhykkeet muodostuivat todellisuutta paremmin vastaaviksi. Saavutettavuusanalyysin perusteella laskettiin jokaiselle saavutettavuusvyöhykkeelle väestön, asuntokuntien ja autottomien asuntokuntien määrät. Kuvassa 30 on esitetty päivittäistavarakauppojen saavutettavuus tieverkostoa pitkin. Kuvan tiestö on havainnollisuussyistä analyysissä käytettyä tieverkostoa yleispiirteisempi.

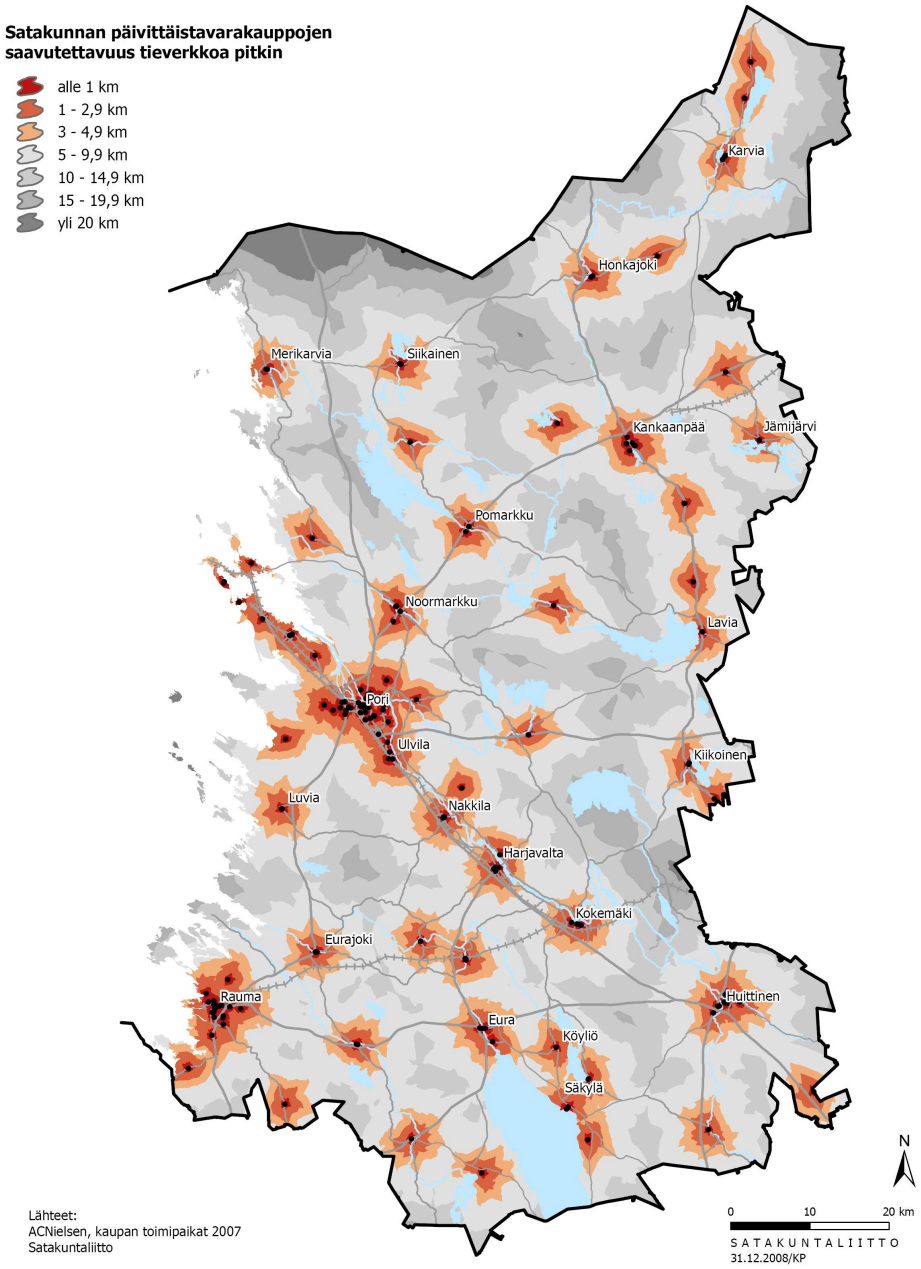

Kuva 30. Päivittäistavarakaupan saavutettavuus tieverkostoa pitkin. Kuvan päivittäistavarakaupan myymälät ovat vuoden 2007 ACNielsenin päivittäistavararekisteristä.

Satakunnassa päivittäistavaramyymälöiden saavutettavuus on hyvä tieverkostoa pitkin arvioituna. Satakunnan asukkaista valtaosa (50 %) asuu alle kilometrin etäisyydellä päivittäistavaramyymälästä (taulukko 11). Yli 64-vuotiaiden osuus on keskimääräistä suurempi lähimmällä ja kaukaisimmilla saavutettavuusvyöhykkeillä. Etenkin yli 15 kilometrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta eläkeläisten (yli 64-vuotiaiden) osuus väestöstä kasvaa suureksi. Lasten (alle 18-vuotiaiden) osuus on keskimääräistä suurempi 1–9,9 kilometrin etäisyydellä. Tämä kuvastaa hyvin lapsiperheiden sijoittumista keskusta-alueiden ulkopuolelle.

Taulukko 11. Päivittäistavarakauppojen etäisyysvyöhykkeille sijoittuvien asuntokuntien ja asukkaiden prosentuaaliset osuudet vuonna 2007 (YKR 2008a).

Etäisyysvyöhyke	Asuntokuntien osuus Satakunnan asuntokunnista	Autottomien asuntokuntien osuus vyöhykkeen asuntokunnista %	Asukkaiden osuus Satakunnan asukkaista %	Yli 64 vuotiaiden osuus vyöhykkeen väestöstä %	Lasten osuus vyöhykkeen väestöstä %
alle 1 km	55	34	50	22	17
1 - 2,9 km	26	17	29	16	23
3 - 4,9 km	7	12	8	18	22
5 - 9,9 km	9	12	11	19	21
10 - 14,9 km	2	16	2	24	18
15 - 20 km	< 1	19	< 1	27	17
yli 20 km	< 1	12	< 1	32	10
Keskimäärin	100	26	100	20	19

4.1.4. Erikoistavarakauppa

Erikoiskauppa eroaa luonteeltaan merkittävästi päivittäistavarakaupasta. Erikoiskaupat ovat kestokulutustavaroita ja niihin liittyviä palveluita tarjoavia vähittäiskauppoja. Erikoiskaupan myymälät tarjoavat yleisesti suppeahkoa tuotelajitelmaa, mutta laajaa valikoimaa sekä alaan liittyvää korkeaa asiantuntemusta ja palvelua. Erikoiskauppoja ovat muun muassa vaate- ja kenkäkaupat, kirjakaupat, urheilukaupat, apteekit, rauta- ja sisustustarvikekaupat sekä Alkot ja muut tiettyjen kulutushyödykkeiden myyntiin erikoistuneet vähittäiskaupat (Santasalo ja Heusala 2002: 9; Santasalo ja Koskela 2008: 67).

Erikoiskauppa keskittyy Satakunnassa erityisesti Poriin ja Raumalle, mutta myös Kankaanpäähän ja Huittisiin on sijoittunut runsaasti erikoiskaupan myymälöitä. Kuvan 31 kartassa on esitetty erikoistavarakaupan myymälät Satakunnassa. Kartan lähteenä on käytetty Tilastokeskuksen toimipaikkarekisteriä vuodelta 2007. Kaikki toimipaikkarekisteriin kirjatut toimipaikat eivät sisällä koordinaattitietoa. Tästä syystä koordinaatittomille kaupan yksiköille haettiin osoitetietojen perusteella oikeat koordinaatit. Kaikkia rekisteriin kirjattuja toimipaikkoja ei voitu kuitenkaan esittää kartalla, sillä toimipaikkojen sijainnin määrittämisessä tarvittavat osoitetiedot puuttuivat. Erikoiskaupan toimipaikat on jaoteltu kartalla neljään ryhmään: muotikauppaan, tilaa vaativaan erikoiskauppaan, muuhun erikoiskauppaan ja huoltamoihin. Muotikauppa käsittää tekstiilien, vaatteiden sekä jalkineiden ja nahkatavaroiden vähittäiskaupan (liite 6). Tilaa vievä erikoiskaupan myymälöiden määrittelyssä on käytetty Sanatasalon ja Koskelan (2008) käyttämää jaottelua, johon on lisätty myös moottoriajoneuvojen, matkailuvaunujen sekä renkaiden vähittäiskauppa (liite 7). Muu erikoiskauppa käsittää toimialaluokituksen 2002 (TOL2002) luokan 52, lukuun ottamatta päivittäistavarakauppaan (TOL521), korjaustoimintaan (TOL527) sekä tilaa vievän kauppaan kuuluvia luokkia.

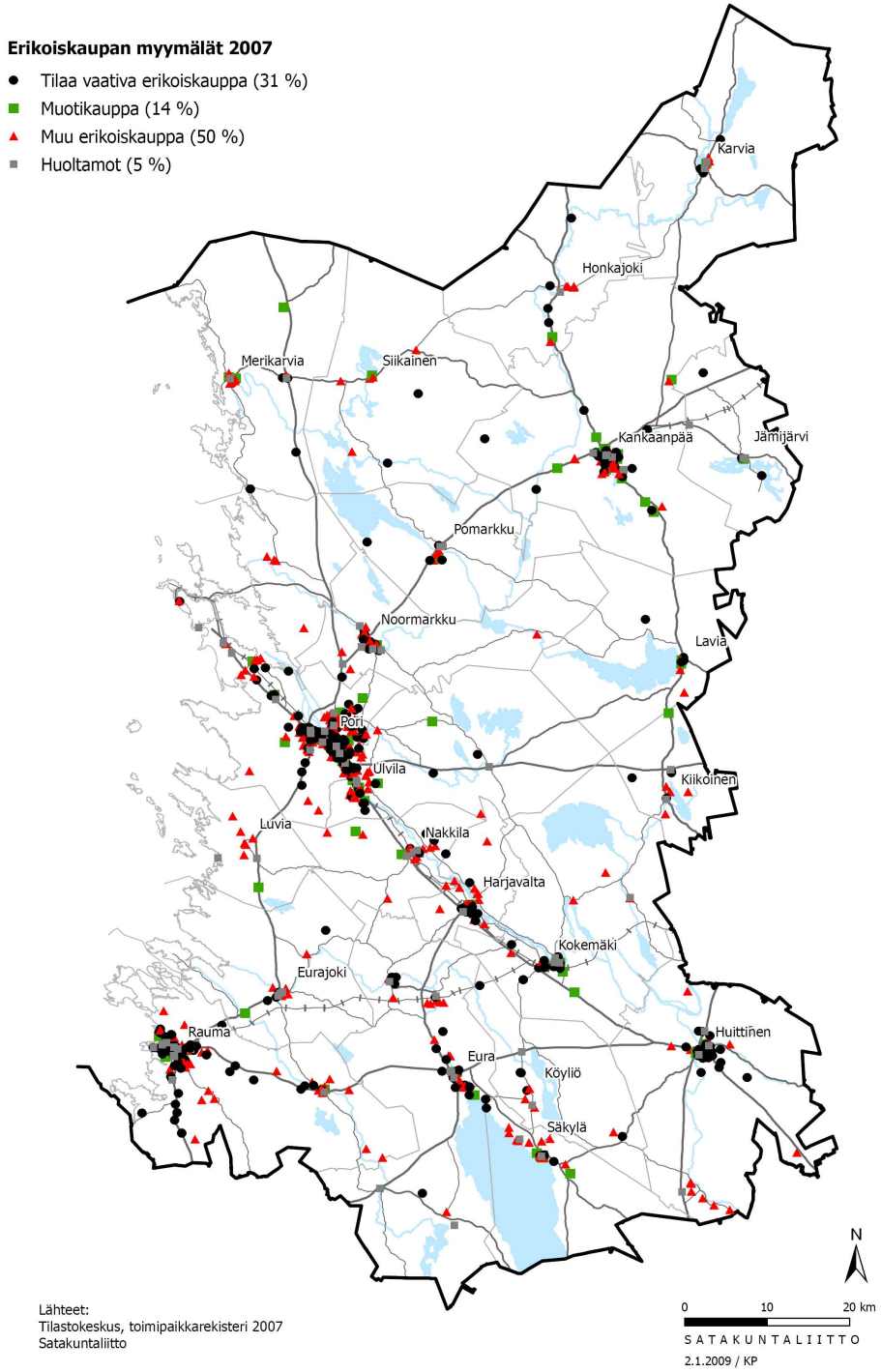

Kuva 31. Erikoistavarakaupan myymälät Satakunnassa.

Tilaa vaativassa erikoistavarakaupassa myytävät tuotteet ovat pääosin suuria. Tilaa vaativa kauppa sijoittuu pääasiassa keskustojen ulkopuolelle ja liikepaikoille, jotka ovat liikenteellisesti hyvin saavutettavissa (Santasalo ja Koskela 2008: 92). Satakunnassa tilaa vaativa kauppa on hakeutunut pääteiden varteen. Tilaa vaativan kaupan myymälöitä keskittyy myös keskustoihin, mutta tällöin ne ovat yleensä pieniä ja niiden liikeidea on usein toinen kuin keskustojen ulkopuolelle sijoittuvien suurmyymälöiden.

Keskustoihin hakeutuvalla erikoistavarakaupalla tarkoitetaan yleensä sellaisia erikoiskaupan toimialoja, jotka keskittyvät kaupunkien ydinkeskustoihin, hyötyvät kaupungin keskeisestä sijainnista ja jotka eivät ole luonteeltaan paljon tilaa vaativia. Satakunnassa keskustahakuinen erikoistavarakauppa on keskittynyt vahvasti ydinkeskustoihin. Myös kauppakeskuksiin ja paljon tilaa vaativan kaupan keskittymiin (esimerkiksi Porin Mikkola ja Huittinen) on keskittynyt keskustahakuista erikoistavarakauppaa.

Satakunnassa oli sivulla 47 määritellyn erikoistavarakaupan ryhmittelyn perusteella vuoden 2006 lopulla 1 361 erikoistavarakaupan toimipaikkaa (liite 5). Vuodesta 1996 toimipaikkojen määrä on noussut 44 toimipaikalla. Lukumäärällisesti eniten toimipaikat ovat lisääntyneet paljon tilaa vaativassa kaupassa sekä muussa erikoiskaupassa (kuva 32 ja taulukko 12). Toimipaikkojen määrä on vastaavasti vähentynyt sekä määrällisesti että suhteellisesti eniten muotikaupan osalta. Suhteellisesti eniten toimipaikat sekä henkilöstön määrä ovat lisääntyneet Alkoissa. Liikevaihdon osalta kehitys on ollut suhteellisesti positiivisinta rautakaupalla, jossa liikevaihto on kaksinkertaistunut. Myös apteekki-, auto-, kodintekniikka-, ja paljon tilaa vaativalla kaupalla liikevaihdon kasvu on ollut huomattavaa. Suhteellisesti suurin liikevaihdon muutos henkilöä kohden on ollut apteekkikaupalla.

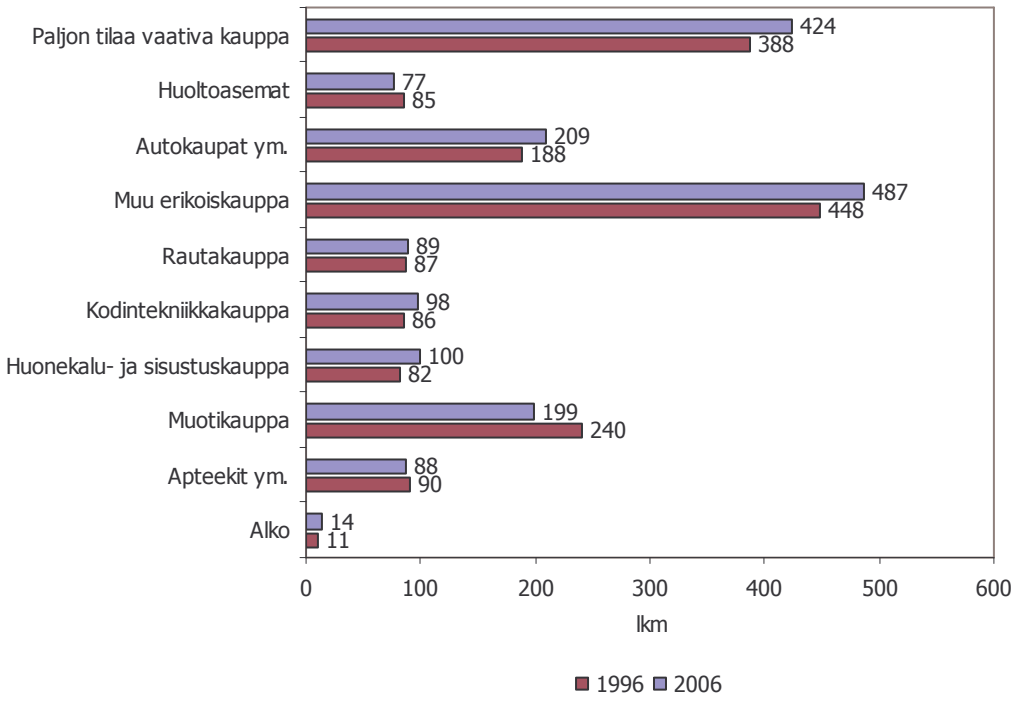

Kuva 32. Satakunnan erikoistavarakaupan toimipaikkojen jakautuminen vuosina 1996 ja 2006. Paljon tilaa vaativan kaupan ryhmään sisältyy luokkia huonekalu- ja sisustuskaupasta, kodintekniikkakaupasta, rautakaupasta ja autokaupasta (TK 2008g).

Taulukko 12. Satakunnan erikoistavarakaupan toimipaikkojen, henkilöstön ja liikevaihdon muutos 1996–2006. Paljon tilaa vaativan kaupan ryhmään sisältyy luokkia huonekalu- ja sisustuskaupasta, kodintekniikkakaupasta, rautakaupasta ja autokaupasta (TK 2008g ja f).

	Toimipaikkoja			Henkilöstö			Liikevaihto (1000 e)			Liikevaihto/henkilö (1000 e)		
	1996	2006	muutos 1996-2006 %	1996	2006	muutos 1996-2006 %	1996	2006	muutos 1996-2006 %	1996	2006	muutos 1996-2006 %
Alko	11	14	27,3	57	94	64,9	13 427	21 540	60,4	238	229	-3,6
Apteekit ym.	90	88	-2,2	347	375	8,1	52 109	96 131	84,5	150	256	70,7
Muotikauppa	240	199	-17,1	497	507	2,0	54 802	66 522	21,4	110	131	19,0
Huonekalu- ja sisustuskauppa	82	100	22,0	230	232	0,9	31 942	45 187	41,5	139	195	40,2
Kodintekniikka-kauppa	86	98	14,0	209	260	24,4	48 031	86 268	79,6	230	332	44,4
Rautakauppa	87	89	2,3	254	348	37,0	46 192	96 636	109,2	182	278	52,7
Muu erikoiskauppa	448	487	8,7	662	747	12,8	79 051	100 855	27,6	119	135	16,0
Autokaupat ym.	188	209	11,2	497	572	15,1	207 710	380 246	83,1	418	665	59,1
Huoltoasemat	85	77	-9,4	222	227	2,3	58 830	93 527	59,0	265	412	55,5
Paljon tilaa vaativa kauppa	388	424	9,3	1 058	1283	21,3	314 496	582 872	85,3	297	454	52,9

4.2. Ostovoima

4.2.1. Ostovoima ja ostovoiman kasvuarvio

Ostovoima kuvaa vähittäiskaupan toimialoihin kohdistuvaa yksityisten kuluttajien rahankäyttöä. Ostovoima on kaupan myyntipotentiaali tietyllä alueella, esimerkiksi maakunnassa tai yhden kunnan alueella. Ostovoima ei kerro, missä kuluttajien ostot toteutuvat myynteinä, mutta se kuvaa alueellisten markkinoiden arvoa eli ostopotentiaalia (Tuomas Santasalo Ky 2009).

Tässä selvityksessä Satakunnan ostovoima laskettiin kertomalla vuoden 2007 Tilastokeskuksen väestömäärä Satakunnan asukaskohtaisella kulutusluvulla. Satakunnan asukaskohtainen kulutusluku perustuu Santasalon ja Koskelan (2008) julkaisemaan Satakunnan maakunnan keskimääräiseen kulutuslukuun (taulukko 13). Ostovoiman kehitys arvioitiin Tilastokeskuksen väestöennusteiden ja yksityisen kuluttajan kulutuksen kasvuarvion mukaan. Kulutuksen kasvua tarkastellaan kolmen vaihtoehtoisen kasvuarvion avulla. Kulutuksen vuosittainen kasvuarvion vaihtoehto A määriteltiin päivittäistavarakaupan toimijoille sekä kuntien kaavoittajille suunnatun kyselyn perusteella (taulukko 13). Kasvuarvio B on vaihtoehtoinen kasvuarviolle A ja se on määritelty Entrecon Oy:n kaupan palveluverkkoselvityksissä käytettyjä arvoja mukaillen. Vaihtoehdot A ja B ovat suhteellisen maltillisia kasvuarvioita, mihin on saattanut vaikuttaa nykyinen taloudellinen taantuma. Vaihtoehto C on positiivisen kasvun vaihtoehto.

Taulukko 13. Vähittäiskaupan kulutusluvut euroa/henkilö 2007 (Santasalo ja Koskela 2008: 134) sekä vuotuinen kasvuennuste vuodelle 2025.

	Kulutusluku	Vuotuinen kasvu	
	2007	2007 - 2010	2010 - 2025
Päivittäistavarakauppa pl. alkoholikauppa	2 718 €	vaihtoehto A: 1,25 % vaihtoehto B: 1,0 % vaihtoehto C: 1,5 %	vaihtoehto A: 1,25 % vaihtoehto B: 0,5 % vaihtoehto C: 1,25 %
Erikoistavarat ml. Alkoholikauppa	3 275 €	vaihtoehto A: 1,25 % vaihtoehto B: 2,5 % vaihtoehto C: 3 %	vaihtoehto A: 1,25 % vaihtoehto B: 1,5 % vaihtoehto C: 2,5 %
Yhteensä	**5 993 €**		

Päivittäistavarakaupan ja erikoistavarakaupan ostovoiman kasvu vuoteen 2025 mennessä on esitetty taulukoissa 14 ja 15. Kasvu on esitetty miljoonina euroina. Vuonna 2007 päivittäistavarakaupan ostovoima oli 621 miljoonaa euroa ja erikoistavarakaupan 748 miljoonaa euroa. Vuoteen 2025 mennessä päivittäistavarakaupan ostovoiman ennustetaan kasvavan vaihtoehto A:n perusteella noin 137 miljoonalla eurolla, eli 22 prosentilla, vaihtoehto B:n perusteella noin 52 miljoonalla eurolla, eli kahdeksalla prosentilla ja vaihtoehto C:n perusteella noin 143 miljoonalla eurolla, eli 23 prosentilla. Erikoiskaupan ostovoiman ennustetaan kasvavan vaihtoehto A:n perusteella noin 165 miljoonalla eurolla, eli 22 prosentilla, vaihtoehto B:n perusteella noin 235 miljoonalla eurolla, eli 31 prosentilla ja vaihtoehto C:n perusteella 407 miljoonalla eurolla, eli 54 prosentilla. Porin ja Rauman osuus Satakunnan päivittäistavarakaupan ostovoiman kasvusta kasvuennustevaihtoehdosta riippuen vaihtelee 57–65 prosentin välillä ja erikoistavarakaupan osalta 53–57 prosentin välillä.

Taulukko 14. Päivittäistavaran ostovoima (milj. euroa) vuonna 2007 sekä ostovoiman muutos vuoteen 2025 eri kasvuvaihtoehdoilla tarkasteltuna.

		Vaihtoehto A		Vaihtoehto B		Vaihtoehto C	
Kunta	**2007**	**2025**	**Ostovoiman muutos milj. euroa 2007 - 2025**	**2025**	**Ostovoiman muutos milj. euroa 2007 - 2025**	**2025**	**Ostovoiman muutos milj. euroa 2007 - 2025**
Eura	34	43	9	38	4	43	9
Eurajoki	16	21	5	19	3	21	5
Harjavalta	21	26	6	24	3	27	6
Honkajoki	5	6	1	5	0	6	1
Huittinen	29	36	7	32	3	37	8
Jämijärvi	6	6	0	6	0	6	0
Kankaanpää	34	39	6	35	1	40	6
Karvia	8	8	0	7	-1	8	0
Kiikoinen	4	4	1	4	0	4	1
Kokemäki	22	27	5	24	2	27	5
Köyliö	8	9	1	8	0	9	1
Lavia	6	6	0	5	0	6	0
Luvia	9	11	2	10	1	11	2
Merikarvia	9	10	1	9	-1	10	1
Nakkila	16	17	2	15	0	17	2
Noormarkku	17	20	3	18	1	20	3
Pomarkku	7	8	1	7	0	8	1
Pori	207	260	53	231	24	262	55
Rauma	109	133	25	118	10	134	26
Siikainen	5	5	0	5	0	5	0
Säkylä	13	16	3	14	1	16	3
Ulvila	37	44	7	39	2	45	8
Satakunta	**621**	**758**	**137**	**673**	**52**	**763**	**143**

Taulukko 15. Erikoistavaran ostovoima (milj. euroa) vuonna 2007 sekä ostovoiman muutos vuoteen 2025 eri kasvuvaihtoehdoilla tarkasteltuna.

		Vaihtoehto A		Vaihtoehto B		Vaihtoehto C	
Kunta	**2007**	**2025**	**Ostovoiman muutos milj. euroa 2007 - 2025**	**2025**	**Ostovoiman muutos milj. euroa 2007 - 2025**	**2025**	**Ostovoiman muutos milj. euroa 2007 - 2025**
Eura	42	52	10	56	14	66	24
Eurajoki	19	25	6	27	8	32	13
Harjavalta	25	32	7	34	9	40	15
Honkajoki	6	7	1	8	1	9	3
Huittinen	35	44	9	47	12	55	20
Jämijärvi	7	8	0	8	1	10	2
Kankaanpää	41	48	7	51	11	60	20
Karvia	9	9	0	10	1	12	3
Kiikoinen	4	5	1	5	1	6	2
Kokemäki	27	33	6	35	8	41	14
Köyliö	10	11	1	11	2	13	4
Lavia	7	7	1	8	1	9	3
Luvia	11	14	3	15	4	17	6
Merikarvia	11	12	1	13	2	15	4
Nakkila	19	21	2	22	3	26	7
Noormarkku	20	24	4	26	5	30	10
Pomarkku	8	10	1	10	2	12	4
Pori	250	314	64	338	88	397	147
Rauma	131	161	30	173	42	203	72
Siikainen	6	6	0	7	1	8	2
Säkylä	16	19	3	21	5	24	9
Ulvila	45	54	9	58	13	68	23
Satakunta	**748**	**913**	**165**	**983**	**235**	**1156**	**407**

4.2.2. Päivittäistavarakaupan ostovoiman siirtymä

Päivittäistavarakaupan myynnin siirtymä kertoo päivittäistavarakaupan vetovoiman suuruuden. Ostovoiman siirtymä saadaan selville laskettaessa alueen väestön ostovoima ja vertaamalla sitä samalla alueella toimivien myymälöiden toteutuneeseen myyntiin. Tämä erotus ilmaisee ostovoiman nettomääräisen siirtymän, joka suuntautuu alueelta ulospäin (vuoto) tai sisäänpäin alueelle (vetovoima). Ostovoiman alueellinen siirtymä lasketaan nettomääräisenä, koska sitä ei voi muuten selvittää. Todellisuudessa alueelle tulee kesäasukkaiden, turistien, muualta työssäkäyvien ja muiden satunnaisten asukkaiden myötä lisämyyntiä pysyvien asukkaiden ostosten lisäksi, ja toisaalta alueen pysyvät asukkaat ostavat muualtakin kuin omalta alueeltaan. Näiden ostosvirtojen suuruutta ei pystytä selvittämään, vaan ainoastaan niiden nettovaikutus (Heinimäki 2006: 154–155).

Ostovoiman siirtymä vaihtelee alueittain. Suuremmat keskukset vetävät ympäröivältä alueelta ostovoimaa, kun maaseutu ja pienet kunnat taas luovuttavat ostovoimaa lähimpään keskukseen tai kaupunkiin. Ostovoiman alueelliseen suuruuteen vaikuttavat monet tekijät, kuten alueen oma palvelutarjonta, asukkaiden ostoskäyttäytyminen, etäisyys lähimpään keskukseen, liikenneyhteydet, alueen asukkaiden työpaikkojen sijainti, henkilöautonomistus, kesäasutus, turistien määrä, varuskunnat sekä ohikulkeva liikenne. Tulevaisuudessa ostovoiman alueelliseen suuruuteen vaikuttavat väestömäärän muutos ja kulutuksen kasvu (Santasalo 2006: 36; Heinimäki 2006: 154–155).

Päivittäistavarakaupan kunnittainen ostovoiman siirtymä on esitetty kuvassa 33. Ostovoiman siirtymä määriteltiin kunnan väestömäärällä kerrotun Satakunnan asukaskohtaisen päivittäistavaramyynnin ja kuntakohtaisen myynnin erotuksen perusteella. Päivittäistavarakaupan myyntitiedot saatiin vuoden 2007 ACNielsenin päivittäistavarakaupan myymälärekisteristä. Satakunnan päivittäistavaramyynti vuonna 2007 asukasta kohti laskettuna oli 2 498 euroa, kun koko maan asukaskohtainen myynti oli 2 461 euroa. Suhteellisesti positiivisimmat päivittäistavaramyynnin siirtymät ovat Porissa, Huittisissa, Säkylässä sekä Kankaanpäässä.

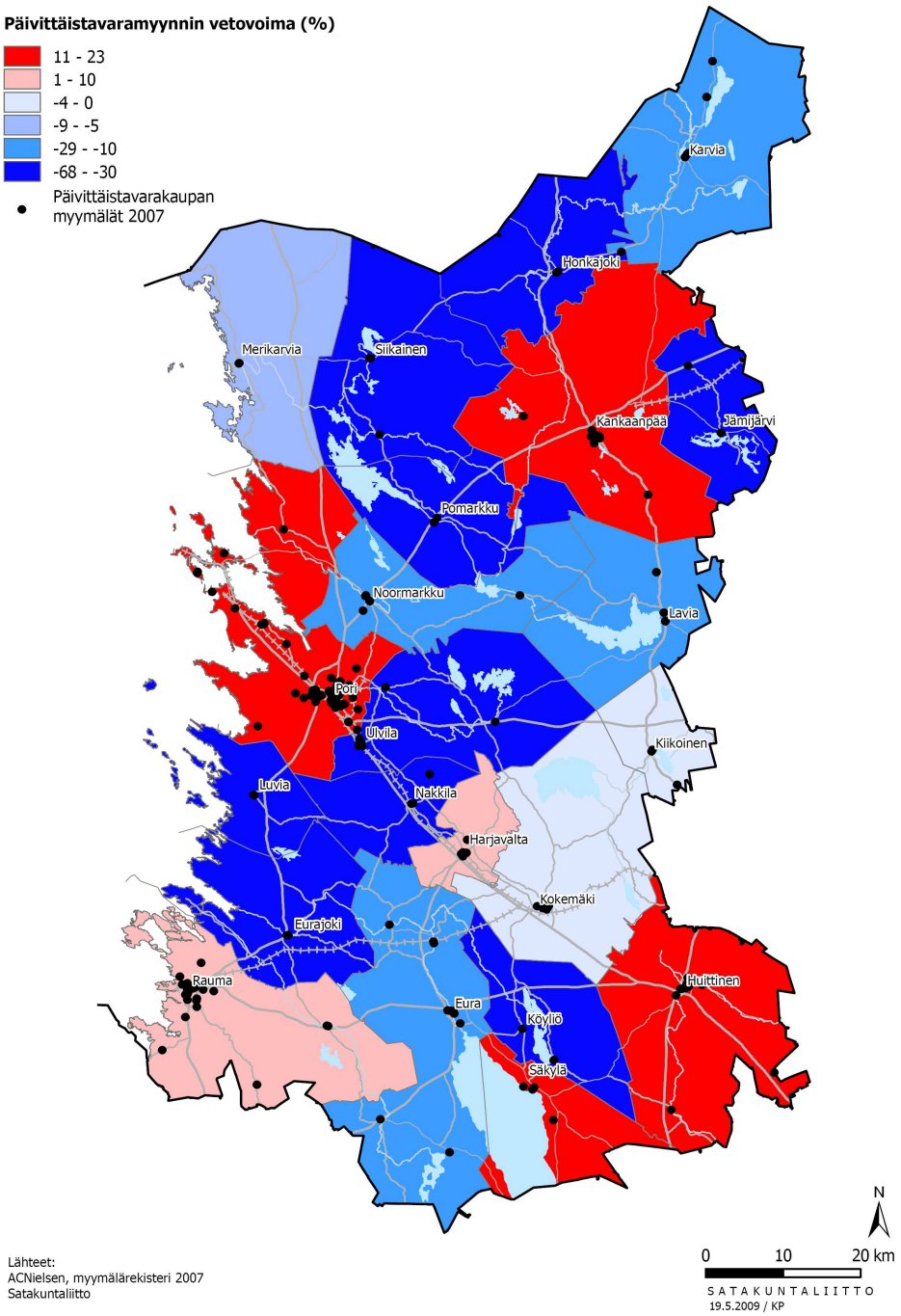

Kuva 33. Päivittäistavaramyynnin vetovoima Satakunnassa vuonna 2007.

4.3. Vähittäiskaupan liikevaihdon ja toimipaikkojen kehitys

4.3.1. Vähittäiskaupan kehitys Suomessa

Vähittäiskauppa on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut kasvussa. Liikevaihto on kasvanut tänä aikana 60 prosentilla (kasvussa ei ole huomioitu inflaation vaikutusta). Myös vähittäiskaupan työpaikkojen määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Merkittävä muutos on ollut kauppakeskuksien lisääntyminen ja vähittäiskaupan yksikkökoon kasvu sekä kansainvälisten vähittäiskaupan yritysten tulo markkinoille (Santasalo ja Koskela 2008). Päivittäistavarakaupassa ainoaa ulkomaista ketjua edustaa Lidl, kun erikoiskaupan puolella markkinoilla on runsaasti ulkomaisia ketjuja. Näitä ovat muun muassa Bauhaus, Plantagen, Gigantti, Biltema, Dressmann, Mango, Hennes & Mauritz, Kapahl, Vila, Zara ja Stadium. Suomalaisista vähittäiskaupan ketjuista ovat laajentuneet puolestaan niin sanotut halpatavaratalot (esimerkiksi Tokmanni ja Halpa-Halli).

Päivittäistavarakaupan kohdalla keskeinen kilpailukeino on tehokkuus, mikä merkitsee myymäläkoon kasvun lisäksi myymälämäärän vähenemistä. Päivittäistavarakaupan verkosto on viime vuosina supistunut. Kilpailusta huolimatta pienet kaupat eivät ole hävinneen kokonaan markkinoilta, sillä niiden etuna ovat vapaammat aukiolosäännökset. Tästä syystä kauppaketjut ovat kehittäneet myös pienkauppaverkostoaan. Erityisesti liikennemyymälöiden yhteyteen perustetut päivittäistavarakaupat ovat vahvasti kasvattaneet suosiotaan (Santasalo ja Koskela 2008).

Koko maassa tapahtunutta vähittäiskaupan liikevaihdon muutosta vuodesta 2002 vuoteen 2006 on tarkasteltu kuvassa 34. Tilaston lähteenä on käytetty Tilastokeskuksen KUNTO-tilastoa. Toimialakohtainen luokittelu perustuu TOL2002-toimialaluokitukseen. Päivittäistavara ja tavaratalot -ryhmä muodostuu TOL-luokista 521 ja 522 poislukien alkoholikauppa (luokka 52250) (liite 6). Erikoistavarakauppa-ryhmän muodostaa TOL-luokat 523, 524, 525, 526, 50102, 50103, 50302, 50304 ja 50402. Erikoistavarakauppa on edelleen jaettu tilaa vaativaan sekä muuhun erikoistavarakauppaan. Tilaa vaativan erikoiskaupan TOL-luokat on esitetty liitteessä 6. Koko vähittäiskauppa käsittää kaikki edellä mainitut ryhmät.

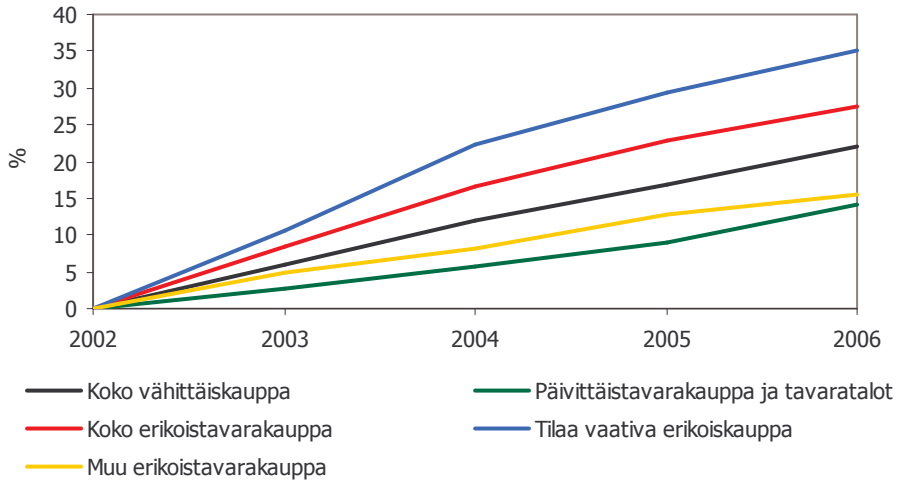

Kuva 34. Vähittäiskaupan liikevaihdon suhteellinen muutos koko maassa 2002–2006 toimialoittain (TK 2008f).

Vähittäiskaupan liikevaihto on kasvanut vuodesta 2002, noin 20 prosenttia. Suurin kasvu on tapahtunut tilaa vaativan erikoiskaupan ryhmässä. Vähittäiskaupan toimipaikkojen määrä on kasvanut merkittävästi erikoistavarakaupan ja tilaa vaativan kaupan ryhmässä (kuva 35). Vuonna

2006 erikoistavarakaupan toimipaikkoja (edellä mainitun erikoistavarakaupan ryhmittelyn perusteella) oli noin 24 500. Päivittäistavarakauppojen ja tavaratalojen toimipaikkojen määrä on puolestaan laskenut vuosien 2002–2006 välillä. Kyseisenä ajanjaksona päivittäistavarakauppojen ja tavaratalojen määrä väheni noin 460 myymälällä. Vuonna 2006 päivittäistavarakauppoja (TOL-luokat 521 ja 522 poislukien alkoholikauppa) koko maassa oli noin 6 900. ACNielsenin päivittäistavarakaupan myymälärekisterin mukaan päivittäistavarakauppoja vuonna 2006 oli 3 942 (ACNielsen 2007) ja vuonna 2008 määrä oli laskenut 3 904:n (ACNielsen 2009). Tilastokeskuksen KUNTO-tilaston ja ACNielsenin päivittäistavarakaupan väliset erot johtuvat luokittelujen eroista. Kaupan toimialalla ACNielsenin päivittäistavarakaupan rekisteri on yleisesti tunnettu ja käytetty tilasto.

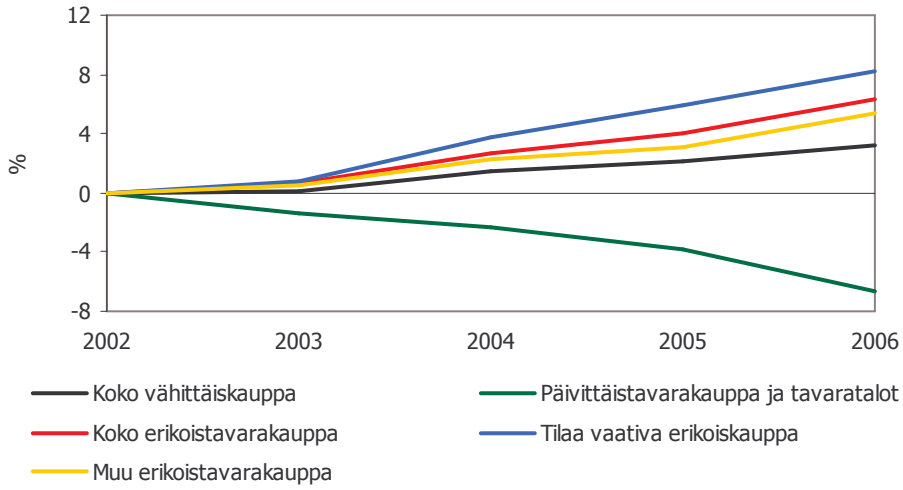

Kuva 35. Vähittäiskaupan toimipaikkojen lukumäärän muutos Suomessa 2002–2006 toimialoittain (TK 2008f).

4.3.2. Vähittäiskaupan kehitys Satakunnassa

Satakunnan vähittäiskaupan kehitys on ollut viime vuosina nousujohteista, vaikka onkin jäänyt valtakunnallista tasoa heikommaksi. Satakunnan talous (2008) -katsauksen perusteella Satakunnan tukku- ja vähittäiskaupan liikevaihdon kasvu on ollut vuonna 2008 nopeaa. Myös koko maassa vähittäiskaupan kasvu kiihtyi aiempaan vuoteen verrattuna selvästi.

Tässä selvityksessä Satakunnan vähittäiskaupan kehitystä tarkastellaan vähittäiskaupan liikevaihdon ja toimipaikkojen määrän muutoksien perusteella. Viime vuosina tapahtunutta kehitystä vertaillaan koko maan, Satakunnan ja osin myös Satakunnan kuntien kehitykseen. Tilastolähteenä on käytetty Tilastokeskuksen KUNTO-tietokannan TOL-luokkaa 52 vuodelta 2006.

Satakunnan vähittäiskaupan liikevaihto asukasta kohden on kasvanut huomattavasti vuodesta 2002 vuoteen 2006 (kuva 36). Kasvusta huolimatta Satakunnan liikevaihto asukasta kohden on jäänyt tarkastelujaksolla koko maan arvoja pienemmäksi. Porin seutukunnan asukaskohtainen liikevaihto noudattaa koko maan liikevaihdon kehitystä. Rauman seutukunnan liikevaihto jää hieman Satakunnan liikevaihdon alapuolelle. Pohjois-Satakunnassa liikevaihdon kehitys asukasta kohden eroaa merkittävästi koko maan ja Satakunnan liikevaihdosta ja on jopa lähtenyt laskuun vuoden 2005 jälkeen.

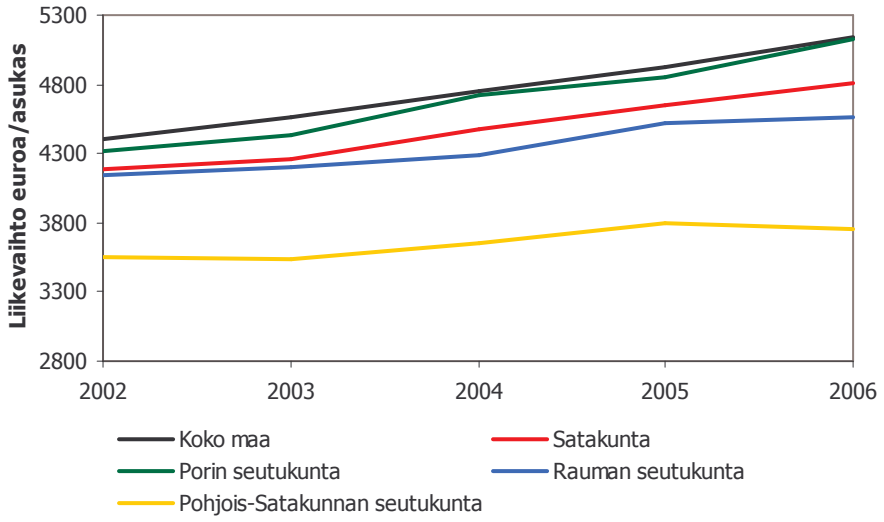

Kuva 36. Liikevaihdon muutos asukasta kohden alueittain vuosina 1996–2006. (TK 2008f ja g).

Liikevaihdon asukaskohtainen jakautuminen kunnittain on esitetty kuvassa 37. Liikevaihdon asukaskohtainen määrä eroaa muun Satakunnan kuntien liikevaihdosta Porin, Rauman ja Huittisten osalta. Näissä kunnissa liikevaihto asukasta kohden ylittää selvästi koko maan keskiarvon.

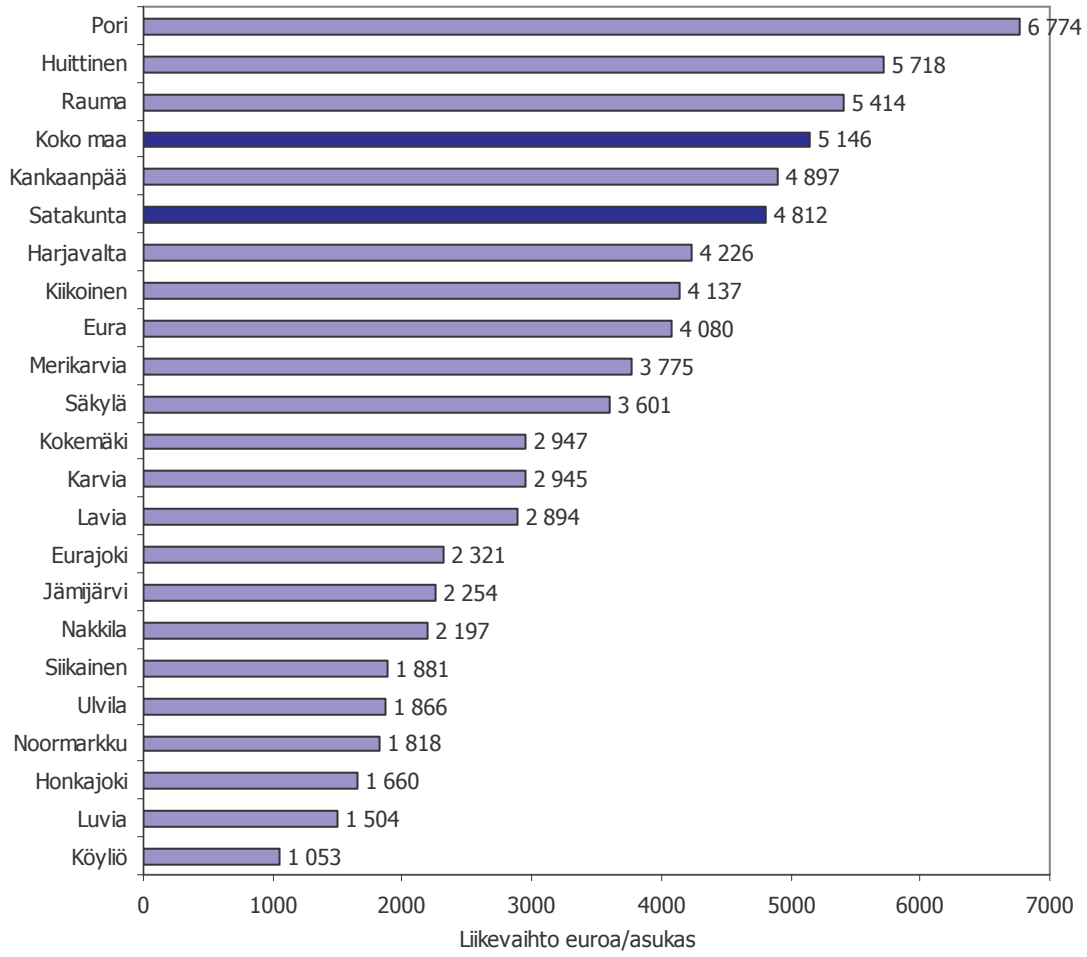

Kuva 37. Vähittäiskaupan liikevaihto (autokauppaa ei ole huomioitu tilastossa) kunnissa asukasta kohden vuonna 2006. Pomarkun tiedot ovat tietosuojan vuoksi salattuja. (TK 2008g).

Liikevaihdon suhteellinen muutos kunnittain vuodesta 2002 vuoteen 2006 on esitetty kuvassa 38. Satakunnan osalta liikevaihdon kasvu jää koko maan liikevaihdon kasvua pienemmäksi. Porin seutukunnan osalta liikevaihdon kasvu yltää koko maan liikevaihdon kasvun tasolle. Huittisissa, Porissa ja Merikarvialla liikevaihdon kasvu on ollut koko maan liikevaihdon kasvua nopeampaa. Myös Rauman, Lavian ja Harjavallan osalta liikevaihdon kasvu on ollut Satakunnan liikevaihdon kasvua suurempaa.

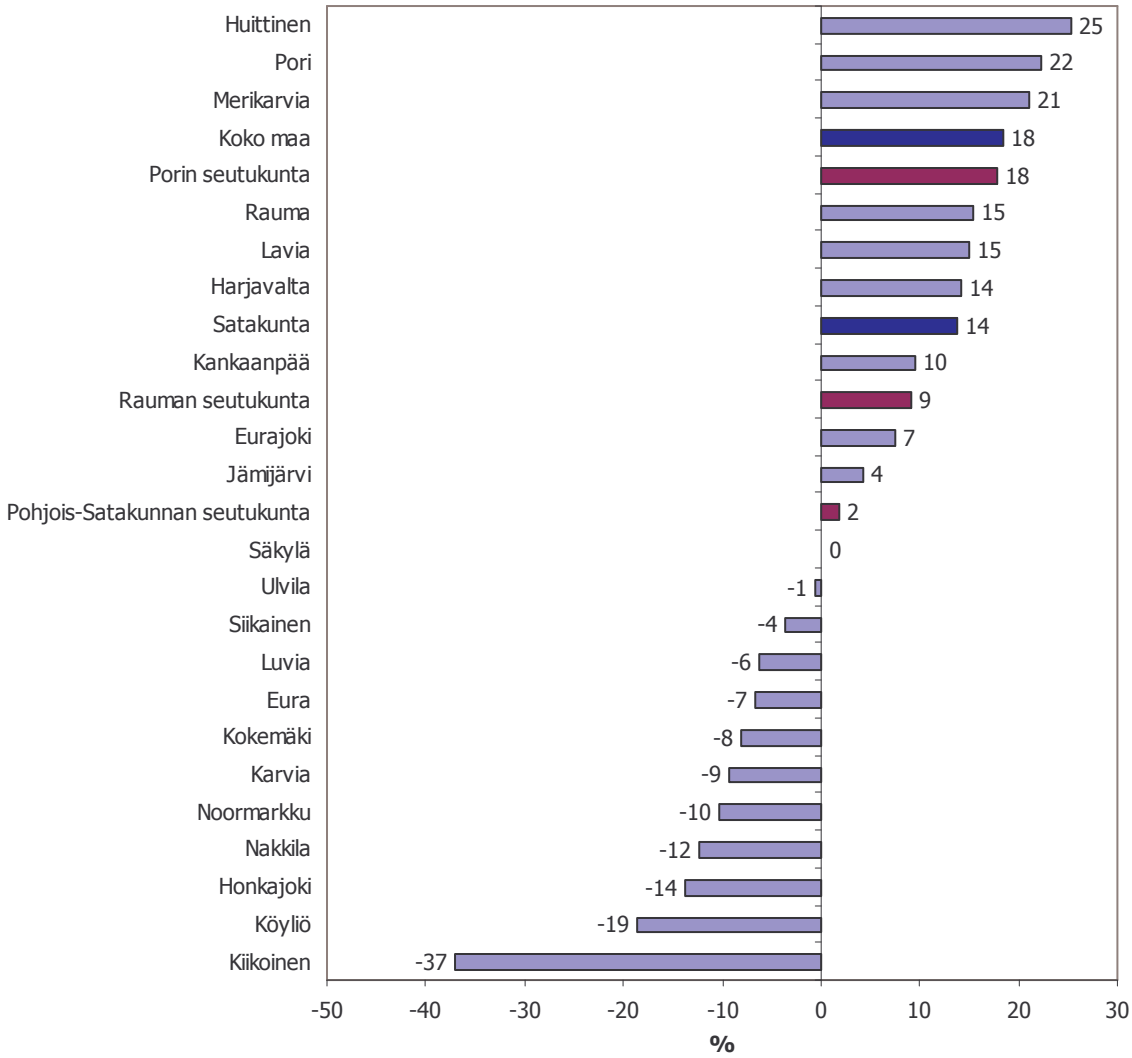

Kuva 38. Vähittäiskaupan liikevaihdon suhteellinen muutos 2002–2006. Pomarkun tiedot ovat tietosuojan vuoksi salattuja (TK 2008g).

Vähittäiskaupan toimipaikkojen määrän suhteellinen kehitys on ollut Satakunnassa vuosina 2002–2004 hieman nopeampaa koko maahan verrattuna. Vuosien 2002–2006 välillä toimipaikkojen määrän suhteellinen kasvu on ollut Satakunnassa ja koko maassa lähes yhtä suurta (kuva 39).

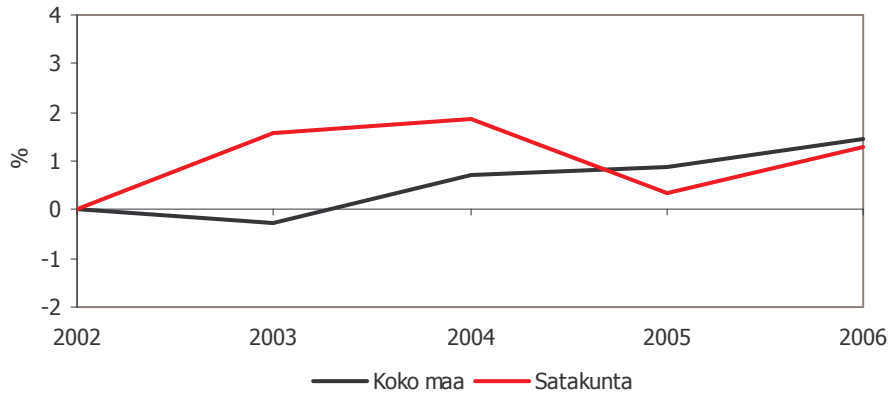

Kuva 39. Toimipaikkojen suhteellinen kehitys 2002–2006 (TK 2008f ja g).

Satakunnan kunnittainen vähittäiskaupan toimipaikkojen suhteellinen kehitys vuosien 2002–2006 välillä on esitetty kuvassa 40. Koko Satakunnan vähittäiskaupan toimipaikkojen kehitys vastaa valtakunnallista kehitystä. Kankaanpään ja Huittisten vähittäiskaupan toimipaikkojen määrät ovat kasvaneet 16 prosentilla, mikä on reilusti yli Satakunnan ja koko maan kasvun. Eniten vähittäiskaupan toimipaikat ovat vähentyneet Köyliössä ja Pomarkussa.

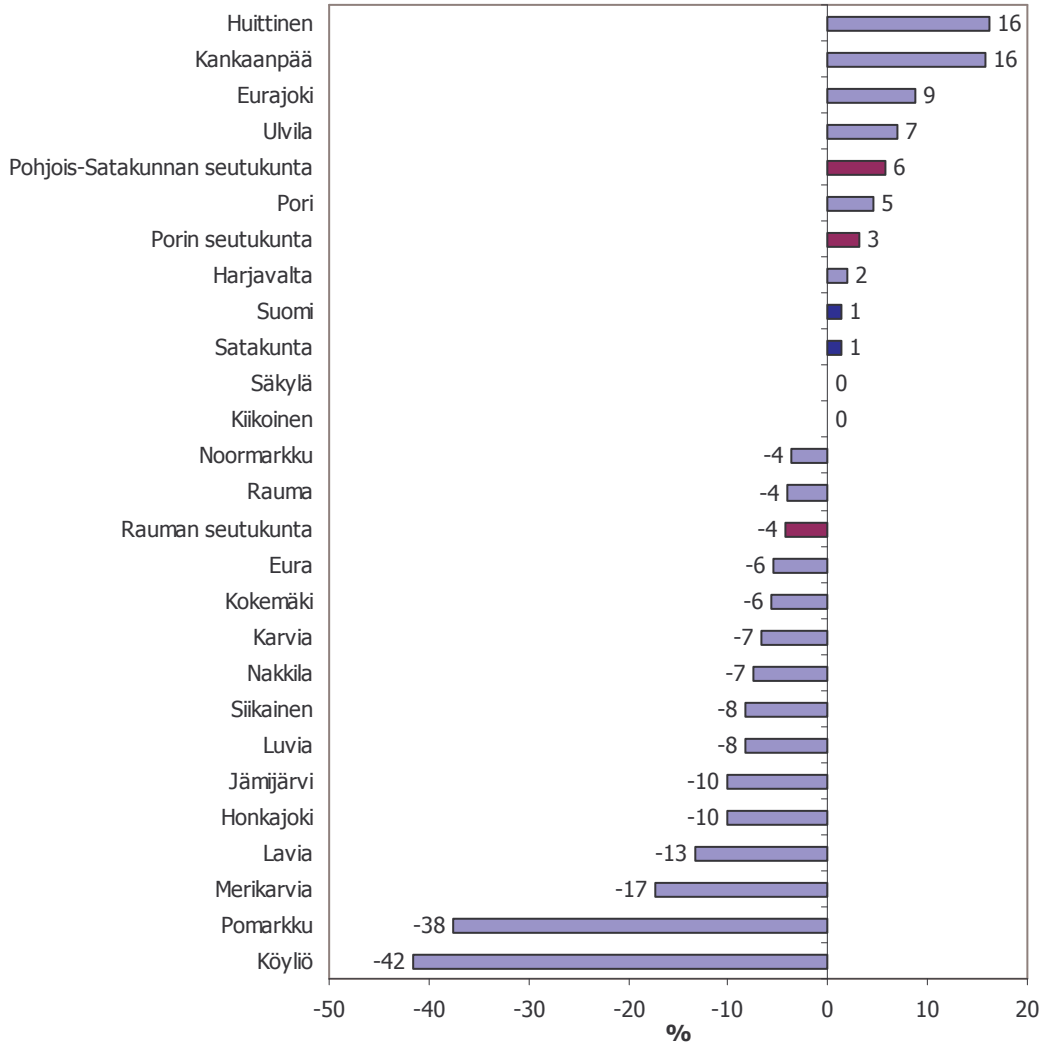

Kuva 40. Vähittäiskaupan toimipaikkojen suhteellinen muutos 2002–2006. (TK 2008g).

4.4. Merkittävimmät vireillä olevat vähittäiskaupan hankkeet

Satakunnassa vireillä olevista vähittäiskaupan hankkeista saatiin tietoa kaupan toimijoille sekä kaavoituksesta vastaavien kuntien edustajille lähetetyllä kirjekyselyllä. Kyselyyn vastausprosentti oli hyvä, yli 50 prosenttia. Vastauksien perusteella saatuja tiedossa olevia kaupan hankkeita täydennettiin Yrjölän (2009) selvityksen perusteella.

Satakunnassa tiedossa olevia vähittäiskaupan hankkeita on yhteensä 29 ja niiden yhteenlaskettu pinta-ala arvio on noin 147 000 kerrosneliömetriä, josta uutta pinta-alaa arvioidaan olevan noin 129 000 kerrosneliömetriä (taulukko 16). Hankkeet ovat joko suunnitteluasteella, vireillä tai toteutettavana. Hankkeista osa on poistuvaa myymäläkantaa korvaavia tai toisilleen vaihtoehtoisia (esimerkiksi Raumalla), jolloin todellinen myymäläpinta-alan lisäys jää arvioitua pienemmäksi. Toisaalta osasta hankkeista ei ole saatavilla myymäläpinta-ala arviota, jolloin lopullinen pinta-ala-arvio on vain suuntaa antava. Jättämällä pois poistuvaa myymäläkantaa korvaavat ja toistensa kanssa mahdollisesti vaihtoehtoiset hankkeet sekä suunnitteluasteella olevat Porin puuvillatehtaan ja Rauman kanaalin itä- ja länsirannan hankkeet voidaan tiedossa olevien päivittäistavarakaupan hankkeiden pinta-alaksi arvioida noin 24 000 kerrosneliömetriä ja erikoistavarakaupan osalta noin 20 000 kerrosneliömetriä.

Tiedossa olevista hankkeista eniten oli päivittäistavarakaupan hankkeita (12 + 2 liikennemyymälähanketta) ja toiseksi eniten paljon tilaa vaativan erikoiskaupan hankkeita (5). Lisäksi kahteen hankkeeseen oli suunniteltu sekä päivittäistavarakaupan sekä paljon tilaa vaativan kaupan toimintoja. Kaikki tiedossa olevat hankkeet ovat maakuntakaavaehdotuksen mukaisia.

Tiedossa olevista hankkeista 14 määritellään seudullisesti merkittäväksi vähittäiskaupan hankkeeksi. Näistä viisi on päivittäistavarakaupan hanketta. Seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan pinta-alan suuruus arvioitiin kaupan toimijoille ja kunnille tehdyn kyselyn perusteella. Seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan pinta-alaksi määriteltiin Porissa 5 000 kerrosneliömetriä ja muualla Satakunnassa 3 000 kerrosneliömetriä. Seudullisesti merkittävällä hankkeella tarkoitetaan hanketta, joka täyttää edellä mainitut pinta-ala määritteet ja jonka vaikutusalue ulottuu omaa kuntaa laajemmalle alueelle. Lisäksi seudullisesti merkittävän yksikön tulee sijoittua liikenteellisesti suotuisalle alueelle.

Taulukko 16. Tiedossa olevat vähittäiskaupan hankkeet Satakunnassa. Tiedot on laadittu kaupan toimijoille ja kunnan kaavoittajille tehdyn kyselyn vastauksien sekä Yrjölän (2009) selvityksen perusteella. Arvioitu kokonaispinta-ala tarkoittaa hankkeen kokonaispinta-alaa tai asemakaavamuutosalueen kokonaispinta-alaa. Arvioitu uusi pinta-ala tarkoittaa rakennettavaa uutta rakennuspinta-alaa.

Hankkeen kuvaus	Seudullisesti merkittävä hanke	Kunta	Arvioitu uusi pinta-ala	Arvioitu kokonais-pinta-ala	Maakunta-kaava-tunnus	Kartta-numero
Päivittäistavarakaupan hankkeet						
Euran S-marketin laajennus	x	Eura	3 500 k-m²	6 125 k-m²	C	27
Lidl		Eura	1 500 m²	1 500 m²	C	26
Palvelukeskus, johon tulossa K-Supermarket, ravintola ja polttoaineasema		Eurajoki	2 000 m²	2 000 m²	A	13, 14, 15
Laajan tavaravalikoiman kauppa	x	Huittinen	3 000 m²	3 000 m²	KM	29
Supermarketin laajennus Citymarketiksi	x	Kankaanpää	2 700 m²	6 000 m²	C	2
Päivittäistavarakauppa		Merikarvia	1 500 m²	1 500 m²	A	1
Halpa-Hallin siirtyminen Satakunnankadulta Paanakedonkadulle	x	Pori	6 400 k-m²	6 400 k-m²	C	12
Suomen Lähikauppa		Pori	400 m²	400 m²	A	8
Pick ´n Pay laajennus		Pori	?	?	KM	9
Päivittäistavarakauppa		Rauma	?	?	A	17
Päivittäistavarakauppa		Rauma	< 2 000 k-m²	< 2 000 k-m²	KM1	24
Pick ´n Pay	x	Rauma	4 300 k-m²	11 300 k-m²	C	19
Erikoistavarkaupan hankkeet						
Liike- ja toimistotila, Leppäsen kortteli	x	Kankaanpää	3 600 m²	3 600 m²	C	3
Laajan erikoistavaravalikoiman kauppa		Pori	> 2 000 k-m²	> 2 000 k-m²	A	11
Päivittäistavarakaupan, erikoistavarakaupan ja paljon tilaa vaativan kaupan toimintoja sisältävät hankkeet						
Halpahalli tyyppinen sekatavarakauppa ja paljon tilaa vaativa erikoistavarakauppa	x	Rauma	2 600 k-m²	8 000 k-m²	KM1	22
Halpahalli tyyppinen sekatavarakauppa ja paljon tilaa vaativa erikoistavarakauppa	x	Rauma	4 500 k-m²	4 500 k-m²	KM1	23
Paljon tilaa vaativan kaupan hankkeet						
Huonekaluliike		Harjavalta	2 000 k-m²	2 000 k-m²	T	25
Rautian siirtyminen Toejoelta Hyvelään	x	Pori	3 500 m²	?	A	5
Autoliike laajennus		Pori	2 000 k-m²	?	A	10
Paljon tilaa vativaa erikoistavarakauppa	x	Rauma	?	?	P	16
Paljon tilaa vaativa erikoistavarakauppa	x	Rauma	?	?	TP	18
Liikennemyymälähankkeet						
ABC-liikennemyymälä		Huittinen	1 500 m²	1 500 m²	A	28
Supermarket liikennepalveluin		Noormarkku	?	?	A	4
Muut kaupan hankkeet						
Kauppakeskus, Porin puuvillatehdas	x	Pori	50 000 k-m²	50 000 k-m²	C	6
Rauman kanaalin itäranta	x	Rauma	10 000 k-m²	10 000 k-m²	C	20
Rauman kanaalin länsiranta	x	Rauma	20 000 k-m²	20 000 k-m²	C	21

Tiedossa olevat vähittäiskaupan hankkeet on esitetty kuvassa 40. Kartan kohteiden numerointi vastaa taulukon 16 numerointia. Suurin osa hankkeista sijoittuu Rauman ja Porin taajama-alueille. Rauman hankkeista usea on toisilleen vaihtoehtoisia hankkeita. Muille hankkeille on yhteistä sijoittuminen risteysalueille hyvien liikenneyhteyksien varteen.

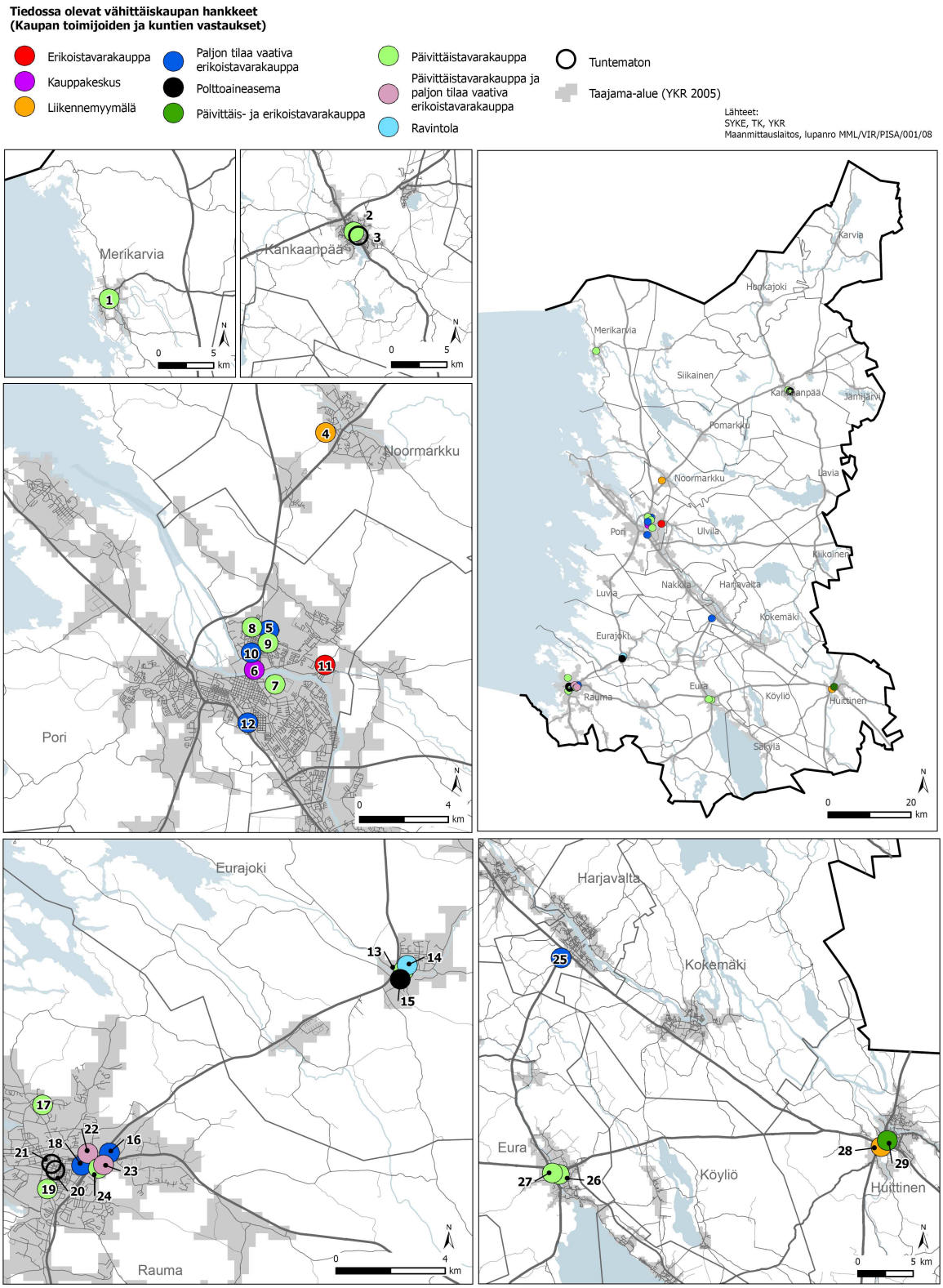

Kuva 40. Tiedossa olevat vähittäiskaupan hankkeet Satakunnassa. Tiedot perustuvat kaupan toimijoille ja kunnille tehdyn kyselyn vastauksiin sekä Yrjölän (2009) selvitykseen seudullisista kaupan hankkeista. Hankkeen numeroa vastaava kuvaus on esitetty taulukossa 16.

4.5. Vähittäiskaupan sijoittumisen kannalta potentiaaliset alueet

Vähittäiskaupan sijoittumisen kannalta potentiaalisia kaupan alueita tiedusteltiin kaupan toimijoille ja kuntien kaavoittajille suunnatun anonyymin kyselyn avulla. Kyselyssä potentiaaliset kaupan paikat pyydettiin sijoittamaan 1:200 000 mittakaavaiselle karttapohjalle. Potentiaalisille kaupan alueille pyydettiin antamaan selite alueelle sopivasta kauppatyypistä. Suurimmasta osasta vastauksista kuitenkin puuttui kauppapaikan selite.

Potentiaalisimmiksi vähittäiskaupan sijoittumisen alueiksi kyselystä saatujen vastausten perusteella koettiin pääteiden risteysalueet (kuvat 41 ja 42). Etenkin valtateiden 2:n, 8:n ja 23:n varrelle sijoittuu runsaasti potentiaalisia kaupan alueita. Porissa ja Raumalla mielipiteet potentiaalisista kaupan alueista ovat jakaantuneet hajanaisesti taajama-alueille. Muissa kunnissa mielipiteet ovat keskittyneet pistemäisesti risteysalueille kunnan taajama-alueen tuntumaan.

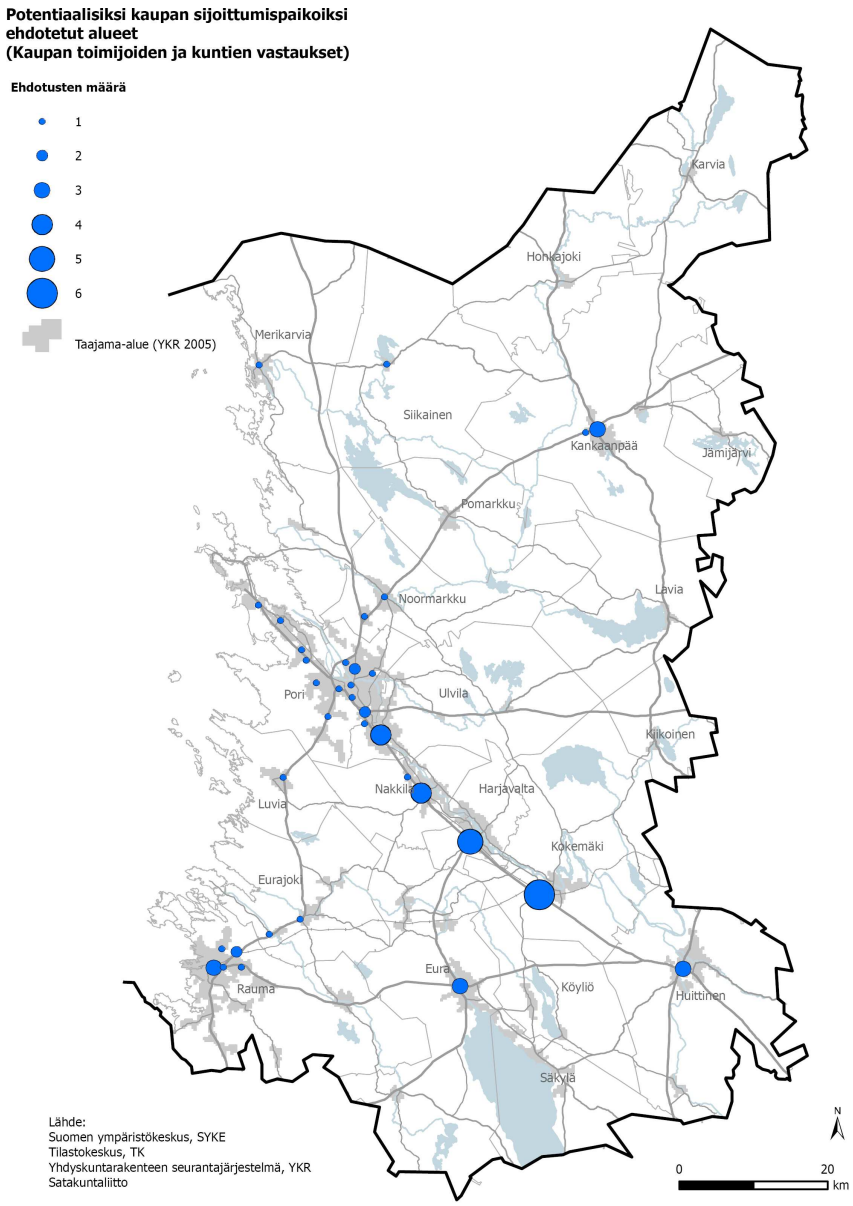

Kuva 41. Potentiaalisiksi vähittäiskaupan sijoittumispaikoiksi ehdotetut alueet. Kartan ympyrän koko kuvaa alueen tuntumaan tulleiden ehdotusten määrää. Ehdotukset perustuvat kaupan toimijoille ja kunnan kaavoittajille tehdyn kyselyn vastauksiin.

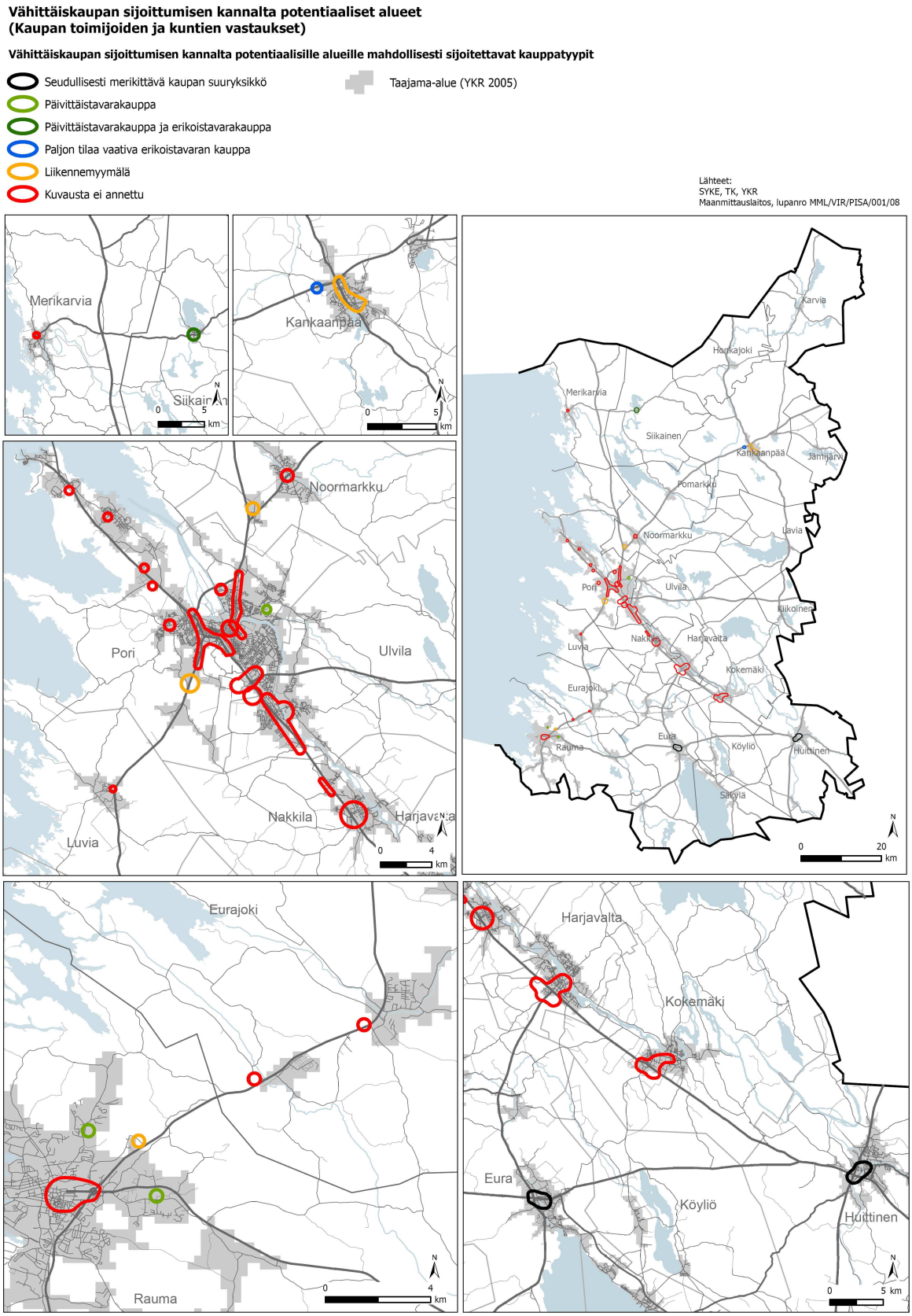

Kuva 42. Kaupan sijoittumisen kannalta potentiaaliset alueet Satakunnassa. Tiedot perustuvat kaupan toimijoille ja kuntien kaavoittajille tehdyn kyselyn vastauksiin. Potentiaalisille kaupan alueille on määritelty alueelle mahdollisesti sijoitettavan kauppatyypin nimi.

4.6. Vähittäiskaupan laskennallinen lisätilantarve Satakunnassa

Laskennallista vähittäiskaupan lisäpinta-alan tarvetta Satakunnassa tarkastellaan tässä selvityksessä vuodesta 2007 vuoteen 2025. Laskennallinen vähittäiskaupan lisäpinta-alan tarve myyntineliömetriä kohden määritellään väestö- ja kulutuslukujen perusteella laadittavien ostovoimaennusteiden sekä tavoitteellisten myyntitehojen perusteella. Laskennallinen lisäpinta-alan tarve saadaan jakamalla ostovoiman kasvu tavoitteellisella myyntiteholla. Tavoitteellisena myyntitehona käytetään päivittäistavarakaupassa 7 000 euroa per myyntineliö ja erikoistavarakaupassa 2 500 euroa per myyntineliö (Entrecon Oy 2008). Laskennallinen lisäpinta-ala voidaan muuttaa kerrosneliöiksi kertomalla saatu lisäpinta-ala 1,25:llä. Tavoitteellisen myyntitehon laskemisessa tulisi huomioida vanhenevan myymäläkannan poistuma, ohikulkevien matkailijoiden ja mökkiläisten ostovoima, muuttuva asiointikäyttäytyminen, ostovoimavirtaukset sekä vanhenevan kaupallisen rakennuskannan poistuma. Käytännössä monen edellä luetellun tekijän huomioon ottaminen laskelmissa on hyvin vaikeaa, minkä vuoksi niitä ei ole tässä selvityksessä huomioitu.

Satakunnan alueella vähittäiskaupan laskennallinen lisäpinta-alan tarve on vuoteen 2025 mennessä ostovoiman kasvuvaihtoehtojen A, B ja C (talulukko 13) perusteella laskettuna noin 107 000–229 000 kerrosneliömetriä (liite 8). Päivittäistavarakaupan laskennallinen lisäpinta-alan tarve vaihtelee laskutavasta riippuen noin 9 000–26 000 kerrosneliömetrin ja erikoistavarakaupassa noin 83 000–204 000 kerrosneliömetrin välillä. Huomioimatta Rauman kanaalin sekä Porin puuvillatehtaan hankkeita tiedossa olevien päivittäistavarakaupan hankkeiden kerrosneliömetrimäärä ylittää kasvuvaihtoehdon B ja täyttää vaihtoehtojen A ja C päivittäistavarakaupan lisäpinta-alan tarpeen lähes kokonaan. Erikoistavarakaupan osalta lisäpinta-alan tarve on vastaavasti reilusti tiedossa olevia hankkeita suurempi. Toisaalta kaikista paljon tilaa vaativan kaupan hankkeista ei ollut tiedossa kerrosneliömäärää, minkä takia niitä ei ole huomioitu erikoistavarakaupan hankkeiden kokonaiskerrosalassa.

Laskennallisen lisäpinta-alantarpeen perusteella Satakuntaan ei ole tarvetta perustaa lähitulevaisuudessa merkittäviä päivittäistavarakaupan yksiköitä, sillä toteutuessaan hankkeet kattavat lisäpinta-alan tarpeen pitkälle tulevaisuuteen. Lähes kaikissa tiedossa olevien hankkeiden sijaintikunnissa päivittäistavarakaupan lisäpinta-alan tarve ylittyy reilusti (taulukko 17). Sen sijaan erikoiskaupan yksiköille on tulevaisuudessa enemmän tarvetta.

Taulukko 17. Tiedossa olevien hankkeiden pyöristetyt kerrosalat sekä lisäpinta-alan tarve kasvuvaihtoehdon C (taulukko 13) perusteella laskettuna. Porin ja Rauman osalta hankkeiden kerrosalojen arvio perustuu kahteen skenaarioon.

	Tiedossa olevat hankkeet		Lisäpinta-alan tarve kasvuvaihtoehto C:n perusteella laskettuna	
Kunta	**Päivittäistavara-kauppa k-m²**	**Erikoistavara-kauppa k-m²**	**Päivittäistavara-kauppa k-m²**	**Erikoistavara-kauppa k-m²**
Kankaanpää	2 700	3 600	1100	9 800
Pori	1 000	7 500	9 800	73 700
Pori *[1]	11 000	47 500	9 800	73 700
Rauma	7 000	7 000	4 600	36 100
Rauma *[2]	7 000	37 000	4 600	36 100
Huittinen	4 500	0	1 300	10 200
Eura	5 000	0	1 600	12 100
Eurajoki	2 000	0	1 000	6 500
Harjavalta	0	2 000	1 100	7 700
Merikarvia	1500	0	100	2 000
Satakunta	**~ 24 000**	**~ 20 000**	**25 500**	**203 700**
Satakunta*[3]	**~ 34 000**	**~ 90 000**	**25 500**	**203 700**

*[1] Jos puuvillatehtaan hanke toteutuu

*[2] Jos Rauman kanaalin itä- ja länsirannan hankkeet toteutuvat

*[3] Jos Rauman kanaalin itä- ja länsirannan hankkeet sekä Porin puuvillatehtaan hanke toteutuvat

5. VÄHITTÄISKAUPAN KEHITYSNÄKYMÄT

5.1. Vähittäiskaupan yleiset kehitystrendit

Vähittäiskaupan haasteet lähitulevaisuudessa liittyvät kaupan kilpailun kiristymiseen, kotitalouksien väestörakenteen ja kuluttajien ostokäyttäytymisen muutoksiin, kannattavuuden parantamiseen sekä toimintaympäristön muutoksiin. Kilpailun kiristyminen johtuu osaltaan uusien ulkomaisten ketjujen tulosta Suomen päivittäistavara-, tavaratalo- ja erikoiskauppaan (Heinimäki 2006: 254; YM 2004: 24–25). Ostovoiman arvioidaan edelleen kasvavan ja kulutuksen kasvun arvioidaan kanavoituvan erityisesti asumiseen, kodin sisustamiseen ja kodin tekniikkaan (Wilska 2006).

Maankäyttö- ja rakennuslain asettamat määräykset kaupan koosta ja laadusta sekä sijainnin ohjaamisesta vaikuttavat kaupan myymäläverkon kehittämiseen. Heinimäen (2006) mukaan maakunta- ja yleiskaavan pitkäkestoisuus ja kaupan suuryksiköiden kaavoitusvarannon niukkuus nousevat esteeksi kaupan myymäläverkon kehittämisessä. Tulevaisuudessa kestävä kehitys ja yhdyskuntarakenteen eheyttämisen huomioiminen kaupan suunnittelussa, rakentamisessa ja toiminnassa muodostuvat tärkeiksi asioiksi ympäristöasioiden noustessa suurempaan merkitykseen yhteiskunnassa. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi kasvihuonekaasujen määrä on saatava laskuun, mikä vaatii muun muassa liikenteen vähentämistä. Tästä huolimatta vähittäiskaupan suuryksiköt ovat sijoittuneet viime vuosina yhä useammin keskustojen ulkopuolelle lisäten liikkumisen tarvetta.

Vähittäiskaupan haasteena on toiminnan jatkuva kehittäminen. Tästä syystä kauppa innovoi uusia myymälätyyppejä ja kehittää olemassa olevia konsepteja. Kehittämisen kohteena päivittäistavarakaupan edustajien mukaan ovat erityisesti pienet lähikaupat sekä liikennemyymälä- ja laatikkomyymälät. Kehitysnäkymiin kuuluvat myös kauppakeskusten suosion kasvu ostopaikkoina. Tästä huolimatta kaupunkien ydinkeskustat ja kuntakeskukset säilyttävät asemansa toimivina ja houkuttelevina kauppapaikkoina (YM 2004: 25; YM 2003: 14; Heinimäki 2006: 254–255).

Nykyinen taloudellinen taantuma tulee lähivuosien aikana merkittävästi vaikuttamaan vähittäiskaupan kehittämiseen ja kehittymiseen. Taloudellisen taantuman kestoa ei osata arvioida, minkä takia on erittäin vaikea arvioida vähittäiskaupan ostovoiman kasvua ja lisäpinta-alan tarvetta.

5.2. Kilpailu vähittäiskaupassa

Vähittäiskaupan kilpailun toimivuutta voidaan arvioida esimerkiksi hintatasolla, laadulla tai valikoimien monipuolisuudella, palvelujen tuottamisen tehokkuudella sekä kannattavuudella (YM 2007). Vähittäiskaupan kilpailussa yritykset pyrkivät lisäämään voittojaan tarjoamalla asiakkailleen kilpailijoitaan parempia vaihtoehtoja joko tarjoamalla samaa tuotetta kilpailijaa halvemmalla tai tuottamalla paremmin asiakkaan tarpeita vastaavaa tuotetta riittävän edullisesti. Menestyksen ehtona on, että hyödykkeen laatu on asiakkaan kannalta sopivassa suhteessa hintaan (Koponen ja Virtanen 2006).

Kilpailulainsäädäntö velvoittaa viranomaiset puuttumaan elinkeinoharjoittajien menettelytapoihin, jotka vähentävät talouden tehokkuutta tai estävät tai haittaavat perusteettomasti muiden elinkeinonharjoittajien toimintaa. Toisaalta kilpailulainsäädäntö velvoittaa viranomaiset turvaamaan taloudellista kilpailua muun muassa vaikuttamalla yleisesti kilpailun toimivuuteen (Heinimäki 2006: 243). Vähittäiskaupassa tällaisia sääntelyn keinoja ovat myymälän sijainnin ohjaaminen kaavoituksella sekä myymälöiden aukioloa sekä alkoholijuomien ja lääkkeiden jakelukanavia koskevat rajoitukset (YM 2007).

Vähittäiskaupan kilpailuun on pyritty vaikuttamaan aukiololailla. Aukiololain tarkoituksena on pyrkiä turvaamaan lähikauppojen pysyvyys parantamalla niiden kilpailutilannetta sallimalla myyntialaltaan enintään 400 neliömetrin suuruisten myymälöiden aukiolo sunnuntaisin läpi vuoden (YM 2007). Viime aikoina hallituksessa on käsitelty aukioloaikojen vapauttamisesta, mikä toteutuessaan muuttaisi myymälöiden kilpailutilanteen. Nähtäväksi jää toteutuuko aukioloaikojen vapautuminen, minkälaisia myymälätyyppejä aukiololainsäädäntö tulee koskemaan ja miten aukiololainsäädäntö tulee vaikuttamaan myymälöiden väliseen kilpailutilanteeseen.

Kilpailun huomioiminen kaavoituksessa on ollut vuoden 2009 alussa erityisen paljon esillä. Vuoden alussa ilmestynyt selvitysmies Purasjoen (2009) raportti Kaavoitus, kauppa ja kilpailu ottaa kantaa kaavoitukselliseen kilpailun rajoittamiseen. Purasjoen mukaan ympäristöministeriön, Suomen Kuntaliiton ja Kilpailuviraston olisi sovittava yhteistyöjärjestelyistä, joilla varmistettaisiin kilpailunäkökulmien huomioon ottaminen kaavoituksessa. Maakuntien tulisi myös asettaa palveluverkkoseurantaa ja -laadintaa varten pysyvät työryhmän, jonka ytimen muodostaisivat Kauppakamarit. Kilpailun lisäämiseksi tulisi kaavoituksen olla tarpeeksi avointa, jotta uudet toimijat voivat tulla markkinoille. Purasjoen mukaan kauppojen tonttijaon tulisi myös tapahtua tulevaisuudessa kilpailun kautta. Purasjoki kuitenkin korostaa, että tasapainoisen kehityksen ja kilpailun riittävyyden kannalta kuntien ja maakuntien on pidettävä kaavoitus omissa käsissään, sillä heillä on todellinen vastuu alueensa kehittämisestä.

5.3. Kehitys kuntakeskuksissa

5.3.1. Kuntakohtainen tarkastelu

Kuntakohtaisessa tarkastelussa luodaan katsaus asioinnin suuntautumiseen, omassa kunnassa tapahtuvien asiointien määrään tuote- ja palveluryhmittäin sekä vaikutusalueen laajuuteen. Tarkastelu perustuu TNS Gallup Oy:n vuonna 2006 julkaisemaan Suureen Vaikutusaluetutkimukseen. Vaikutusaluetutkimuksen julkaisuajankohdan jälkeen Satakunnassa on tapahtunut useita kuntaliitoksia. Näitä kuntaliitoksia ei ole huomioitu seuraavissa vaikutusaluekartoissa ja taulukoissa.

Kuntakohtaisessa tarkastelussa esitetyt kuvat perustuvat TNS Gallupin Suureen Vaikutusaluetutkimuksen asiointiryhmien (liite 2) summattuihin tietoihin. Analyysiä varten tiedot on muunnettu päivittäisiksi asioinneiksi. Alle viiden prosentin osuuksia asioinneissa ei ole huomioitu. Taustatietona oleva kotitalouksien lukumäärä ilmaisee teoreettisen ostosvirtojen maksimin, eli kaikki kotitalouksien ostot yhteensä. Tiedot esitetään kaikista kunnista 41 asiointiryhmän (39 + työpaikkatiedot) suhteen.

Kunkin kunnan vetovoima-aluetta kuvataan kartalla, jossa keskuksena on oma kunta. Keskuskuntaan suuntautuvat asiointivirrat on esitetty kartalla suhteellisina lukuina. Vetovoima-alue

kertoo kunnan vaikutusalueen laajuuden ja vetovoiman. Diagrammien avulla on esitetty kunnan kotitalouksien päivittäistavara-, erikoistavara- ja palveluasiointien suuntautumispaikkakunnat sekä kunnassa tapahtuva asiointi tuote- ja palveluryhmittäin. Minkään kunnan kaikki taloudet eivät käytä ainoastaan oman kunnan palveluja.

Tarkastelussa on edellisten analyysien lisäksi analysoitu myös kunnan kaupan palveluverkkoa, tiedossa olevien vähittäiskaupan hankkeiden vaikutusta nykyiseen palveluverkkoon sekä kunnan tulevaisuuden näkymiä kaupan palveluverkon näkökulmasta.

Pori

Satakunnan merkittävin kaupan keskus sekä myynniltään että tarjonnan monipuolisuudeltaan on maakuntakeskus Pori. Porin vaikutusalue ulottuu Satakunnan pohjoisosista aina maakunnan ulkopuolelle (kuva 43 A). Porilaiset hakevat kaikki tavaransa ja lähes kaikki palvelunsa Porista (kuvat 43 B ja 44). Porin kaupalliset toiminnot ovat sijoittuneet melko suppealle alueelle ydinkeskustaan, mihin keskittyy erittäin vahva keskustahakuisen erikoiskaupan ja kaupallisten palveluiden, kuten ravintoloiden ja kulttuurin palveluja. Keskustan toiminnot ovat selvästi monipuolisempia verrattuna alueen muihin kuntiin, alueella sijaitseviin kauppakeskuksiin tai kaupallisiin keskuksiin. Keskustan lisäksi kaupalliset palvelut ovat keskittyneet viime vuosina merkittävästi laajentuneen Porin Mikkolan alueelle. Mikkolan kauppakeskittymään on keskittynyt sekä päivittäistavarakaupan, erikoistavarakaupan että paljon tilaa vaativan kaupan toimintoja. Mikkolan alueen kauppakeskittymän kilpailuvaikutus kohdistuu lähinnä alueen muihin hypermarketteihin, suurimpiin supermarketteihin sekä keskustatavarataloihin. Kilpailu voi myös kohdistua tiettyihin keskustan erikoistavarakaupan toimintoihin. Tästä huolimatta keskustan asema kaupan keskittymänä pysyy vahvana. Mikkolan kauppakeskittymän laajentuminen saattaa vaikuttaa myös Porin kilpailukyvyn lisääntymiseen. Asiakkaiden tullessa asioimaan Mikkolaan, saattavat he samalla asioida myös Porin keskustan alueella.

A

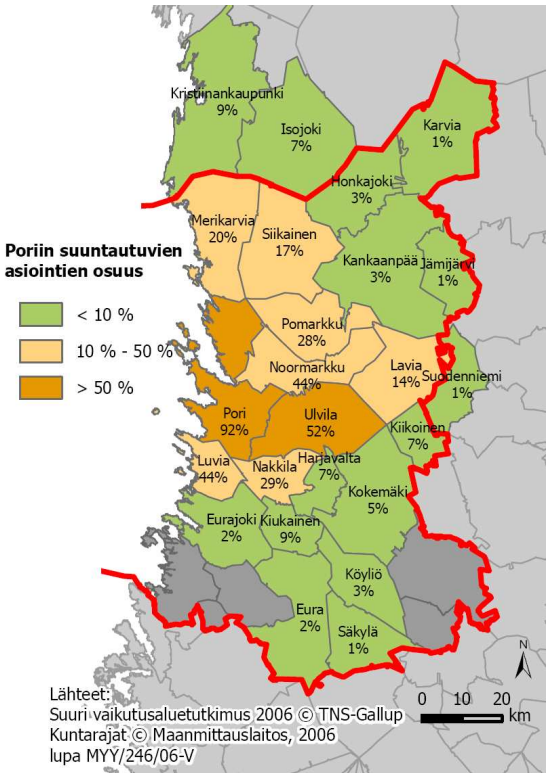

B

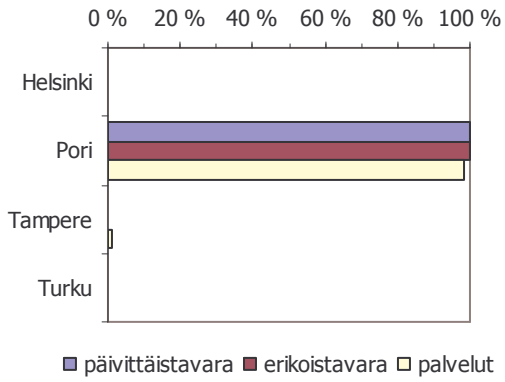

Kuva 43. Porin vetovoima-alue kuva A. Porin kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

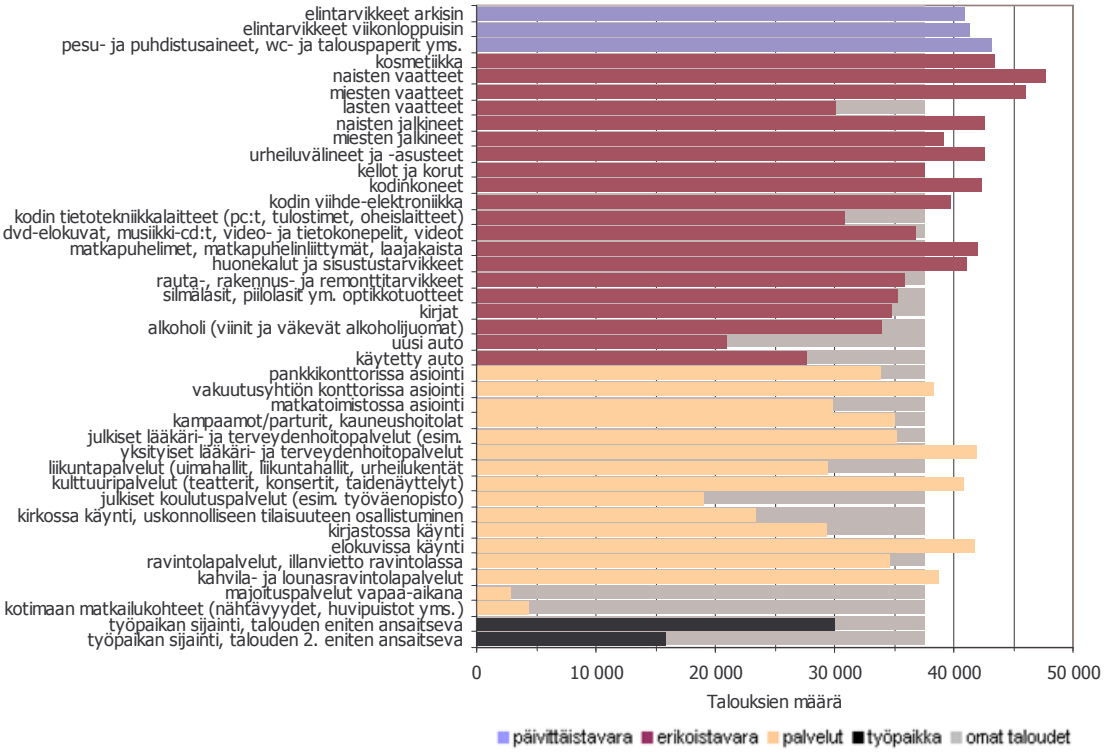

Kuva 44. Porissa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Porin kaupallinen ydinkeskusta on siirtynyt jonkin verran vuosien varrella. Isokarhun kauppakeskuksen laajeneminen Liisankadulle on siirtänyt keskustan painopistettä torilta etelään. Anttilan tavaratalon siirtyminen Isolinnankadulta Yrjönkadulle sekä Sokoksen vahva asema tukevat painopisteen siirtymistä. Torin ympäristö nykyisellään on lähes kaupallisen keskuksen reuna-

aluetta, kuten myös Isolinnankadulla sijaitseva vanhan Anttilan kiinteistön alue. Tällainen keskusta-alueen tiivistyminen kertoo siitä, etteivät asiakkaat liiku kovin laajalla alueella Porin keskustassa. Torin alueen kehittäminen olisi suotavaa, jotta se palvelisi entistä suurempaa asiakasryhmää.

Uudet vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vaativan kaupan toiminnot tulevat sijoittumaan lähinnä Porin keskusta-alueen ulkopuolelle, sillä keskustassa ei ole tarjolla sopivia tiloja tilaa vaativalle kaupalle tai kaupan suuryksiköille. Tästä syystä suuret kaupan yksiköt sijoittuvat väistämättä kauemmas keskustasta. Poikkeuksena tästä kuitenkin tekee suunnitteluasteella oleva Porin puuvillatehtaalle kaavailtu kauppakeskus, joka toteutuessaan todennäköisesti kilpailisi keskustassa sijaitsevien myymälöiden kanssa. Puuvillatehtaan kauppakeskuksen lisäksi tiedossa olevat kaupan hankkeet sijoittuisivat toteutuessaan melko lähelle keskustaa ja hyvien liikenneyhteyksien varrelle, joten niiden saavutettavuus tulisi olemaan hyvä. Hyvä saavutettavuus saattaa toisaalta asettaa keskustan ulkopuoliset kauppakeskukset ja kaupan keskittymät Porin keskustaan nähden etulyöntiasemaan. Tämä johtuu siitä, että keskustan ulkopuolella sijaitseviin kaupan keskittymiin on helpot ajoyhteydet ja niissä on runsaasti ilmaista pysäköintitilaa. Pysäköintitilan puute Porin keskustassa saattaa muodostua nykyistä isommaksi ongelmaksi tulevaisuudessa, mikä saattaa vähentää merkittävästi keskustan houkuttelevuutta etenkin päivittäistavaroiden hankinnan osalta.

Viime vuosina valmistuneiden kaupan hankkeiden sekä mahdollisten tulevien hankkeiden myötä Pori tulee vahvistamaan asemaansa maankuntakeskuksena. Uusien hankkeiden toteutuessa Porin markkina-alue saattaa jopa laajentua nykyisestä. Mikkolan kauppakeskittymän laajeneminen hyödyttää etenkin ulvilalaisia, joiden asiointimatka Mikkolaan on lyhyt.

Vähittäiskaupan laskennallisen lisäpinta-alan tarpeen perusteella Poriin voisi sijoittaa noin 10 000 kerrosneliön verran päivittäistavarakaupan toimitiloja. Jos Porin puuvillatehtaalle kaavailtu kauppakeskus toteutuisi, täyttäisi kauppakeskukseen suunniteltu päivittäistavarakaupan suuryksikkö tämän lisäpinta-alan tarpeen. Erikoistavarakaupan lisäpinta-alan tarpeen perusteella Poriin on mahdollista sijoittaa erikoistavarakaupan yksiköitä myös tulevaisuudessa.

Rauma

Rauma on Satakunnan maakunnanosakeskus ja Porin jälkeen suurin kaupan keskus niin palvelutarjonnaltaan kuin myynniltäänkin. Rauman monipuolinen tavara- ja palveluvalikoima kokoaa asiakkaita myös maakunnan rajojen eteläpuolelta, Pyhärannasta ja Laitilasta (kuva 45 A). Tänä näkyy etenkin päivittäistavaroiden asiointien sekä vakuutusyhtiö- ja matkapuhelinasiointien oman talousmäärän ylittävänä osuutena (kuvat 45 B ja 46). Runsaiden kaupallisten toimintojen lisäksi Rauma on myös kulttuurillisesti merkittävä keskus, sillä siellä sijaitseva Rauman Vanha kaupunki on UNESCO:n valitsema maailmanperintökohde.

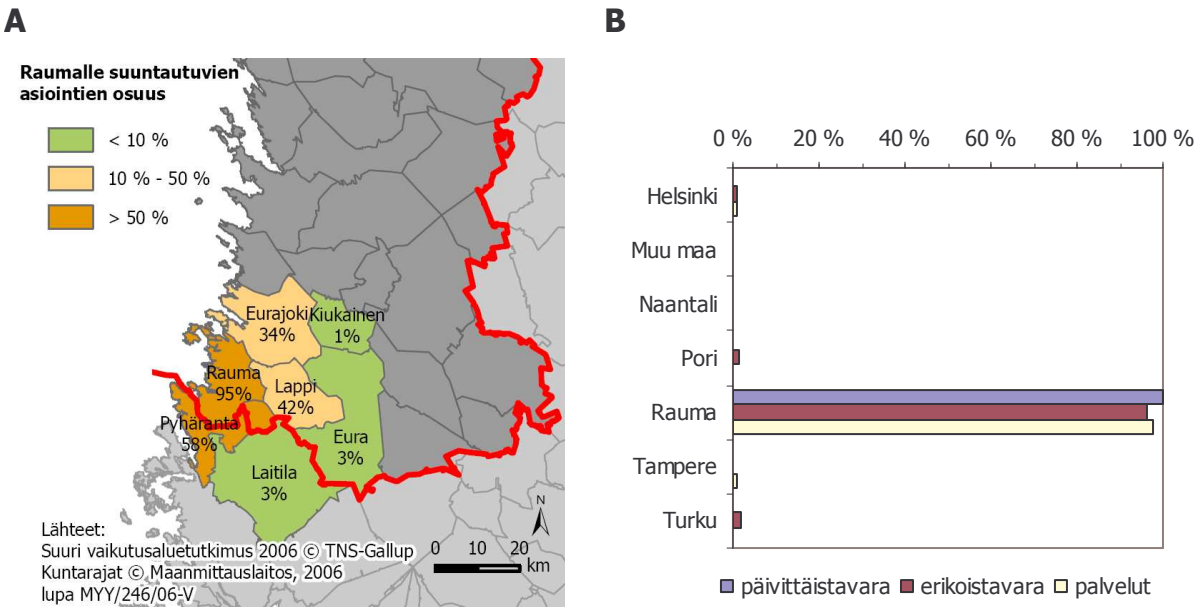

Kuva 45. Rauman vetovoima-alue kuva A. Rauman kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikka-kunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

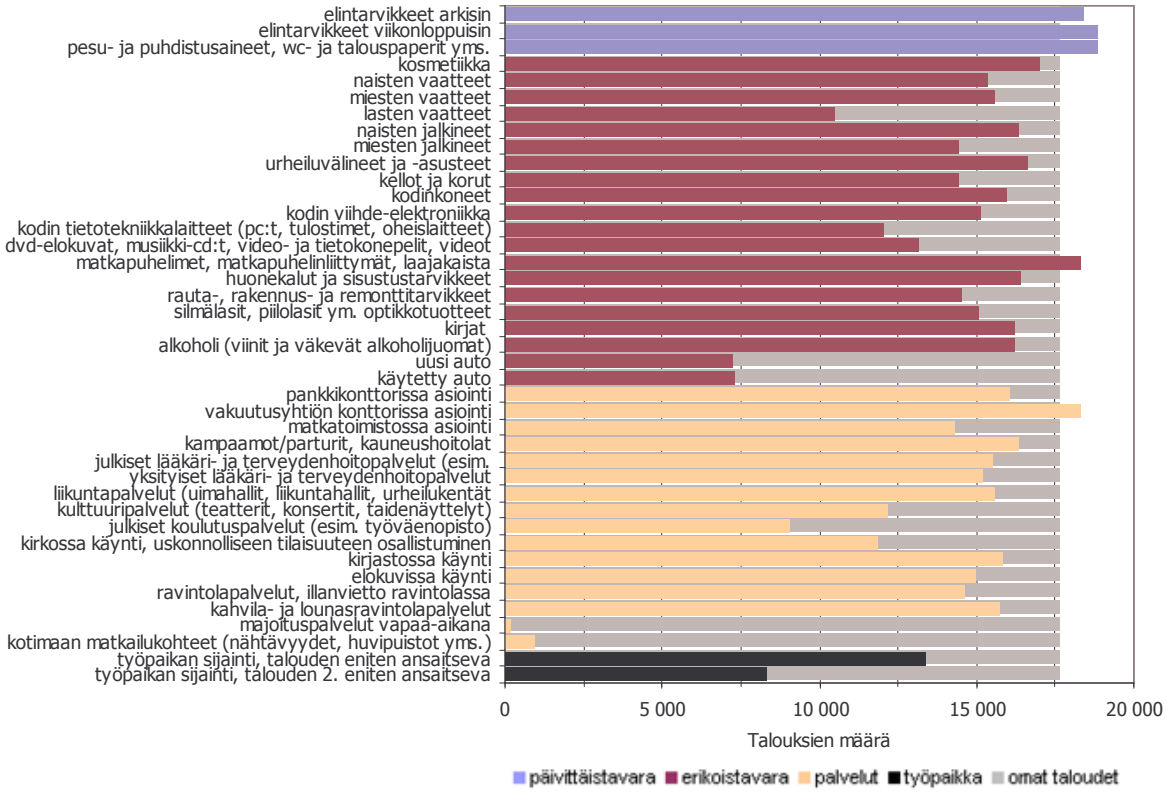

Kuva 46. Raumalla asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Rauman kaupallinen keskusvyöhyke sijoittuu suhteellisen suppealle alueelle, kaupalliseen Vanhaan Raumaan ja uuteen keskustaan. Vanha Rauma on nykyään koko kaupungin kaupallinen keskus. Alueella on erilaisia kauppoja lähes kaksisataa (Rauman kaupunki 2008). Keskustan välittömään läheisyyteen Lampola – Leikari alueelle on viime vuosina muodostunut vähittäiskaupan suuryksiköiden keskittymä. Tämä keskittymä osaltaan tiivistää aiemmin hieman hajanaista kaupunkirakennetta ja parantaa saavutettavuutta. Samalla keskustan asema vahvistuu, sillä

kaupan toiminnot keskittyvät asutuksen tuntumaan. Kaupan suuryksiköiden sijoittuminen kaupungin läheisyyteen saattaa vaikuttaa Rauman keskustan myymälöiden kilpailutilanteeseen. Pienimuotoinen erikoiskauppa kuitenkin säilyttänee painopisteensä Vanhalla Raumalla kaupan suuryksiköistä huolimatta.

Raumalla on useita tiedossa olevia uusia vähittäiskaupan suuryksikön hankkeita. Nämä hankkeet koskevat sekä suuryksikön laajennuksia että uusia myymälöitä. Hankkeet ovat toisilleen osittain vaihtoehtoisia ja tulevat sijoittumaan pääsääntöisesti keskusta-alueen ulkopuolelle Porin tien varteen muiden kaupan suuryksiköiden lähelle. Sijoittuminen keskusta-alueen ulkopuolelle hajauttaa hieman tiiviisti sijoittunutta kaupan rakennetta. Rauman kanaalin itä- ja länsirannalle on lisäksi suunnitteilla isot kaupan alueet. Nämä hankkeet yhdessä suuryksiköiden hankkeiden kanssa toteutuessaan vaikuttanevat Rauman vetovoimaisuuteen ja vahvistavat Rauman asemaa maakunnanosakeskuksena.

Vähittäiskaupan laskennallisen lisäpinta-ala tarpeen mukaan Raumalle suunnitellut vähittäiskaupan hankkeet riittävät tyydyttämään kaupungin ostovoiman myös tulevaisuudessa. Toisaalta Raumalle tulee lisämyyntiä matkailijoiden ja kesäasukkaiden mukana.

Kankaanpää

Kankaanpää on Pohjois-Satakunnan seudullinen keskus, joka tarjoaa monipuolisia palveluja niin kaupallisesti kuin yhteiskunnallisesti. Kankaanpään asema on Huittisten kaupunkia vastaava, sillä monipuolinen tuote- ja palveluvalikoima sekä riittävä etäisyys suuremmista keskuksista kokoavat asiakkaita myös naapurikunnista (kuvat 47 A ja 48). Kankaanpään vaikutusalue ulottuu ympäröiviin kuntiin sekä Satakunnan ulkopuolelle. Honkajoen ja Jämijärven talouksille Kankaanpää on tärkein ulkopuolinen asiointikeskus. Vaikka kankaanpääläiset saavat päivittäistavaransa kotikunnasta (kuva 47 B), haetaan erikoistavaroita paljon myös kunnan ulkopuolelta. Tämä suuntaus todennäköisesti jatkuu tulevaisuudessa.

A

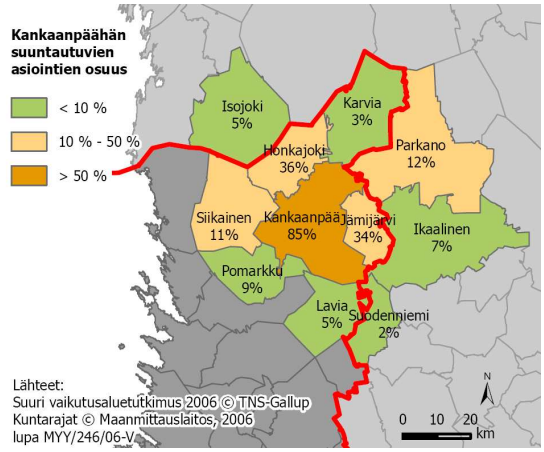

B

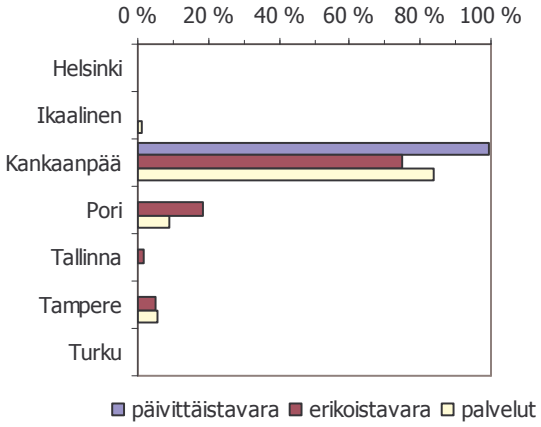

Kuva 47. Kankaanpään vetovoima-alue kuva A. Kankaanpään kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

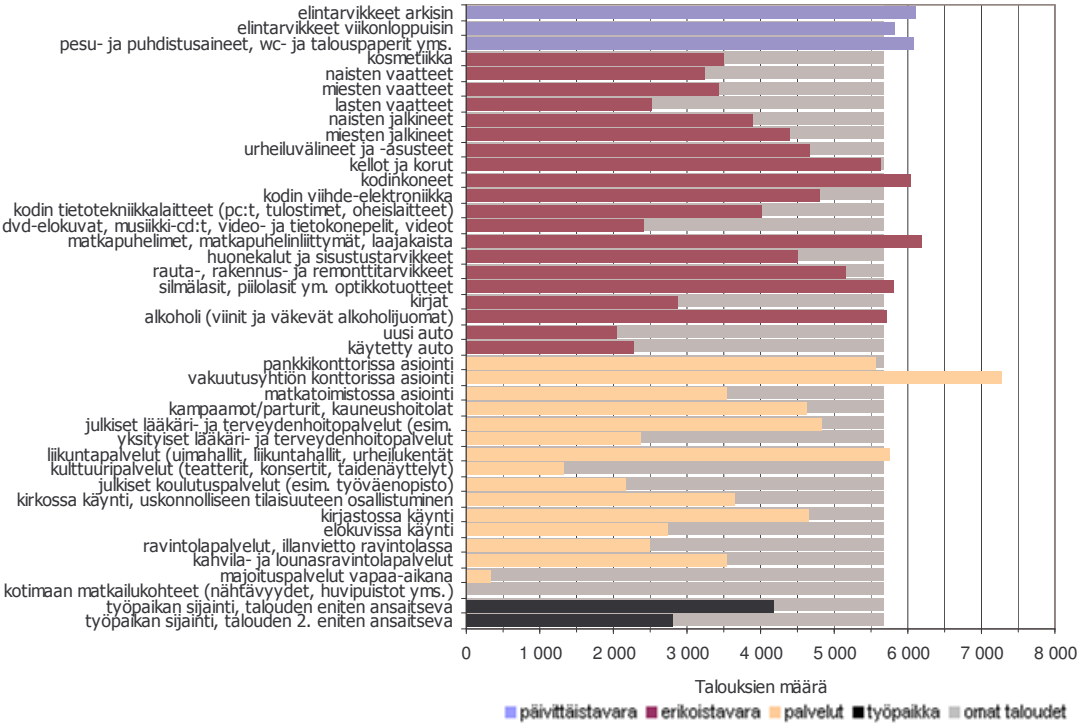

Kuva 48. Kankaanpäässä asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Viime vuosina Kankaanpään vähittäiskaupan liikevaihto ja toimipaikkojen lukumäärät ovat olleet kasvussa. Asukaskohtaisen liikevaihdon määrä on ollut jopa Satakunnan asukaskohtaista liikevaihtoa suurempaa. Pohjois-Satakunnan väestön väheneminen saattaa kuitenkin vaikuttaa tulevaisuudessa Kankaanpään vähittäiskaupan toimintaan ja kehitykseen. Toisaalta Kankaanpäätä ympäröivien kuntien merkittävä väestön väheneminen saattaa entisestään vahvistaa Kankaanpäätä Pohjois-Satakunnan keskuksena.

Kankaanpään kaupan palvelut ovat keskittyneet pääsääntöisesti kaupungin ydinkeskustaan. Kaupan palveluiden keskittymistä lisäävät myös keskustaan suunnitteilla olevat vähittäiskaupan hankkeet. Vireillä olevassa kaupan suuryksikön hankkeen tarkoituksena on laajentaa nykyinen supermarket Citymarketiksi. Myös toinen kaavailtu kaupan suuryksikön hanke on suunniteltu toteutettavaksi kaupungin keskustaan. Toteutuessaan hankkeet vaikuttavat myönteisesti kaupungin ydinkeskustaan, sillä ne lisäävät keskustan palveluvarustusta ja kaupallista vetovoimaa. Sijoittuessaan keskelle kaupunkia hankkeet tiivistävät kaupunkirakennetta ja niiden saavutettavuus pysyy erinomaisena. Toisaalta tiedossa oleva hanke ylittää päivittäistavarakaupan lisäpinta-alantarpeen, mikä saattaa vaikuttaa nykyisten päivittäistavarakauppojen toimintaedellytyksiin.

Harjavalta

Harjavallassa on monipuolinen tuote- ja palvelutarjonta, jonka vuoksi Harjavallassa asioidaan myös ympäröivistä kunnista (kuva 49 A). Harjavallan sijainti hyvien tieyhteyksien varrella ja lähellä Poria kuitenkin vähentää merkittävästi kotikunnasta hankittavien erikoistavaroiden ja palvelujen hankintaa (kuva 50). Päivittäistavaroiden osalta Harjavalta kuitenkin on säilyttänyt asemansa vetovoimaisena päivittäistavaroiden ostopaikkana (kuva 49 B). Vähittäiskaupan tarjonta keskittyy Harjavallan keskustaan sekä huonekalukaupan osalta valtatie 2:n varrelle. Ydinkeskusta-alue on

suhteellisen tiiviisti rakennettua, missä korostuvat päivittäistavarakaupan myymälät. Alueella sijaitsee kunnan kokoon nähden myös monipuolinen erikoistavarakaupan valikoima (Etrecon 2008).

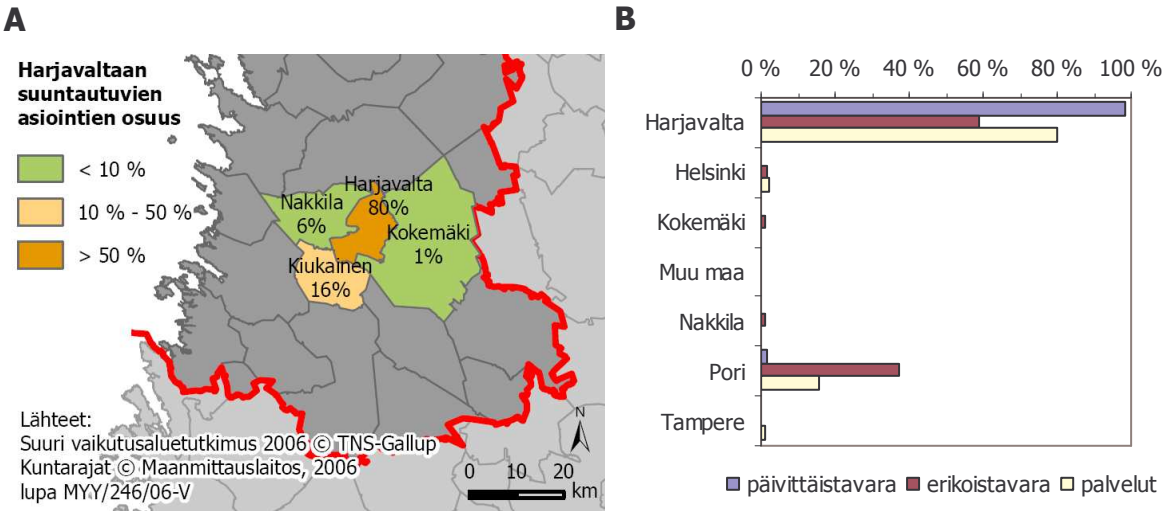

Kuva 49. Harjavallan vetovoima-alue kuva A. Harjavallan kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

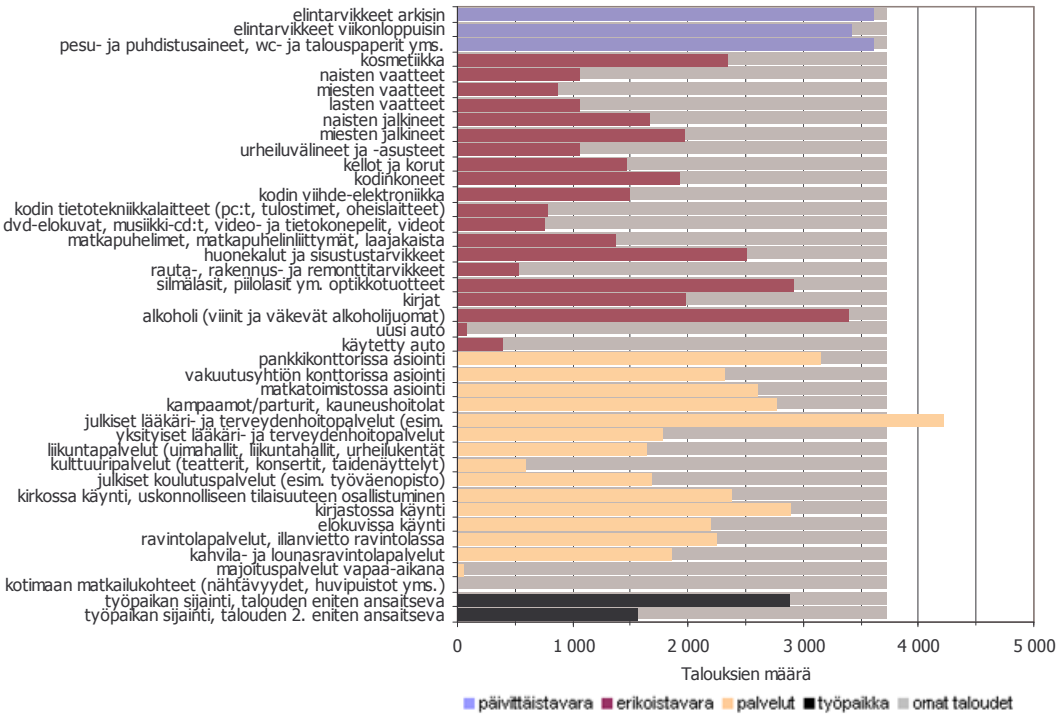

Kuva 50. Harjavallassa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Hyvistä seudullisista liikenneyhteyksistä huolimatta Harjavallan keskusta sijaitsee estevaikutukseltaan merkittävän Pori – Tampere rautatien takana valtatie 2:een nähden, minkä takia myymälät eivät täysin pysty hyödyntämään ohikulkuliikenteen tuomaa ostovoiman lisäpotentiaalia. Päivittäistavarakaupan toimintojen sijoittuminen kyseiselle risteysalueelle todennäköisesti hajauttaisi yhdyskuntarakennetta ja ihmisten asiointia lisäten henkilöautoilun tarvetta. Myös ydinkeskustan kaupan palvelutarjonta saattaisi supistua.

Harjavallan kasvava väestö, ostovoiman positiivinen virtaus kuntaan sekä erinomainen liikenteellinen sijainti mahdollistavat tulevaisuudessa uusien päivittäistavarakaupan sekä erikoistavarakaupan toimintojen sijoittumisen kuntaan.

Huittinen

Huittinen on monipuolinen kaupallinen keskus lukuisine marketteineen ja erikoistavaraliikkeineen sekä vilkas henkilö- ja tavaraliikenteen sekä autokaupan keskus. Huittisten monipuolinen tuote- ja palveluvalikoima ja riittävä etäisyys suurimmista keskuksista kokoavat asiakkaita oman kunnan lisäksi naapurikunnista sekä Satakunnan ulkopuolelta (kuvat 51 A ja 52). Huittinen tarjoaa lähes kaikki tavarat ja palvelut asukkailleen. Oman keskuksen osuus tavaroista ja palveluista on vähintään 80 prosenttia (kuva 51 B).

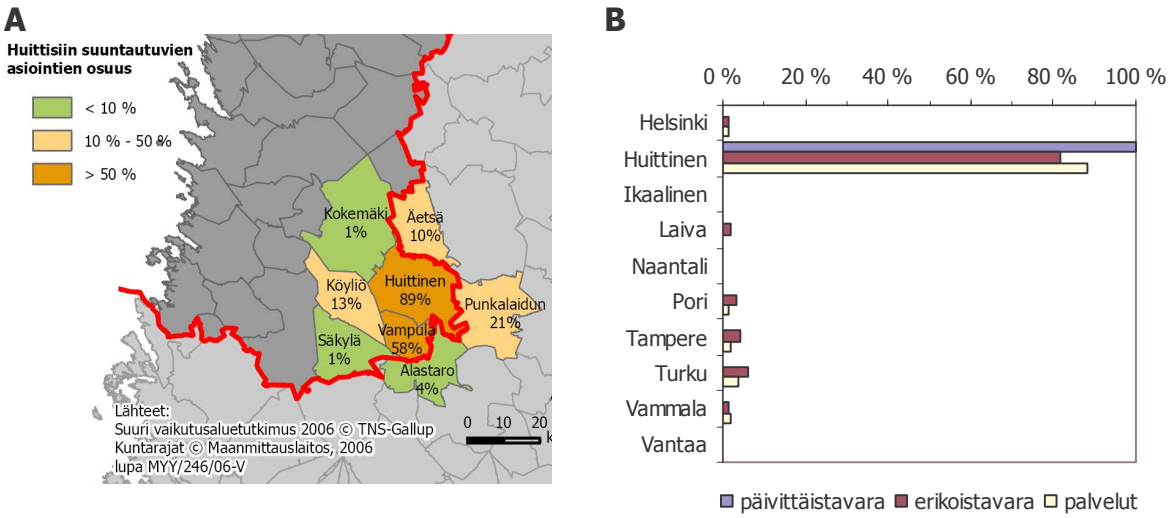

Kuva 51. Huittisten vetovoima-alue kuva A. Huittisten kotitalouksien asioinnin suuntautumis-paikkakunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

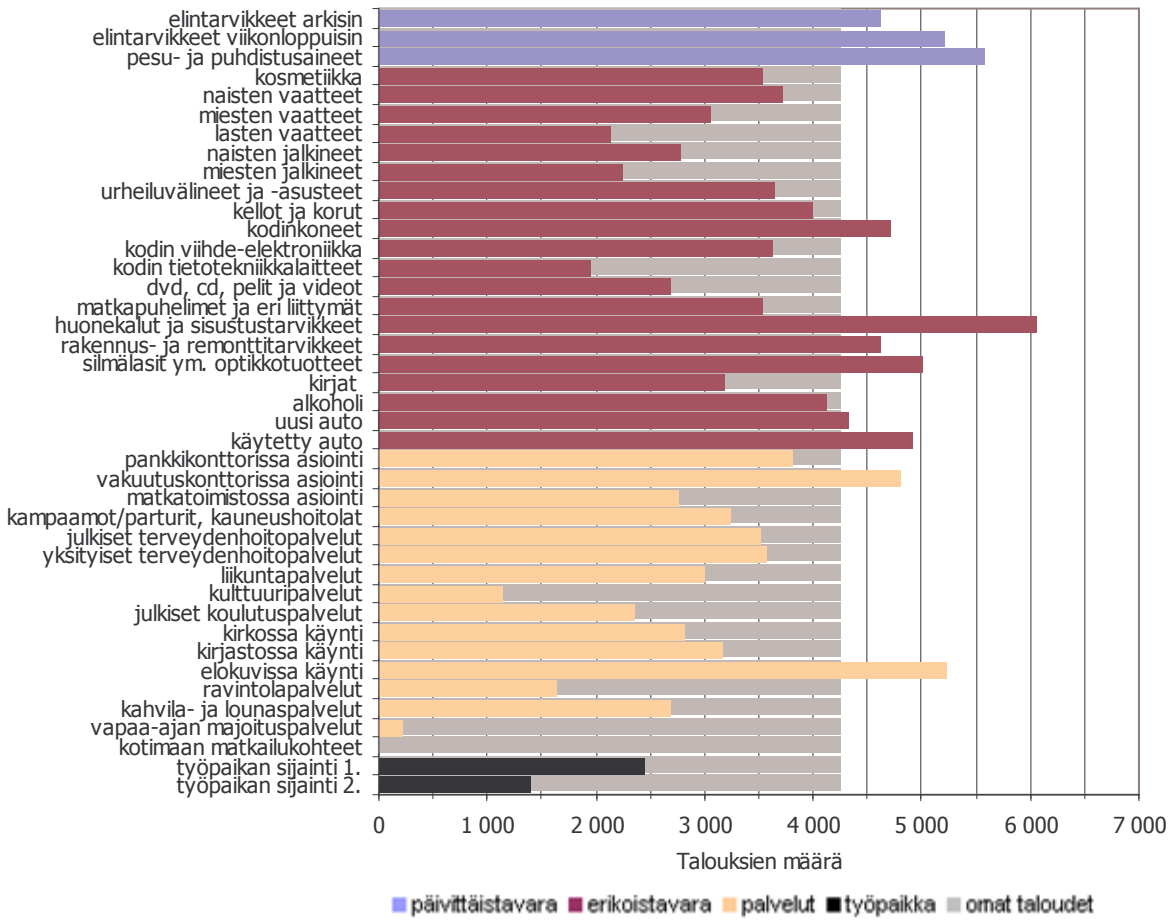

Kuva 52. Huittisissa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Huittinen sijaitsee liikenteellisesti Turun, Tampereen ja Porin kaupunkien muodostaman kolmion keskellä. Välittömästi Huittisten keskustan tuntumassa risteävät Helsinki-Pori -valtatie ja Tampere-Huittinen-Rauma -valtatie sekä Tampere-Turku -kantatie. Sijaintinsa vuoksi Huittinen on erittäin vilkas linja-autoliikenteen risteämispaikka (Huittinen 2009).

Huittisiin on tiedossa muutama kaupan hanke, jotka tulevat sijoittumaan valtatie 2:n varrelle. Hankkeiden sijoittuminen vilkkaasti liikennöidyn valtatien tuntumaan on kaupan toimintojen kannalta potentiaalista myös tulevaisuudessa. Kaupan palvelujen siirtyminen valtateiden läheisyyteen toisaalta hajauttaa kaupan palveluja ja täten hajottaa hieman tiivistä kaupunkirakennetta. Toisaalta Huittisten kaupallinen keskusta sijaitsee aivan risteävien valtatie 2:n ja 12:n tuntumassa, joten saavutettavuus tuleviin kaupan palveluihin nähden on hyvä. Toteutuessaan hankkeet ylittävät päivittäistavarakaupan lisäpinta-alan tarpeen moninkertaisesti, mikä saattaa johtaa kilpailun kiristymiseen ja kannattavuudeltaan heikoimpien myymälöiden lopettamiseen. Erikoistavarakaupan lisäpinta-alan tarpeen perusteella Huittisiin sen sijaan on mahdollista perustaa erikoistavarakaupan myymälöitä myös tulevaisuudessa.

Eura

Eura on monipuolisen tuote- ja palveluvalikoiman keskus, jonka vaikutusalue ulottuu Köyliön ja Säkylän kuntiin (kuva 53 A). Säkylä muodostaa oman aluekeskuksen, jossa asioidaan myös muista kunnista, mutta erikoistavaroita ja palveluja haetaan myös Eurasta. Euralaisille oma keskus tarjoaa pääosan tavaroista ja palveluista (kuva 53 B). Eurasta haetaan erityisesti päivittäistavaroita, mutta

myös kodinkoneita, viihde-elektroniikkaa sekä rakennustarvikkeita (kuva 54). Vaateostokset sen sijaan tehdään suuremmissa keskuksissa, lähinnä Porissa ja Raumalla.

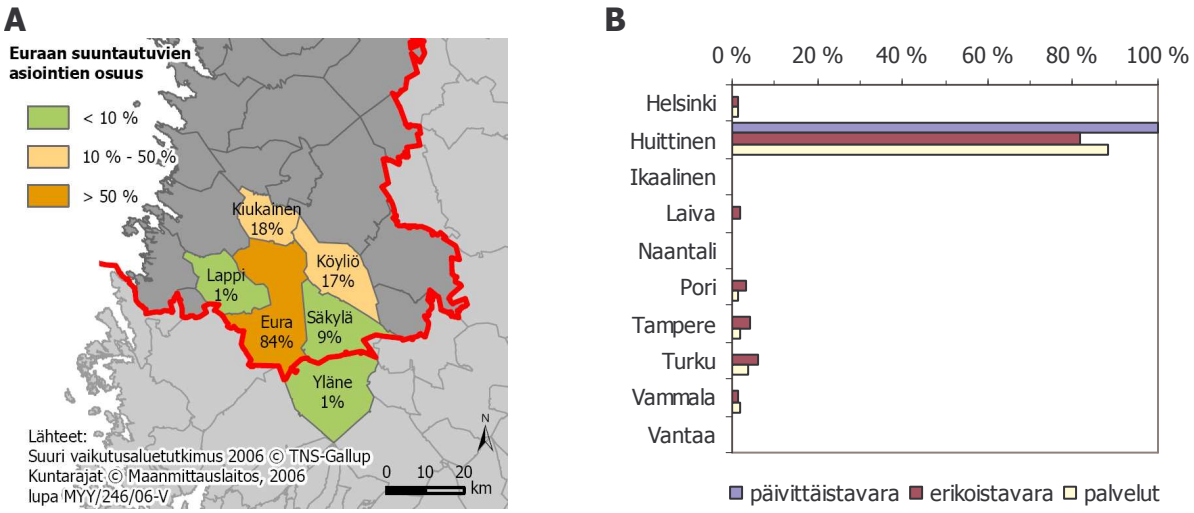

Kuva 53. Euran vetovoima-alue kuva A. Euran kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikka-kunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

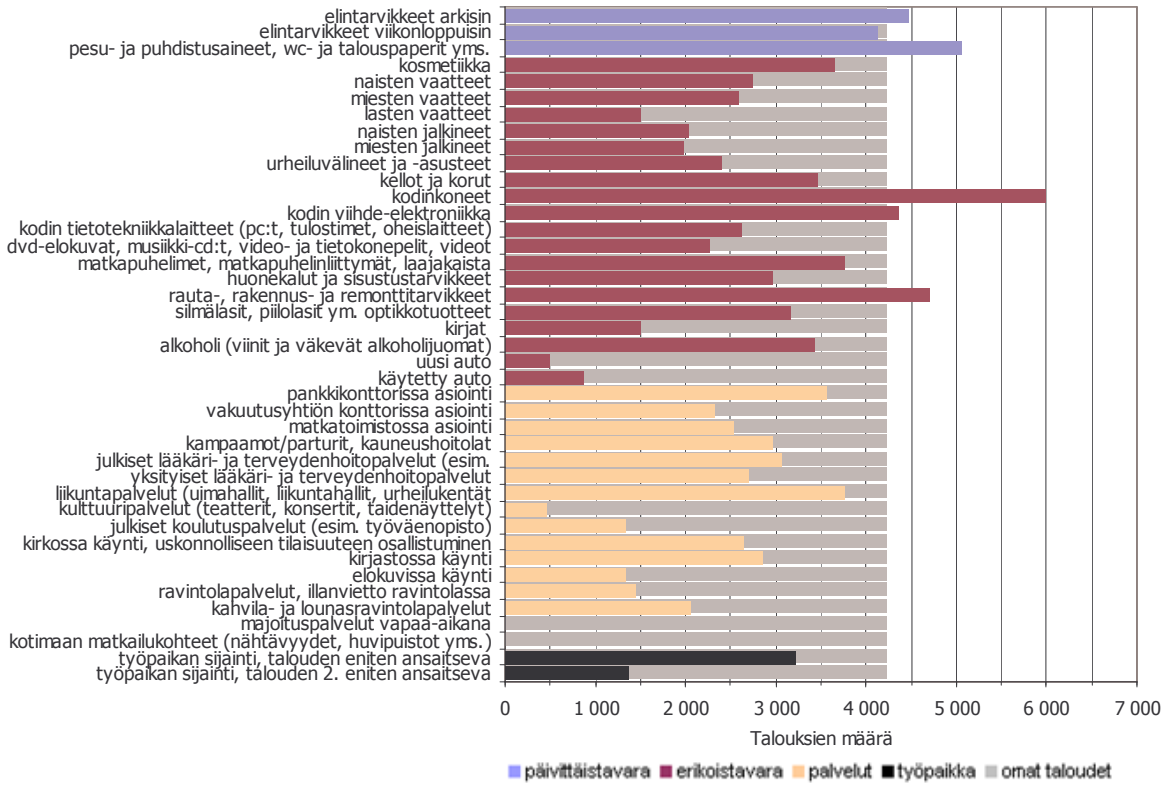

Kuva 54. Eurassa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Euran kuntarajat ovat vuoden 2009 jälkeen muuttuneet Kiukaisten liityttyä Euraan. Vuoden 2010 alussa on odotettavissa vielä Lapin, Köyliön ja Säkylän liittyminen Euraan. Kaikkien kuntaliitosten toteutuessa Eurasta tulee kunta, jossa on monia kaupallisia keskuksia. Euran keskus säilyy kaupallisena pääkeskuksena, mutta esimerkiksi Säkylästä tulisi Euran alakeskus. Suuren kunnan haasteena tulee olemaan palvelujen säilyttäminen myös pääkeskuksen ulkopuolella.

Eura sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien varrella valtatie 12:n ja kantatie 43:n risteyksen vieressä. Eurassa on vireillä seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön hanke, joka tulee sijoittumaan pääteiden risteyksien tuntumaan. Euraan on vireillä myös päivittäistavarakaupan hanke, joka tulee sijoittumaan myös risteysalueen lähelle Euran taajamaan. Nämä vähittäiskaupan hankkeet ovat hyvin saavutettavissa ja tulevat toteutuessaan kohentamaan Euran palvelutarjontaa ja kaupallista vaikuttavuutta sekä vahvistamaan Euran houkuttelevuutta valtatie 12:n varrella ja lähikunnissa. Tiedossa olevat vähittäiskaupan hankkeet kuitenkin ylittävät päivittäistavarakaupan lisäpinta-alan tarpeen, mikä saattaa vaikuttaa Eurassa toimivien päivittäistavarakauppojen toimintaedellytyksiin.

Kokemäki

Kokemäki sijaitsee Kokemäenjoen varrella sekä liikenteellisesti erinomaisella alueella valtatie 2:n välittömässä läheisyydessä. Kokemäellä on monipuolinen tavara- ja palveluvalikoima, joka ei kuitenkaan poikkea lähikuntien keskusten valikoimasta. Pori vie merkittävän osan erikoistavaran ja palvelujen hankkijoista ja missään tuoteryhmässä ei saavuteta oman kunnan talousmäärää (kuva 55). Päivittäistavarat hankitaan kuitenkin aina kotikunnasta (kuva 56 B). Kokemäeltä tehdään etenkin kosmetiikka, kodinkone- ja -elektroniikka-, matkapuhelin-, rakennustarvike- ja alkoholi-hankintoja, mutta niissäkin jäädään alle kunnan oman talousmäärän. Vaate-, jalkine-, urheiluväline-, tietotekniikka-, kuva- ja äänilevy- ja auto-ostokset tehdään muualta, lähinnä Porista, paitsi autot Huittisista.

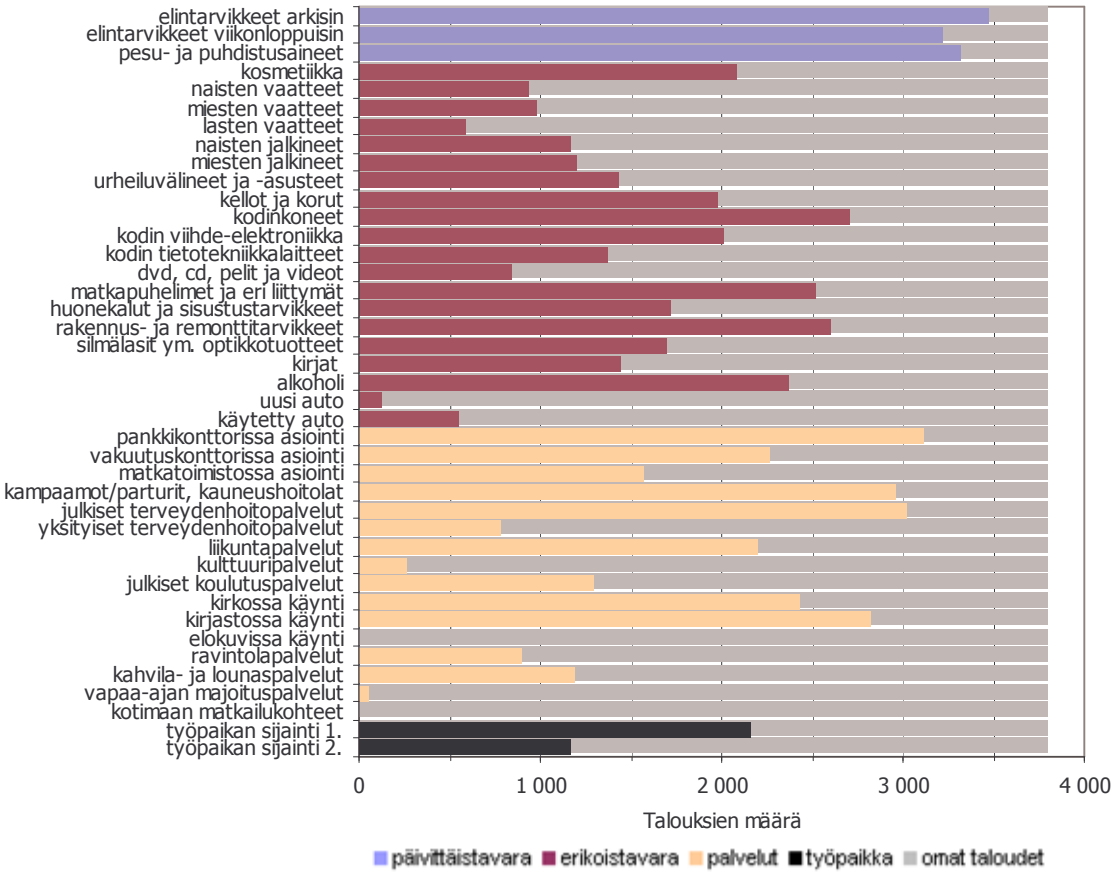

Kuva 55. Kokemäellä asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

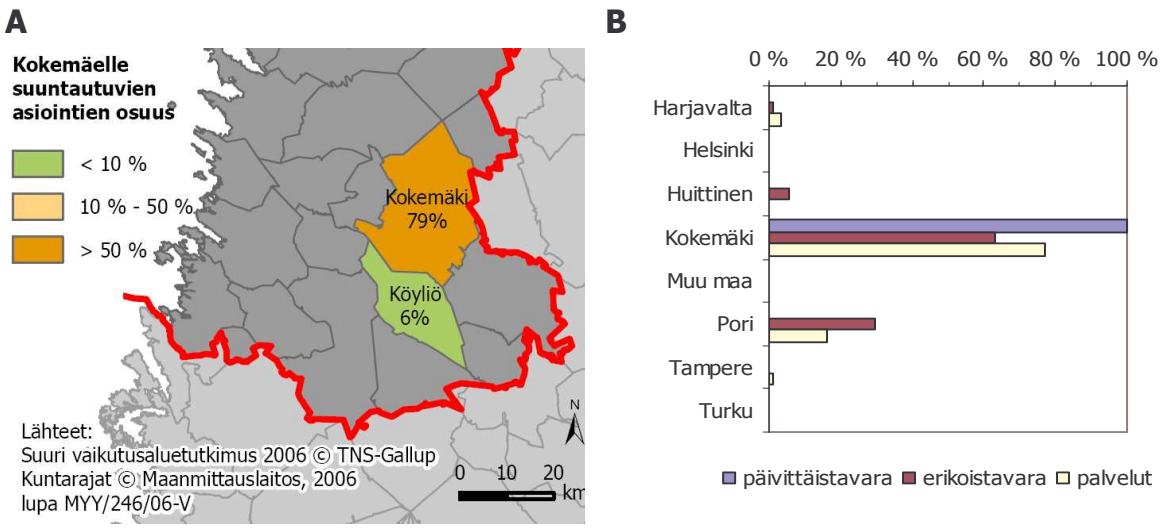

Kuva 56. Kokemäen vetovoima-alue kuva A. Kokemäen kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

Kokemäen vaikutusalue ulottuu heikkona Köyliön kuntaan, jolle Kokemäki on päivittäistavaroiden ja palvelujen hankinnan suhteen viides ja erikoistavaran suhteen kuudes keskus (kuva 56 A). Kokemäkeläisille oma keskus tarjoaa pääosan tavaroista ja palveluista. Toiseksi tärkein asiointikeskus on Pori, josta haetaan etenkin erikoistavaroita (30 %) ja palveluja (16 %). Muista keskuksista erottuvat lähinnä Huittinen ja Harjavalta.

Kokemäelle valmistui vuoden 2009 alussa uusi Tokmanni-myymälä. Uusi myymälä sijaitsee aivan keskustan tuntumassa, minkä johdosta kaupan ja palvelujen saavutettavuus pysyy erinomaisena. Uusi monipuolisen tavaravalikoiman myymälä saattaa vähentää jonkin verran ostovoiman virtausta Kokemäeltä muihin kuntiin. Kokemäen vähenevä väestö ei luo edellytyksiä merkittäville uusille kaupan hankkeille tulevaisuudessa hyvästä liikenteellisestä sijainnista huolimatta.

Ulvila

Ulvila sijaitsee aivan Porin naapurissa valtatie 2:n varrella, minkä vuoksi se jää Porin vaikutusalueelle. Tästä syystä Ulvila on asutukseen painottuva kunta, mistä suurin osa asioinneista tehdään Porissa. Päivittäistavara- ja alkoholiasioinnit omassa kunnassa ovat yleisimmät, mutta niissäkin jäädään alle puoleen kunnan omasta talousmäärästä (kuvat 57 ja 58 B). Palveluista käytetyimmät ovat pankki- ja julkiset terveydenhoitopalvelut. Valtaosa muista ostoista tehdään muualta.

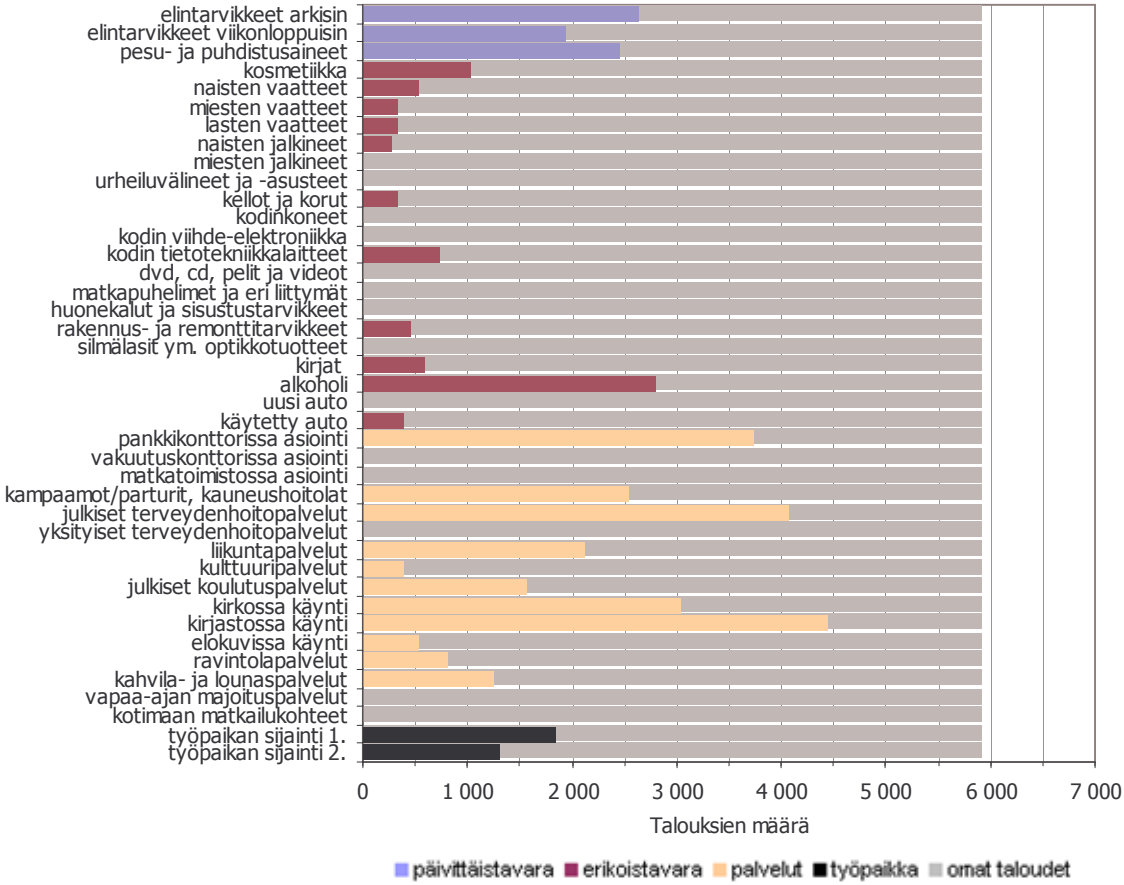

Kuva 57. Ulvilassa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Ulvilan vaikutusalue ulottuu heikkona Nakkilan kuntaan, jolle Ulvila on päivittäis- ja erikoistavaran suhteen kolmanneksi tärkein ulkopuolinen keskus (kuva 58 A). Ulvilasta löytyvät päivittäistavaroiden lisäksi tietyt erikoistavarat ja palvelut, mutta yli puolet päivittäistavara-asioinneista suuntautuu Poriin. Oman keskuksen osuus erikoistavaroiden hankinnassa jää alle 20 prosenttiin ja palveluissa alle 50 prosenttiin.

A

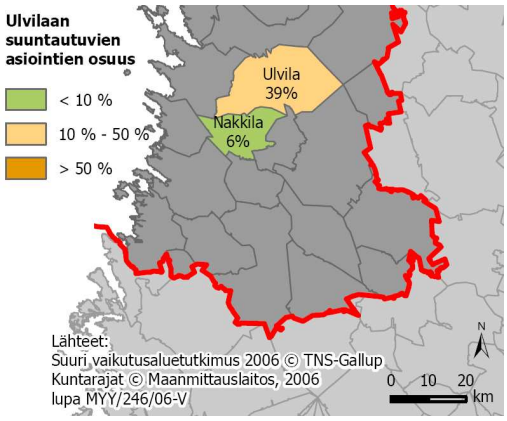

B

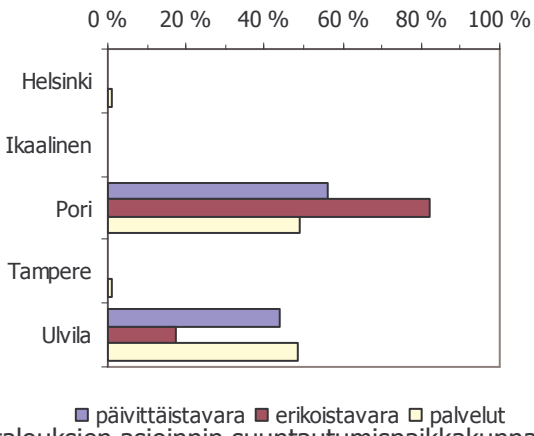

Kuva 59. Ulvilan vetovoima-alue kuva A. Ulvilan kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

Ulvilan ostovoimasta suurin osa virtaa Poriin. Tästä syystä Ulvilan kaupallisten palveluiden määrä on vähäinen verrattuna asukkaiden määrään. Uusien merkittävien kaupan hankkeiden perustaminen Ulvilaan saattaa olla ongelmallista, sillä ne joutuisivat kilpailemaan palvelu- ja tuotevalikoimallaan Porissa sijaitsevien myymälöiden kanssa. Etenkin Porin Mikkolan kauppakeskuksen sijainti vain muutamien kilometrien päässä Ulvilasta tarjoaa monipuoliset palvelut ulvilalaisille.

Säkylä

Säkylän taajama-alue on muodostunut nauhamaiseksi Pyhäjärven tuntumaan. Keskusta tarjoaa säkyläläisille monipuolisia palveluja, josta löytyy päivittäistavarakauppojen lisäksi erikoisliikkeitä. Erikoistavara-asioinneista kuitenkin suuri osa suuntautuu muualle. Säkylästä tehdään etenkin päivittäistavara- ja alkoholihankintoja sekä käytetään pankki- ja julkisia terveydenhoitopalveluja. Vaate-, jalkine-, kodin ja tietotekniikka-, kuva- ja äänilevy-, huonekalu- ja auto-ostokset tehdään muualla (kuva 59).

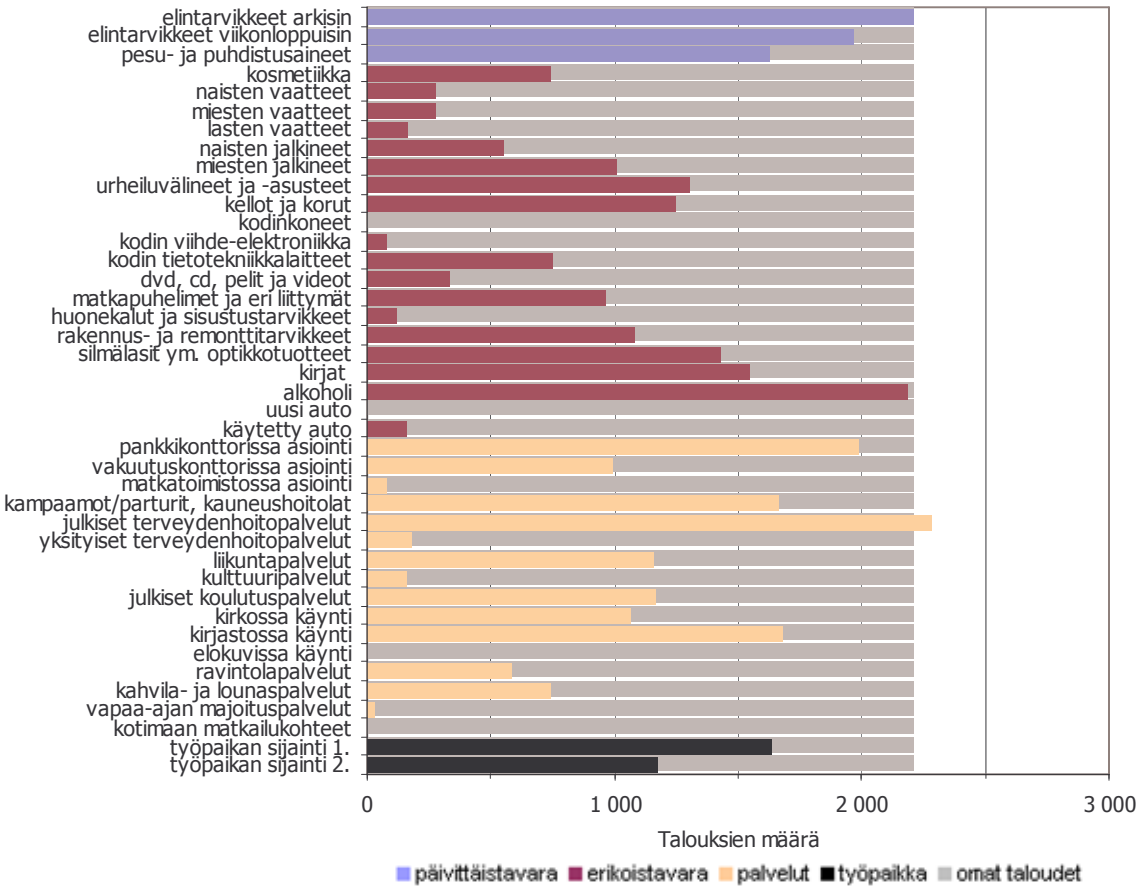

Kuva 59. Säkylässä asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Säkylän vaikutusalue ulottuu Köyliön kuntaan, jolle Säkylä on päivittäistavaroiden suhteen tärkein ja erikoistavaran ja palvelujen suhteen toiseksi tärkein ulkopuolinen keskus (kuva 60 A). Köyliön asutuksen sijoittuminen ja hyvät tieyhteydet Säkylän suuntaan selittävät korkeaa asiointiosuutta. Lisäksi maakuntarajan yli asioidaan Yläneeltä jonkin verran Säkylässä.

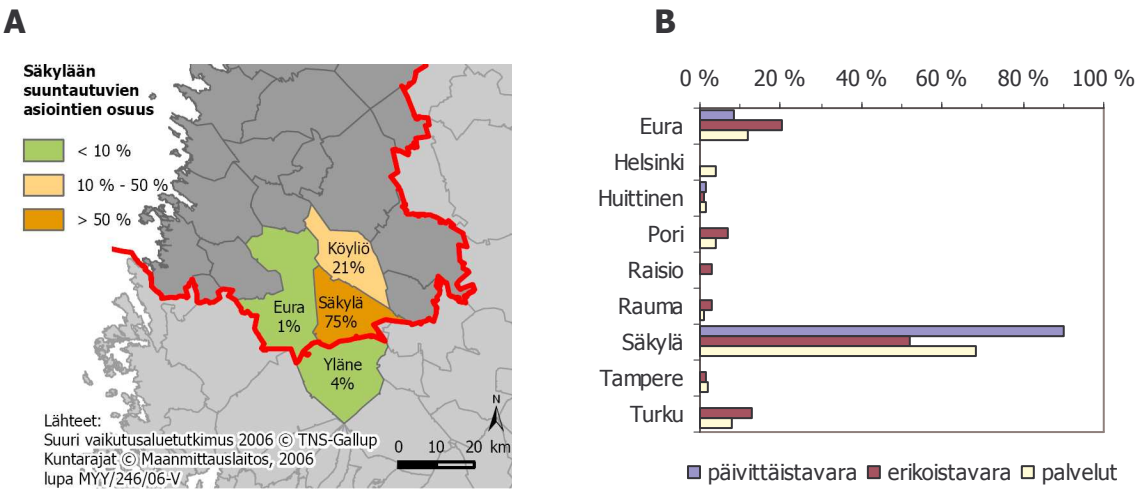

Kuva 61. Säkylän vetovoima-alue kuva A. Säkylän kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikka-kunnat kuva B (TNS Gallup 2006).

Säkyläläisille oma keskus tarjoaa perusvalikoiman tavaroista ja palveluista. Oman keskuksen osuus on erikoistavaroissa hieman yli 50 prosenttia, mutta palveluissa jo lähes 70 prosenttia (kuva 60 B). Puuttuvat erikoistavarat ja palvelut haetaan lähinnä Eurasta, Turusta ja Porista. Päivittäistavara-asioinnit Eurassa ja Huittisissa kertonevat työssäkäynnistä näissä kunnissa.

Positiivisesta päivittäistavarakaupan ostovoiman virtauksesta huolimatta Säkylään ei ole tiedossa vähittäiskaupan hankkeita. Euraan valmistuvat vähittäiskaupan hankkeet todennäköisesti houkuttelevat säkyläläisiä asioimaan oman kunnan ulkopuolella jatkossakin. Tätä kehitystä saattaa voimistaa myös vuoden 2010 alusta kaavailtu kuntaliitos Euran kanssa.

Eurajoki

Eurajoki on tunnettu Suomen sähköisimpänä kuntana Olkiluodon ydinvoimalaitosten ansiosta. Ydinvoimalaitosten työllistävällä vaikutuksella on todennäköisesti myös vaikutusta Eurajoen positiiviseen väestökehitykseen. Eurajoki tulee olemaan tulevaisuudessa väestökehitykseltään Satakunnan positiivisin kunta. Eurajoki jää Ulvilan tapaan suuremman keskuksen vaikutusalueelle, mikä on vaikuttanut siihen, että Eurajoesta on muodostunut asutukseen ja peruspalveluihin painottuva kunta. Päivittäistavara-asioinnit ovat yleisimmät, mutta niissäkin päästään 70 prosenttiin lähinnä arkisin tehtävillä elintarvikeostoksilla (kuva 61). Palveluista käytetyimmät ovat pankki- ja julkiset terveydenhoitopalvelut (kuva 62). Valtaosa erikoistavaraostoksista tehdään Raumalla. Toinen erikoistavaroiden hankintakunta on Pori.

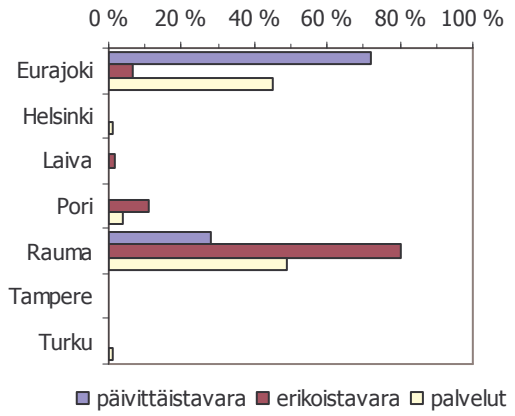

Kuva 61. Eurajoen kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

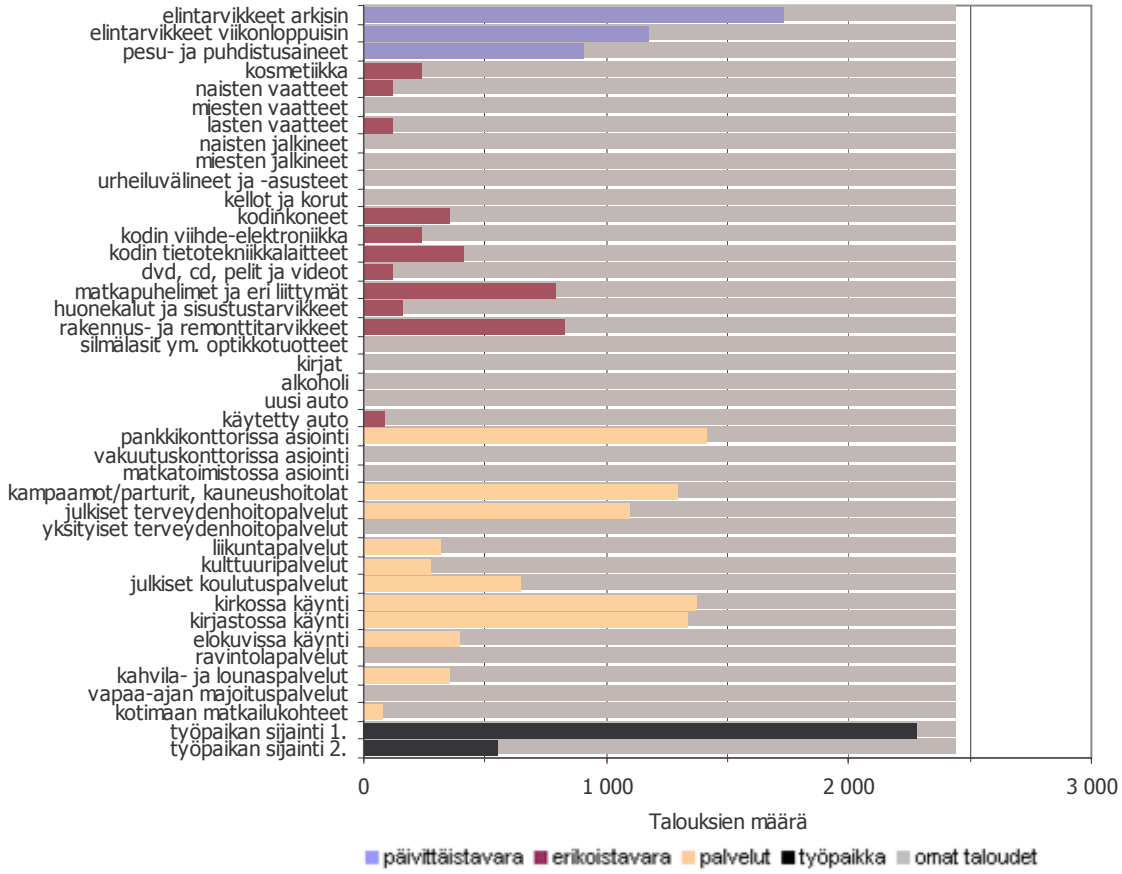

Kuva 62. Eurajoella asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Eurajoen keskusta sijaitsee aivan valtatie 8:n vieressä, mikä mahdollistaa hyvän saavutettavuuden. Toisaalta hyvä liikenneväylä Raumalle näkyy merkittävänä ostovoiman siirtymisenä pois omasta kunnasta. Väestön kasvusta huolimatta ostovoiman merkittävä virtaus ulos Eurajoelta vaikuttaa vähittäiskaupan kannattavuuteen sijoittua Eurajoelle. Tästä huolimatta Eurajoelle on tiedossa palvelukeskus-hanke, jonka mukaan Eurajoelle valtatie 8:n varrelle olisi sijoittumassa päivittäistavarakaupan lisäksi ravintola ja polttoaineasema. Toteutuessaan hanke monipuolistaa Eurajoen palvelutarjontaa, kiristää kilpailua ja mahdollisesti houkuttelee muun muassa ohikulkijoita asioimaan nykyistä enemmän Eurajoella. Toisaalta hanke ylittää päivittäistavarakaupan lisäpinta-alan tarpeen pitkälle tulevaisuuteen, mikä saattaa vaikuttaa olemassa olevien päivittäistavarakauppojen kannattavuuteen.

Honkajoki

Honkajoki on tyypillinen pieni kunta, jonka keskus tarjoaa peruspalvelut lähinnä oman kunnan väestölle. Erikoistavaratarjonta rajoittuu muutamiin tuoteryhmiin. Noin 40 prosenttia päivittäistavara- sekä yli 50 prosenttia erikoistavara-asioinneista suuntautuu lähellä sijaitsevaan Kankaanpäähän (kuva 63). Oman kunnan ulkopuolella tapahtuva asioinnin suuri osuus selittyy osin Kankaanpäässä tapahtuvalla työssäkäynnillä ja Honkajoki – Kankaanpää -tien varren asutuksella. Kankaanpään lisäksi erikoistavaroita haetaan Porista ja Kauhajoelta. Omasta kunnasta tehdään noin 5 prosenttia erikoistavarahankinnoista. Palvelujen hankinnassa oma kunta on tärkein kattaen 55 prosenttia päivittäisistä asioinneista. Käytetyimmät oman kunnan palvelut ovat pankki- ja julkiset terveydenhoitopalvelut (kuva 64).

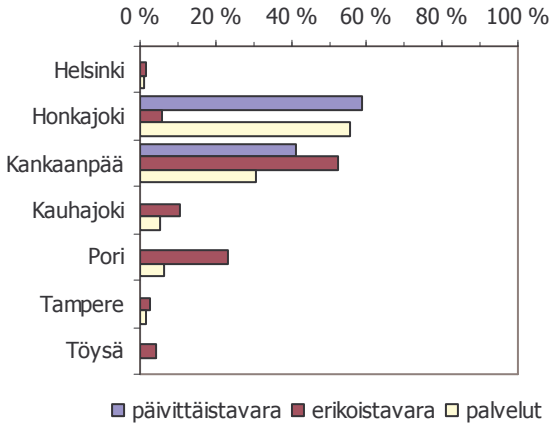

Kuva 63. Honkajoen kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

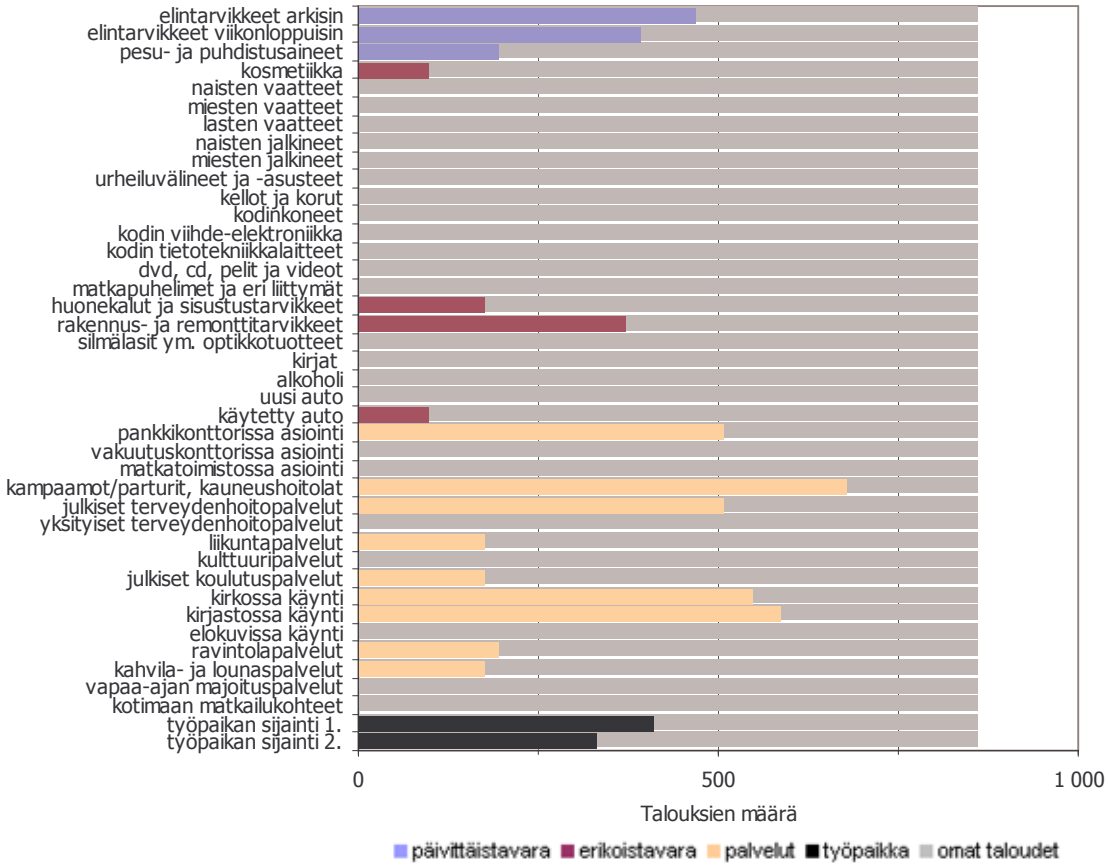

Kuva 64. Honkajoella asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Honkajoen päivittäistavarakaupan palvelut keskittyvät keskustaan. Erikoistavarakaupan myymälät ovat jakaantuneet sen sijaan keskustan ja kantatie 44:n varrelle. Vähittäiskaupan kehittämiselle tuo haasteita Honkajoen väestön väheneminen ja ikääntyvän väestön kasvu sekä ostovoiman merkittävä virtaus pois omasta kunnasta.

Jämijärvi

Jämijärvi on pieni kunta Kankaanpään itäpuolella. Keskus tarjoaa peruspalvelut lähinnä oman kunnan väestölle. Erikoistavaratarjonta rajoittuu muutamaan tuoteryhmään. Lähes 40 prosenttia päivittäistavara- ja yli 60 prosenttia erikoistavara-asioinneista suuntautuu Kankaanpäähän (kuva 65). Tämä johtuu osaksi Jämijärveltä Kankaanpäähän suuntautuvasta työmatkaliikenteestä. Omasta kunnasta tehdään alle 5 prosenttia päivittäisistä erikoistavarahankinnoista. Palvelut hankitaan lähinnä omasta kunnasta tai Kankaanpäästä. Käytetyimmät palvelut Jämijärvellä ovat pankki- ja julkiset terveydenhoitopalvelut (kuva 66).

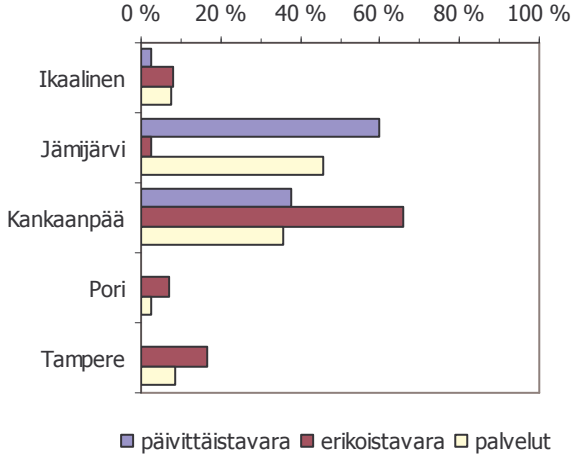

Kuva 65. Jämijärven kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

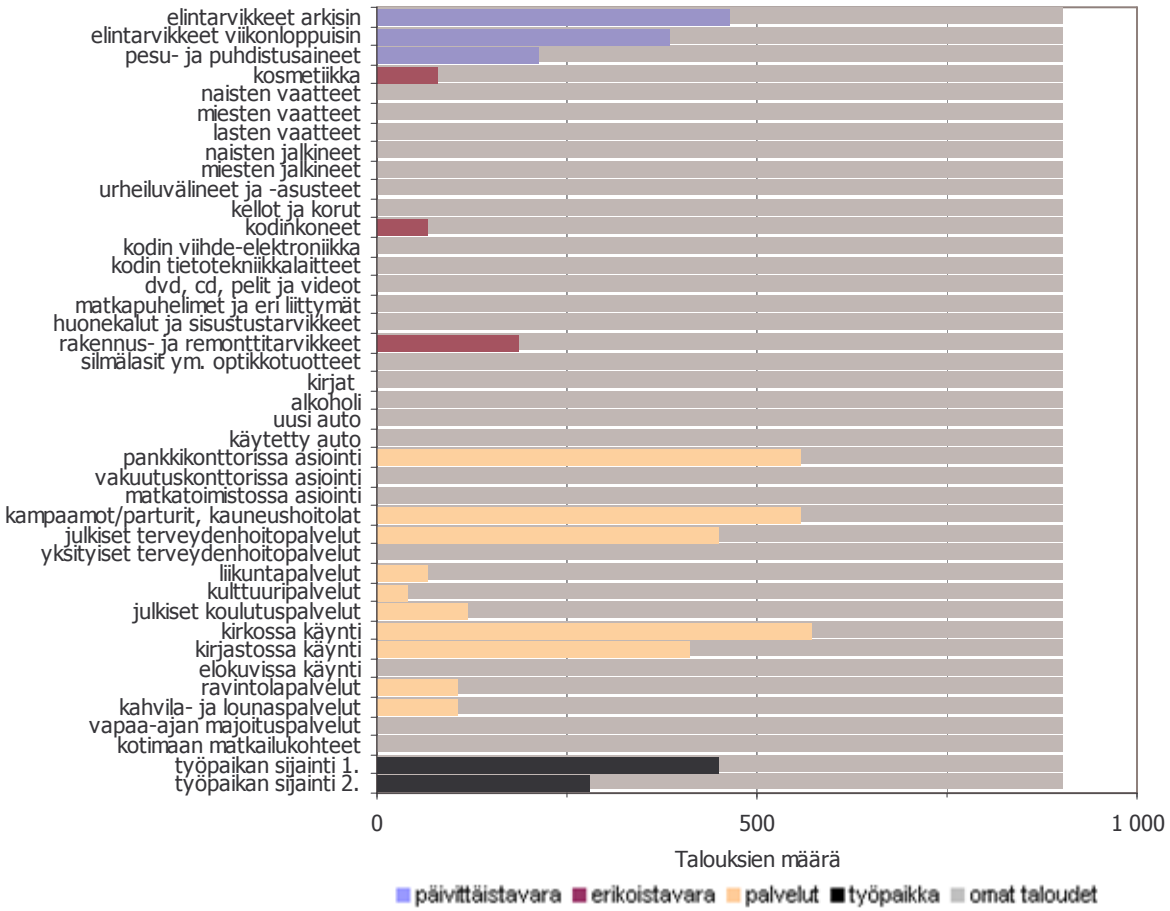

Kuva 66. Jämijärvellä asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Jämijärven keskustaajaman kaupallinen palvelutarjonta koostuu muutamista päivittäis- ja erikoistavarakaupan liikkeistä. Hajanaisesti sijoittuneelle väestölle on tarjolla päivittäistavarakaupan palvelua myös valtatie 23:n varrella Sydänmaalla. Kuten muissakin Pohjois-Satakunnan pienissä kunnissa, myös Jämijärvellä väestö vähenee tulevaisuudessa ja ostovoimaa virtaa merkittävästi ulos kunnasta, mikä luo haasteita vähittäiskaupan kehittämiselle.

Karvia

Karvia on Pohjois-Satakunnassa sijaitseva kunta. Karviassa on elintarviketarjonnan lisäksi vielä saatavissa useimpia erikoistavaroita. Noin 95 prosenttia päivittäistavara- ja 30 prosenttia erikoistavara-asioinneista tehdään omassa kunnassa (kuva 67). Karvialaisten asiointisuuntautuneisuus on poikkeuksellisen monitahoinen, sillä erikoistavaroiden hankinnoista yli 5 prosenttia tehdään Seinäjoella, Tampereella, Kauhajoella, Jalasjärvellä ja Töysässä. Palveluista lähes 70 prosenttia haetaan omasta kunnasta. Käytetyimmät palvelut ovat pankki-, julkiset terveydenhoito-, liikunta ja kulttuuripalvelut (kuva 68).

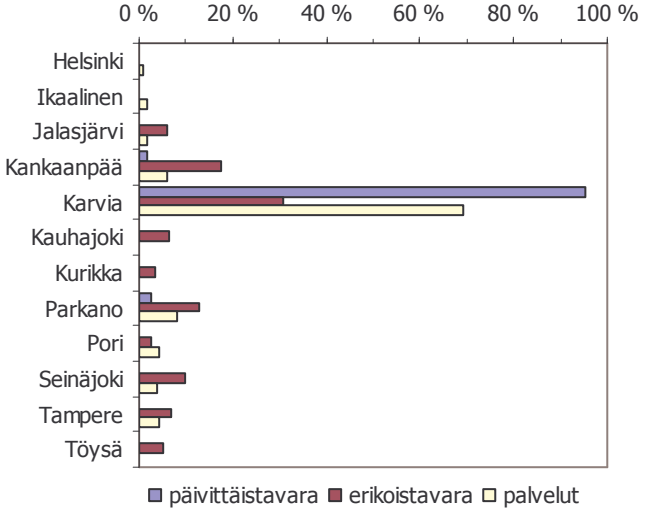

Kuva 67. Karvian kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

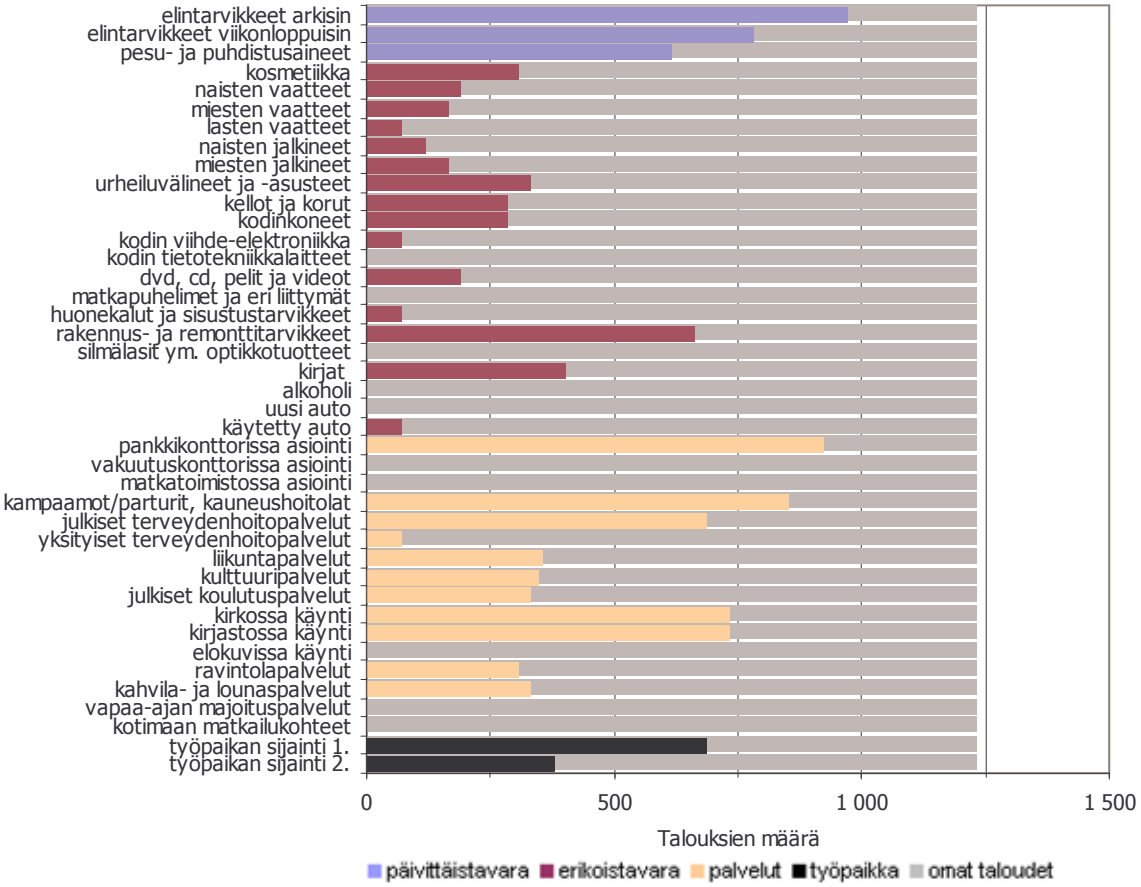

Kuva 68. Karvialla asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Karvian vähittäiskaupan toiminnot keskittyvät lähes kokonaan keskustaajamaan. Keskustaajaman lisäksi Saran ja Sarvelan kylissä toimii päivittäistavarakaupan myymälät, jotka ovat tärkeitä haja-asutusalueen väestölle. Karvian nykyinen monipuolinen vähittäiskaupan tarjonta kattaa väestön tarpeen myös tulevaisuudessa.

Kiikoinen

Kiikoinen on tyypillinen maakuntarajan pienkunta, jonka asukkaiden asiointi suuntautuu Satakunnan lisäksi Pirkanmaalle. Kunnasta löytyy elintarviketarjonnan lisäksi jonkin verran erikoistavaroita sekä palveluja. Päivittäistavara-asioinneista yli 80 prosenttia tehdään omassa kunnasta (kuvat 69 ja 70). Loput päivittäistavara-asioinneista suuntautuvat Vammalaan ja Poriin. Erikoistavara-asioinneista noin 15 prosenttia tehdään omassa kunnassa. Omasta kunnasta hankitaan etenkin rakennustarvikkeita ja miesten jalkineita. Palveluissa oman kunnan tarjonta kattaa 55 prosenttia päivittäisasioinneista. Käytetyimmät palvelut ovat liikunta-, pankki- ja julkiset terveydenhoitopalvelut.

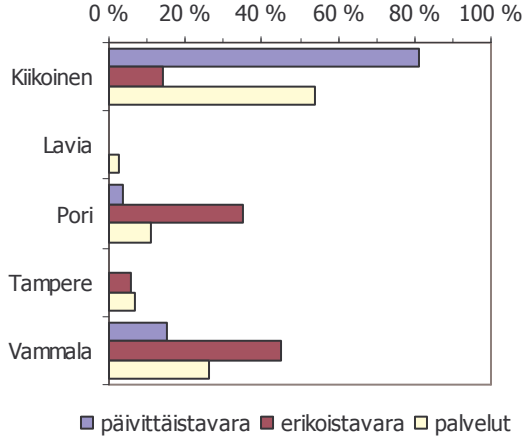

Kuva 69. Kiikoisten kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

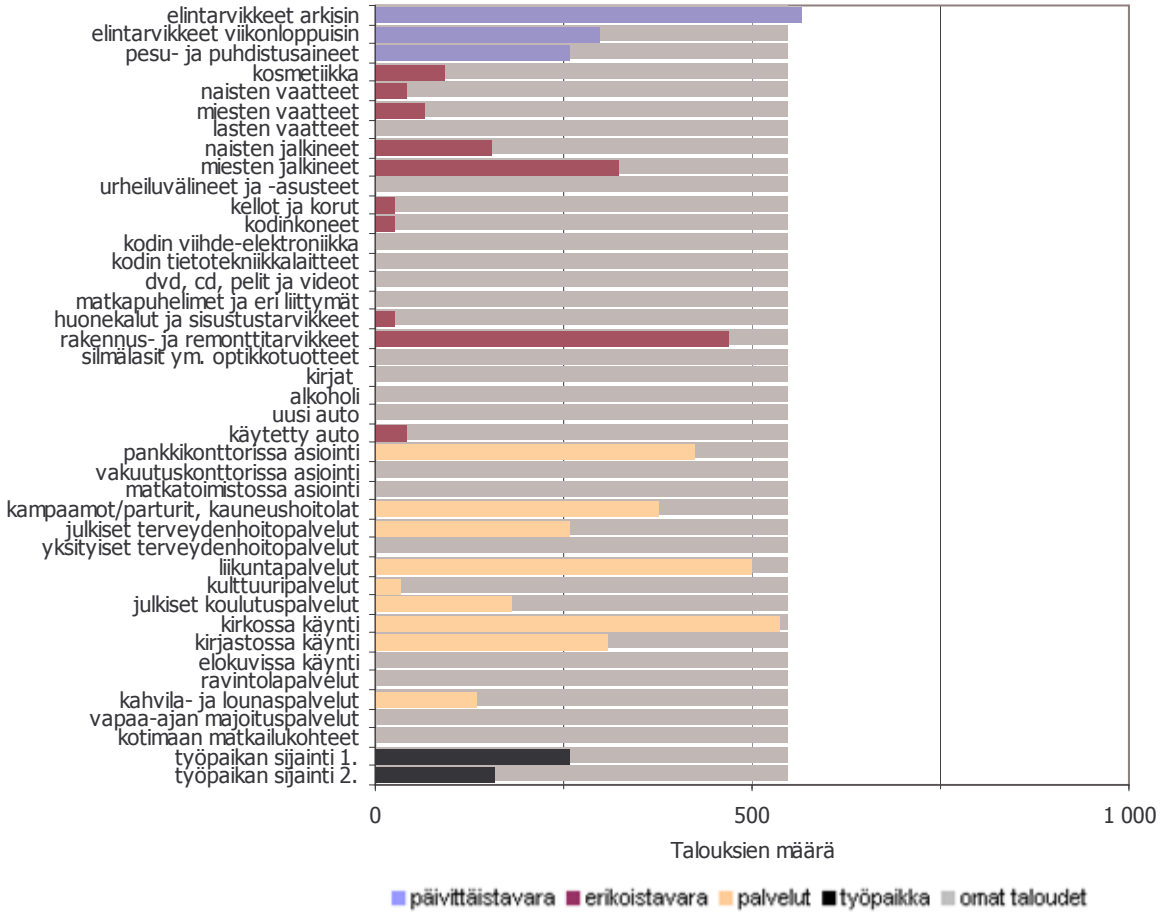

Kuva 70. Kiikoisissa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Kiikoisten päivittäistavarakaupan palvelutarjonta koostuu kolmesta päivittäistavarakaupan myymälästä. Erikoistavarakaupan myymälöitä on päivittäistavarakauppoihin verrattuna useampi ja ne sijoittuvat hajanaisesti kunnan alueelle. Niukan väestöpohjan ansiosta erikoistavarakaupan ei voida olettaa olevan kovin kattavaa.

Köyliö

Köyliö on isompien keskuksien väliin jäävä kunta, jonka taloudet suuntautuvat oman keskuksen ohella liikenneyhteyksiltään lähimpään tai tarjonnaltaan soveltuvaan keskukseen. Oman keskuksen päivittäistavara-asioinnit tehdään oman kunnan lisäksi lähinnä Säkylässä (kuva 71). Erikoistavarat hankitaan pääasiassa Eurasta, Säkylästä, Porista tai Huittisista. Palveluista noin 45 prosenttia haetaan omasta kunnasta (kuva 72). Muutoin palveluja haetaan etenkin Eurasta, Säkylästä, Porista ja Huittisista.

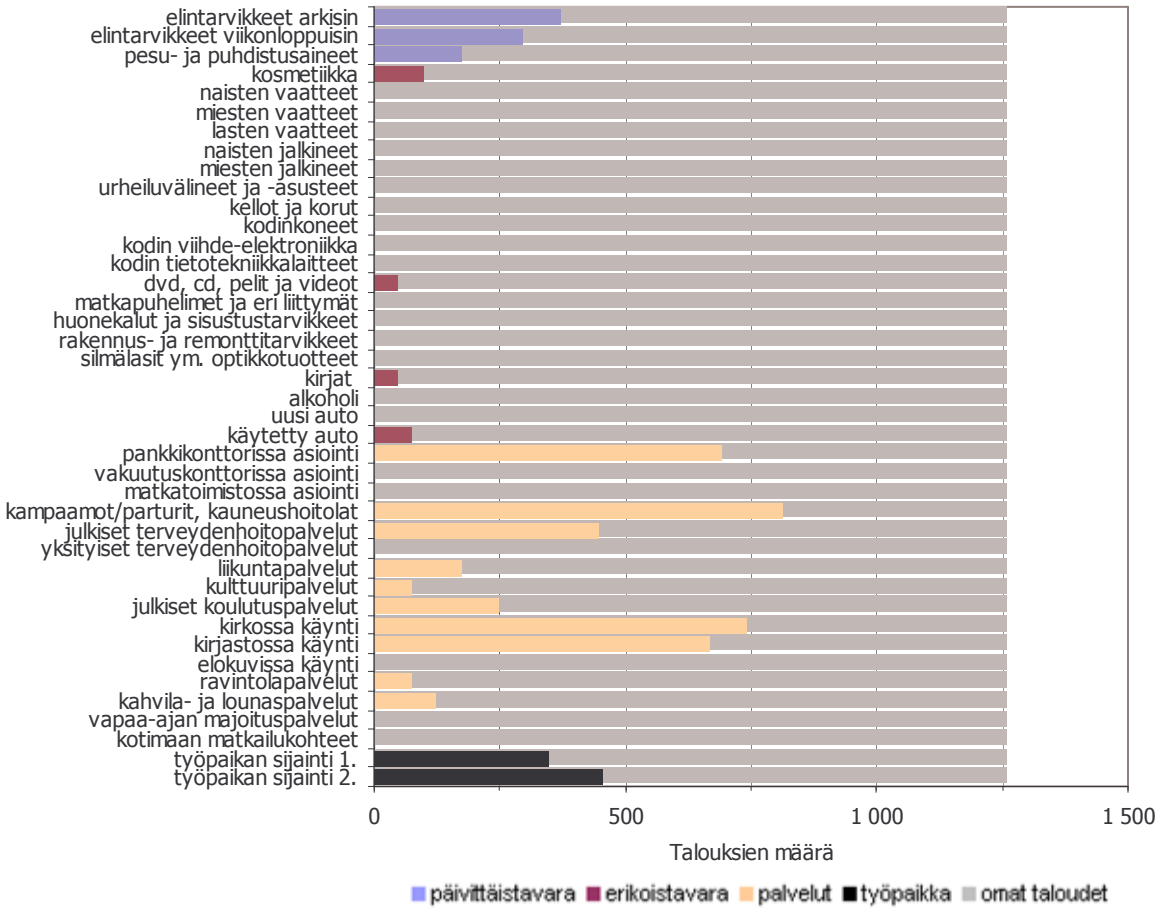

Kuva 71. Köyliössä asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

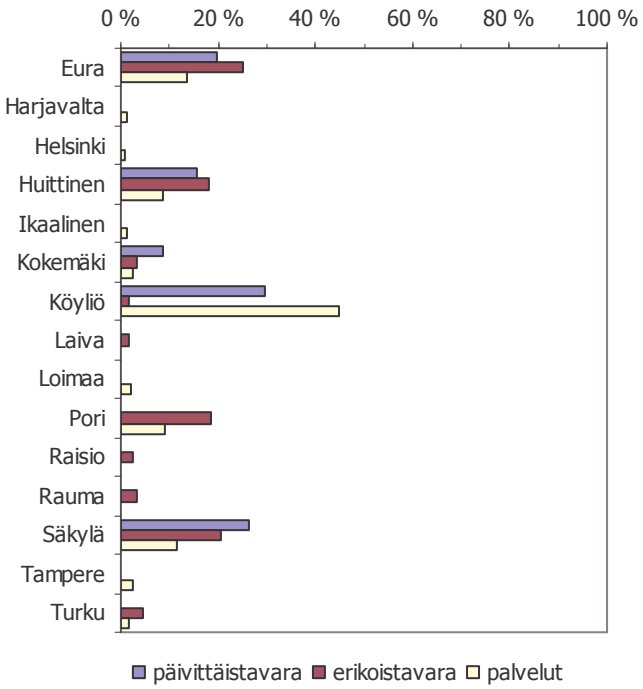

Kuva 72. Köyliön kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

Köyliön vähittäiskaupan palvelut keskittyvät kahdelle taajama-alueelle. Molemmilla taajama-alueilla sijaitsee yksi päivittäistavarakaupan myymälä. Karvian keskustaajamaan ovat keskittyneet suurin osa erikoistavarakaupan myymälöistä. Uusiin kaupan yksiköihin ei todennäköisesti löydy potentiaalista ostovoimaa, sillä suuri osa ostovoimasta virtaa ulos kunnasta.

Lavia

Lavia on yksi Porin vaikutusalueeseen kuuluvista pienistä kunnista. Päivittäistavarat haetaan suurimmaksi osaksi omasta kunnasta. Joitakin erikoistavaroita on saatavana, kuten rakennustarvikkeita ja kodintekniikkaa (kuva 73). Päivittäistavara-asioinneista Poriin suuntautuu yli 10 prosenttia, joka voi osin johtua Porissa työssäkäyvistä (kuva 74). Erikoistavara-asioinneista yli 45 prosenttia tehdään Porissa ja Kankaanpäässä hieman yli 30 prosenttia. Palveluista yli 60 prosenttia hankitaan Laviasta. Tärkeimmät omasta kunnasta hankittavat palvelut ovat etenkin pankki- ja julkiset ja yksityiset terveydenhoitopalvelut.

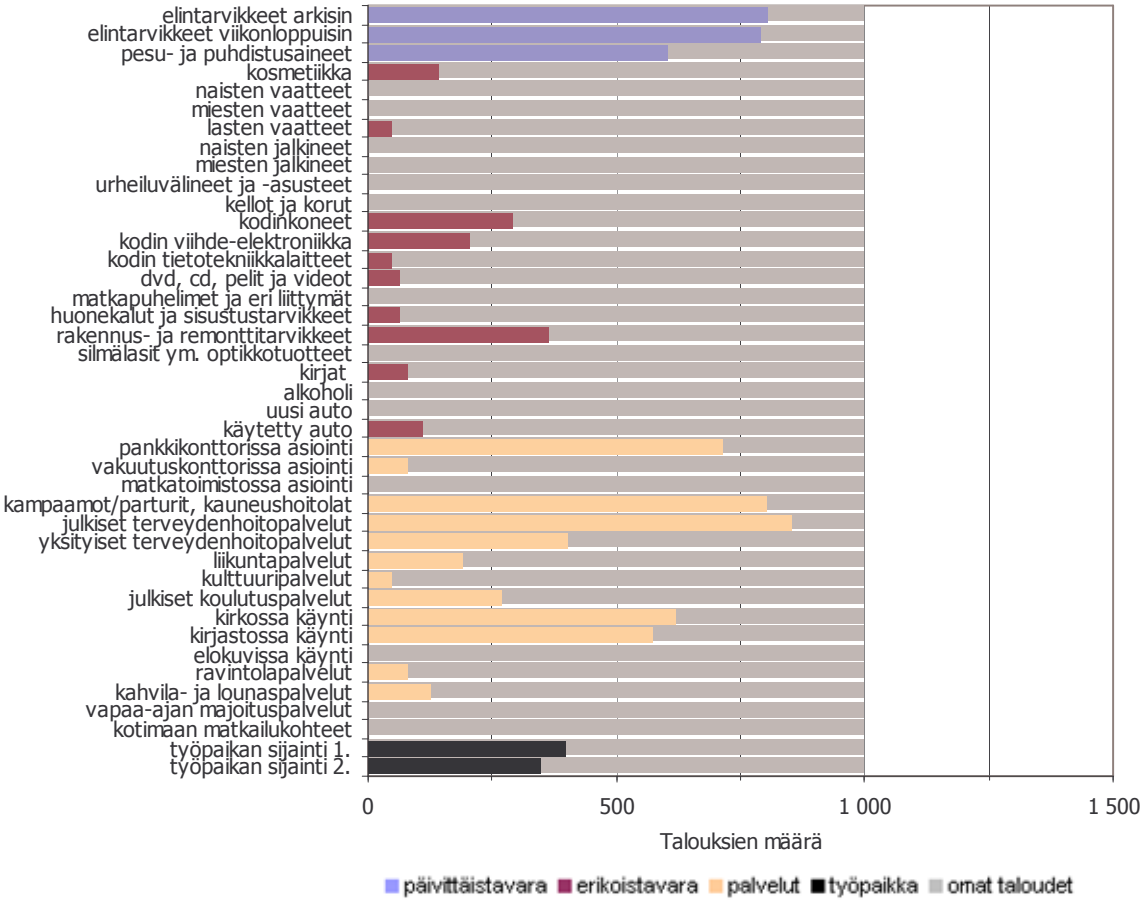

Kuva 73. Laviassa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

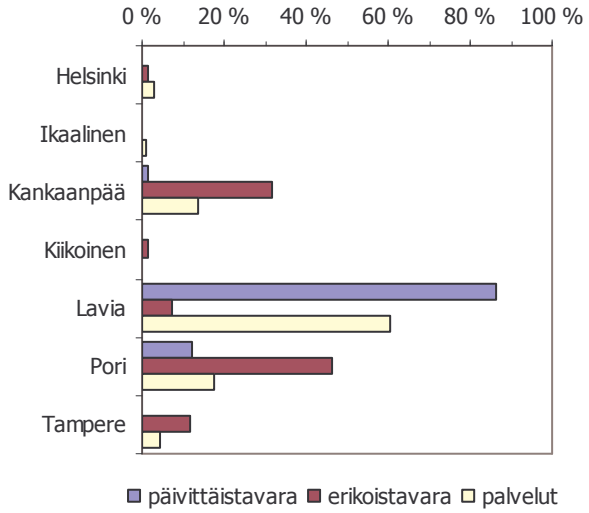

Kuva 74. Lavian kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

Lavian vähittäiskaupan palvelut keskittyvät pääasiassa keskustan taajama-alueelle, minkä vuoksi päivittäistavarakaupan saavutettavuus muodostuu etenkin Lavian etelä ja länsiosiin nähden heikoksi. Palvelujen puuttuminen haja-asutusalueelta saattaa autioittaa maaseutua entisestään. Lähimyymälöiden perustaminen haja-asutusalueille saattaa kuitenkin olla ongelmallista vähäisen väestöpohjan vuoksi.

Luvia

Luvia sijaitsee Porin vaikutusalueella ja on tyypillinen ison keskuksen asutus- ja lähipalvelukunta. Päivittäistavaroista 55 prosenttia haetaan omasta kunnasta, mutta erikoistavaroissa ei juuri ole tarjontaa, vaan yli 99 prosenttia haetaan Porista (kuva 75). Palvelutarjonta keskittyy lähinnä pankki- ja terveydenhoitoon (kuva 76).

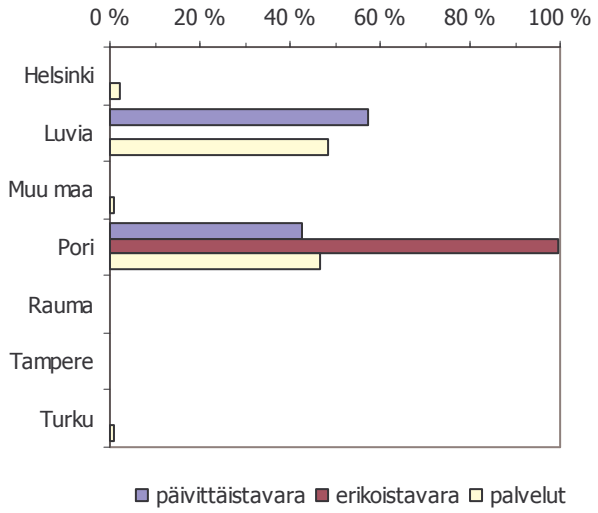

Kuva 75. Luvian kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

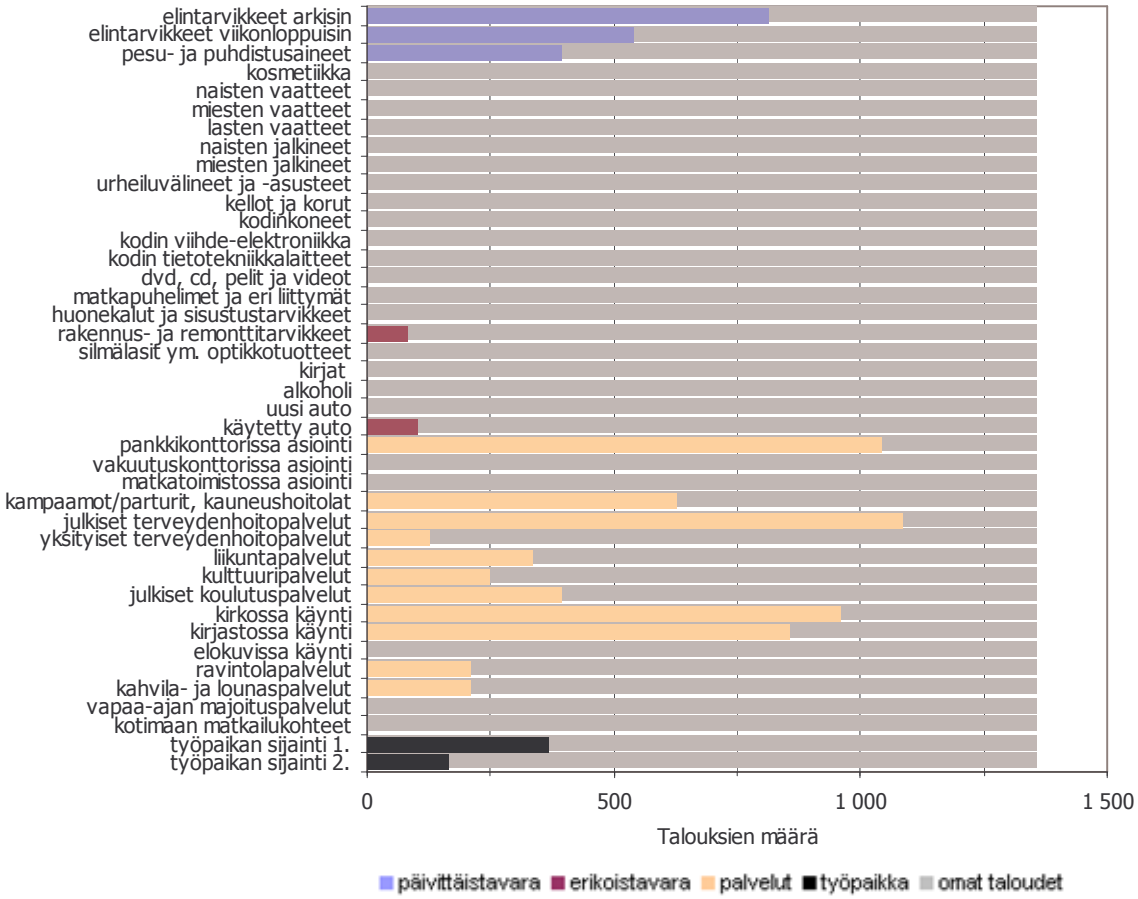

Kuva 76. Luvialla asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Luvian väestö on viime vuosina ollut kasvussa, eikä lähitulevaisuudessa väestö vähentyne juuri lainkaan. Ostovoiman kasvu mahdollistaisi pienen päivittäistavarakaupan sijoittamisen Luvialle, mutta toisaalta ostovoiman merkittävä virtaus Poriin sekä olemassa olevat päivittäistavarakaupan myymälät saattavat vaikuttaa mahdollisen uuden myymälän kannattavuuteen. Toisaalta Luvian runsas loma-asukkaiden määrä tuo kuntaan lisää ostovoimaa.

Merikarvia

Merikarvia on Porin vaikutusalueen ulkovyöhykkeen pieni kunta. Päivittäistavara-asioinneista 85 prosenttia tehdään omassa kunnassa. Erikoistavaroita on saatavana varsin laaja valikoima alkoholista rakennustarvikkeisiin, kodintekniikkaan ja vaatteisiin ja jalkineisiin (kuvat 77 ja 78). Päivittäistavara-asioinneista 15 prosenttia tehdään Porissa, mikä voi osin johtua Porissa työssäkäyvistä. Erikoistavara-asioinneista 55 prosenttia tehdään Porissa, mutta loput 45 prosenttia tehdään omassa kunnassa. Palveluista noin 65 prosenttia hankitaan omasta kunnasta. Oma kunta tarjoaa asukkailleen etenkin pankki-, liikunta- ja julkisia terveydenhoitopalveluita.

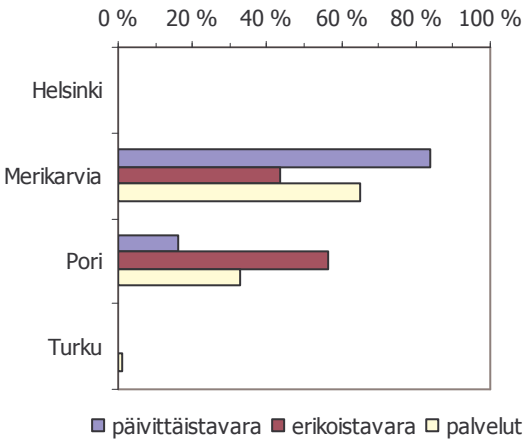

Kuva 77. Merikarvian kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

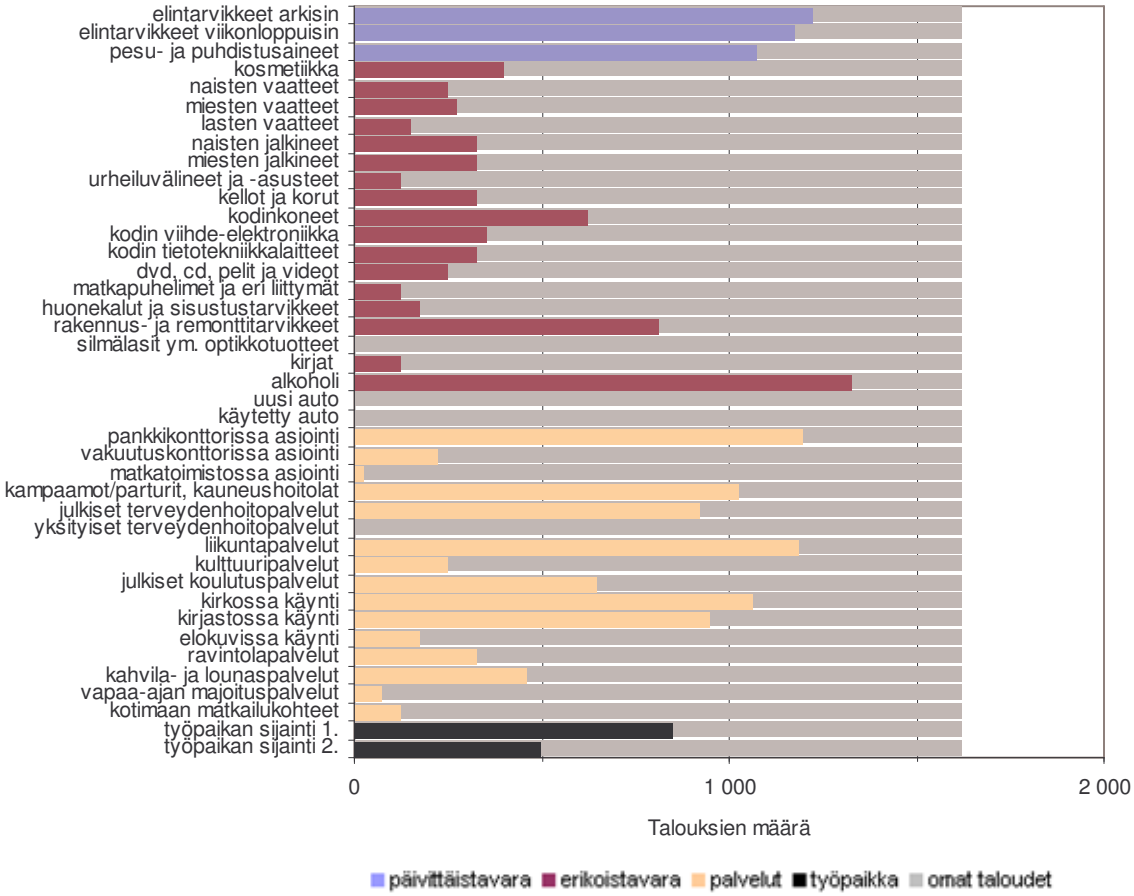

Kuva 78. Merikarvialla asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Merikarvia tarjoaa monipuolisia palveluja, joista suuri osa keskittyy pääasiassa keskustaajamaan. Keskustaajaman vähittäiskauppojen lisäksi Tuorilaan valtatie 8:n varteen on keskittynyt erikoistavarakaupan myymälöitä. Merikarvian keskustaan on tiedossa päivittäistavarakaupan myymälä, jonka toteutumisen myötä Merikarvian keskustan päivittäistavarakaupan myymälätarjonta kasvaisi kolmeen myymälään. Väestön väheneminen ja ikääntyminen asettavat haasteita vähittäiskaupalle. Toisaalta Merikarvian matkailun kasvu ja loma-asukkaiden runsas määrä tuovat ostovoimaa alueelle ja luovat tärkeän asiakaskunnan alueen yrityksille.

Nakkila

Nakkila on Porin vaikutusalueen lähivyöhykkeen pieni kunta, joka sijaitsee Kokemäenjoen varrella Harjavallan ja Ulvilan kaupunkien välissä. Päivittäistavaroista lähes 60 prosenttia haetaan omasta kunnasta ja erikoistavaroitakin on saatavana jonkin verran puhelimista rakennustarvikkeisiin, optiikkaan, kirjoihin ja kodintekniikkaan (kuvat 79 ja 80). Päivittäistavaroista noin 25 prosenttia hankitaan Porista, joka johtuu Porissa työssäkäyvistä. Erikoistavara-asioinneista yli 70 prosenttia suuntautuu Poriin. Palveluista yli 60 prosenttia hankitaan Nakkilasta ja loput Porista. Nakkilassa on tarjolla etenkin pankki-, vakuutus-, liikunta- ja julkiset terveydenhoitopalvelut.

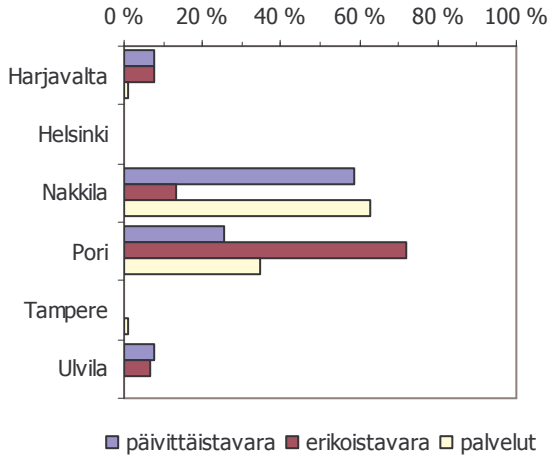

Kuva 79. Nakkilan kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

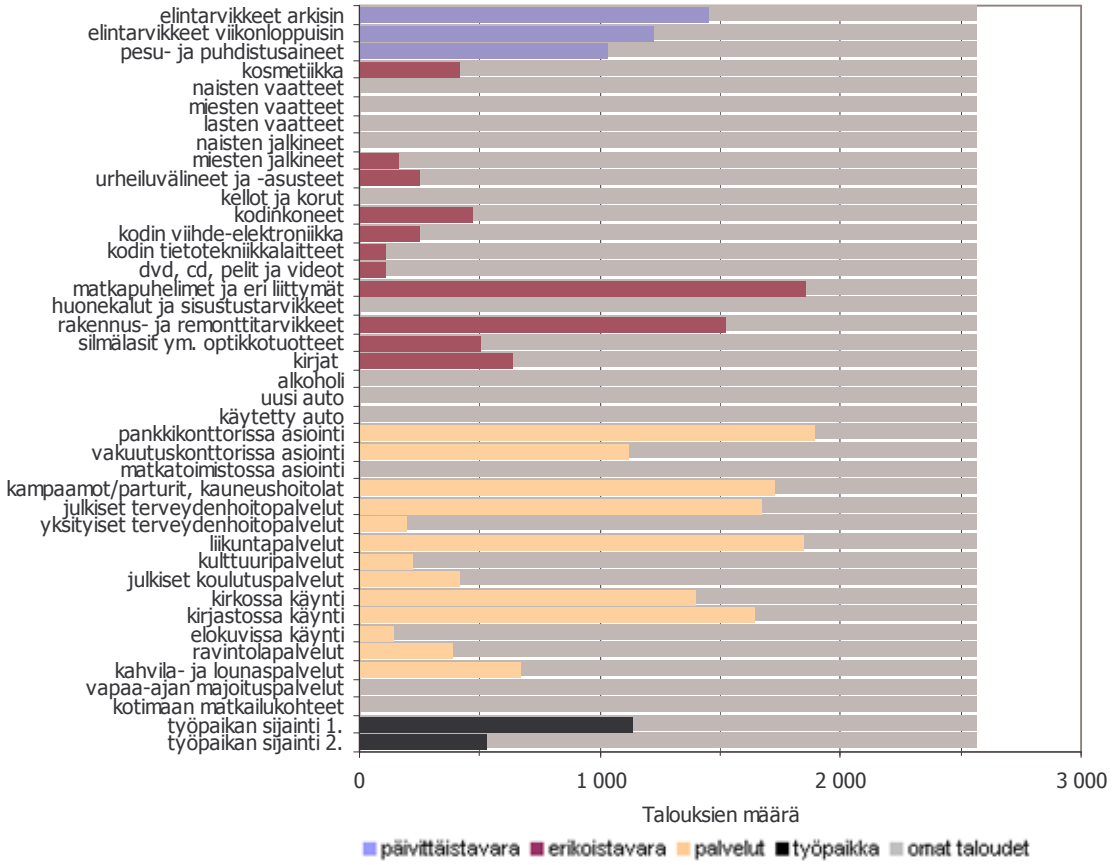

Kuva 80. Nakkilassa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Päivittäistavaran myymälät sijoittuvat Nakkilan keskustaan. Monipuolisia erikoistavarakaupan palveluja tarjoavat myymälät sijoittuvat hieman hajanaisemmin Nakkilan taajamavyöhykkeelle. Nakkilan nykyiset päivittäistavarakaupan myymälät riittävät kattamaan Nakkilan väestön päivittäistavarakaupan tarpeet myös tulevaisuudessa.

Noormarkku

Porin lähinaapurina Noormarkku on tyypillinen ison keskuksen asutus- ja lähipalvelukunta. Päivittäistavaroista noin 60 prosenttia haetaan omasta kunnasta (kuva 81). Erikoistavaroissa tarjonta on rajallista, minkä vuoksi 80 prosenttia erikoistavaroista haetaan Porista. Noormarkussa käytetään etenkin alkoholi-, optiikka- ja kodinelektroniikkaliikkeitä (kuva 82). Palveluissa oman kunnan osuus on hieman yli 40 prosenttia ja niissä keskeisiä ovat pankki- ja terveydenhoito. Porin osuus palvelujen hankinnasta on 55 prosenttia.

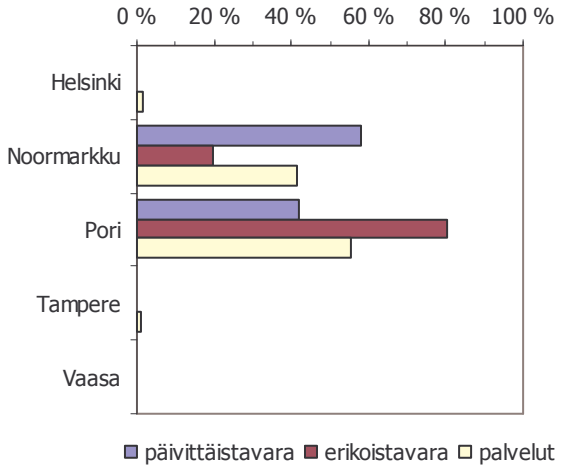

Kuva 81. Noormarkun kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

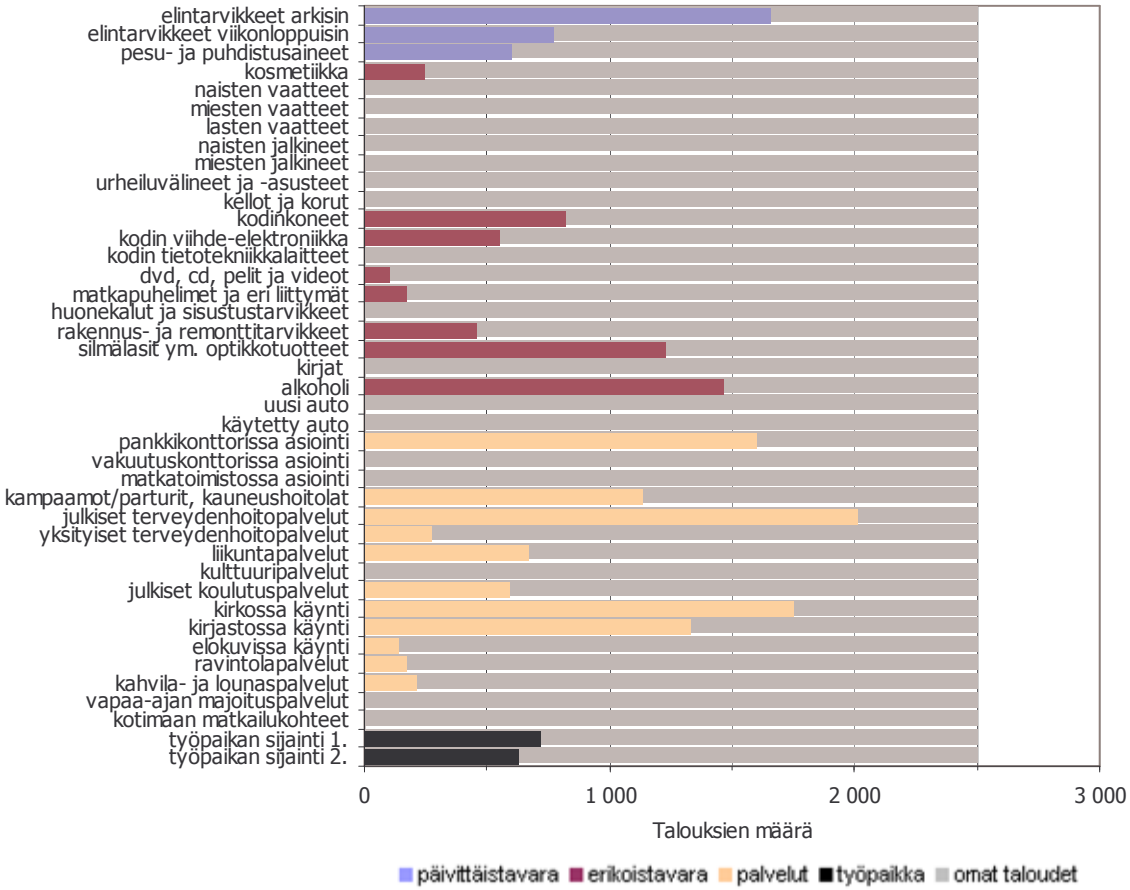

Kuva 82. Noormarkussa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Noormarkun väestö on viime vuosina kasvanut hieman, mutta tulevaisuudessa väestön määrä kääntynee laskuun. Noormarkulle on erityistä lapsiperheiden suuri osuus väestöstä. Tämän seikan huomioiminen vähittäiskaupan kehittämisessä on olennaista. Asutuksen leviäminen taajama-alueen reunoille muodostaa oman haasteensa. Lähimyymälälle saattaisi olla tarvetta, sillä monella asuinalueella päivittäiset ostokset haetaan Noormarkun keskustasta tai toisesta kunnasta. Lähimyymälän perustaminen saattaisi vähentää ostovoiman ulosvirtausta kunnasta.

Pomarkku

Pomarkku on pieni Porin vaikutusalueen ulkovyöhykkeellä sijaitseva kunta, joka tarjoaa peruspalvelut asukkailleen. Päivittäistavara-asioinneista 65 prosenttia tehdään omassa kunnassa (kuvat 83 ja 84). Erikoistavaroissa tarjonta sen sijaan rajoittuu muutamiin tuoteryhmiin, kuten rakennustarvikkeisiin ja miesten jalkineisiin. Päivittäistavaroita haetaan oman kunnan lisäksi Porista ja Kankaanpäästä. Erikoistavara-asioinneista 70 prosenttia tehdään Porissa, vajaa 15 prosenttia Kankaanpäässä. Palvelujen hankinnassa Pomarkun oma osuus on hieman yli 40 prosenttia. Lisäksi käytetään Kankaanpään ja Noormarkun palveluja. Tavallisten pankki- ja julkisten terveydenhoitopalvelujen lisäksi esiin nousee myös elokuvissa käynti.

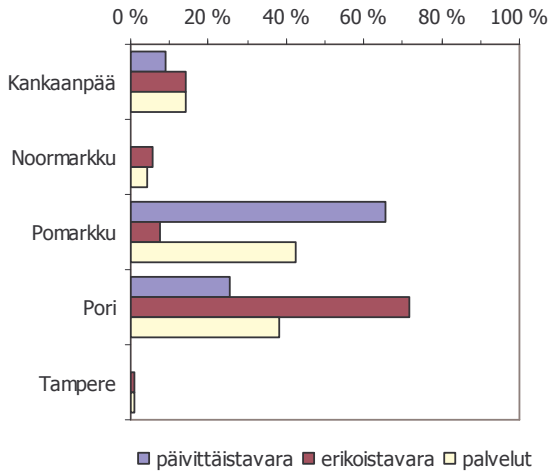

Kuva 83. Pomarkun kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

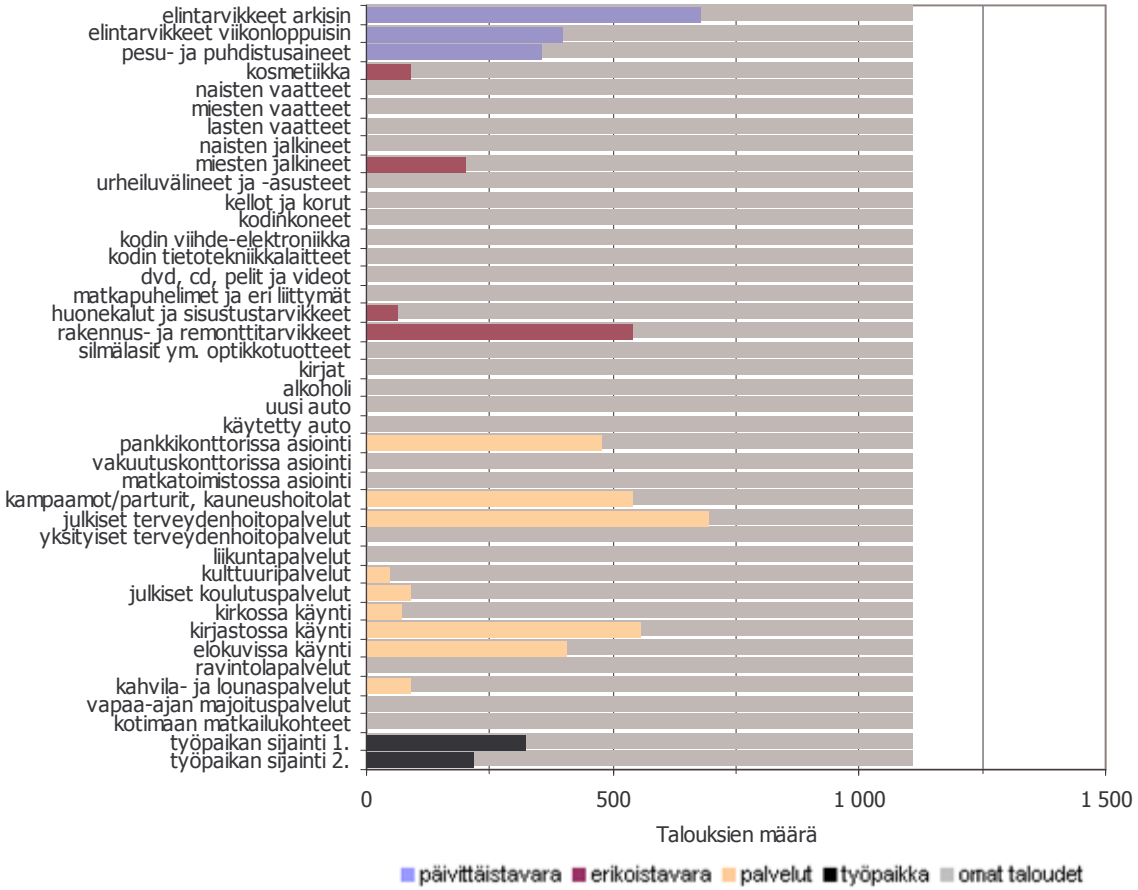

Kuva 84. Pomarkussa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Pomarkun sijainti hyvien tieyhteyksien varrella sekä kunnan ulkopuolella työssäkäyvien suuri osuus vaikuttavat merkittävästi ostovoiman virtaukseen ulos kunnasta. Edellä mainitusta syystä sekä niukan väestöpohjan ansiosta Pomarkkuun ei todennäköisesti tule sijoittumaan uusia kaupan hankkeita lähitulevaisuudessa.

Siikainen

Siikainen on Porin vaikutusalueen pieni kunta. Päivittäistavara-asioinneista yli 75 prosenttia tehdään omassa kunnassa (kuva 85). Päivittäistavaroita haetaan myös Porista ja Kankaanpäästä, joka voi osin johtua työssäkäyvistä. Joitakin erikoistavaroitakin on saatavana, kuten vaatteita, jalkineita ja rakennustarvikkeita (kuva 86). Erikoistavara-asioinneista yli 60 prosenttia tehdään Porissa. Palvelujen hankinnassa Siikaisten oma osuus on noin 50 prosenttia ja Porin osuus 30 prosenttia. Omissa palveluissa keskeisiä ovat etenkin pankki- ja julkiset terveydenhoitopalvelut.

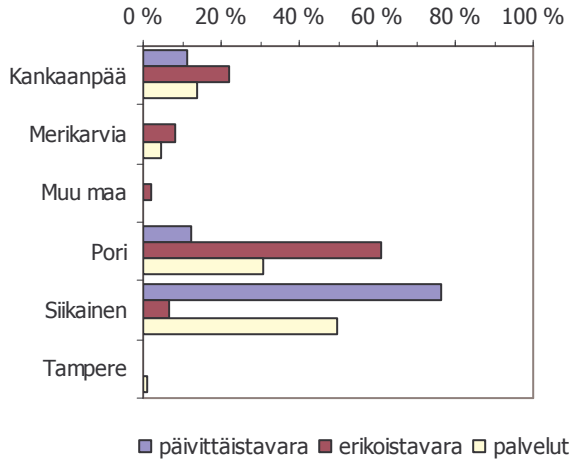

Kuva 85. Siikaisten kotitalouksien asioinnin suuntautumispaikkakunnat (TNS Gallup 2006).

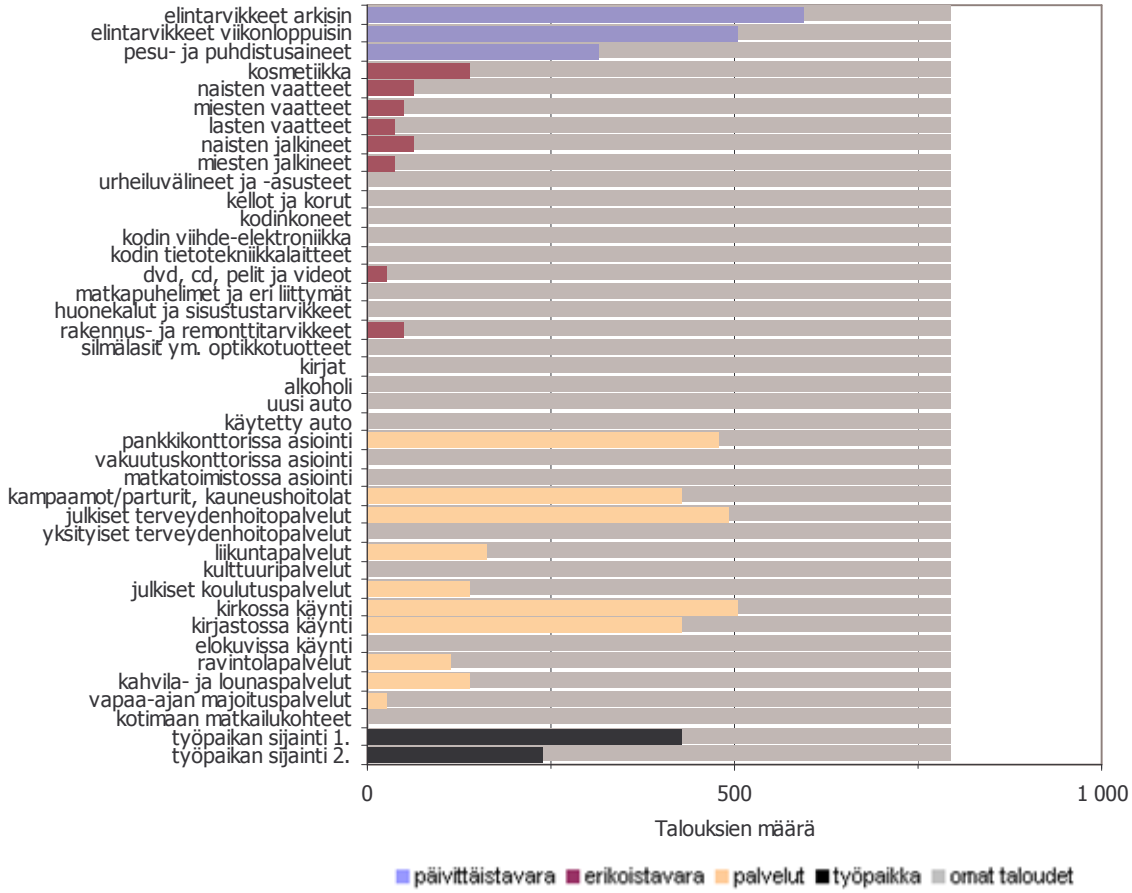

Kuva 86. Siikaisissa asiointi tuote- ja palveluryhmittäin (TNS Gallup 2006).

Siikaisissa sijaitsee kolme pientä päivittäistavarakaupan myymälää sekä muutamia erikoistavarakaupan myymälöitä. Erikoistavarakaupan myymälöistä jotkut sijaitsevat keskustassa ja loput hajanaisesti kunnan alueella. Niukka väestöpohja, väestön väheneminen ja ostovoiman virtaus ulos kunnasta heikentävät kaupan toimintaedellytyksiä.

6. VÄHITTÄISKAUPAN HANKKEIDEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

6.1. Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen

Vähittäiskaupan hankkeiden vaikutuksia alue- ja yhdyskuntarakenteeseen voidaan kartoittaa arvioimalla niitä muutoksia, jotka kohdistuvat palveluverkkoon, rakentamiseen ja keskusten välisiin suhteisiin (YM 2001a: 43). Uudet vähittäiskaupan hankkeet sijoittuvat yleensä alueille, missä toiminta on kannattavaa ja minne ostovoimaa virtaa ympäröiviltä alueilta. Uudet myymälät saattavat vaikuttaa ostovoiman virtauksiin, mikä saattaa vaikeuttaa olemassa olevien myymälöiden toimintaedellytyksiä. Kunnissa, joissa tiedossa olevat hankkeet ylittävät laskennallisen lisäpinta-alantarpeen, suuryksikön perustaminen heikentää väistämättä alueella toimivien myymälöiden kannattavuutta. Tästä syystä päivittäistavarakaupan suuryksikön vaikutusalueella toimivien muiden myymälöiden on kehitettävä toimintaansa kiristyvän kilpailun varalle turvatakseen kannattavuutensa.

Kaikki tiedossa olevat vähittäiskaupan hankkeet ovat Satakunnan maakuntakaavaehdotuksen mukaisia. Hankkeet myös sijaitsevat pääosin keskustoimintojen alueilla, jolloin ne sijoittuvat hyvin yhdyskuntarakenteeseen nähden. Toteutuessaan hankkeet pääosin tiivistävät yhdyskuntarakennetta ja voimistavat pääkeskuksia monipuolisina palveluiden alueina. Pääkeskuksien lisäksi Porissa kehittyy Mikkolan alue omana alakeskuksenaan. Mikkola ei kuitenkaan heikennä pääkeskuksen merkitystä kaupallisena keskuksena, vaan kehittyy alakeskuksena palvellen sekä Porin että Ulvilan asukkaita sekä täydentäen keskustan kaupallista tarjontaa. Muissa Satakunnan keskuksissa tiedossa olevat hankkeet sijoittuvat kuntakeskuksiin tai risteysalueille liikenteen solmukohtiin. Risteysalueille sijoittuessaan kaupan palvelut eivät hajauta yhdyskuntarakennetta, keskuksen sijaitessa risteyksen välittömässä läheisyydessä. Hankkeet saattavat kuitenkin toteutuessaan ruuhkauttaa liikennettä ja täten vaatia liikenneverkon kehittämistä.

6.2. Vaikutukset palvelujen saavutettavuuteen

Satakunnassa tiedossa olevat hankkeet vahvistavat toteutuessaan Satakunnan keskuksien kaupallista asemaa. Porin ja Rauman merkitys Satakunnan merkittävimpinä kaupallisina keskuksina kasvaa. Myös muiden keskusten vetovoima sekä kaupallinen ilme tulee hankkeiden myötä kohentumaan. Suurin osa päivittäistavarakaupan hankkeista keskittyy muun kaupallisen toiminnan tapaan kuntien keskustojen tuntumaan. Myös paljon tilaa vaativan kaupan hankkeet sijoittuvat suhteellisen lähelle keskustojen kaupallisia alueita, mutta muodostavat tästä huolimatta omat kokonaisuutensa. Kaupan toimintojen sijoittuessa lähelle toisiaan saavutettavuus pysyy hyvänä myös kevyen liikenteen kannalta. Kevyen liikenteen merkitys kasvaa suureksi etenkin kuntien keskustoissa.

Haja-asutusalueilla yksityisautoilu on tärkein kulkumuoto. Näille kotitalouksille uudet vähittäiskaupan suuryksiköiden hankkeet tarjoavat helpon ja nopean tavan hankkia päivittäiset tavarat, mikä voi vähentää varsinaisissa keskuksissa asiointia. Autottomille kotitalouksille asiointi uudessa suuryksikössä saattaa muodostua kuitenkin mahdottomaksi, jos kevyen liikenteen väylät ja joukkoliikenne ovat puutteelliset.

Satakunnan kaupallisesti monipuolisimmat keskustat sijaitsevat liikenteellisten solmukohtien tuntumassa, minne myös monet tiedossa olevista hankkeista tulevat sijoittumaan. Tästä syystä kaupan toiminnot sijoittuvat kunnissa suhteellisen lähelle toisiaan, jolloin fyysinen saavutettavuus suhteessa asutukseen, liikenneväyliin, joukkoliikenteen reitteihin sekä kevyen liikenteen väyliin pysyy hyvänä. Hyvästä saavutettavuudesta huolimatta paljon tilaa vaativan kaupan myymälöissä asioidaan henkilöautolla.

Vaikka kaupan toiminnot sijoittuvat suhteellisen tiiviisti kuntakeskuksiin, on Satakunnassa havaittavissa trendi, jossa kaupan toiminnot siirtyvät lähelle liikenteellisiä solmukohtia. Suurimmassa osassa kuntia tämä ei tuota ongelmia saavutettavuuden tai yhdyskuntarakenteen kannalta. Tarkasteltaessa asiaa kaupallisen palvelutarjonnan, ostovoiman sekä vähittäiskaupan lisäpinta-alantarpeen näkökulmasta voidaan arvioida, että Porin ja Rauman ulkopuolelle sijoittuvat tiedossa olevat päivittäistavarakaupan suuryksikön hankkeet saattavat vaikuttaa kyseisten keskustojen kaupalliseen palvelutarjontaan. Näillä alueilla tiedossa olevat hankkeet eivät ole tasapainossa alueen ostovoimaan ja lisäpinta-alantarpeeseen nähden. Tämä taas voi johtaa siihen, että kannattavuudeltaan heikoimpia myymälöitä joudutaan lopettamaan. Kaupallisten palvelujen harventuessa lähikauppaverkosto jää harvaksi, liikkumisen tarve lisääntyy ja palvelujen saavutettavuus heikkenee.

6.3. Vaikutukset nykyiseen palvelurakenteeseen

Tiedossa olevat päivittäistavarakaupan hankkeet toteutuessaan täyttävät ja jopa ylittävät Satakunnan laskennallisen päivittäistavarakaupan lisäpinta-alan tarpeen pitkälle tulevaisuuteen. Kunnissa, joissa tiedossa olevat hankkeet ylittävät laskennallisen lisäpinta-alan tarpeen kilpailu asiakkaista kiristyy. Tällöin heikoimmat myymälät saattavat joutuvat lopettamaan, mikä johtaa palveluverkon harvenemiseen. Lisääntyvä kilpailu tuo kuitenkin asukkaille enemmän valinnanvaraa sekä taloudellista hyötyä hintojen pysyessä maltillisina.

Tiedossa olevat päivittäistavarakaupan hankkeet ovat suurimmaksi osaksi suuryksiköitä ja ainoastaan Raumalle ja Poriin on tulossa lähikauppaverkoston täydennystä. Tiedossa olevat vähittäiskaupan hankkeet lisäävät kuntien kaupallista vetovoimaa, jolloin kunnassa asioivien asiakkaiden määrän lisääntyminen hyödyntää myös päivittäistavarakaupan toimintaa. Toisaalta hankkeet saattavat samalla heikentää naapurikuntien palveluita voimistamalla ostovoiman ulosvirtausta. Useiden hankkeiden sijoittuminen liikenteellisiin solmukohtiin saattaa houkutella alueelle muuta palvelutarjontaa, joka saattaa johtaa kaupallisten alueiden levittäytymiseen. Eheän yhdyskuntarakenteen vaalimiseksi kaupallisten palveluiden sijoittumiseen tulee kiinnittää suunnittelussa erityistä huomiota.

Erikoistavarakaupan osalta tiedossa olevat hankkeet toteutuessaan ylittävät Satakunnan erikoistavarakaupan lisäpinta-alantarpeen vaihtoehto A:n arvion. Vaihtoehdot B ja C mahdollistavat erikoistavarakaupan yksiköiden perustamisen myös tulevaisuudessa suurimpiin kuntiin. Erityisesti sellaisilla erikoistavarakaupan myymälöillä saattaisi olla kysyntää lähinnä Porissa ja Raumalla, joita alueilla ei vielä ole. Tällaiset omaleimaiset myymälät vahvistaisivat kuntien asemaa kaupan monipuolisina keskittyminä. Pienten kuntien osalta erikoiskaupan lisääminen saattaa olla kannattamatonta niukan väestöpohja sekä ostovoiman suuren ulosvirtauksen vuoksi.

6.4. Vaikutukset suhteessa valtakunnallisiin alueidenkäytön tavoitteisiin

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat ohjausväline, jolla valtioneuvosto linjaa koko maan kannalta merkittäviä alueidenkäytön kysymyksiä. Tavoitteet koskevat alue- ja yhdyskuntarakennetta, elinympäristön laatua, yhteysverkostoja, energiahuoltoa, luonto- ja kulttuuriperintöä sekä luonnonvarojen käyttöä (YM 2009). Vähittäiskaupan hankkeiden vaikutuksia tulee erityisesti tarkastella suhteessa alueidenkäytön tavoitteissa mainittuihin henkilöautoliikenteen tarpeen vähentämisen, olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyödyntämisen näkökulmiin.

Satakunnassa tiedossa olevat hankkeet ovat alueiden käytön tavoitteiden suuntaisia. Toteutuessaan hankkeet sijoittuvat nykyisten kaupan keskittymien yhteyteen, jolloin alue- ja yhdyskuntarakenne pysyy eheänä eikä uusia kilpailevia kaupallisia alakeskuksia synny. Hankkeiden sijainti kaupallisten keskittymien yhteydessä, väestön painopisteissä sekä liikenteellisten solmukohtien varrella takaavat hyvän saavutettavuuden ja vähentävät henkilöautoliikenteen tarvetta. Hankkeet kuitenkin lisäävät risteysalueiden liikennettä ja saattavat vaatia olemassa olevan liikenneverkon kehittämistä.

Monet tiedossa olevista hankkeista ovat hypermarket-tyyppisiä, joissa käydään pääasiassa henkilöautolla. Tämä saattaa lisätä yksityisautoilua, vaikka useimmat uudet vähittäiskaupan hankkeet sijoittuvatkin tiiviisti kaupunkirakenteeseen. Tästä syystä hypermarket-tyyppisten hankkeiden toteuttamisessa tulee korostaa kevyenliikenteen ja joukkoliikenteen hyvää saavutettavuutta, jotta taataan väestölle tasa-arvoinen palveluiden hyödyntämismahdollisuus.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Maakuntakeskus Pori ja maakunnanosakeskus Rauma vahvistavat asemiaan Satakunnan kaupallisina pääkeskuksina. Myös muiden keskusten vaikuttavuus ja kaupallinen imago kasvavat tiedossa olevien vähittäiskaupan hankkeiden myötä. Kaupan palvelujen saavutettavuus pysyy hyvänä vähittäiskaupan hankkeiden sijoittuessa väestön keskittymien tuntumaan. Myös yhdyskuntarakenne pysyy tiiviinä, mikä vähentää liikkumisen tarvetta.

Tulevaisuudessa Satakunnan ostovoiman kasvu väestön vähenemisestä huolimatta mahdollistaa kaupan toimintaedellytysten kehittymisen. Satakunnan kaupan palveluverkko täydentyy lähitulevaisuudessa merkittävästi etenkin päivittäistavarakaupan myymälöiden, mutta jonkin verran myös erikoistavarakaupan myymälöiden osalta. Päivittäistavarakaupassa tiedossa olevien hankkeiden pinta-ala kattaa ja jopa ylittää monen kunnan lisäpinta-alan tarpeen pitkälle tulevaisuuteen. Tästä syystä kannattavuudeltaan heikoimmat myymälät saattavat joutua lopettamaan. Tämänkaltaisten vaikutusten ehkäisemiseksi olisi tärkeää, että tiedossa olevat hankkeet toteutettaisiin vaiheittain pidemmällä aikavälillä. Näin annetaan nykyisille kaupan myymälöille paremmat mahdollisuudet kehittää toimintaansa tulevaan kilpailutilanteeseen.

Kaupan suurmyymälät vahvistavat asemiaan Satakunnan kaupan palveluverkossa. Suurmyymälät ovat usein hypermarket-tyyppisiä, minkä vuoksi kaupan suunnittelussa tulee varmistaa hyvä saavutettavuus myös kevyelle liikenteelle. Näin taataan tasa-arvoinen palveluiden saatavuus. Suurmyymälöiden määrän kasvaessa tulisi tulevaisuudessa kiinnittää huomiota myös lähipalveluverkoston kehittämiseen. Palveluverkon kehittämisessä tulisi tulevaisuudessa huomioida etenkin palveluiden tasapuolinen ja kattava saatavuus. Myös myymälöiden monipuolisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Näin turvataan Satakunnan asukkaille riittävät palvelut sekä vaikutetaan kuntien vetovoimaisuuden säilymiseen.

Kaupan toimiala on jatkuvassa muutoksessa, jolloin tulevaisuuden ennustaminen on hankalaa. Nykyinen taloudellinen tilanne vaikeuttaa entisestään kaupan kehityksen ja tarpeiden ennakointia. Kaupan palveluverkon kehityksen seuraaminen on tärkeää, jotta pystytään tarjoamaan kaupalle kaavoituksellisesti mahdollisimman hyvät puitteet elinkeinotoiminnan kehittämiseen niin, että samalla aluerakenne säilyy eheänä.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet

ACNielsen Oy (2007). Päivittäistavaramarkkinoilla vahva kasvun vuosi – S-ryhmän markkinaosuus nousi 39,9 prosenttiin. Lehdistötiedote 19.3.2007. *<http://fi.nielsen.com/news/Lehdistotiedote19.3.2007.shtml>.* 7.5.2009

ACNielsen Oy (2009). Päivittäistavaramyynnin arvo kasvoi ennätysvauhtia vuonna 2008 – S-ryhmä otti lisää markkinaosuutta. Lehdistötiedote 18.3.2009. *<http://fi.nielsen.com/news/documents/Lehdistotiedote_18March2009.pdf>.* 7.5.2009

Entrecon Oy (1998). *Keskustan kaupallinen suunnittelu.* Nakkila.

Entrecon Oy (2004). *Lampola – Leikarin -alue: Kehityskuva ja vaikutukset*. Rauma.

Entrecon Oy (2005). *Eurajoen kunta – Lapijoen kauppakeskus ja tavaratalo*: *Kaupalliset ympäristövaikutukset*. 31 s.

Entrecon Oy (2008). *Keski-Pohjanmaan kaupan palveluverkko 2030.*

Finavia (2007a). Liikennetilastot, Liikenneilmailun laskeutumiset lentoasemittain 2007. *<http://www.finavia.fi/files/finavia/laskeutumiset_pdf/0_INET_liikenneilm_lask_lentoasemittain.joulu07.pdf>.* 7.11.2008.

Finavia (2007b). Liikennetilastot, matkustajat kuukausittain 2007. *<http://www.finavia.fi/files/finavia/matkustajat_pdf/0_INET_matk_joulu2007.pdf>.* 7.11.2008.

Finavia (2007c). Suorat lennot porista v.2008. *<http://www.finavia.fi/lentoasema_pori?pg=news&nid=69140>.* 13.1.2009.

Heinimäki, H. (2006*). Kaupan toimintaympäristö*. WSOY, Helsinki. 278 s.

Huittinen (2009). Yleistä. *<http://www.huittinen.fi/Default.aspx?id=2>.* 1.4.2009.

Koponen, A & M. Virtanen (2006). Kilpailu vähittäiskaupassa. Teoksessa: *Kauppa 2010*. Edita Prima Oy, Helsinki. 120 s.

Laurila, L. & R.Kalliola (2008). Rakennetut meren rannat 2005. *Ympäristöministeriön raportteja 3*. Ympäristöministeriö. 56 s.

Marjanen, H., Pitkäaho, M. & J. Uusitalo (2004). Kuluttajakäyttäytymisen muutos Turussa ja lähialueilla vuosina 1990–2001 Mylly-tutkimuksen valossa. Yhteenveto vuosina 2001–2002 tehdystä tutkimuksesta. *Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja*. Sarja Keskusteluja ja raportteja 7:2004. 67 s.

PTY (=Päivittäistavarakauppa ry) (2008). *Päivittäistavarakauppa 2008–2009*. Painotalo Miktor, Helsinki. 28 s.

Purasjoki (2009). *Kaavoitus, kauppa ja kilpailu*. 23 s.

Rauman kaupunki (2008). Rauma-info*. <http://www.rauma.fi/info/vanha_rauma.htm>.* 28.1.2009.

Rauman satama (2007). Porin ja Rauman satamien yhteistyömahdollisuuksista tehty selvitys valmistunut. *<http://www.portofrauma.com/pdf.php?pdf=pdf%2FLehdistotiedote%252010.12.07.pdf&sKieli=suomi>.* 14.1.2009.

RHK (=Ratahallintokeskus) (2008). Suomen rautatietilasto 2008. Helsinki. 51 s. *<http://rhk-fi-bin.directo.fi/@Bin/71e274ca4ecb65d46832637b09384c52/1228747674/application/pdf/2239274/srt08.pdf>.* 8.12.2008.

Santasalo, T (2006). Kaupan asiakas ja ostoskäyttäytyminen. Teoksessa: *Kauppa 2010*. Edita Prima Oy, Helsinki. 120 s.

Santasalo, T (2007). *Halpahallien sijoittumisen vaikutukset kaupunkirakenteeseen eri vaihtoehdoissa Raumalla*. Lausunto 4.9.2007.

Santasalo, T. & H. Heusala (2002). *Erikoiskauppa kaavoituksessa*. Tuomas Santasalo Ky. Hakapaino Oy, Helsinki. 88 s.

Santasalo, T. & K. Koskela (2008). *Vähittäiskauppa Suomessa 2008*. Erweko Painotuote Oy, Helsinki. 134 s.

Satakunnan liikennejärjestelmä suunnitelma (2006). Yhteenvetoraportti. *<http://www.rauma.fi/satljs>*. 5.11.2008.

Satakunnan talous 12: *nykytila ja lähiajan näkymät* (2008). Turun kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö. 19 s.

Satakuntaliitto (2008). *Satakunnan maakuntakaava: valmisteluvaihe 2008*. Maakunnan tarkoituksenmukainen alue- ja yhdyskuntarakenne: Satakunnan aluerakenne. 78 s.

Satakuntaliitto (2006a). *Satakunnan maakuntakaava: valmisteluvaihe 2006*. Tarkoituksenmukainen alue- ja yhdyskuntarakenne: Satakunnan kylät. 76 s.

Satakuntaliitto (2006b). *Satakunnan maakuntakaava: valmisteluvaihe 2006*. Ympäristön ja talouden kannalta kestävät liikenteen ja teknisen huollon järjestelyt: Liikennejärjestelmä ja liikenneverkko. 35 s.

Skoy Suunnittelukeskus Oy (2007). *Rauman kaupunki – Asiantuntijalausunto kaupallisista vaikutuksista asemakaavoitusta varten*. 22 s.

Suomen Kauppakeskusyhdistys ry (2003). Kaupallisten keskusten määritelmät. <http://www.rakli.fi/kky/attachements/2005-09-06T14-22-5348.xls>. 6.5.2009.

Tiehallinto (2006). Turun tiepiiri – liikennemääräkartta. *<http://www.tiehallinto.fi/pls/wwwedit/docs/15082.PDF>*. 14.1.2009.

TK (=Tilastokeskus) (2006). Yritysrekisteri. *<http://www.stat.fi/tup/yritysrekisteri/index.html>.* 14.1.2009.

TK (=Tilastokeskus) (2008). Kotitalouksien kulutus. *< http://www.stat.fi/til/ktutk/index.html>.* 1.4.2009

TP Group Keskustakehitys (2006). *Porin kaupunki – Mikkolan kaupallisen keskittymän kaupallisten vaikutusten arviointi.* 30 s.

Tuomas Santasalo Ky (2009). Ostovoima. *<http://www.tuomassantasalo.fi/pages/ostovoima.php>.* 19.1.2009.

Wilska, T-A (2006). Kotitalouksien kulutustavat ja asenteet. Teoksessa: *Kauppa 2010.* Edita Prima Oy, Helsinki. 120 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2000). Suositus paljon tilaa vaativan erikoiskaupan tulkinnasta. *Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja*, opas 2. Edita Prima Oy, Helsinki. 43 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2001a). Kaupan suuryksiköiden vaikutusten selvittäminen ja arviointi. *Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja,* opas 4. Oy Edita Ab, Helsinki. 87 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2001b). Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. *Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja,* opas 5. Oy Edita Ab, Helsinki. 55 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2002 a). Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa. *Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja,* opas 6. Edita Prima Oy, Helsinki. 118 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2002 b). Osallistuminen ja vaikutusten arviointi maakuntakaavoituksessa. *Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000 -julkaisusarja,* opas 4. Edita Prima Oy, Helsinki. 68 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2003). *Kaupallisten palvelujen rakenne kaavoituksessa: opasluonnos 29.9.2003*. Ympäristöministeriö, Helsinki. 93 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2004). Kauppa kaavoituksessa. *Ympäristöopas 115*. Edita Prima Oy, Helsinki. 124 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2007). Kaupan ja kilpailun työryhmän raportti. *Ympäristöministeriön raportteja 26*. 64 s.

YM (=Ympäristöministeriö) (2008). Valtioneuvoston päätös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta 13.11.2008. *<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=303873&lan=fi&clan=fi>*. 18.11.2008.

YM (=Ympäristöministeriö) (2009). *Tulevaisuuden alueidenkäytöstä päätetään nyt*. Tarkistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. 19 s.

Yrjolä, A (2009). Selvitys seudullisista kaupan hankkeista 2008. *Ympäristöministeriön raportteja 2.* Edita Prima Oy, Helsinki. 38 s.

Tilastolähteet

ACNielsen (2006). *Päivittäistavarakaupan myymälärekisteri.*

ACNielsen (2007). *Päivittäistavarakaupan myymälärekisteri*.

TK (=Tilastokeskus) (2005). ALTIKA, Asuntokunnat 1990–1999. *<www.tilastokeskus.fi>.* 8.10.2008

TK (=Tilastokeskus) (2008a). ALTIKA, Asuntokunnat 2000–2007. *<www.tilastokeskus.fi>.* 8.10.2008.

TK (=Tilastokeskus) (2008b). Kotitalouksien kulutusmenot kotitaloutta kohti suuralueittain 1985–2006*. <www.tilastokeskus.fi>.* 15.10.2008.

TK (=Tilastokeskus) (2008c). Työpaikat toimialan mukaan alueittain 1993–2006, *<www.tilastokeskus.fi>.* 15.4.2009.

TK (=Tilastokeskus) (2008d). Väestö iän (1-v.) ja sukupuolen mukaan alueittain 1980–2007. *<www.tilastokeskus.fi>.* 10.9.2008.

TK (=Tilastokeskus) (2008e). Väestöennuste 2007 iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2006–2040. *<www.tilastokeskus.fi>.* 10.9.2008.

TK (=Tilastokeskus) (2008f). Yritysten toimipaikat kunnittain 1993–2001. *<www.tilastokeskus.fi>.* 12.11.2008.

TK (=Tilastokeskus) (2008g). Yritysten toimipaikat kunnittain 2002–2006. *<www.tilastokeskus.fi>.* 12.11.2008.

TNS Gallup (2006). *Suuri vaikutusaluetutkimus 2006 – alueena Satakunta ja muutamat ympäristökunnat.*

YKR (=Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä) (2008a). *Asuntokunnat ja autonomistus*, vuosi 2007. Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Tilastokeskus (TK).

YKR (=Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä) (2008b). *Työmatkatiedot 2005*. Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Tilastokeskus (TK).

YKR (=Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmä) (2008c). *Työpaikkatiedot 2005*. Suomen ympäristökeskus (SYKE) ja Tilastokeskus (TK).

Liite 1. Satakunnan asuntokuntien muutos 1997–2007 (TK 2005 ja 2008a).

Kunta	Asunto-kuntien lkm muutos	%	1 hengen asunto-kunnat	%	2 hengen asunto-kunnat	%	3 hengen asunto-kunnat	%	4 hengen asunto-kunnat	%	5 hengen asunto-kunnat	%	6 hengen asunto-kunnat	%	yli 6 hengen asunto-kunnat	%	alle 18 vuotiaita lapsia sisäl-tävät asun-tokunnat	%
Eura	174	3	365	20	160	9	-143	-17	-131	-19	-55	-17	-7	-8	-15	-34	-154	-10
Eurajoki	155	7	147	23	191	26	-73	-19	-56	-15	-48	-27	-4	-11	-2	-13	-69	-9
Harjavalta	78	2	281	22	47	4	-87	-17	-98	-25	-53	-33	-6	-15	-6	-43	-176	-18
Honkajoki	-49	-5	25	9	3	1	-1	-1	-24	-21	-39	-56	-10	-37	-3	-38	-66	-27
Huittinen	205	4	348	20	127	8	-99	-14	-87	-16	-60	-23	-13	-18	-11	-41	-132	-11
Jämijärvi	-9	-1	35	13	33	12	-22	-16	-41	-31	-8	-15	3	14	-9	-39	-39	-15
Kankaanpää	285	5	504	29	237	15	-164	-18	-156	-22	-91	-29	-25	-29	-20	-43	-346	-21
Karvia	-52	-4	50	13	35	9	-65	-29	-34	-23	-21	-28	-18	-50	1	10	-72	-23
Kiikoinen	15	3	23	13	7	4	9	13	-8	-13	-8	-19	-2	-14	-6	-60	-13	-9
Kokemäki	29	1	200	16	155	13	-123	-21	-132	-29	-53	-29	-4	-7	-14	-41	-202	-20
Köyliö	24	2	79	23	71	19	-78	-35	-33	-19	-2	-2	-3	-14	-10	-67	-46	-13
Lavia	-46	-4	31	9	46	14	-19	-14	-65	-46	-26	-41	-13	-62	0	0	-81	-31
Luvia	130	10	116	38	114	29	-61	-25	-29	-15	-10	-12	-6	-23	6	55	-54	-13
Merikarvia	-74	-5	30	5	44	9	-61	-25	-25	-15	-34	-37	-6	-15	-22	-63	-93	-22
Nakkila	108	4	178	25	178	23	-134	-31	-52	-15	-44	-28	-10	-26	-8	-40	-160	-20
Noormarkku	128	5	154	27	115	14	-56	-13	-29	-7	-55	-31	4	12	-5	-26	-72	-9
Pomarkku	-18	-2	42	12	15	4	-11	-6	-51	-32	-8	-12	-2	-9	-3	-25	-54	-17
Pori	2963	8	3264	24	1606	14	-1052	-21	-573	-15	-155	-13	-78	-26	-49	-34	-864	-10
Rauma	953	5	1263	20	823	14	-466	-17	-440	-19	-184	-22	-33	-19	-10	-20	-773	-15
Siikainen	-42	-5	50	18	5	2	-23	-18	-56	-51	-10	-25	-9	-39	1	10	-70	-33
Säkylä	83	4	177	26	138	21	-101	-29	-70	-24	-41	-29	-18	-56	-2	-22	-128	-20
Ulvila	288	5	380	26	373	20	-161	-16	-222	-24	-55	-16	-29	-37	2	12	-279	-14
Pohjois-Satakunta	102	1	718	21	366	11	-285	-16	-384	-27	-203	-31	-74	-32	-36	-31	-687	-22
Porin seutukunta	3837	6	4993	23	2774	14	-1845	-20	-1298	-18	-527	-19	-150	-21	-110	-33	-2086	-12
Rauman seutukunta	1389	5	2031	21	1383	15	-861	-19	-730	-19	-330	-21	-65	-18	-39	-29	-1170	-14
SATAKUNTA	**5328**	**5**	**7742**	**22**	**4523**	**14**	**-2991**	**-19**	**-2412**	**-19**	**-1060**	**-22**	**-289**	**-22**	**-185**	**-32**	**-3943**	**-14**

Liite 2. Suuressa Vaikutusaluetutkimuksessa 2006 tutkitut tuote- ja palveluryhmät (TNS Gallup 2006).

Tuote- ja palveluryhmä
elintarvikkeet arkisin
elintarvikkeet viikonloppuisin
pesu- ja puhdistusaineet, wc- ja talouspaperit yms.
kosmetiikka
naisten vaatteet
miesten vaatteet
lasten vaatteet
naisten jalkineet
miesten jalkineet
urheiluvälineet ja -asusteet
kellot ja korut
kodinkoneet
kodin viihde-elektroniikka
kodin tietotekniikkalaitteet (pc:t, tulostimet, oheislaitteet)
dvd-elokuvat, musiikki-cd:t, video- ja tietokonepelit, videot
matkapuhelimet, matkapuhelinliittymät, laajakaista
huonekalut ja sisustustarvikkeet
rauta-, rakennus- ja remonttitarvikkeet
silmälasit, piilolasit ym. optikkotuotteet
kirjat
alkoholi (viinit ja väkevät alkoholijuomat)
uusi auto
käytetty auto
pankkikonttorissa asiointi
vakuutusyhtiön konttorissa asiointi
matkatoimistossa asiointi
kampaamot/parturit, kauneushoitolat
julkiset lääkäri- ja terveydenhoitopalvelut (esim. terveyskeskukse
yksityiset lääkäri- ja terveydenhoitopalvelut
liikuntapalvelut (uimahallit, liikuntahallit, urheilukentät yms.)
kulttuuripalvelut (teatterit, konsertit, taidenäyttelyt)
julkiset koulutuspalvelut (esim. työväenopisto)
kirkossa käynti, uskonnolliseen tilaisuuteen osallistuminen
kirjastossa käynti
elokuvissa käynti
ravintolapalvelut, illanvietto ravintolassa
kahvila- ja lounasravintolapalvelut
majoituspalvelut vapaa-aikana
kotimaan matkailukohteet (nähtävyydet, huvipuistot yms.)
työpaikan sijainti

Liite 3. Kuntien väliset työmatkat 2005 (YKR 2008b).

	Työkunta	Eura	Eurajoki	Harjavalta	Honkajoki	Huittinen	Jämijärvi	Kankaanpää	Karvia	Kiikoinen	Kokemäki	Köyliö	Lavia	Luvia	Merikarvia	Nakkila	Noormarkku	Pomarkku	Pori	Rauma	Siikainen	Säkylä	Ulvila	Muu	Yht.
Asuinkunta		050	051	079	099	102	181	214	230	254	271	319	413	442	484	531	537	608	609	684	747	783	886	muu	yht
Eura	050	3679	79	214		38		1			64	61	1	1	1	38	2	1	136	371		228	18	320	5253
Eurajoki	051	34	1096	9		2					3	2		23		12	1		109	1072		5	9	118	2495
Harjavalta	079	118	14	2058		23		7	2		129	3	2	5		129	3	2	326	27		21	52	136	3057
Honkajoki	099				633	4	2	105	14								3	2	11		1		2	58	835
Huittinen	102	67	3	37	0	3280	1	5	0	3	76	21	0	1	0	7	3	0	73	23	0	65	7	762	4434
Jämijärvi	181				3	0	499	188	4		1		1	1	1			1	10					130	839
Kankaanpää	214	11		6	86	17	87	4192	16	1	6		23		7	1	30	21	159	5	26	1	9	400	5104
Karvia	230	1			27	0	1	49	854								1		17	2				126	1078
Kiikoinen	254			3		6		12		234	20	1	11		1	1			27				4	138	458
Kokemäki	271	100	6	295		111		2		7	2205	35	1			33	6	1	171	24		40	27	210	3274
Köyliö	319	199	4	32		54		1		1	37	497				3	1		23	22	1	272	2	82	1231
Lavia	413	3		3		4	2	100	1	10	5		433			3	9		59	3			7	162	804
Luvia	442	6	32	10	1	1		5						530		13	5	1	551	92	1	2	35	77	1362
Merikarvia	484	2	1	3	2	2	1	19	1		2		1		889	2	22	8	140	6	35		11	67	1214
Nakkila	531	49	6	290		10		3	2		31		1	12	2	1017	7	1	573	38		6	128	99	2275
Noormarkku	537	3	5	13	2	2		60	1		2		3	2	14	16	882	31	1159	14	6		77	143	2435
Pomarkku	608	3		5	1	1	1	102					4		6	2	50	440	175	2	19		14	42	867
Pori	609	71	127	449	6	26	1	136	7	5	87	6	4	157	66	246	282	38	25361	301	21	33	931	1685	30046
Rauma	684	275	793	20		29		5			24	16		26	1	27	6	1	348	14196	1	38	29	1569	17404
Siikainen	747			1	4	0	2	47			1		1		42		7	6	65	2	440		2	38	658
Säkylä	783	324	6	19	1	43					19	64				3	2		22	48		1387	1	241	2180
Ulvila	886	36	21	192	2	11		24	2	1	30	4	4	23	5	156	37	11	2801	53	1	9	2112	310	5845
	muu	365	146	160	80	645	71	430	70	32	204	24	58	17	41	58	53	14	1237	1405	17	319	79		5525

Liite 4. Päivittäistavarakauppojen jakautuminen kunnittain vuonna 2007 (ACNielsen 2007).

Kunta	Hyper-market	Tavara-talo	Super-market (iso)	Super-market (pieni)	Valinta-myymälä (iso)	Valinta-myymälä (pieni)	Pien-myymälä	Erikois-myymälä	Kauppahalli-myymälä	Myymälät yhteensä
Eura			2	1	4		2	1		**10**
Eurajoki				1	1					**2**
Harjavalta			1		3		1	1		**6**
Honkajoki					2					**2**
Huittinen		1	3	1	1	2	1	2		**11**
Jämijärvi				1	2					**3**
Kankaanpää			3	1	1	3	1	1		**10**
Karvia		1			1	1	2			**5**
Kiikoinen					2	1				**3**
Kokemäki			3		1			1	1	**6**
Köyliö					1		2			**3**
Lavia					2		1	1		**4**
Luvia					2					**2**
Merikarvia				1	1					**2**
Nakkila			1		2					**3**
Noormarkku				2	2	1	2			**7**
Pomarkku					2					**2**
Pori	3	2	10	2	17	6	5	14	1	**60**
Rauma	2	1	4	2	9	4	3	5		**30**
Siikainen					1	2	1			**4**
Säkylä				2			2	1		**5**
Ulvila			1			2	2	1		**6**
Satakunta	**5**	**5**	**28**	**14**	**57**	**22**	**25**	**28**	**2**	**186**

Liite 5. Erikoistavarakauppojen jakaantuminen kunnittain vuonna 2007 (TK 2008 g).

Kunta	Alko	Apteekit ym.	Muoti-kauppa	Huonekalu- ja sisustus-kauppa	Kodin-tekniik-kakauppa	Rauta-kauppa	Muu erikois-kauppa	Auto-kaupat ym.	Huolto-asemat	Yhteensä	Paljon tilaa vaativa kauppa
Eura	1	5	10	5	5	4	17	10	6	63	21
Eurajoki		2	1	1	1	3	9	3	2	22	7
Harjavalta	1	2	5	10	3	1	18	10	2	52	17
Honkajoki		1		1	1		3	2		8	4
Huittinen	1	5	15	6	7	2	25	27	4	92	37
Jämijärvi		1				2		2	2	7	4
Kankaanpää	1	6	22	8	9	6	35	20	6	113	37
Karvia		1	1				8	3	2	15	3
Kiikoinen		1	1			2	2	2	2	10	4
Kokemäki	1	4	6	2	3	2	16	6	4	44	13
Köyliö		1		1			2	3	2	9	3
Lavia		1	2		1	2	1	1		8	4
Luvia		2		2			4		2	10	0
Merikarvia	1	1	2		1	2	4	2	2	15	5
Nakkila		3	1		3		12	5	3	27	9
Noormarkku	1	3		3	1	2	7	4	4	25	9
Pomarkku		1				1	1	2	2	7	3
Pori	3	31	75	40	39	36	184	62	17	487	143
Rauma	2	12	41	19	17	19	98	38	10	256	84
Siikainen		2	1				2	1		6	1
Säkylä	1	1	8	2	4	2	15	1	2	36	5
Ulvila	1	2	8	0	3	3	24	5	3	49	11
Satakunta	**14**	**88**	**199**	**100**	**98**	**89**	**487**	**209**	**77**	**1361**	**424**

Liite 6. Tilastollinen toimialaluokitus 2002. Luokka 52 ja luokka 50 osittaisesti (TK 2008g).

52 Vähittäiskauppa; kotitaloustav korj.

521 Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä

52111 Supermarketkauppa
52112 Päivittäistav. yleisvähittäiskauppa
52113 Kioskit
52121 Itsepalvelutavaratalot
52122 Tavaratalot
52129 Pienoistavaratalot

522 Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä

52210 Hedelmien, marjojen, vihann. väh.k.
52220 Lihan ja lihatuotteiden vähittäisk.
52230 Kalan, äyriäisten, nilv. väh.kauppa
52241 Leipomotuotteiden vähittäiskauppa
52242 Makeisten vähittäiskauppa
52250 Alkoholi- ja muiden juomien väh.k.
52260 Tupakkatuotteiden vähittäiskauppa
52271 Juustomyymälät
52272 Jäätelökioskit
52273 Luontaistuotteiden vähittäiskauppa
52279 Muu päivittäistav. erik.vähittäisk.

523 Lääkkeiden, sairaanhoitotarvikkeiden sekä kosmetiikka- ja hygieniatuotteiden vähittäiskauppa

52310 Apteekit
52320 Terveydenhoitotarvikk. vähittäisk.
52330 Kosmet.- ja hygieniatuott. väh.k.

524 Muu uusien tavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä

52411 Kankaiden vähittäiskauppa
52412 Lankojen ja käsityötarvikk. väh.k.
52413 Kodintekstiilien vähittäiskauppa
52421 Naisten vaatteiden vähittäiskauppa
52422 Miesten vaatteiden vähittäiskauppa
52423 Turkisten ja nahkavaatt. vähittäisk
52424 Lastenvaatteiden vähittäiskauppa
52425 Lakkien ja hattujen vähittäiskauppa
52429 Vaatteiden yleisvähittäiskauppa
52431 Jalkineiden vähittäiskauppa
52432 Laukkujen vähittäiskauppa
52441 Huonekalujen vähittäiskauppa
52442 Muu sisustustekst, -tarvikk. väh.k.
52443 Sähkötarvikk. ja valais. väh.kauppa
52444 Kumi- ja muovitav. vähittäiskauppa
52445 Taloustavaroiden vähittäiskauppa
52451 Kodinkon. ja viihde-elektron väh.k.
52452 Soittim. ja musiikkitarv väh.kauppa
52461 Rauta-, rakenntarv. yleisväh.kauppa
52462 Maalien vähittäiskauppa
52463 Keittiö-, sanit.kalust. väh.kauppa
52464 Lukkoseppä- ja avainliikkeet
52469 Muu rauta- ja rak.alan väh.kauppa
52471 Paperi- ja toimistotarv. väh.kauppa
52472 Kirjojen vähittäiskauppa
52473 Aikakausjulk. ja lehtien väh.kauppa
52481 Kukkien vähittäiskauppa
52482 Kukkakioskit
52483 Puutarha-alan vähittäiskauppa
52484 Taideliikkeet
52485 Valokuvausalan vähittäiskauppa
52486 Optisen alan vähittäiskauppa
52487 Kultasepänteosten ja kellojen väh.k
52488 Urheilualan vähittäiskauppa
52489 Mattojen vähittäiskauppa
52491 Veneiden ja veneilytarv. vähittäisk
52492 Tietokonelaitteistojen vähittäisk.
52493 Tietoliik.väl., tstokon. väh.kauppa
52494 Lemmikkieläinten vähittäiskauppa
52495 Leikkikal, askartelutarv väh.kauppa
52496 Lastenvaun. ja -tarvikk. väh.kauppa
52497 Lahjatavaroiden vähittäiskauppa
52498 Tapettien ja lattianpääll. väh.k.
52499 Muualla mainitsematon vähittäisk.

525 Käytettyjen tavaroiden vähittäiskauppa myymälöissä

52501 Antiikkiliikkeet
52502 Antikvariaattikauppa
52509 Muiden käytettyjen tav. väh.kauppa

526 Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä

52611 Kirjojen postimyynti, verkkokauppa
52612 Vaatt. postimyynti ja verkkokauppa
52613 Laajan valik. postimyynti, verkkok.
52619 Muu postimyynti ja verkkokauppa
52620 Tori- ja markkinakauppa
52630 Muu väh.kauppa muualla kuin myymäl.

527 Henkilökohtaisten esineiden ja kotitalousesineiden korjaus

52710 Jalkineiden ja nahkatuotteiden korj
52720 Kotitaloussähkölaitteiden korjaus
52730 Kellojen ja kultasepäntuott korjaus
52740 Muu henk.koht-, kotital.esin. korj.

50 Moott.ajon. kauppa, polttoain väh.m

50102 Moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa
50103 Matkailuvaunujen vähittäiskauppa
50302 Moottoriajon. osien, varust. väh.k.
50304 Renkaiden vähittäiskauppa
50402 Moott.pyör. sekä niiden osien väh.k
50501 Huoltamotoiminta
50502 Polttoain. väh.kauppa automaateista

Liite 7. Paljon tilaa vaativan kaupan toimiala (Santasalo ja Koskela 2008 mukaillen).

Paljon tilaa vievä kauppa

Toimialaluokka 2002	
52441	Huonekalujen vähittäiskauppa
52442	Muu sisustustekst, -tarvikk. väh.k.
52451	Kodinkon. ja viihde-elektron väh.k.
52491	Veneiden ja veneilytarv. vähittäisk
52461	Rauta-, rakenntarv. yleisväh.kauppa
52462	Maalien vähittäiskauppa
52463	Keittiö-, sanit.kalust. väh.kauppa
52464	Lukkoseppä- ja avainliikkeet
52469	Muu rauta- ja rak.alan väh.kauppa
52483	Puutarha-alan vähittäiskauppa
50102	Moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa
50103	Matkailuvaunujen vähittäiskauppa
50302	Moottoriajon. osien, varust. väh.k.
50304	Renkaiden vähittäiskauppa
50402	Moott.pyör. sekä niiden osien väh.k

Liite 8. Vähittäiskaupan lisäpinta-alan tarve Satakunnassa vuoteen 2025 mennessä. Lisäpinta-alan laskemiseksi on käytetty ostovoimakertoimia (taulukko 13) sekä myyntitehokkuuskertoimia (sivu 64). Luvut ovat pyöristettyjä.

Vaihtoehto A			
Kunta	Päivittäis-tavarakauppa 2025	Erikois-tavarakauppa 2025	Yhteensä 2025
Eura	1 500	5 200	6 700
Eurajoki	900	3 100	4 100
Harjavalta	1 000	3 400	4 400
Honkajoki	100	300	400
Huittinen	1 300	4 400	5 700
Jämijärvi	100	200	300
Kankaanpää	1 000	3 400	4 500
Karvia	0	100	200
Kiikoinen	100	400	500
Kokemäki	800	2 800	3 700
Köyliö	200	600	700
Lavia	100	300	300
Luvia	400	1 400	1 800
Merikarvia	100	400	500
Nakkila	300	900	1 200
Noormarkku	500	1 800	2 400
Pomarkku	200	600	800
Pori	9 500	32 000	41 500
Rauma	4 400	14 800	19 200
Siikainen	100	200	300
Säkylä	500	1 700	2 200
Ulvila	1 300	4 400	5 700
Satakunta	**24 500**	**82 500**	**107 000**

Vaihtoehto B			
Kunta	Päivittäis-tavarakauppa 2025	Erikois-tavarakauppa 2025	Yhteensä 2025
Eura	700	7 200	7 800
Eurajoki	500	4 100	4 600
Harjavalta	500	4 600	5 100
Honkajoki	0	600	600
Huittinen	600	6 000	6 600
Jämijärvi	-100	500	500
Kankaanpää	200	5 300	5 500
Karvia	-100	500	400
Kiikoinen	0	600	600
Kokemäki	300	4 100	4 400
Köyliö	0	1 000	1 000
Lavia	0	500	500
Luvia	200	1 900	2 000
Merikarvia	-100	800	700
Nakkila	-100	1 700	1 700
Noormarkku	100	2 700	2 900
Pomarkku	0	1 000	1 000
Pori	4 300	44 000	48 300
Rauma	1 700	21 000	22 700
Siikainen	0	500	400
Säkylä	200	2 500	2 700
Ulvila	400	6 400	6 800
Satakunta	**9 300**	**117 500**	**126 800**

Vaihtoehto C			
Kunta	Päivittäis-tavarakauppa 2025	Erikois-tavarakauppa 2025	Yhteensä 2025
Eura	1 600	12 100	13 600
Eurajoki	1 000	6 500	7 500
Harjavalta	1 100	7 700	8 700
Honkajoki	100	1 300	1 400
Huittinen	1 300	10 200	11 500
Jämijärvi	100	1 200	1 300
Kankaanpää	1 100	9 800	10 800
Karvia	0	1 400	1 400
Kiikoinen	100	1 100	1 200
Kokemäki	900	7 200	8 100
Köyliö	200	2 000	2 100
Lavia	100	1 300	1 300
Luvia	400	3 200	3 600
Merikarvia	100	2 000	2 100
Nakkila	300	3 700	4 000
Noormarkku	600	5 000	5 500
Pomarkku	200	1 900	2 100
Pori	9 800	73 700	83 500
Rauma	4 600	36 100	40 700
Siikainen	100	1 100	1 100
Säkylä	500	4 300	4 800
Ulvila	1 400	11 500	12 800
Satakunta	**25 500**	**203 700**	**229 200**

Satakuntaliitto
Pohjoisranta 11 D
PL 260, 28101 Pori
Puh. (02) 620 4300
Fax. (02) 620 4301
www.satakuntaliitto.fi